


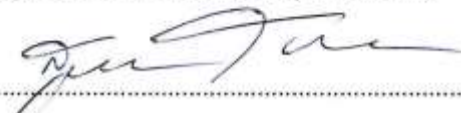
การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อย
ในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

อัครพงษ์ เพ็ชรพูล

คุณฉันทน์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม
คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
มิถุนายน 2563
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิตและคณะกรรมการสอบคุณวุฒิบัณฑิต ได้พิจารณา
คุณวุฒิบัณฑิตของ อัครพงษ์ เพ็ชรพูล ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตาม
หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมคุณวุฒิบัณฑิต

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรุฒิ เพ็ชรพันธ์)
..... อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิชัย โกศัลยะวัฒน์)

คณะกรรมการสอบคุณวุฒิบัณฑิต

..... ประธาน
(รองศาสตราจารย์ ดร. ศีร์วรรณ ยอดนิล)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรุฒิ เพ็ชรพันธ์)
..... กรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ดร. สุวิชัย โกศัลยะวัฒน์)
..... กรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วรากร ทรัพย์วิระปกรณ์)

คณะศึกษาศาสตร์ อนุมัติให้รับคุณวุฒิบัณฑิตฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตร
ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีคณะศึกษาศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. สฎา ชีระวิชิตระกุล)
วันที่ 25 เดือน พฤษภาคม พ.ศ. 2563

กิตติกรรมประกาศ

คุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลงได้ด้วยความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจาก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรุฒิ เพ็งพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก รองศาสตราจารย์ ดร.สุวิชัย โกศัลยวัฒน์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่กรุณาให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางที่ถูกต้อง ตลอดจนแก้ไขข้อบกพร่องต่าง ๆ ด้วยความละเอียดถี่ถ้วนและเอาใจใส่ด้วยดีเสมอมา ซึ่งทำให้ผู้วิจัยได้แนวทางในการศึกษาค้นคว้า และได้ประสบการณ์อันมีค่า ผู้วิจัยรู้สึกซาบซึ้งเป็นอย่างยิ่ง จึงขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงไว้ ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ศิริวรรณ ยอดนิล ประธานกรรมการสอบคุษฎีนิพนธ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วรากร ทรัพย์วิระประภรณ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ที่กรุณาสอบคุษฎีนิพนธ์ และให้คำชี้แนะ ตรวจสอบแก้ไขและวิจารณ์ จนทำให้คุษฎีนิพนธ์เสร็จสิ้นสมบูรณ์ไปด้วยดี

ขอขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งประกอบไปด้วย ศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม คณบดี คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวัตร์ แสงสุริยงค์ อาจารย์ประจำภาควิชาสังคมวิทยา คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา และ คุณกัญญ์ฐญาณ์ ภู่วาสดี นักสังคมสงเคราะห์เชี่ยวชาญ อดีตพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ จังหวัดพิษณุโลก ที่กรุณาให้ความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบ รวมทั้งให้คำแนะนำแก้ไขเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะในการสร้างแบบสอบถามให้มีคุณภาพสอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย

และที่สำคัญจะขาดเสียไม่ได้เลยสำหรับงานวิจัยนี้ ก็คือ ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน และผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม ที่ได้ให้ความเมตตาต่อผู้วิจัย สละเวลาอันมีค่า ทำให้ได้ข้อมูลอันมีประโยชน์ต่องานวิจัยนี้เป็นอย่างยิ่ง

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านในภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม และเพื่อนร่วมรุ่นนิติศึกษาเอก รุ่นที่ 10 สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม ที่ให้คำแนะนำจนทำให้คุษฎีนิพนธ์มีความถูกต้องสมบูรณ์ทุกประการ

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่ออัษฎางค์ เพ็ชรพูล และนางสาวสุนิสา เพ็ชรพูล ตลอดจนเพื่อน ๆ พี่ ๆ น้อง ๆ กัลยาณมิตรทุกท่าน ที่คอยช่วยเหลือให้กำลังใจ และสนับสนุนผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา

คุณค่าและประโยชน์ของคุษฎีนิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบเป็นกตัญญูคุณเวทิตาแด่บุพการี บุรพจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่านทั้งในอดีตและปัจจุบัน ที่ทำให้ข้าพเจ้าเป็นผู้มีการศึกษาและประสบความสำเร็จมาจนตราบเท่าทุกวันนี้

อักรพงษ์ เพ็ชรพูล

57810141: สาขาวิชา: การศึกษาและการพัฒนาสังคม; ปร.ด. (การศึกษาและการพัฒนาสังคม)

คำสำคัญ: การเสริมพลังอำนาจ/ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง/ ทูมมนุษย์

อัครพงษ์ เพ็ชรพูล: การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการ
ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์
(SOCIAL WELFARE FOR EMPOWERMENT OF CLIENT IN THE SETTLEMENT
HOUSE FOR TRANSFORMATIVE LEARNING AS HUMAN CAPITAL) คณะกรรมการ
ควบคุมคณานิพนธ์: วรุติ เฟื่องพันธ์, Ph.D., สุวิชัย โกศัลยะวัฒน์, ปร.ด. 237 หน้า. ปี พ.ศ. 2563.

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการใน
โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ศึกษา
บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง และเสนอแนวทางไปสู่นโยบาย
การจัดสวัสดิการสังคม โดยใช้วิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ตอนที่ 1 สัมภาษณ์เชิงลึกผู้ให้ข้อมูลโดยใช้วิธี
เลือกแบบเจาะจง จำนวน 3 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองใน
ภาคเหนือ จำนวน 5 แห่ง กลุ่มผู้ให้บริการที่กลับบ้านแล้ว และกลุ่มผู้ปกครองหรือผู้ดูแลที่บ้าน
รวม 73 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ตอนที่ 2 สัมภาษณ์เชิงลึกกลุ่มสหวิชาชีพ ใช้วิธี
เลือกแบบเจาะจงจากผู้มีประสบการณ์ด้วยวิธีบอกต่อ จำนวน 15 คน ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง
และตอนที่ 3 การสนทนากลุ่มเลือกแบบเจาะจงจากผู้บริหารองค์กรสวัสดิการสังคม นักวิชาการ
และผู้แทนกลุ่มสหวิชาชีพ รวม 9 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา นำเสนอผลแบบ
เชิงพรรณนาความ

ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเอง มี 6 ขั้นตอน คือ วางแผน
ในเป้าหมายชีวิตของตนเอง ยอมรับความเป็นจริง คิดทบทวนตนเอง ค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง
เชื่อมั่นในตนเอง ประสบความสำเร็จในตนเอง บทบาทกลุ่มสหวิชาชีพมี 2 บทบาท คือ เชิงรุก
ได้แก่ ส่งเสริมให้วางแผนชีวิต เห็นคุณค่าในตนเอง มีแรงจูงใจเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น ให้มี
ความรู้ในสิทธิและหน้าที่ความรับผิดชอบ มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ลงมือปฏิบัติ
มีทักษะชีวิตและมีทัศนคติเชิงบวก เชิงรับ ได้แก่ การทำงานตามกฎหมายเฉพาะ ปรับปรุงกฎระเบียบ
ให้ยืดหยุ่นกับการดำรงชีวิตอิสระ วิธีการสัมผัสและเข้าใจกับปัญหาของกลุ่มสหวิชาชีพ และ
การบริหารจัดการด้านบุคลากร แนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม มี 3 แนวทาง คือ
การสนับสนุนจากพลังภายในตนเอง การสนับสนุนจากสังคม และการสนับสนุนจากกฎหมาย
ข้อเสนอแนะหน่วยงานภาคีเครือข่าย ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางกำหนดนโยบาย แผน และ
มาตรการการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อป้องกันกลุ่มเปราะบางทางสังคมอื่น ๆ เช่น เด็กเยาวชน ผู้พิการ
ผู้ต้องขังพื้น โทษ โดยเฉพาะผู้มีความผิดปกติทางจิตเรื้อรังทั้งชายและหญิงที่เป็นกลุ่มเสี่ยงไร้ที่พึ่ง

57810141: MAJOR: EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT; Ph.D.

(EDUCATION AND SOCIAL DEVELOPMENT)

KEYWORDS: EMPOWERMENT/ TRANSFORMATIVE LEARNING/ HUMAN CAPITAL

AKARAPONG PETHPOOL: SOCIAL WELFARE FOR EMPOWERMENT OF CLIENT IN THE SETTLEMENT HOUSE FOR TRANSFORMATIVE LEARNING AS HUMAN CAPITAL. ADVISORY COMMITTEE: WORAWUT PHENGPHAN, Ph.D., SUWICHAI KOSAIYAWAT, Ph.D. 237 P. 2020.

The purposes of this research were 1) to study the steps of client empowerment in the Settlement house for transformative learning as human capital, 2) to study the role of multidisciplinary groups that promote transformative learning, 3) to propose guidelines for social welfare policy. It was the qualitative research comprising of three parts, Part I, in-depth interviews with 3 informant groups: the ones who are in the Settlement house in 5 northern regions, the ones who have returned home, guardians or caretakers at the home, totally 73 people selected by purposive sampling. Part II. In-depth interview with 15 people from multidisciplinary groups purposively selected from experienced informants using snowball method. Part III. Focus group discussion with 9 informants purposively selected from the administrators of social welfare organizations, academics and representatives from multidisciplinary groups. All the data were analyzed by content analysis via using descriptive description.

The results of the research showed that there are 6 steps in empowerment: planning the goals of one's own life, acceptance of reality, reflection, finding something suitable for oneself, believing in oneself and self-success. The roles of the multidisciplinary group are 2 roles: Proactive; namely, encouraging life planning, self-esteem, having the motivation to change oneself better to have knowledge of rights and responsibilities, having the ability to think critically, taking action, having life skills and positive attitude. In terms of Reactive, there are working according to specific laws, readjusting flexible regulations for independent living, knowing how to work and understand the problems of multidisciplinary groups, and human resource management, there are 3 ways for social welfare management policy: self-support, social support and law support. Recommendations for network; the research results should be used as guidelines for policy, plans and measures. Social welfare provision to protect other vulnerable groups, such as children, youth, disability, prisoners and acquitted especially those with chronic mental disorders, both men and women.

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญตาราง.....	ช
สารบัญภาพ.....	ฅ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	5
คำถามการวิจัย.....	5
ขอบเขตการวิจัย.....	5
กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
นิยามศัพท์เฉพาะ.....	7
ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจ.....	46
แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง.....	57
แนวคิดเกี่ยวกับทุนมนุษย์.....	66
บริบทการดำเนินงานโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง.....	69
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	75
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	83
ตอนที่ 1 ศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเองเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์.....	83
ตอนที่ 2 ศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ในฐานะทุนมนุษย์ ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง.....	86

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
ตอนที่ 3 การเสนอแนวทางไปสู่ นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการใน โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์.....	89
การตรวจสอบข้อมูล.....	90
การพิทักษ์สิทธิ์และจริยธรรมการวิจัย.....	91
สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	91
4 ผลการวิจัย.....	94
การเสนอผลการวิจัย.....	94
ผลการวิจัย.....	94
5 สรุปอภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	152
สรุปผลการวิจัย.....	153
อภิปรายผลการวิจัย.....	157
ข้อเสนอแนะ.....	163
บรรณานุกรม.....	165
ภาคผนวก.....	172
ภาคผนวก ก.....	173
ภาคผนวก ข.....	221
ประวัติย่อของผู้วิจัย.....	237

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
1	จำนวนผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง 11 แห่งทั่วประเทศ..... 35
2	จำนวนผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จำแนกตามประเภทของผู้ใช้บริการ..... 36
3	การเปรียบเทียบลักษณะของการช่วยเหลือกันเองและการช่วยเหลือแบบของนักวิชาชีพ 51
4	จำนวนของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง จำแนกตามข้อมูล ส่วนบุคคล..... 95
5	จำนวนกลุ่มที่สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้น การพึ่งตนเอง ร่วมกับครอบครัวตามภูมิปัญญา จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล..... 97
6	จำนวนของผู้ปกครอง/ ผู้ดูแล สมาชิกในครอบครัว ของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม สร้างตนเอง ที่ได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้น การพึ่งตนเอง จากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ทั้ง 4 แห่ง จำแนกตามข้อมูล ส่วนบุคคล..... 99
7	จำนวนของกลุ่มสหวิชาชีพที่มีประสบการณ์ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์หรือ ผู้ด้อยโอกาสทางสังคม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล..... 100
8	สรุปขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการใน โครงการบ้านน้อยในนิคม สร้างตนเอง เพื่อให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์..... 128
9	สรุปบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะ ทุนมนุษย์ ของผู้ใช้บริการใน โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง..... 142
10	สรุปแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการ ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะ ทุนมนุษย์..... 151

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	กรอบแนวคิดในการวิจัย.....	6
2	ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจตามแนวคิดของ Gibson.....	56
3	ตัวชี้วัดสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของทุนมนุษย์ (Human capital well-being).....	68

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

สวัสดิการสังคม เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนในสังคม ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย หรืออาจกล่าวได้ว่าเป็นวัฏจักรชีวิต (Life cycle) ของคน โดยเน้นการช่วยเหลือจนแก่คนที่มีประสบ ความยากลำบากในชีวิตและไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เพราะไม่มีความรู้ คิดไม่เป็น ไร้คนพึ่งพา อาศัย และปัจจัยอื่น ๆ ที่แตกต่างกันแต่ละบุคคล เช่น เด็กเกิดมา พ่อแม่แยกทาง ถูกทอดทิ้ง กลายเป็นเด็กกำพร้าอนาถา ผู้สูงอายุที่ไม่มีลูกหลานดูแล และไม่มีรายได้เลี้ยงดูตนเอง คนพิการ ผู้ป่วยเอดส์ ผู้ติดสารเสพติด ชายหญิงไร้ที่พึ่ง เร่ร่อนขอทาน เป็นต้น ใ้บุคคลดังกล่าวนี้ได้รับ สวัสดิการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น บริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้านการศึกษา บริการด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น (ทัศนีย์ ลักษณะวิชนชัย, 2545, หน้า 79) ในอดีตนั้น การดูแลสมาชิก ของสังคมเป็นบทบาทของสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรกที่สำคัญต่อการสร้างระบบความ มั่นคงของมนุษย์ แต่ทั้งนี้ก็ขึ้นอยู่กับระดับฐานะทางเศรษฐกิจของครอบครัวนั้น ๆ หากครอบครัวใด ไม่สามารถทำหน้าที่เบื้องต้นได้ หน่วยรองลงมาก็จะเป็นระบบเครือญาติ ระบบเพื่อนบ้าน และ ระบบชุมชน ที่จะต้องให้การดูแลแบบชั่วคราว โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้สึกเมตตาสงสารต่อผู้ที่ ทุกข์ยากเดือดร้อน ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐก็จะเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือก็ต่อเมื่อหน่วยที่ รองลงมาจากครอบครัวของบุคคลนั้น ๆ ไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ (ระพีพรรณ คำหอม, 2549, หน้า 1-2)

แต่ในปัจจุบันสภาพครอบครัวในสังคมไทยมีขนาดเล็กลง และอยู่ในภาวะเปราะบาง อัตราการหย่าร้างสูง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสถาบันครอบครัวและเครือญาติขาดพลังและแรงต้าน โดยอยู่ในสภาวะ ความยากลำบาก อันเนื่องมาจากการสูญเสียแหล่งรายได้ที่สำคัญของครอบครัว (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2556, หน้า 68-89) โดยเฉพาะอย่างยิ่งในครอบครัวที่สมาชิกมีความบกพร่องทางสติปัญญาหรือ พิการซ้ำซ้อน ซึ่งนอกจากจะไม่สามารถเป็นกำลังการผลิตของครอบครัวแล้ว ยังตกเป็นภาระให้ ครอบครัวต้องอุปการะเลี้ยงดู เมื่อครอบครัวประสบปัญหาเศรษฐกิจ คนเหล่านี้จึงกลายเป็นคนที่ถูก ทอดทิ้ง ปล่อยให้ยู่ลำพัง ไร้ผู้อุปการะดูแล ตกอยู่ในภาวะโดดเดี่ยวจนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรม ของตัวเองได้ บางครั้งทำลายทรัพย์สิน ทำร้ายคนในครอบครัว และคนในชุมชน หรือไร้สติจนหนี หายออกจากบ้าน กลายเป็นคนเร่ร่อน ขอทาน ไร้ที่พึ่งพิง และเมื่อครอบครัวคิดว่าบุคคลเหล่านี้เป็น

ภาวะ ไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และต้องเสียค่าใช้จ่ายดูแลสุขภาพและปัจจัยสี่แห่งการดำรงชีพ ดังนั้นการที่จะติดตามตัวเพื่อนำกลับมาดูแลนั้น จึงเป็นไปได้ยากมาก

โดยเฉพาะอย่างยิ่งในพื้นที่ภาคเหนือ นับวันจะมีแนวโน้มของครอบครัวที่ประสบปัญหา ทำให้คนออกจากบ้านมาเดินเร่ร่อน ขอดทาน ไร่ที่พึ่งพิง ดังกล่าวเพิ่มมากขึ้น โดยครอบครัวที่ขาด ความรับผิดชอบ มีอคติเป็นทุนเดิม ไม่ยอมรับ หวาดระแวง ขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทัศนคติ รวมถึงจิตสำนึกในการดูแลซึ่งกันและกัน ไม่เปิดโอกาสให้คนที่มีปัญหา ได้มีพื้นที่อยู่ร่วมกันใน ชุมชน เพราะเกรงว่า กลุ่มคนเหล่านี้จะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมบางอย่างขึ้น สถานการณ์ เช่นนี้เป็นปัจจัยสำคัญที่เป็นแรงกดดันให้มีความรู้สึกไม่เห็นคุณค่าในตนเอง (สำนักงานส่งเสริม และสนับสนุนวิชาการ 10, 2560, หน้า 54-56) ลดคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ต้องมานั่ง ขอดทาน เดินเร่ร่อน ใช้ชีวิตกินอยู่หลับนอนในที่สาธารณะ ซึ่งภาพเหล่านี้สามารถพบเห็นได้และ ค้นขึ้นเป็นปกติกับวิถีการดำเนินชีวิตในแต่ละวัน ดังที่ ธนอร จันทร์อนุ (2552) ได้กล่าวว่า มักจะ พบกลุ่มคนเหล่านี้ได้ในชุมชนเมืองขนาดใหญ่

ในอดีตนั้น การดำรงตนในสังคมของคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน คนขอดทาน มักจะถูกสังคม ประทับตราที่ชวนให้เข้าใจว่าเป็นกลุ่มคนที่ไม่ชอบทำงาน คนที่ขี้เกียจ คนที่ขอบมานั่งขอดทาน คนที่มักชอบกินเหล้า เนื้อตัวสกปรก นำหวาดระแวง และชอบทะเลาะวิวาท (บุญเลิศ วิเศษปรีชา, 2546) โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ติดสุราเร่ร่อนหรือสารอื่นที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท จนทำให้ มีความผิดปกติทางจิต และนำไปสู่การเป็นบุคคลที่อยู่ใน “ภาวะอันตราย” ซึ่งเป็นพฤติกรรมที่บุคคล แสดงออกโดยที่อาจจะก่อให้เกิดอันตรายร้ายแรงต่อชีวิต ร่างกาย หรือทรัพย์สินของตนเองหรือ ผู้อื่น ได้ (พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พุทธศักราช 2551)

แม้ว่าสถานการณ์ของกลุ่มคนเร่ร่อน ขอดทาน คนที่ใช้ชีวิตกินอยู่หลับนอนในที่สาธารณะ ดังกล่าวจะเป็นปัญหาที่เร่ร่อน แต่หน่วยงานภาครัฐก็ได้ให้ความสำคัญต่อปัญหา โดยมีการรณรงค์ ต่อต้านการขอดทาน และมีการลงพื้นที่เพื่อให้ความรู้ แก่คนที่มาทำการขอดทานและกลุ่มเสี่ยง ที่ยากจน มีการวิเคราะห์ปัญหา และช่วยเหลือปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีพ อีกทั้งส่งเสริมอาชีพ เพื่อเป็นทางเลือกให้กลุ่มคนขอดทาน โดยในปลายปี พ.ศ. 2557 ภาครัฐมีการประกาศใช้กฎหมาย คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งเป็นการแสดงออกสำคัญถึงการยอมรับความมีตัวตนของคนไร้ที่พึ่งใน สังคมไทย ซึ่งมีจุดมุ่งหมายเพื่อจัดสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐาน (Basic need) สำหรับคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน ขอดทาน ให้ได้รับบริการอย่างทั่วถึง เป็นธรรมและเท่าเทียม

แต่อย่างไรก็ตาม เมื่อปลายปี พ.ศ. 2559 ภาครัฐ ได้มีนโยบายในการแก้ไขปัญหา คนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน คนขอดทาน หรือคนที่ใช้ชีวิตกินอยู่หลับนอนในที่สาธารณะ ซึ่งเป็นไปตาม แนวนโยบายของรัฐในการพัฒนาขีดความสามารถและศักยภาพของคนไทย ตลอดจนให้

ความช่วยเหลือผู้ด้อยโอกาสในสังคมให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 (พ.ศ. 2560-2564) และสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ด้านการพัฒนาเสริมสร้างศักยภาพทรัพยากรมนุษย์ ให้เป็นคนดี คนเก่ง มีคุณภาพสำหรับวิถีชีวิตในศตวรรษที่ 21 ที่เน้นการลงทุนเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและผู้ด้อยโอกาสโดยตรง ด้วยการจัดทำโครงการการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองขึ้นในบริเวณที่ทำการนิคมสร้างตนเองที่มีความพร้อม จำนวน 24 แห่ง ทั่วประเทศ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาศักยภาพ ความสามารถพึ่งตนเองได้ เมื่อกลับสู่สังคม โดยเน้นกระบวนการส่งเสริมการพึ่งตนเองด้วยวิธีการจัดสวัสดิการด้านที่อยู่อาศัย ให้ใช้ชีวิตอิสระในบ้านพักแบบเดี่ยว มีพื้นที่เป็นสัดส่วน และมีการพัฒนาศักยภาพในด้านต่าง ๆ เช่น ด้านอาชีพ การเกษตร ปลูกสัตว์ และช่างฝีมือ ด้านสังคม ฝึกกิจวัตรประจำวัน ฝึกการใช้ชีวิตร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎหมาย มารยาทในสังคม การเข้าร่วมกิจกรรมตามประเพณี การดูแลสุขภาพร่างกาย ความสะอาด สุขภาพจิต การส่งเสริมสุขอนามัย และด้านการเรียนรู้ตามอัธยาศัย เป็นต้น โดยมีการจัดทำแผนพัฒนาศักยภาพฟื้นฟูสมรรถภาพรายบุคคล (Individual rehabilitation plan) (ชนิดนารถ เจริญเนื่อง, ม.ป.ป.) เพื่อเตรียมความพร้อมให้สามารถกลับไปใช้ชีวิตอย่างปกติในสังคม ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวเป็นการส่งเสริมให้บุคคลมีการพัฒนาศักยภาพและได้เสริมพลังอำนาจเชิงบวก และเห็นคุณค่าของตนเอง ทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ ตลอดจนความพร้อมในการประกอบสัมมาอาชีพ (ขงยุทธ เพ็ญศรี, ม.ป.ป.) ซึ่งตามทฤษฎีการเสริมพลังอำนาจเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่โดดเด่นอยู่ในตนเองอยู่แล้ว ตามศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกัน โดยมีได้คำนึงถึงความแตกต่างทางชนชั้น ชาติกำเนิด เพศ สีผิว หรือแม้กระทั่งความพิการ ต่างก็มีความสามารถด้านสรีระร่างกาย ความเข้มแข็ง ความกล้าหาญ ความอดทนต่อความเจ็บปวดต่อแรงกดดัน ความลำบาก หรือความสามารถด้านสติปัญญา การรับรู้ การคิด การอ่าน การเขียน การมีทักษะในการจัดการกับปัญหา เป็นต้น แต่ในบางช่วงเวลา ศักยภาพของคนเราอาจจะแฝงอยู่ภายในตัวบุคคล โดยมีได้ถูกนำออกมาใช้ หรือบางคนอาจลืมไปแล้วว่าตนเคยมีศักยภาพ เมื่อเป็นเช่นนี้จะทำให้บุคคลนั้น ๆ เกิดความรู้สึกว่าตนเอง “ขาดพลัง และขาดความมั่นใจ” (อภิญา เวชชัย, 2555, หน้า 4-10) ซึ่งอาจจะนำไปสู่ความท้อแท้ สิ้นหวัง หหมดกำลังใจในการต่อสู้ปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหากถูกสังคมประเมินแบบประทับตรา การตีตรา ถูกเลือกปฏิบัติก็จะส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกเชิงลบต่อตนเอง หรือเกิดความรู้สึกอคติ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ตกย้ำซ้ำเติมตนเอง เห็นแต่ข้อด้อยของตนเอง ทำให้เกิดความเจ็บปวดเจ็บใจ และถูกบั่นทอนความเป็นมนุษย์หรือพลังจิตวิญญาณในตน จนกลายเป็นการทำร้ายตนเองซ้ำ (ชัตพันธ์ ชุมมนุสนธิ์, 2551)

แต่ในการดำเนินงานตามโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองดังกล่าวนั้นภาครัฐไม่สามารถดูแลกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน คนขอทานได้อย่างทั่วถึง อันเนื่องมาจากข้อจำกัดหลายประการ เช่น ด้านงบประมาณ ด้านสถานที่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านบุคลากรที่ยังขาดความรู้ ความชำนาญเฉพาะทาง ซึ่งในกระบวนการทำงานนั้นต้องอาศัยความรู้ความสามารถเฉพาะของสาขาวิชาชีพที่แตกต่างกันเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องที่เรียกว่า กลุ่มสหวิชาชีพ เป็นต้น

อย่างไรก็ตามในงานศึกษาของอภิญา เวชชัย (2555, หน้า 6-7) พบว่า การทำงานของกลุ่มสหวิชาชีพ ย่อมเกิดปัญหาหลายประการ อาทิ สหวิชาชีพมักจะไม่เต็มใจที่จะมองปัญหาเพียงขอบเขตในมุมมองของวิชาชีพของตน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาด ไม่ยอมรับ และเกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่นในวิชาชีพอื่น นอกจากนี้ ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาแต่ละวิชาชีพมักจะมีการอ้างอิงหลักการที่แตกต่างกัน บทบาทในการสัมผัสปัญหาที่แตกต่างกัน ขาดการรับฟังจากวิชาชีพอื่น ๆ ส่วนการประชุมก็ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมกลุ่มสหวิชาชีพได้อย่างพร้อมกัน เพราะทุกคนต่างก็มีภาระงานอื่น ๆ อยู่มาก ทำให้ต้องใช้ระยะเวลาในการนัดหมายการประชุมให้พร้อมกัน หรือแม้แต่การมอบหมายให้ผู้อื่นไปประชุมแทนก็อาจจะเกิดปัญหาความไม่ต่อเนื่องหรือความไม่เข้าใจของผู้ที่ได้มอบหมายให้ไปประชุมแทน อีกปัญหาหนึ่งก็คือ กลุ่มสหวิชาชีพไม่ปฏิบัติตามแนวทางหรือมติของที่ประชุม เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจ สาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้นกับกลุ่มเป้าหมาย โดยยึดมั่นกับความคิดเห็นของวิชาชีพตน ตลอดจนขาดระบบตรวจสอบการทำงานของกลุ่มวิชาชีพ และไม่นำวิธีการปฏิบัติเสนอในกลุ่มสหวิชาชีพ ซึ่งปัญหาต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้เป็นสาเหตุหนึ่งของความบกพร่องในบทบาทการทำงานของกลุ่มสหวิชาชีพ เป็นต้น

ดังนั้น การวิจัยในลักษณะของการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเสริมพลังอำนาจของกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง คนเร่ร่อน คนขอทาน ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง และในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ตลอดจนศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่จะส่งเสริมให้กลุ่มคนดังกล่าว ได้เห็นคุณค่าในตนเองเชิงบวก สร้างแรงผลักดันหรือปลุกพลังความสามารถ ศักยภาพในตัวเองขึ้น และจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่ดีขึ้นได้อย่างยั่งยืน (อภิญา เวชชัย, 2555, หน้า 5) จนสามารถพึ่งตนเองได้ ในฐานะที่เป็นทุนมนุษย์ ก็จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในตัวมนุษย์ ให้เป็นทรัพยากรบุคคลที่มีคุณภาพแก่สังคมและประเทศชาติได้ต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์
2. เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง
3. เพื่อเสนอแนวทางไปสู่ นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

คำถามการวิจัย

1. ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ เป็นอย่างไร
2. บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทั้งบทบาทในเชิงรุกและเชิงรับควรเป็นอย่างไร
3. นโยบายและแผนที่จะเป็นแนวทางไปสู่การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ควรเป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

- ด้านเนื้อหา ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเพื่อเป็นกรอบแนวทางในการศึกษา ดังนี้
1. นโยบาย แผน และแนวทางการในการจัดสวัสดิการสังคม
 2. ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง
 3. วิธีการในการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 4. บทบาทและขั้นตอนการทำงานของกลุ่มสหวิชาชีพในการดูแลผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทั้งเชิงรุกและเชิงรับ
 5. ขั้นตอนและกระบวนการส่งผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง กลับคืนสู่ครอบครัวและชุมชน

ด้านพื้นที่

โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ในภาคเหนือของประเทศไทย จำนวน 5 แห่ง ดังต่อไปนี้

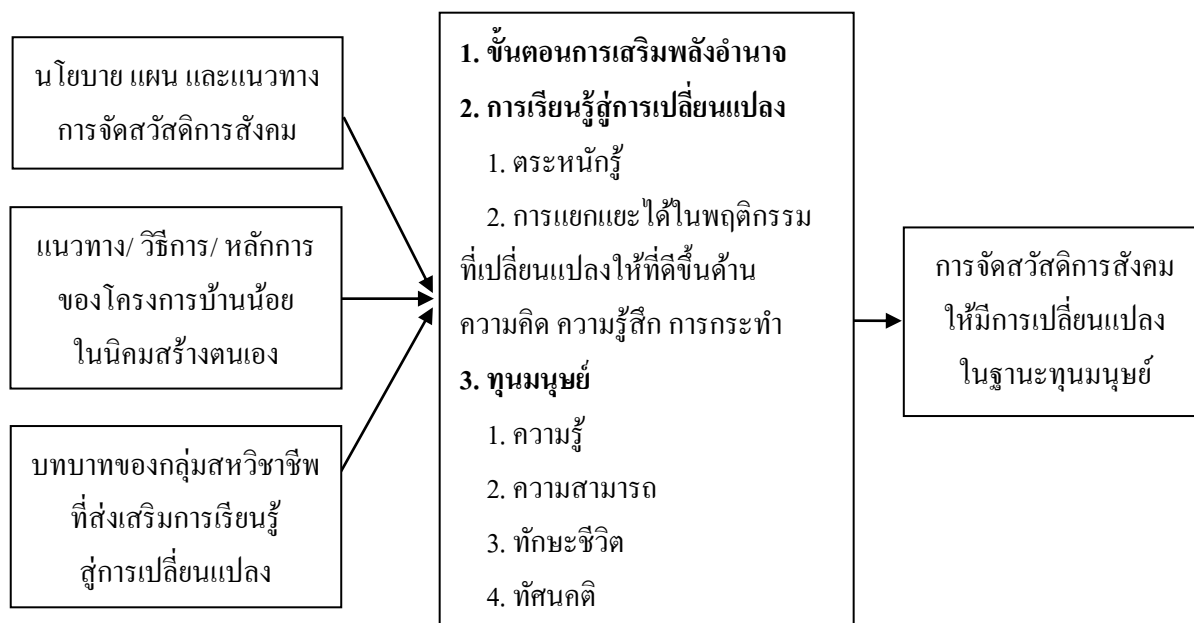
1. บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก
2. บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบาระกำ จังหวัดพิษณุโลก
3. บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์
4. บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์
5. บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองก๊วลม จังหวัดลำปาง

ด้านระยะเวลา

ใช้เวลาในการเก็บรวบรวมข้อมูล จำนวน 4 เดือน ระหว่างเดือนพฤษภาคม-สิงหาคม พ.ศ. 2562

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ได้ดังต่อไปนี้



ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

นิยามศัพท์เฉพาะ

ผู้ให้บริการ หมายถึง บุคคลผู้ยากไร้ที่พึ่งพิง และผู้ที่ใช้ชีวิตอาศัยอยู่ในที่สาธารณะหรือผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อนในทุกด้านของชีวิตที่สมัครใจและยินยอมเข้ารับการช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่แห่งการดำรงชีวิต และด้านอื่น ๆ ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งและในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง

คนไร้ที่พึ่ง หมายถึง บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ บุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาศพบุคคลอื่นได้ บุคคลที่ประสบความเดือดร้อน คนเร่ร่อน บุคคลซึ่งอาศัยที่สาธารณะเป็นที่พักนอนชั่วคราว บุคคลที่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรแต่ยังไร้สัญชาติ และบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร

การเสริมพลังอำนาจ หมายถึง ขั้นตอนที่จะทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจในตนเอง เชื่อมมั่นในทักษะ ความรู้ ความสามารถและคุณค่าที่มีอยู่ภายในตนเอง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ความรู้ ความเข้าใจ และพฤติกรรมของบุคคล ทั้งปัจจัยภายใน ได้แก่ จิตใจ ความรู้สึก อารมณ์ การรับรู้ และปัจจัยภายนอก คือ การแสดงออกทางพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความกล้าหาญที่จะเปลี่ยนแปลงการกระทำของตนให้มีการพัฒนาความสามารถ มีพลังในการดำเนินชีวิตตามเป้าหมายของตนได้อย่างเหมาะสม

สวัสดิการสังคม หมายถึง ระบบที่เกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนและผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึงเหมาะสมเป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง หมายถึง การตระหนักรู้และแยกแยะได้ในพฤติกรรมที่จะทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างลึกซึ้งในด้าน โครงสร้าง ความคิด ความรู้สึก การกระทำ เปลี่ยนจิตสำนึก เปลี่ยนแปลงวิถีการดำรงชีพให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ทุนมนุษย์ หมายถึง ความมีคุณค่าหรือศักยภาพในตัวบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วย

- 1) ทุนความรู้ (การเรียนรู้/ การรับรู้) 2) ทุนความสามารถ 3) ทุนทักษะชีวิต และ 4) ทุนทัศนคติ (วิถีคิด) ซึ่งเป็นคุณค่าหรือศักยภาพส่วนบุคคลที่ฝังลึกอยู่ในตัวของบุคคลนั้น ๆ ที่ได้รับการส่งเสริมการเรียนรู้ มาจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง

บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง หมายถึง ที่พักอาศัยที่มีลักษณะเป็นห้องพักหลังเดียว หลังคาโครงเหล็ก มุงกระเบื้อง ผงปูน มีห้องน้ำในตัวเป็นทรงสี่เหลี่ยมจัตุรัส ขนาด 3x3 ตารางเมตร ตั้งอยู่ในบริเวณที่ทำการนิคมสร้างตนเองที่มีความพร้อม จำนวน 24 แห่ง ในประเทศไทย โดยในงานวิจัยนี้ ศึกษาเฉพาะบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ในเขตภาคเหนือของประเทศไทย จำนวน 5 แห่ง ได้แก่ นิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิจิตรโลก นิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิจิตรโลก นิคมสร้างตนเองกัวลม จังหวัดลำปาง นิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ และนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

สหวิชาชีพ หมายถึง กลุ่มบุคคลที่เข้ามาช่วยเหลือผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ซึ่งเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ทางสังคม ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักการศึกษา ตำรวจ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย ตลอดจนนักช่วยเหลือสังคม ในองค์กร หรือมูลนิธิที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะทำงานในลักษณะใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะของสาขาวิชาชีพที่แตกต่างกันเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการช่วยเหลือผู้ใช้บริการ

ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

1. ได้ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเองของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์
2. ได้บทบาททั้งเชิงรุกและเชิงรับของกลุ่มสหวิชาชีพในฐานะเป็นผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในการดูแลผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีศักยภาพในฐานะทุนมนุษย์
3. ได้แนวทางที่จะนำไปสู่นโยบาย แผนในการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์
4. องค์กรที่มีภารกิจเกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมในประเทศไทย สามารถนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ ไปใช้ในการกำหนดแผนยุทธศาสตร์หน่วยงาน และกำหนดนโยบายการทำงานเฉพาะกลุ่มผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ในภาคเหนือ รวมทั้งเป็นต้นแบบให้กับโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองในทุกภูมิภาคของประเทศไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์” มีการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องตามลำดับความสำคัญของขอบเขตด้านเนื้อหา ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง
 - 1.1 ความหมายและความสำคัญของงานสวัสดิการสังคม
 - 1.2 ความเป็นมาของงานสวัสดิการสังคมในสังคมไทย
 - 1.3 องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม
 - 1.4 การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้เดือนร้อน ทุกข์ยาก (Needy persons)
 - 1.5 รูปแบบการทำงานสวัสดิการสังคมของกลุ่มสหวิชาชีพ
 - 1.6 นโยบาย แผน และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมของไทย
2. แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจ
 - 2.1 ความหมายและความสำคัญของการเสริมพลังอำนาจ
 - 2.2 ลักษณะของการเสริมพลังอำนาจ
 - 2.3 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจ
 - 2.4 ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจ
3. แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 - 3.1 ความหมายและความสำคัญของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 - 3.2 เป้าหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 - 3.3 กระบวนการของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 - 3.4 องค์ประกอบของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 - 3.5 ประเภทของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
 - 3.6 ทฤษฎีของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
4. แนวคิดเกี่ยวกับทุนมนุษย์
 - 4.1 ความหมายและความสำคัญของทุนมนุษย์
 - 4.2 การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์
 - 4.3 ตัวชี้วัดความเป็นอยู่ที่ดีของทุนมนุษย์

5. บริบทการดำเนินงานโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง
 - 5.1 ความเป็นมาของการดำเนินโครงการ
 - 5.2 ขั้นตอนในการดำเนินงาน
 - 5.3 กระบวนการในการดำเนินงาน
6. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 6.1 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้ใช้บริการ
 - 6.2 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลังอำนาจ
 - 6.3 งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

แนวคิดเกี่ยวกับการจัดสวัสดิการสังคมและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

ความหมายและความสำคัญของงานสวัสดิการสังคม

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 มิได้ให้ความหมายตามศัพท์ตรงตัวว่า “สวัสดิการสังคม” หรือ “สวัสดิการชุมชน” แต่ให้ความหมายคำว่า “สวัสดิการ” ซึ่งหมายถึง “การให้สิ่งทีเื้ออานวยให้ผู้ทำงานมีชีวิตและสภาพความเป็นอยู่ที่ดีและสะดวกสบาย เช่น มีสถานพยาบาล ให้ที่พักอาศัย จัดรถรับส่ง” และคำว่า “สวัสดิภาพ” หมายถึง “ความปลอดภัย เช่น ขอให้เดินทางโดยสวัสดิภาพ ตำรวจออกตรวจท้องที่เวลากลางคืนเพื่อสวัสดิภาพของประชาชน” นอกจากนี้ พจนานุกรมฉบับเดียวกันยังได้ให้ความหมายของคำที่มีลักษณะเดียวกันนี้ อีกคำหนึ่ง คือ “สังคมสงเคราะห์” ซึ่งหมายถึง “การดำเนินงานเพื่อช่วยเหลือบุคคลให้สามารถช่วยตนเองได้” และยังมีคำว่า “สงคห” เป็นคำบาลี ซึ่งแปลว่า ประมวล รวบรวม จับมา รวมเข้าด้วยกัน การยึดเหนี่ยวใจประสานหมู่ชนให้รวมกันเป็นหนึ่งอันเดียวกัน ผูกใจกันไว้ เป็นคำที่มีนัยยะตามคติพุทธ หมายถึง “การรวบรวม การย่อ ความเกื้อกูล ความเอื้อเฟื้อ การสงเคราะห์” (พระธรรมปิฎก ป.อ. ปยุตฺโต, 2551, หน้า 268)

ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้ระบุงานด้านสวัสดิการสังคมไว้ในหมวดที่ 3 เรื่องสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทย มาตราที่ 43 บุคคลและชุมชนย่อมมีสิทธิได้รับการจัดให้มีระบบสวัสดิการชุมชน และมาตรา 74 “รัฐพึงส่งเสริมให้ประชาชนมีความสามารถในการทำงานอย่างเหมาะสมกับศักยภาพและวัย และให้มีงานทำ และพึงคุ้มครองผู้ใช้แรงงานให้ได้รับความปลอดภัยและมีสุขภาพอนามัยที่ดีในการทำงาน ได้รับรายได้ สวัสดิการ การประกันสังคม และสิทธิประโยชน์อื่นที่เหมาะสมแก่การดำรงชีพ และพึงจัดให้มีหรือส่งเสริมการออมเพื่อการดำรงชีพเมื่อพ้นวัยทำงาน” และนอกจากนี้ในมาตรา 47 บุคคลย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐ ได้แก่ บุคคลผู้ยากไร้ ย่อมมีสิทธิได้รับบริการสาธารณสุขของรัฐโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายตามที่

กฎหมายบัญญัติ และบุคคลซึ่งมีอายุเกินหกสิบปีและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และบุคคลผู้ยากไร้ ย่อมมีสิทธิได้รับความช่วยเหลือที่เหมาะสมจากรัฐตามที่กฎหมายบัญญัติ

พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 ได้ให้ความหมายของสวัสดิการสังคมไว้ว่า “ระบบการจัดสวัสดิการทางสังคมซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐานทั้งด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ”

แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 (พ.ศ. 2545-2549) ได้ให้ความหมายของ “สวัสดิการสังคม” ที่มีลักษณะคล้ายกันกับพระราชบัญญัติข้างต้นว่า หมายถึง “ระบบการจัดบริการสังคมเพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาสังคมและพัฒนาสังคม รวมทั้งการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อให้ประชาชนสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้ในระดับมาตรฐาน โดยบริการดังกล่าวจะต้องตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของประชาชนให้ได้รับการพัฒนาคุณภาพชีวิตอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม ทั้งในด้านการศึกษาที่ดี การมีสุขภาพอนามัย การมีที่อยู่อาศัย การมีงานทำการมีรายได้ การมีสวัสดิการแรงงาน การมีความมั่นคงทางสังคม การมีนันทนาการ และบริการสังคมทั่วไป โดยระบบบริการสังคมต้องคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และสิทธิที่ประชาชนต้องได้รับและเข้ามามีส่วนร่วมในระบบการจัดบริการทางสังคมในทุกระดับ”

สุเทพ เชาวลิต (2527, หน้า 234) ได้สรุปความหมายของสวัสดิการสังคม โดยพิจารณาจากความหมายที่นักวิชาการไทยและต่างประเทศได้ให้ไว้คือ “กิจกรรมทั้งหลายที่ส่งเสริมสวัสดิภาพทั่ว ๆ ไปให้ประชาชนมีการกินดี อยู่ดี มีความสุข มีหลักประกันรายได้ขั้นต่ำ มีการจัดหาบ้านช่องที่พักอาศัยของประชาชน มีบริการในเรื่องสุขภาพของประชาชน และมีระบบการประกันสังคม”

ความสำคัญของงานสวัสดิการสังคม จงจิตต์ โสภณคณาภรณ์ (2555, หน้า 1-2) อธิบายว่าสวัสดิการสังคมเป็น “เครือข่ายการดำเนินการทางสังคมที่จะจัดการร่วมมือช่วยเหลือสมาชิกของสังคม เพื่อให้ได้รับการสนองตอบความต้องการทางสังคม สวัสดิการทางสังคมยังครอบคลุมถึงความมั่นคงทางสังคม บริการสังคม และการสาธารณสุข สวัสดิการสังคมได้พัฒนามาพร้อมกับปัญหาสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมอุตสาหกรรม นับจากประวัติศาสตร์ของมนุษยชาติ สังคมต้องเผชิญกับปัญหาความยากจน ความเจ็บป่วย ความทุกข์ และความไม่เป็นระเบียบของสังคมเรื่อยมา แต่ก็มีครอบครัว ชุมชน วัด ให้ความช่วยเหลือเกื้อกูล เมื่อสังคมเปลี่ยนไปสู่ระบบอุตสาหกรรมในศตวรรษที่ 19 และ 20 ก็ต้องประสบกับปัญหาสังคมมากมาย จนกระทั่งสถาบันดั้งเดิมของมนุษย์ ได้แก่

ครอบครัว เพื่อนละแวกบ้าน ชุมชน และวัด ไม่สามารถทำหน้าที่แก้ปัญหาเหล่านั้นได้ทั้งหมด สังคมจึงทำหน้าที่แทน โดยผ่านระบบสวัสดิการสังคม (Social welfare system) และเกิดความต้องการระบบบริการสังคม (Social services system) ที่กว้างขวางขึ้น เพื่อสนองความต้องการและปัญหาของประชาชนแทบทุกประเภท”

นอกจากนี้ เนื่องานหรือขอบเขตของงานสวัสดิการสังคมนั้น จงจิตต์ โสภนคณาภรณ์ (2555, หน้า 29) ได้อธิบายว่า เป็นการจัดบริการทางด้านสังคมโดยรัฐบาลและเอกชน เพื่อช่วยเหลือกลุ่มบุคคลที่เสียเปรียบหรืออ่อนแอกว่า เพื่อให้บุคคลเหล่านี้มีภาวะแห่งความสมบูรณ์ของร่างกาย จิตใจ มีความสุข รวมถึงมีการดำรงชีวิตอยู่ในสังคมด้วยดี การที่บุคคลมีสวัสดิการทางสังคมดี และสวัสดิการทางเศรษฐกิจดี ประกอบกันให้เกิดสวัสดิภาพของบุคคลดีไปด้วย นอกจากนั้น สวัสดิการสังคมยังได้รับการให้ความหมายว่าเป็น “สถาบันหนึ่งของสถาบันสังคม (Institution) ที่ประกอบไปด้วยนโยบายหรือโครงการต่าง ๆ และอาจเป็นส่วนที่ผสมผสานอยู่ในงานพัฒนาสังคม (Social development) ด้วย โดยสรุปแล้วอาจจะกล่าวได้ว่า งานสวัสดิการสังคม เป็นงานที่อยู่บนพื้นฐานของการเปลี่ยนแปลงของปัญหาและความต้องการและค่านิยมของสังคม โดยมีเป้าหมาย คือ การสนองความต้องการของบุคคล กลุ่มและชุมชน

วัชรภรณ์ จันทนุกูล และสัญญา เคนาภูมิ (2559, หน้า 3-13) ให้ความหมายว่า “สวัสดิการสังคม เป็นการช่วยเหลือ ดูแล เกื้อกูล คนที่ตกทุกข์ได้ยาก ผู้ที่ลำบาก ผู้ที่ประสบภัยพิบัติ ผู้ที่ขาดแคลน หรือผู้ที่ไม่เพียงพอในด้านใดด้านหนึ่งของปัจจัยพื้นฐาน เพื่อให้บุคคลนั้น ๆ สามารถช่วยเหลือตนเองได้ กินดี อยู่ดี ใช้ชีวิตในสังคมได้อย่างสุขกายสบายใจ” อย่างไรก็ตาม การให้ความหมายตามแนวคิดดังกล่าวข้างต้นนั้นยังขึ้นอยู่กับปัจจัยของการรับรู้ และการให้คุณค่าแนวคิดที่ต่างกันตามเกณฑ์ที่แตกต่างกันด้วยเกณฑ์ต่าง ๆ นั้นอย่างน้อยควรครอบคลุมประเด็น ดังนี้

- 1) เกณฑ์คุณภาพชีวิต ความอยู่ดีกินดี (Social well-being)
- 2) เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นวัตถุประสงค์ (Aims) ซึ่งเป็นเป้าหมายของการพัฒนาสวัสดิการสังคม 3 ประการ คือ การประกันสังคม (Social insurance) การบริการสังคม (Social service) และ บริการสงเคราะห์ประชาชน หรือประชาสงเคราะห์ หรือสาธารณูปการ (Public assistance)

- 3) เกณฑ์ความหมายเฉพาะเจาะจงในรูปของโครงการ กิจกรรม หรือบริการ (Project or Activities or Services) ได้แก่ ระบบโครงการที่ให้ผลประโยชน์ และบริการเพื่อช่วยสนองความต้องการด้านจิตใจ ด้านสังคม และด้านเศรษฐกิจ

4) เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นสถาบันทางสังคมสถาบันหนึ่ง (Social institution) สถาบันทางสังคมมีอย่างน้อย 5 สถาบัน ได้แก่ สถาบันครอบครัว สถาบันการศึกษา สถาบันศาสนา สถาบันการเมืองการปกครอง สถาบันเศรษฐกิจ และสถาบันสวัสดิการสังคม เป็นสถาบันที่ 6

5) เกณฑ์สวัสดิการสังคมเป็นสิทธิและความเท่าเทียมของคนทุกคนในสังคม ไม่ว่าผู้นั้นจะมีฐานะทางเศรษฐกิจร่ำรวยหรือยากจน (Rights and equality) ดังเช่น แนวคิดที่อาจารย์ป๋วย อึ๊งภากรณ์ (2519) ได้กล่าวถึงคุณภาพชีวิตของคนตามวงจรชีวิตตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตายไว้อย่างน่าสนใจ ดังนี้

“เมื่อผมอยู่ในครรภ์ของแม่ ผมต้องการให้แม่ได้รับประทานอาหารที่เป็นคุณภาพประโยชน์ และได้รับความเอาใจใส่และบริการอันดีในเรื่องสวัสดิการของแม่และเด็ก

ผมไม่ต้องการพี่น้องมากมายอย่างที่พ่อแม่ผมมีอยู่ และแม่จะต้องมีลูกไม่ถีนัก

พ่อกับแม่จะแต่งงานกันถูกกฎหมายหรือธรรมเนียมประเพณีหรือไม่ ไม่สำคัญ แต่สำคัญที่พ่อกับแม่ต้องอยู่ด้วยกันอย่างสงบสุข ทำความอบอุ่นให้ผมและพี่น้อง

ในระหว่าง 2-3 ขวบแรกของผม ซึ่งร่างกายและสมองผมกำลังเติบโตในระยะที่สำคัญ ผมต้องการให้แม่ผมกับตัวผมได้รับประทานอาหารที่เป็นคุณภาพประโยชน์

ผมต้องการไปโรงเรียน พี่สาวหรือน้องสาวผมก็ต้องการไปโรงเรียน จะได้มีความรู้หากินได้ และจะได้รู้ถึงคุณธรรมแห่งชีวิต ถ้าผมมีสติปัญญาเรียนชั้นสูง ๆ ขึ้นไป ก็ให้มีโอกาสเรียนได้ ไม่ว่าพ่อแม่ผมจะรวยหรือจน จะอยู่ในเมืองหรือชนบทแร้นแค้น

เมื่อออกจากโรงเรียนแล้ว ผมต้องการงานอาชีพที่มีความหมาย ทำให้ได้รับความพอใจว่าตนได้ทำงานเป็นประโยชน์แก่สังคม

บ้านเมืองที่ผมอาศัยอยู่ จะต้องมิใช่มีแปรรูป ไม่มีการข่มขู่ กดขี่หรือประทุษร้ายกัน

ประเทศของผมควรมีความสัมพันธ์อันชอบธรรมและเป็นประโยชน์กับโลกภายนอก ผมจะได้มีโอกาสเรียนรู้ถึงความคิดและวิชาการของมนุษย์ทั้งโลก และประเทศของผมจะได้มีโอกาสสร้างเงินทุนจากต่างประเทศมาใช้เป็นประโยชน์แก่ส่วนรวม

ผมต้องการให้ชาติของผมได้ขายผลผลิตแก่ต่างประเทศด้วยราคาอันเป็นธรรม

ในฐานะที่ผมเป็นชาวนาชาวไร่ ผมก็อยากมีที่ดินของผมพอสมควรสำหรับทำมาหากิน มีช่องทางได้กู้ยืมเงินมาขายงาน มีโอกาสเรียนรู้วิธีทำกินแบบใหม่ ๆ มีตลาดดีและขายสินค้าได้ราคายุติธรรม

ในฐานะที่ผมเป็นกรรมกร ผมก็ควรจะมีหุ้นส่วน มีส่วนในโรงงาน บริษัทห้างร้านที่ผมทำอยู่

ในฐานะที่ผมเป็นมนุษย์ ผมก็ต้องการอ่านหนังสือพิมพ์และหนังสืออื่น ๆ ที่ไม่แพงนัก จะฟังวิทยุ ดูโทรทัศน์ก็ได้ โดยไม่ต้องทนรบกวนจากการโฆษณามากนัก

ผมต้องการสุขภาพอนามัยที่ดี และรัฐบาลจะต้องให้บริการป้องกันรักษาโรคแก่ผมอย่าง ฟรี กับบริการการแพทย์ รักษาพยาบาลอย่างถูกอย่างดี เจ็บป่วยเมื่อใดหาหมอหาพยาบาลได้สะดวก

ผมจำเป็นต้องมีว่างสำหรับเพลิดเพลินกับครอบครัว มีสวนสาธารณะที่เขียวชอุ่มสามารถ มีบทบาทและชมศิลปะ วรรณคดี นาฏศิลป์ ดนตรี วัฒนธรรมต่าง ๆ เทียวงานวัด งานลอยกระทง งานนักขัตฤกษ์ งานกุศล อะไรก็ได้พอสมควร

ผมต้องการอากาศบริสุทธิ์สำหรับหายใจ น้ำบริสุทธิ์สำหรับดื่ม

เรื่องอะไรที่ผมทำเองไม่ได้หรือได้แต่ไม่ดี ผมก็จะขอความร่วมมือกับเพื่อนฝูงในรูป สหกรณ์ หรือสโมสร หรือสหภาพ จะได้ช่วยซึ่งกันและกัน

เรื่องที่ผมเรียกร่องข้างต้นนี้ ผมไม่เรียกร่องเปล่า ผมยินดีเสียภาษีอากรในส่วนรวมตาม อัตรา

ผมต้องการโอกาสที่มีส่วนร่วมในสังคมรอบตัว ผมต้องการมีส่วนร่วมในการวินิจฉัย โชคะตางทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของชาติ

เมียผมก็ต้องการ โอกาสต่าง ๆ เช่นเดียวกับผม และเราสองคนควรได้รับความรู้และ วิธีการวางแผนครอบครัว

เมื่อแก่ ผมและเมียก็ควรได้รับประโยชน์ตอบแทนจากการประกันสังคม ซึ่งผมได้จ่าย บำรุงตลอดมา

เมื่อจะตายก็ขออย่าให้ตายอย่างโง่ ๆ อย่างบ้า ๆ คือ ตายในสงครามที่คนอื่นก่อให้เกิดขึ้น ตายในสงครามกลางเมือง ตายเพราะอุบัติเหตุรถยนต์ ตายเพราะน้ำหรืออากาศเป็นพิษ หรือตาย เพราะการเมืองเป็นพิษ

เมื่อตายแล้วยังมีทรัพย์สินสมบัติเหลืออยู่ เก็บไว้ให้เมียผมพอใช้ในชีวิตรของเธอ ถ้าลูกยังเล็ก อยู่ก็เก็บไว้เลี้ยงให้โต แต่ลูกที่โตแล้วไม่ให้ นอกนั้นรัฐบาลควรเก็บไปหมด จะได้ใช้ประโยชน์ในการบำรุงชีวิตของคนอื่น ๆ บ้าง

ตายแล้ว เผาผมเกิด อย่างฝั่ง คนอื่นจะได้มีที่ดินอาศัยและทำกิน และอย่าทำพิธีรดองในงานศพให้วุ่นวายไป

นี่แหละคือความหมายแห่งชีวิต นี่แหละคือการพัฒนาที่ควรจะให้เกิดขึ้นเพื่อประโยชน์ ของทุกคน”

จะเห็นได้ว่าแนวคิดตามที่ อาจารย์ป่วย อึ้งภากรณ์ ได้กล่าวไว้นี้ เป็นการจัดสวัสดิการ ทางสังคมที่เน้นให้ความสำคัญกับหลักสิทธิมนุษยชนและหลักความเสมอภาคเท่าเทียมกันของคน

ทุกคนในสังคมควรจริงจัง ไม่ว่าจะเป็นสิทธิและความเท่าเทียมทางร่างกาย ทางจิตใจ ทางสังคม ทางวัฒนธรรม ทางเศรษฐกิจ และทางการเมืองการปกครอง ดังที่ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุน วิชาการ 10 ได้อธิบายว่า สิทธิต่าง ๆ ที่ประชาชนทุกคนควรจะได้รับอย่างเสมอภาคเป็นธรรมและ เท่าเทียมอย่างมีคุณภาพ เช่น สิทธิในการทำงาน โดยครอบคลุมถึงควมมีอิสระในการตัดสินใจที่จะ ได้รับการยอมรับหรือเลือกงานที่จะทำ การได้รับค่าแรงที่เป็นธรรม ความเหมาะสมกับคุณสมบัติ และความสามารถ หรือความชำนาญ ความปลอดภัยในการทำงาน สิทธิทางระบบความมั่นคงทาง สังคมและความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต สิทธิที่จะได้รับการป้องกันและช่วยเหลือวิธีการดำเนิน ครอบครั้ว สิทธิจะดำรงชีวิตอย่างมีคุณภาพชีวิตตามระดับมาตรฐานการครองชีพ สิทธิเกี่ยวกับภาวะ สุขภาพและพลาอนามัยที่ดี สิทธิในการศึกษา สิทธิทางวัฒนธรรม เป็นต้น โดยสิทธิเหล่านี้เป็นสิทธิ มนุษยชนสำหรับมนุษย์ทุกคน โดยไม่เลือกปฏิบัติ

จากการทบทวนเอกสารผู้วิจัยสรุปความหมายของคำว่า สวัสดิการสังคม ที่มีลักษณะ คล้ายกันกับพระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ว่าเป็นระบบที่ เกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคมเพื่อ ตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชนและผู้ให้บริการใน โครงการบ้านน้อยในนิคม สร้างตนเอง ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี พึ่งตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสมเป็นธรรม และให้เป็นไปตาม มาตรฐานทั้งด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ กระบวนการยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิที่ ประชาชนจะต้องได้รับและการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ

ความเป็นมาของงานสวัสดิการสังคมในสังคมไทย

งานสวัสดิการสังคมในสังคมไทยนั้น ทศนิยม ลักษณะภิชนัชช (2545, หน้า 79) ได้กล่าวว่า เป็นงานที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของประชาชนในสังคม ตั้งแต่เกิดจนกระทั่งตาย อาจกล่าวได้ว่าเป็น วัฏจักรชีวิต (Life cycle) ของคนในสังคมแต่ละคน โดยจะเกี่ยวข้องกับการที่ประชาชนประสบ ความยากลำบากในชีวิตและไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ เพราะไม่มีความรู้ คิดไม่เป็น ไร้คนพึ่งพา อาศัย และปัจจัยอื่น ๆ ที่แตกต่างกันแต่ละบุคคล เช่น เด็กเกิดมา พ่อแม่แยกทาง ลูกถูกทอดทิ้ง กลายเป็นเด็กกำพร้าอนาถา ผู้สูงอายุที่ไม่มีลูกหลานดูแล และไม่มีรายได้เลี้ยงดูตนเอง คนพิการ ผู้ป่วยเอดส์ ผู้ติดสารเสพติด ชายหญิงไร้ที่พึ่ง เร่ร่อนขอทาน เป็นต้น ซึ่งบุคคลดังกล่าวนี้จะต้อง ได้รับการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น บริการด้านสุขภาพอนามัย บริการด้าน การศึกษา บริการด้านที่อยู่อาศัย เป็นต้น

ในอดีตการดูแลสมาชิกของสังคมเป็นบทบาทของสถาบันครอบครัว ซึ่งเป็นสถาบันแรก ที่สำคัญต่อการสร้างระบบความมั่นคงของมนุษย์และสังคม แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับระดับฐานะทาง

เศรษฐกิจของครอบครัวนั้น ๆ ว่าเป็นอย่างไร หากครอบครัวใดไม่สามารถทำหน้าที่เบื้องต้นได้ หน่วยรองลงมาก็จะเป็นระบบเครือญาติ ระบบเพื่อนบ้าน และระบบชุมชน ที่จะต้องให้การดูแลแบบชั่วคราว โดยมีพื้นฐานมาจากความรู้สึกเมตตาสงสาร ต่อผู้ที่ทุกข์ยากเดือดร้อน ในขณะที่หน่วยงานภาครัฐก็จะเข้ามามีบทบาทช่วยเหลือก็ต่อเมื่อ หน่วยที่รองลงมาจากครอบครัวของบุคคลนั้นไม่สามารถทำหน้าที่ดังกล่าวได้ (ระพีพรรณ คำหอม, 2549, หน้า 1-2)

สังคมไทยตั้งแต่อดีตถือได้ว่า งานสวัสดิการสังคมมีจุดเริ่มต้นมาจากแนวคิดตามหลักของคติพุทธ กล่าวคือ การกุศล (Charity) ด้วยสาเหตุที่สังคมไทยส่วนใหญ่เป็นพุทธศาสนิกชน ดังนั้นบทบาทของพระพุทธศาสนาจึงมีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในงานสวัสดิการสังคมของไทย เช่น วัดเป็นที่พักพิงของประชาชนทั้งร่างกายและจิตใจตั้งแต่เกิดจนตาย กล่าวคือ เมื่อคนเราเกิดมาก็มักจะให้พระคุณกษัตริย์ รวมไปถึงการตั้งชื่อเพื่อเป็นสิริมงคล การศึกษาในอดีตก็ได้รับจากวัด หรืองานบุญต่าง ๆ เช่น งานบวช งานบุญบ้านใหม่ งานแต่งงาน จนกระทั่งตาย ก็มักจะให้วัดช่วยจัดพิธี นอกจากนี้แล้ว วัดก็ยังเป็นศูนย์กลางให้คนตกทุกข์ได้ยากพักพิงอาศัยชั่วคราว ดังนั้น จึงพิจารณาได้ว่า วัดมีบทบาทด้านสวัสดิการสังคมอย่างสมบูรณ์ นอกจากนี้ คติพุทธ ยังได้กล่าวถึงการสงเคราะห์ช่วยเหลือบุคคลที่ใกล้ชิดและเพื่อนมนุษย์ที่ทุกข์ยากเดือดร้อน เพื่อเป็นการเกื้อกูลตามบทบาทหน้าที่ต่อบุคคลที่ใกล้ชิด ได้แก่ บิดามารดา สามเณรชรา ครูอาจารย์ มิตรสหาย ลูกจ้าง พระสงฆ์ และบุคคลทั่วไป ที่ต้องการให้การช่วยเหลือ โดยตามหลักของศาสนาพุทธได้แบ่งการสงเคราะห์ออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) การสงเคราะห์คนทั่วไป เรียกว่า สังคหวัตถุ ได้แก่ ทาน คือ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยการให้ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย ปิยวาจา คือ การเจรจาด้วยคำที่ไพเราะ มีคุณค่าทางด้านจิตใจ อุตถจริยา คือ ช่วยเหลือ บำเพ็ญประโยชน์แก่ตนเองและผู้อื่น ด้วยกำลังกายและสติปัญญา สมานัตตา คือ วางตัวให้เหมาะสมกับฐานะของตน เช่น การวางตนกับพ่อแม่ นายจ้าง ผู้มีพระคุณ เป็นต้น และ 2) การสงเคราะห์เฉพาะบุคคล ตามหลักธรรมคำสอนของศาสนาพุทธ ถือว่า เป็นหน้าที่ของทุกคนต้องสงเคราะห์ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่เป็นผู้รับเพียงฝ่ายเดียว ดังนั้น การสงเคราะห์บุคคล แบ่งออกเป็น 6 ประเภท เปรียบเสมือนว่าผู้ที่ได้รับการช่วยเหลืออยู่ในทิศต่าง ๆ ทั้ง 6 ทิศ คือ พ่อแม่ (ทิศเบื้องหน้า) สามเณรชรา (ทิศเบื้องหลัง) ครูอาจารย์ (ทิศเบื้องขวา) มิตรสหาย (ทิศเบื้องซ้าย) ลูกจ้างกรรมกร (ทิศเบื้องต่ำ) และพระสงฆ์ (ทิศเบื้องบน) (สมเด็จพระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, 2516 อ้างถึงใน จงจิตต์ โสภณคณาภรณ์, 2555, หน้า 83-84)

จงจิตต์ โสภณคณาภรณ์ (2555, หน้า 84-86) ได้แบ่งความเป็นมาของงานสวัสดิการสังคมในสังคมไทย ออกเป็น 2 ระยะ คือ 1) สมัยอาณาจักรกรุงสุโขทัยเป็นราชธานี จนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา หรือยุคดั้งเดิม และ 2) สมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง ซึ่งผู้วิจัยกล่าวโดยสังเขปได้ ดังนี้

1) ความเป็นมายุคสมัยอาณาจักรกรุงสุโขทัยเป็นราชธานีจนถึงสมัยกรุงศรีอยุธยา หรือยุคดั้งเดิม

งานสวัสดิการสังคมของไทยยุคดั้งเดิมนั้น วันทนี วาสีกะสิน และคณะ (2553, หน้า 14-16) อธิบายไว้เช่นเดียวกันว่า มาจากปัจจัยด้านศาสนาและวัฒนธรรม ศาสนาพุทธเป็นศาสนาประจำชาติของไทย แต่การนับถือพุทธศาสนาของคนไทยมีเอกลักษณ์แตกต่างจากสังคมพุทธอื่น ๆ กล่าวคือ ศาสนาพุทธแบบพื้นบ้านของสังคมไทย เป็นการผสมผสานระหว่างคติพุทธ พราหมณ์ และภูตผีวิญญาณ

ดังนั้น การนับถือพุทธแบบพื้นบ้านนี้จึงเป็นรากฐานของสังคมไทยที่สามารถยึดโยงระหว่างคนในสังคมไทยให้แสดงออกด้วยการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน โดยมีที่มาจากคติพุทธศาสนา ดังกล่าว หลักธรรมคำสอนในศาสนาพุทธ ถึงแม้จะมีการตีความได้ในหลายระดับชั้น แต่โดยภาพรวมส่วนใหญ่ ก็ได้หล่อหลอม จัดเถลา เป็นระเบียบแบบแผนที่เกิดจากการสร้างสรรค์ของมนุษย์และได้ยึดถือปฏิบัติต่อ ๆ กันมาจากรุ่นหนึ่งสู่รุ่นหนึ่ง หรือที่เรียกรวมกันว่า “วัฒนธรรมไทย” ที่ทำให้คนไทยมีเมตตากรุณาต่อกัน มีความเอื้ออาทร พร้อมให้ความช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก สำหรับ “วัฒนธรรมไทย” ดังกล่าวนั้น จิราลักษ์ จงสถิตมัน (2535, หน้า 18-19) ได้จำแนกออกเป็นสองกระแส คือ 1) วัฒนธรรมพื้นบ้าน และ 2) วัฒนธรรมศักดินา

(1) วัฒนธรรมพื้นบ้าน เป็นวัฒนธรรมของชาวบ้านทั่วไปที่สะท้อนให้เห็นถึงวิถีการดำเนินชีวิตในชุมชน ตัวอย่างเช่น ครอบครัวซึ่งเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม ได้มีหน้าที่ที่แน่นอนในสังคม คือ ดูแลเลี้ยงดูสมาชิกของครอบครัว เป็นการดูแลประชาชนในระดับพื้นฐานที่สุดที่ครอบคลุมทุกด้าน ดูแลทั้งการเติบโตเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม และสวัสดิภาพความเป็นอยู่ในทุกด้าน ถัดจากครอบครัว ก็เป็นเครือญาติ ซึ่งก็มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับครอบครัว ที่มีการดูแลสวัสดิภาพกันอีกชั้นหนึ่ง ถัดจากเครือญาติก็เป็นชุมชน ซึ่งก็จะช่วยเหลือเกื้อกูลกันระหว่างคนในชุมชน หรือต่างชุมชน ดังที่มีคำพังเพยของคนไทยในภาคเหนือ ที่ว่า “พริกอยู่บ้านเหนือ เกลืออยู่บ้านใต้ ผักแคบอยู่บนปลายไม้” หรือวัฒนธรรมการลงแขกเกี่ยวข้าว การดำข้าวของคนไทยในภาคกลาง หรือการสร้างหรือซ่อมแซมเหมืองฝาย จับปลา ล่าสัตว์ ทำงานฝีมืองานช่างต่าง ๆ หรืองานในชนบทประเพณี เช่น การปลูกเรือน ทำบุญ บวชนาค แต่งงาน หรือแม้กระทั่งการรักษาสมบัติของชุมชนร่วมกัน เช่น ประเพณีการบวชต้นไม้ การมีข้อห้ามหรือกุศโลบายในเรื่องบ่อน้ำ ทางน้ำ เหมืองฝาย วัดและป่าชุมชน นอกจากนี้ เมื่อยามมีภัยพิบัติทางธรรมชาติ เช่น ไฟไหม้ น้ำท่วม ฝนแล้ง ทุพภิกขภัยต่าง ๆ คนไทยก็ให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกันอย่างเสมอมาจนถึงในยุคปัจจุบันนั้นแสดงให้เห็นว่า เมื่อคนในชุมชนมีปัญหาเดือดร้อน หรือมีความต้องการอย่างไร ผู้ที่จะตอบสนองความต้องการหรือช่วยแก้ไขปัญหานั้น มีอยู่ไม่ไกลไปจากชุมชน สามารถไปขอแรง ขอความช่วยเหลือ

ช่วยเหลือได้ โดยไม่คิดมูลค่าเป็นตัวเงิน แต่เป็นมูลค่าทางจิตใจ แลกเปลี่ยนแรงงานกันช่วยเหลือซึ่งกันและกัน จะเห็นได้ว่า คนไทยในสมัยดั้งเดิมนั้นมีวัฒนธรรมของการช่วยเหลือเกื้อกูลกัน ทั้งในเรื่องการทำมาหากิน และการทำงานในชีวิตประจำวัน ซึ่งจะเรียกได้ว่าเป็น “สวัสดิการสังคมที่มีจิตวิญญาณ”

(2) วัฒนธรรมศักดินา เป็นอีกระบบหนึ่งซึ่งครอบงำวิถีชุมชนท้องถิ่นตลอดระยะเวลาที่ยาวนานตั้งแต่ยุคสมัยระบอบศักดินาที่มีอำนาจอยู่ในสังคมไทย ระบอบศักดินาเริ่มเข้ามามีอิทธิพลในสังคมไทยอย่างสูงสุด ตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยาเป็นต้นมา ซึ่งระบบสวัสดิการสังคมที่ได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมระบอบศักดินา เรียกได้ว่าเป็น “ระบบอุปถัมภ์” ระหว่างมูลนายกับไพร่ โดยมูลนายเป็นผู้ให้การดูแลอุปถัมภ์บรรดา ไพร่ ทาส ที่อยู่ภายใต้การปกครอง ซึ่งถือว่าเป็นระเบียบวิธีการปกครอง ที่จัดสรรการควบคุมกำลังคน วัฒนธรรมศักดินานั้น เกิดขึ้นเพื่อการดูแลปกครองให้เกิดความสงบเรียบร้อย คำนึงตามวัฒนธรรมศักดินานี้ได้ถูกสืบทอดโดยระบบการศึกษา และในรูปของขนบธรรมเนียมประเพณีต่าง ๆ เช่น สุภายิต คำพังเพย คำขวัญ นิทานสอนเด็ก เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อเป็นการอบรมขัดเกลาประชาชนไทยให้ยอมรับสภาพการปกครองของเจ้านาย

วัฒนธรรมศักดินา ดังกล่าวนี้ เป็นการปลูกฝังแนวคิดเรื่องความไม่เท่าเทียมกันในชาติกำเนิด อำนาจนิยม บุญกรรมแต่ปางก่อน ความเป็นเจ้านายเหนือทาส เป็นต้น ซึ่งเป็นเรื่องที่แตกต่างกันจากวัฒนธรรมพื้นบ้านดังที่กล่าวมาแล้วเป็นอย่างมาก แต่ถึงอย่างไรก็มีอิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อ และแบบแผนพฤติกรรมของคนไทยอย่างลึกซึ้ง ลักษณะของสังคมไทยในยุคดั้งเดิม ตั้งแต่อาณาจักรสุโขทัยเป็นราชธานี เป็นต้นลงมา มีระบบการปกครองแบบ “พ่อปกครองลูก” มีการแขวนกระดิ่งไว้ที่ประตูเมือง เมื่อประชาชนมีทุกข์ร้อนเรื่องใด ก็ให้มาลั่นกระดิ่ง เพื่อผู้ปกครองจะได้มารับฟัง และแก้ไขปัญหาเรื่องราวร้องทุกข์ ดังนั้น การจัดสวัสดิการสังคมในยุคนี้จะเป็นไปในทิศทางที่เชิดชูชนชั้นผู้ปกครอง ซึ่งประชาชนชนทั่วไปอยู่ภายใต้ความอุปถัมภ์ตลอดมา

นอกจากนี้ นโยบายสวัสดิการสังคมในสมัยกรุงศรีอยุธยา มีการจัดระเบียบบริหารเป็น ส่วนกลางและส่วนภูมิภาคอย่างชัดเจน โดยเฉพาะในยุคสมัยสมเด็จพระบรมไตรโลกนาถ มีกฎหมายกำหนดฐานะทางสังคม ตำแหน่งหน้าที่ และปริมาณที่ดินที่อาจถือครองได้ของคนในสังคมไทย ระบบศักดินา ดังที่กล่าวมานี้ ทำให้เกิดความสัมพันธ์ของคนในสังคมที่เป็น “การอุปถัมภ์ค้ำจุน” ระหว่างมูลนายที่มีต่อไพร่ ซึ่งเป็นรากฐานสำคัญของระบบสังคมและวัฒนธรรม และมีผลต่อระบบสวัสดิการสังคมในยุคปัจจุบันด้วย โดยเห็นได้จากค่านิยมของคนในปัจจุบันที่นิยมการยกย่องข้าราชการ นักการเมือง ผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจ รวมไปถึงการเหยียดหยามผู้ใช้แรงงานทุกระดับ ค่านิยมการเลี้ยงดูบริวาร การมีพรรคมีพวกเป็นหมู่คณะ เป็นต้น

2) ความเป็นมายุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ตอนต้นจนถึงยุคก่อนการเปลี่ยนแปลงการปกครอง

ยุคนี้สถาบันหลักที่มีบทบาทสำคัญต่อการจัดสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ นอกเหนือไปจากสถาบันศาสนาหรือคฤหัสถ์ดังที่กล่าวมาแล้วก็คือ “สถาบันพระมหากษัตริย์” โดยมีหลักฐานคือ หลักทศพิธราชธรรม และจักรวรรดิวัตร 12 ประการ ที่พระมหากษัตริย์ไทยทุกพระองค์จะต้องยึดเป็นหลักในการปกครองประเทศให้เกิดความร่วมมือเป็นสุข หลักดังกล่าวที่เกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม เช่น หลักทศพิธราชธรรม ในข้อ 1 ทาน คือ การให้ และข้อที่ 3 บริจาค คือ การบริจาคและการเสียสละ ในขณะที่จักรวรรดิวัตร 12 ประการ ก็ได้บัญญัติถึงพระราชจริยวัตรสำหรับพระมหากษัตริย์ที่เกี่ยวกับงานสวัสดิการสังคม มีปรากฏหลักฐานไว้ 3 ข้อ คือ (ข้อ 1) ควรพระราชทาน โอวาทและอนุเคราะห์แก่คนภายในพระราชสำนักและทรงอนุเคราะห์คนภายนอก คือ พลกายกองเสนาด้วยประการต่าง ๆ จนถึงราษฎรไม่ปล่อยปละละเลย (ข้อ 5) ควรทรงอนุเคราะห์ประชาชนชาวนิคมนชนบทโดยฐานานุกรม และ (ข้อ 9) ชนใดขัดสนไม่มีทรัพย์พอเลี้ยงชีพโดยสัมมาอาชีพได้ ควรพระราชทาน พระราชทรัพย์เจือจานให้เลี้ยงด้วยวิธีอันเหมาะสม (ระพีพรรณ คำหอม, 2549, หน้า 59)

การปกครองประเทศสยามของสถาบันพระมหากษัตริย์ในยุคกรุงรัตนโกสินทร์ตอนกลางมีแนวคิด “การสร้างรัฐชาติ” มีการติดต่อทำการค้ากับประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะประเทศในบริเวณแถบโลกตะวันตก ทำให้มีการปฏิรูปสังคมไทยเพื่อให้รอดพ้นจากการล่าอาณานิคมของประเทศตะวันตก สมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ได้ยกเลิกระบบทาสอย่างค่อยเป็นค่อยไป รวมทั้งปฏิรูประบบราชการใหม่ เป็นกระทรวง ทบวง กรม กอง ต่าง ๆ นโยบายสวัสดิการสังคมยุคนี้มีความสัมพันธ์กับการสร้างพื้นฐานทางสังคม ระบบศักดินา เริ่มผสมผสานกับระบบทุนนิยมตามแบบประเทศตะวันตกที่พระองค์เสด็จประพาสหลายครั้ง และพระองค์ก็ทรงส่งพระบรมวงศานุวงศ์ ลูกหลานเจ้านายชั้นสูงไปเรียนต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศฝรั่งเศส เพื่อเรียนรู้ทั้งระบบเมืองการปกครองระบบการพัฒนาสังคม เพื่อนำมาปรับใช้กับประเทศสยาม (สิริภุชงค์ ปรามิข, 2496) ซึ่งการพัฒนางานสวัสดิการสังคมในช่วงนี้ถือเป็นรากฐานสำคัญของงานสวัสดิการสังคมในยุคต่อ ๆ มา ซึ่งช่วงนี้จะใช้คำว่า “สังคมสงเคราะห์”

นอกจากนี้พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 5 ทรงมีการจัดตั้งองค์การสวัสดิการสังคม ในสมัยนั้นเรียกว่า “องค์การสังคมสงเคราะห์” ซึ่งจัดตั้งขึ้นอย่างเป็นทางการเป็นแห่งแรกในประวัติศาสตร์ประเทศสยาม ภายใต้ชื่อว่า “สภาอุณาโลมแดง” เมื่อปี พ.ศ. 2436 เพื่อช่วยเหลือรักษาพยาบาลทหารในสนามรบ ในสงครามระหว่างประเทศสยามกับประเทศฝรั่งเศส สภาอุณาโลมแดง ปัจจุบันนี้ชื่อว่า “สภาอาสาสมัครไทย” (วันทนี วาสิกะสิน และคณะ, 2553, หน้า 16)

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2435 มีการพัฒนาระบบการศึกษาของประเทศสยาม มีการจัดตั้งกระทรวง
 ธรรมการ เพื่อดูแลเรื่องงานการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม (สุวิชัย โกศัลยวัฒน์, 2557, หน้า 37)
 โดยมีการจัดตั้งโรงเรียนอนาถาขึ้น และได้มีการเปลี่ยนชื่อหลายต่อหลายครั้ง เช่น ในสมัยจอมพล
 แปลก พิบูลสงคราม เปลี่ยนชื่อเป็น โรงเรียนศึกษาสงเคราะห์สำหรับเด็กไร้ที่พึ่ง ต่อมาเปลี่ยนเป็น
 บ้านราชวิถี สังกัดกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม และในปัจจุบันได้
 เปลี่ยนชื่อเป็น “สถานสงเคราะห์เด็กหญิงบ้านราชวิถี” สังกัดกองส่งเสริมการพัฒนาและสวัสดิการ
 เด็ก เยาวชน และครอบครัว กรมกิจการเด็กและเยาวชน กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง
 ของมนุษย์ (พระราชบัญญัติปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558)

ต่อมาในปี พ.ศ. 2454 ยุคสมัยรัชกาลของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว ได้ทรง
 จัดตั้ง “องค์การเสือป่า” ขึ้นเพื่อส่งเสริมจิตใจและความสามัคคีให้สมาชิกได้รู้จักการเสียสละและบำเพ็ญ
 ประโยชน์ต่อสังคม ซึ่งพระองค์ทรงพระราชทานคติพจน์ให้กับคณะลูกเสือว่า “เสียชีพอย่าเสียสัตย์”
 ต่อมา องค์การเสือป่า ได้เปลี่ยนเป็น “องค์การลูกเสือแห่งชาติ” ซึ่งในปัจจุบันนี้คือ “สำนักงาน
 ลูกเสือแห่งชาติ” มีฐานะเป็นนิติบุคคลและอยู่ในกำกับของกระทรวงศึกษาธิการ (พระราชบัญญัติ
 ลูกเสือ พุทธศักราช 2551) และต่อมาในช่วงตอนปลายรัชสมัยของพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้า
 เจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 พ.ศ. 2463-2468 เกิดวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจหลังสงครามโลกครั้งที่ 1
 เกิดภาวะขาดแคลนเงินของรัฐบาล เกิดภาวะเศรษฐกิจตกต่ำทั่วโลกในช่วงปี พ.ศ. 2473 จนเป็นฉนวน
 ไปสู่การเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ เป็นระบอบประชาธิปไตย
 ภายใต้การปกครองของคณะราษฎร ปี พ.ศ. 2475 (ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และสมภพ มานะรังสรรค์,
 2557, หน้า 494)

ยุคต่อมา ระเบียบพรณ คำหอม (2554, หน้า 201-235) ได้แบ่งยุคของงานสวัสดิการสังคม
 ในสังคมไทย ในช่วงยุคหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็น
 ระบอบประชาธิปไตย ออกเป็นอีก 3 ยุค กล่าวคือ 1) งานสวัสดิการสังคมยุคเริ่มต้น (พ.ศ. 2475-2534)
 2) งานสวัสดิการสังคมยุคสร้างงาน (พ.ศ. 2535-2549) และ 3) งานสวัสดิการสังคมยุคพัฒนาระบบ
 (พ.ศ. 2550-ปัจจุบัน) มีรายละเอียด ดังนี้

1) งานสวัสดิการสังคมยุคเริ่มต้น (พ.ศ. 2475-2534) พระยามโนปกรณนิติธาดา ได้นำ
 คณะราษฎรยึดอำนาจการปกครองของพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ในวันที่
 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 จากนั้นได้มีการนำเสนอเค้าโครงการเศรษฐกิจ โดยหลวงประดิษฐมนูธรรม
 หรือนายปรีดี พนมยงค์ ซึ่งถือเป็นองค์ประกอบสำคัญของนโยบายสังคม โดยมีสาระสำคัญของ
 งานด้านสวัสดิการสังคมที่แสดงให้เห็นถึงหลักการประกันสังคมเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับพลเมือง
 ดังปรากฏอยู่ใน หมวดที่ 3 การประกันความสุขสมบูรณ์ของราษฎร ของเค้าโครงการเศรษฐกิจ
 ผู้วิจัยได้นำหลักฐานมาตอนหนึ่งว่า

“...ราษฎรที่เกิดมาย่อมจะได้รับหลักประกันจากรัฐบาลว่า ตั้งแต่เกิดมาจนกระทั่งสิ้นชีพ ซึ่งในระหว่างนั้นจะเป็นเด็ก หรือเจ็บป่วย หรือพิการ หรือชรา ทำงานไม่ได้ก็ดี ราษฎรจะได้ อาหาร เครื่องนุ่งห่ม สถานที่อยู่ ฯลฯ ปัจจัยแห่งการดำรงชีวิต...” (ปรีดี พนมยงค์, 2491, หน้า 11)

สิ่งที่รัฐบาลประกันความสุขสมบูรณ์ของประชาชนนั้น เรียกว่า “การประกันสังคม” (Social insurance) โดยมีสาระว่า “ประชาชนทุกคนได้รับเงินจากรัฐบาลหรือสหกรณ์ ตามอัตราที่กำหนด เพื่อให้เพียงพอแก่การยังชีพ” แต่โครงการนี้ก็ไม่ได้รับการยอมรับจากรัฐบาลขณะนั้นด้วยสาเหตุหลายประการ เช่น ทิศนคติของประชาชนชาวไทยส่วนใหญ่ยังคงยึดติดกับระบอบศักดินา คนส่วนใหญ่ไม่เข้าใจหลักการของเค้าโครงการเศรษฐกิจ บางกลุ่มก็เห็นว่าโครงการดังกล่าวไม่สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทยที่เพิ่งเปลี่ยนแปลงการปกครองใหม่ ๆ ดังนั้น แผนงานประกันสังคมที่เป็นส่วนหนึ่งของเค้าโครงการเศรษฐกิจก็ไม่ได้ถูกนำมาใช้ในสังคมไทย แต่อย่างไรก็ตาม ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติประกันสังคม ไม่มีผลบังคับใช้เนื่องจากเหตุผลหลายประการดังกล่าวมาข้างต้น แต่ก็ถือได้ว่าเป็นการวางรากฐานของการประกันสังคมขึ้นในประเทศไทย จนนำไปสู่การผลักดันเป็นกฎหมายประกันสังคม และสามารถบังคับใช้ได้ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2533 นั้นเอง

นอกจากแผนงานประกันสังคมดังกล่าวแล้ว หลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ. 2475 ยังมีนโยบายสังคมที่สำคัญ คือ “การตั้งกรมประชาสงเคราะห์” ขึ้นอย่างเป็นทางการ ในวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2483 สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการจัดสวัสดิการสังคม ให้ประชาชนด้านปัจจัยสี่ คือ การกิน การอยู่ การนุ่งห่ม การอาชีพและการใช้ชีวิต และในปีถัดมารัฐบาลก็ออกกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคมอีกหลายฉบับ เช่น พระราชบัญญัติจัดหางานสำหรับผู้ว่างงาน พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พระราชบัญญัติวัฒนธรรมแห่งชาติ และมีการจัดตั้งกระทรวงสาธารณสุข ในปี พ.ศ. 2485 นอกจากนี้ ยังมีการจัดตั้งโรงพยาบาลหญิงเพื่อบริการด้านอนามัยแม่และเด็ก และในปัจจุบันได้เปลี่ยนชื่อเป็น โรงพยาบาลราชวิถี และมีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์คนชราแห่งแรก ในปี พ.ศ. 2496

ตั้งแต่ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา รัฐบาลได้มีการวางแผนด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งเป็นโครงสร้างพื้นฐานของรัฐก่อน หลังจากนั้นจึงมีแผนพัฒนาทางด้านการพัฒนาสังคม โดยให้ความสำคัญกับงานสวัสดิการสังคม มีการจัดตั้งสภาสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่อเป็นองค์กรกลางประสานงานและส่งเสริมงานงานสังคมสงเคราะห์เอกชนทั่วประเทศไทย และได้มีการจัดตั้งสถานสงเคราะห์หญิงบ้านปากเกร็ด เพื่อบริการให้การสงเคราะห์หญิงอาชีพพิเศษ มีการจัดตั้งโรงพยาบาลนิติจิตเวช และกองทุนช่วยเหลือเด็กมูลนิธิสงเคราะห์เด็กยากจน เป็นต้น จะสังเกตได้ว่าการดำเนินงานสวัสดิการสังคมและงานสังคมสงเคราะห์ในช่วงนี้ นำไปสู่การจัดทำแผนพัฒนาทางสังคมสงเคราะห์แห่งชาติฉบับแรกขึ้นในปี พ.ศ. 2530 โดยที่รัฐเน้นให้การดูแลสงเคราะห์ประชาชนที่เดือดร้อนเป็นหลัก

2) งานสวัสดิการสังคมยุคสร้างงาน (พ.ศ. 2535-2549) ยุคนี้รัฐได้เปลี่ยนนโยบายจาก “การพัฒนาเศรษฐกิจ” มาเป็น “การพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง” และการพัฒนาสังคมอย่างยั่งยืนในงานด้านสวัสดิการสังคม ก็ได้มีการสานต่อแผนพัฒนาทางสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ” โดยมีเป้าหมายเพื่อยกระดับและพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้ด้อยโอกาส การกระจายบริการสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ให้กับประชาชนอย่างเหมาะสม ทั้งถึง และเป็นธรรม พัฒนาวิธีการดำเนินงานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ เป็นมาตรการเชิงรุก การมีส่วนร่วมของครอบครัว ชุมชน ภาคเอกชน และองค์กรชุมชน” จะสังเกตได้ว่าภาครัฐเน้นงานสวัสดิการสังคมมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในแผนพัฒนาสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 (พ.ศ. 2540-2544) ที่เน้นการพัฒนาคนเป็นศูนย์กลาง พัฒนาระบบการจัดบริการสวัสดิการสังคมให้มีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม เพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชนทุกกลุ่ม ทุกพื้นที่ โดยให้ความสำคัญกับประชาชนทั่วไปร่วมกับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมให้สามารถเข้าถึงและได้รับบริการด้านสวัสดิการสังคมอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม ในช่วงแผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 3 นี้ แม้ว่าประเทศไทยจะประสบปัญหาวิกฤติเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ. 2540 แต่ประเด็นทางสังคมก็ไม่ได้ถูกละเลย โดยเห็นได้จากโครงการต่าง ๆ เกิดขึ้น โดยเฉพาะประเด็นในเรื่องของสิทธิของคนที่ถูกหมายรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้บัญญัติรับรองสิทธิประชาชนเพื่อความมั่นคงของมนุษย์ไว้หลายประการ เช่น สิทธิเด็กและเยาวชน สิทธิสตรีและบุคคลในครอบครัว สิทธิผู้สูงอายุ สิทธิผู้พิการและบุคคลวิกลจริต สิทธิผู้อยู่ในสภาวะยากลำบากด้านไร้ที่อยู่อาศัย สิทธิการรวมตัวของประชาชน สิทธิชุมชน สิทธิผู้บริโภค และสิทธิการร้องเรียนหรือร้องทุกข์ต่อหน่วยงานของรัฐ เป็นต้น

นอกจากนี้ ในปี พ.ศ. 2546 รัฐบาลได้บังคับใช้กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมถึง 3 ฉบับ คือ กฎหมายการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม การกฎหมายการคุ้มครองเด็ก และกฎหมายเกี่ยวกับผู้สูงอายุ รวมทั้งมีการปฏิรูประบบราชการใหม่เพื่อเป็นการกระจายอำนาจการบริหารจัดการจากส่วนกลางสู่ส่วนภูมิภาค และส่วนท้องถิ่น สร้างความคล่องตัวในการปฏิบัติงาน เปลี่ยนแปลงวิธีการจัดสรรงบประมาณ และการติดตามประเมินผลการปฏิบัติงานของบุคลากร ทำให้มีการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างหน่วยงานระดับกระทรวง ทบวง และกรม โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการและสังคมสงเคราะห์ ได้เปลี่ยนชื่อเป็น “กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ” สังกัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ โดยมีราชการในส่วนกลางคือ สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวง สำนักงานกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว สำนักงานส่งเสริมสวัสดิภาพและพิทักษ์เด็ก เยาวชน ผู้ด้อยโอกาส และผู้สูงอายุ สำนักงานส่งเสริม

และพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการแห่งชาติ เป็นต้น และในราชการส่วนภูมิภาค เช่น สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัด ทั้ง 75 จังหวัด เป็นต้น

3) งานสวัสดิการสังคมยุคพัฒนาระบบ (พ.ศ. 2550-ปัจจุบัน) ในยุคนี้ระบบสวัสดิการสังคมได้มีการปรับเปลี่ยนกลไกการทำงานใหม่จากเดิม เป็น “แผนยุทธศาสตร์ 5 ปี สร้างสวัสดิการสังคมไทย ฉบับที่ 1 พ.ศ. 2550-2554” เน้นการบูรณาการงานสวัสดิการสังคมกับการแก้ไขปัญหาความยากจนและการลด ละ เลิกอบายมุข ควบคู่กับยุทธศาสตร์การพัฒนาสังคมตามแนวทางสังคมไม่ทอดทิ้งกัน สังคมเข้มแข็ง และสังคมคุณธรรม ซึ่งมีการนำยุทธศาสตร์นี้ไปเป็นวิถีที่ใช้ในการพัฒนาสังคม คือ “สังคมไทยไม่ทอดทิ้งใครไว้ข้างหลัง” ในยุคนี้ถือได้ว่าเป็นยุคทองของการ “ปฏิรูประบบสวัสดิการสังคม” โดยในปี พ.ศ. 2550 รัฐบาลได้มีการแก้ไขกฎหมายส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคมเป็นฉบับที่ 2 โดยเพิ่มการรับรอง “องค์กรสวัสดิการชุมชน” และเครือข่าย องค์กรสวัสดิการชุมชนเพิ่มเติม โดยมีจุดเปลี่ยนสำคัญคือ ให้องค์กรสวัสดิการชุมชนสามารถขอรับการสนับสนุนจากกองทุนสวัสดิการชุมชน ขณะเดียวกันองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีบทบาทในการจัดสวัสดิการให้กับกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ ในพื้นที่มากยิ่งขึ้น นอกจากนี้แล้วภาครัฐยังมีการปรับปรุงการบริหารราชการหน่วยงานเทียบเท่าระดับกรม ในกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ใหม่ ทั้งในส่วนกลางและส่วนภูมิภาค ตาม พ.ร.บ. ปรับปรุงกระทรวง ทบวง กรม (ฉบับที่ 14) พ.ศ. 2558 ที่เกี่ยวข้องกับเด็ก เยาวชน สตรี ครอบครัว ผู้สูงอายุ ผู้พิการ และผู้ด้อยโอกาสทางสังคมใหม่ เป็นส่วนกลาง คือ สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานปลัดกระทรวง กรมกิจการเด็กและเยาวชน กรมกิจการผู้สูงอายุ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กรมส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพชีวิตคนพิการ หน่วยงานรัฐวิสาหกิจ คือ การเคหะแห่งชาติ สถานชานาเคราะห์ และองค์การมหาชน คือ สถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน และในส่วนภูมิภาค มีการเปลี่ยนแปลงหน่วยงานสถานสงเคราะห์เป็นสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งตามภูมิภาคต่าง ๆ จำนวน 11 แห่ง และศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจำนวน 77 แห่งทั่วประเทศ ทั้งนี้ในการดำเนินงานนั้นเป็นไปตาม พ.ร.บ.คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 และ พ.ร.บ.การควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคม

พระราชบัญญัติความมั่นคงทางสังคมของประเทศสหรัฐอเมริกา (ม.ป.ป. อ้างถึงใน มาริสซา จันท์ฉาย และคณะ, 2560, หน้า 191) ได้จำแนกองค์ประกอบของสวัสดิการสังคมตามองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมอย่างแคบ ๆ ไว้ว่า มี 3 ประเภท คือ การประกันสังคม (Social insurance) การสงเคราะห์ประชาชน (Public assistance) และการบริการสังคม (Social services)

วันทนี วาสิกะลิน (2557) ได้ให้คำแนะนำองค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมในประเทศไทยไว้อย่างกว้าง ๆ ว่าเป็นงานที่มีองค์ประกอบ ดังนี้ ด้านการศึกษา (Education) ด้านสุขภาพอนามัย (Health) ด้านที่อยู่อาศัย (Housing) ด้านการมีงานทำและการมีรายได้ (Employment and income maintenance) ด้านการบริการสังคม (Social services/ Human services) ด้านความมั่นคงทางสังคม (Social security) และด้านนันทนาการ (Recreation)

สุเทพ เชาวลิต (2527) ได้จำแนกขอบเขตของงานสวัสดิการสังคมไว้โดยที่รัฐบาลของแต่ละประเทศจะดำเนินการตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผาสุกของสมาชิกในสังคมของรัฐเป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องเกี่ยวกับความมั่นคงทางสังคม (Social security) ตามนโยบายสวัสดิการสังคม โดยทั่วไปแล้ว จะแบ่งเป็นด้านต่าง ๆ ได้ดังนี้

1) ด้านสาธารณูปการ (Public assistance) เป็นหลักการช่วยเหลือโดยทั่วไปแก่ประชาชนหรือครอบครัวที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ โดยจะต้องมีการทดสอบข้อเท็จจริงหรือทดสอบความจำเป็น (Means test) ก่อนที่จะให้ความช่วยเหลือ ซึ่งมีหลากหลายวิธีตามแต่ความจำเป็น หากปรากฏชัดเห็นได้ชัดเจนว่า บุคคลประสบความทุกข์ยากจริงจากภัยต่าง ๆ เช่น ประสบอุบัติเหตุ ว่างงาน อักเสบ ก็ไม่จำเป็นต้องทำการทดสอบความจำเป็นดังกล่าว รัฐก็สามารถให้ความช่วยเหลือได้เลย เพียงแต่ดูว่าเขาอยู่ในสถานการณ์นั้นจริงหรือไม่ โดยหลักในการให้ความช่วยเหลือแบบสาธารณูปการนี้จะมียู่ 4 ประการด้วยกัน คือ 1) ให้ความช่วยเหลือเป็นเงิน (Cash) 2) ให้ความช่วยเหลือเป็นสิ่งของ (In kind) 3) ให้ความช่วยเหลือแบบรับเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ (Institutional care) เป็นการช่วยเหลือบุคคลหลายประเภท ซึ่งในปัจจุบันนี้มีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแบบนี้ในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน เช่น สถานสงเคราะห์เด็กกำพร้า สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง มูลนิธิ สมาคม เป็นต้น และ 4) ให้ความช่วยเหลือในรูปของบริการ (Services) เช่น การแนะนำให้คำปรึกษา เป็นต้น

2) ด้านการประกันสังคม (Social insurance) เป็นอีกวิธีหนึ่งที่รัฐบาลออกกฎหมายบังคับให้ประชาชนทำการประกันรายได้ของตนไว้กับรัฐบาลและมีนายจ้างเข้ามาร่วมออกเงินสมทบด้วยการที่รัฐบาลออกกฎหมายบังคับให้ประชาชนประกันรายได้ของตนไว้ ก็เพื่อประโยชน์ของตัวผู้ประกันตนเองว่าในยามที่ตนเองขาดรายได้หรือเป็นผู้ว่างงานขึ้นมาจะได้มีเงินทุนไว้ยามฉุกเฉินเมื่อว่างงานและจะได้ไม่เดือนร้อนมาก เพราะยังคงมีผลประโยชน์ทดแทนจากการประกันสังคมมาเป็นรายได้ใช้จ่ายเลี้ยงตนเองและครอบครัว ซึ่งผลประโยชน์เหล่านี้ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งจากการทำงานของผู้ประกันตนนั่นเอง

3) ด้านการบริการสาธารณะ (Public services) เป็นนโยบายการบริการของหลาย ๆ ประเทศที่ให้ความช่วยเหลือประชาชนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดเป็นการทั่วไป โดยไม่คำนึงถึงว่าผู้นั้นจะต้อง

มีความเดือดร้อนจริง ๆ หรือไม่และผู้ให้บริการก็ไม่จำเป็นต้องมีส่วนร่วมในการสมทบเงินเหมือนกับ การประกันสังคม ยกตัวอย่างการให้บริการสังคมในลักษณะนี้ เช่น การให้บำนาญคนชราหรือ ในปัจจุบันนี้ เรียกว่า “เบี้ยคนชรา หรือเบี้ยผู้สูงอายุ” ที่เป็นหนึ่งของนโยบายด้านสวัสดิการสังคม ของรัฐบาลไทยในปัจจุบัน ซึ่งในความเป็นจริงนั้นคนชรา หรือผู้สูงอายุอาจจะไม่เดือดร้อนก็ได้ และการช่วยเหลือหญิงหม้าย เป็นต้น

องค์ประกอบของงานสวัสดิการสังคมตามเป้าหมายการดำเนินงานที่สำคัญของยุทธศาสตร์ แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2564 ว่าด้วยเรื่อง การสร้างความเป็นธรรมและ ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม สอดคล้องและตรงกับที่ วันทนีย์ วาतिकะสิน (2557) และสุเทพ เชาวลิต (2527) ได้กล่าวไว้ข้างต้นอย่างใกล้เคียงกัน กล่าวคือ เน้นการยกระดับคุณภาพการบริการทางสังคม (Social services) ให้ทั่วถึง โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการศึกษาและสาธารณสุข โดยมุ่งเน้นการเพิ่ม ทักษะของแรงงาน และการใช้นโยบายแรงงานที่สนับสนุนการเพิ่ม ผลผลิตภาพแรงงานและ เสริมสร้างรายได้ให้สูงขึ้น และให้ความช่วยเหลือการเพิ่มผลิตภาพผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ เช่น สนับสนุนธุรกิจขนาดเล็ก วิสาหกิจชุมชน รวมไปถึงการเพิ่มโอกาส การเข้าถึงบริการพื้นฐาน ทางสังคม (Social basic services) ของภาครัฐ โดยมีแนวทางการพัฒนาทุกกลุ่มเป้าหมายให้สามารถ เข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐและมีอาชีพ ทั้งด้านการศึกษาที่สูงขึ้น ได้รับขยายการคุ้มครองทาง สังคม (Social protection) และสวัสดิการ (Welfare) ที่เหมาะสมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

โดยสรุปแล้วผู้วิจัยมองว่า การจัดสวัสดิการสังคม ด้านสาธารณูปการ (Public assistance) ที่เป็นหลักการช่วยเหลือโดยทั่วไป แก่ประชาชนหรือครอบครัวที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ น่าจะเป็นตัวแปรที่สำคัญที่สุดในงานวิจัยนี้ เพราะว่าการช่วยเหลือคนด้อยโอกาส คนเดือดร้อน ทุกข์ยาก หรือครอบครัวของเขา เพื่อให้เขาเหล่านั้นช่วยเหลือตนเองได้พึ่งตนเองได้ ในฐานะเป็น ทุนมนุษย์ จินนำไปสู่การประกอบสัมมาอาชีพเลี้ยงตนเองและครอบครัวได้อย่างมีศักดิ์ สุจริต ด้วยการเสริมพลังอำนาจซึ่งจะนำไปสู่การเห็นคุณค่าและความสามารถในการตนเอง ความภูมิใจใน ตนเอง และการปรับเปลี่ยนทัศนคติตลอดจนเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในการดำรงชีวิตตามศักดิ์ศรี แห่งความเป็นมนุษย์ได้ในที่สุด

สำหรับบุคคลที่ถือว่าเป็นผู้เดือนร้อน ทุกข์ยาก (Needy persons) นั้น จงจิตต์ โสภณคณาภรณ์ (2555, หน้า 8) ได้แบ่งออกเป็นประเภทต่าง ๆ ดังนี้

- 1) เด็ก แยกเป็น เด็กกำพร้า เด็กอนาถา เด็กพิการ (ร่างกายและจิตใจ) เด็กครอบครัว ยากจน เด็กที่มีปัญหาความประพฤติ
- 2) เยาวชนทั้งชายหญิง ไร้ที่พึ่ง ดิถสารเสพติด มีปัญหาความประพฤติ ยากจน ไร้ที่เรียน และที่ถูกดำเนินคดีตามกฎหมายเพราะกระทำความผิด

- 3) สตรีที่ถูกหลอกลวงเป็นโสเภณี หรือเป็นด้วยความสมัครใจและเลิกอาชีพแล้ว แต่ไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ผู้ต้องโทษ ผู้ที่เป็นโรคเรื้อรัง ทำงานไม่ได้
- 4) หัวหน้าครอบครัวทั้ง อาจเป็นได้ทั้งชายและหญิง ที่ไม่มีงานทำ ไม่มีอาชีพไม่มีรายได้ ไม่มีที่ดินทำกิน ไม่มีทุนประกอบอาชีพ ไม่มีทักษะ ไร้ที่พึ่ง เป็นขอทาน
- 5) คนชราไร้ญาติขาดมิตร
- 6) คนพิการทุกประเภท (ร่างกายและจิตใจ)
- 7) คนป่วยที่ยากจนจริง
- 8) ผู้ประสบสาธารณภัย
- 9) ผู้ที่พ้นโทษไร้ญาติขาดมิตร
- 10) ครอบครัวของผู้ต้องคุมขัง
- 11) คนที่มีความคับแค้นทางอารมณ์ที่คิดฆ่าตัวตาย แต่ไม่ตาย
- 12) ผู้ติดสารเสพติด
- 13) ผู้ที่ไม่มีที่อยู่อาศัย หรืออยู่อย่างขัดสน เช่น แห้งแล้งเสื่อมโทรม
- 14) กลุ่มชนชาติพันธุ์ และผู้อพยพ ต่างด้าว
- 15) ด้อยฐานะทางเศรษฐกิจและสังคมมาก
- 16) คนไทยในต่างแดนซึ่งตกทุกข์ได้ยาก
- 17) คนที่ตายโดยไร้ญาติขาดมิตร

ซึ่งมีลักษณะที่ใกล้เคียงกับกลุ่มบุคคลที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน ดังที่ ทศนิยม ลักษณะนิชนัชช (2545, หน้า 72-73) ได้จำแนกไว้ ได้แก่ กลุ่มคนยากจน คนด้อยโอกาส เช่น เด็ก สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ต้องขัง ชนกลุ่มน้อยหรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่างวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ คณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง (2559) ยังได้กำหนดประเภทหรือลักษณะของบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบาก และไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ จำนวน 5 ประเภท คือ

- 1) บุคคลที่ประสบความเดือดร้อน หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่มีความยากลำบากในการดำรงชีพ เนื่องจากเหตุหัวหน้าครอบครัวหรือบุคคลที่เป็นหลักในครอบครัว
 - ก. ตาย
 - ข. ทอดทิ้งสาบสูญหรือต้องโทษจำคุก
 - ค. ประสบอุบัติเหตุหรือเจ็บป่วยร้ายแรงจนไม่สามารถประกอบอาชีพได้
 - ง. ไม่สามารถดูแลครอบครัวได้ด้วยเหตุอื่นใด

2) คนเร่ร่อน หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิม ไม่ว่าจะด้วยเหตุใด ๆ ก็ตาม มาอยู่ในที่สาธารณะ หรือบุคคลที่ออกมาจากที่พักอาศัยเดิมมาตั้งครอบครัวหรือมาใช้ชีวิตแบบครอบครัวใหม่ในที่สาธารณะ และทั้งสองกลุ่มอาจจะย้ายที่พักไปเรื่อย ๆ หรืออาศัยอยู่ที่ใดที่หนึ่ง ในช่วงระยะเวลาหนึ่งเพื่อดำรงชีวิตประจำวันในที่สาธารณะนั้น ๆ

3) บุคคลซึ่งอาศัยที่สาธารณะเป็นที่พักนอนชั่วคราว หมายถึง บุคคลสัญชาติไทยที่มาทำภารกิจบางอย่างและไม่มีที่พักอาศัย ไม่มีเงินเช่าที่พัก

4) บุคคลที่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรแต่ยังไร้สัญชาติ หมายถึง บุคคลที่ถูกบันทึกทะเบียนราษฎรของรัฐใดรัฐหนึ่ง แต่มิได้รับการรับรองในสถานะคนสัญชาติโดยรัฐนั้นหรือรัฐอื่นใดที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ

5) บุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร หมายถึง คนไร้รัฐซึ่งอาจจะเป็นคนที่เกิดในประเทศไทยหรือนอกประเทศไทยก็ได้ แต่มีเหตุทำให้ไม่มีสถานะทางทะเบียนราษฎร ทั้งของประเทศต้นทาง และของประเทศไทยที่ประสบปัญหาการดำรงชีพ

ในอดีต งานสวัสดิการสังคมแบบดั้งเดิมจะเรียกบุคคลดังกล่าวข้างต้นที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน เป็นบุคคลผู้ยากไร้ และเข้ามาขอรับบริการสังคมจากหน่วยงานภาครัฐและเอกชนว่า “ผู้รับบริการ (Client)” แต่คำว่า “ผู้รับบริการ” อาจจะมีนัยยะที่แสดงความต่ำชั้นกว่าของประชาชนที่รอ “การให้” จากนักสังคมสงเคราะห์ ดังนั้น ในปัจจุบัน วิจิตร ระวังงศ์ (2527) จึงได้เสนอให้ใช้คำว่า “ผู้ใช้บริการ” เพื่อตอกย้ำความเสมอภาคระหว่างนักสังคมสงเคราะห์กับประชาชนผู้ใช้บริการ ตั้งแต่ พ.ศ. 2527 เป็นต้นมา งานเขียนของนักวิชาการหลายท่านจึงนิยมใช้คำว่า “ผู้ใช้บริการ” แทนคำว่า “ผู้รับบริการ” ด้วยสาเหตุดังกล่าวมาข้างต้น ดังนั้นเพื่อไม่ให้เป็นการลดทอนคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของบุคคลที่ด้อยโอกาสในสังคม ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยจึงใช้คำว่า “ผู้ใช้บริการ” ที่หมายถึง บุคคลผู้ยากไร้ที่พึ่งพิง และผู้ใช้ชีวิตอาศัยอยู่ในที่สาธารณะ ผู้ที่ไร้บ้าน หรือผู้ที่ประสบปัญหาความเดือนร้อนในทุกด้านของชีวิต ที่สมควรใจและยินยอมเข้ารับการช่วยเหลือด้านปัจจัยสี่แห่งการดำรงชีวิต และด้านอื่น ๆ จากหน่วยงานรัฐ

4. การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้เดือนร้อน ทุกข์ยาก (Needy persons)

การจัดสวัสดิการสังคมลักษณะนี้ เป็นการให้ความช่วยเหลือผู้ที่เดือนร้อน ทุกข์ยาก (Needy persons) (จงจิตต์ โสภณคณาภรณ์, 2555) ตามขอบเขตของงานสวัสดิการสังคมด้านสาธารณูปการ (Public assistance) ดังที่ สุเทพ เชาวลิต (2527) ได้กล่าวไว้ในตอนต้น ซึ่งเป็นในลักษณะของการรับเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ (Institutional care) เป็นการช่วยเหลือบุคคลหลายประเภท โดยในปัจจุบันนี้มีหน่วยงานที่ให้ความช่วยเหลือแบบนี้ในหน่วยงานภาครัฐและภาคเอกชน มูลนิธิ สมาคมต่าง ๆ เช่น มูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย เครือข่ายสลัม 4 ภาค ศูนย์คนไร้บ้านบางกอกน้อย

(สุวิทย์ วัฒนุ) เป็นต้น สำหรับงานวิจัยนี้จะมุ่งเน้นศึกษาการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับผู้เดือนร้อน ทุกข์ยาก (Needy persons) หรือ “ผู้ใช้บริการ” ที่หน่วยงานภาครัฐจัดสวัสดิการรับเข้าอยู่ใน สถานสงเคราะห์ และบริการด้านปัจจัยสี่ โดยให้ผู้ใช้บริการได้ทดลองใช้ชีวิตอิสระตามสถานที่และ ระยะเวลาที่กำหนด ด้วยความสำคัญของการให้ความช่วยเหลือโดยตรงกับผู้เดือนร้อน ทุกข์ยาก โดยมีเจตนาเพื่อให้เขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

(1) ประเภทนิคมสร้างตนเอง

งานนิคมสร้างตนเองเป็นการจัดสวัสดิการรูปแบบหนึ่งที่ทำให้ความช่วยเหลือประชาชน ผู้เดือนร้อน ไม่มีที่ดินทำกิน ซึ่งได้ดำเนินการมาพร้อมกับการก่อตั้งกรมประชาสงเคราะห์ เมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2483 หรือปัจจุบันคือ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ โดย ฯพณฯ จอมพลแปลก พิบูลสงคราม นายกรัฐมนตรีในสมัยนั้น ได้มีแนวคิดที่จะนำที่ดินรกร้างว่างเปล่ามาใช้ประโยชน์ เพื่อช่วยเหลือคนยากจนให้มีที่อยู่อาศัยและที่ดินทำกิน ในลักษณะชุมชนที่เป็นระเบียบ พัฒนาให้มี รายได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แล้วให้กรรมสิทธิ์ในที่ดินแปลงนั้น ชุมชนที่เกิดขึ้นนี้เรียกว่า “นิคม สร้างตนเอง” และราษฎรที่ได้รับการจัดสรรที่ดินเรียกว่า “สมาชิกนิคม” นิคมสร้างตนเองแห่งแรก ที่ได้รับจัดตั้งขึ้นคือ “นิคมสร้างตนเอง จังหวัดลพบุรีและจังหวัดสระบุรี” (กองพัฒนาสังคม กลุ่มเป้าหมายพิเศษ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2562)

ในปี พ.ศ. 2485 ได้มีการตราพระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพขึ้น เพื่อให้ กรมประชาสงเคราะห์ในขณะนั้น ได้จัดตั้งนิคมสร้างตนเอง ต่อมาได้มีการแก้ไขปรับปรุง พระราชบัญญัติดังกล่าวเมื่อปี พ.ศ. 2504 และครั้งสุดท้ายได้มีการยกเลิกพระราชบัญญัติ จัดที่ดิน เพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2485 และ พ.ศ. 2504 โดยใช้พระราชบัญญัติจัดที่ดินเพื่อการครองชีพ พ.ศ. 2511 ในรัฐบาล ฯพณฯ จอมพลถนอม กิตติขจร และได้มีการแก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 บังคับใช้มาจนถึงปัจจุบัน

การจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง ในระยะแรกมีจุดมุ่งหมายหลักเพื่อช่วยเหลือราษฎรยากจน ที่ขาดแคลนที่ดินทำกิน และเพื่อแก้ไขปัญหาการอพยพเข้ามาหางานทำในเมืองจนเกิดปัญหาสังคม เมือง แต่หลังจากได้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจซึ่งปรากฏรูปแบบชัดเจน เมื่อมีการจัดทำ แผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 1 (พ.ศ. 2504-2509) เป็นต้นมา การจัดนิคมสร้างตนเองได้ถูกนำมาใช้ เป็นกลไกหรือเครื่องมือของรัฐในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง การปกครอง และ ความมั่นคงของชาติ โดยการเร่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเป็นทุนในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ให้มีอัตราการเจริญเติบโตอย่างเต็มที่และอย่างรวดเร็วที่สุด โดยมีความเชื่อพื้นฐานว่า เมื่อประเทศ พัฒนาเศรษฐกิจเจริญเติบโตมาก ๆ แล้วผลดีจากการพัฒนา ก็จะค่อย ๆ ตกแก่ประชาชนทุกคนใน สังคม เสมือนน้ำหยดรินลงสู่เบื้องล่าง หรือที่เรียกกันว่า Trickle-down effect ซึ่งจะนำไปสู่การ

อำนวยความสะดวกในการเข้าพัฒนาชนบท และแก้ไขปัญหาความยากจนของประชาชน ให้มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นเอง (กิตติพัฒน์ นนทปัทมะกุล, 2548, หน้า 13)

ดังนั้น จากการเร่งรัดและมุ่งพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจดังกล่าวนี้ ได้ส่งผลกระทบต่อที่รัฐบาลต้องรับผิดชอบในการแก้ไขตามมาหลายประการ เช่น การอพยพราษฎรเขตนํ้าท่วมจากการสร้างเขื่อน ปัญหาความมั่นคงในเขตพื้นที่กองทัพภาคต่าง ๆ และปัญหาชนกลุ่มน้อยในเขตชายแดนภาคใต้ เป็นต้น นอกจากนี้การมุ่งที่จะเพิ่มผลผลิตทางการเกษตรให้ได้ตามเป้าหมาย จำเป็นต้องอาศัยหน่วยผลิตขนาดใหญ่ที่มีประสิทธิภาพ ซึ่งกลไกสำคัญที่รัฐบาลนำมาใช้ในการแก้ไขปัญหาและพัฒนา คือ “งานนิคมสร้างตนเอง”

การดำเนินงานจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง มีวิธีการ คือ ขั้นแรกเป็นการสำรวจและเลือกที่ดิน และมีการจัดทำโครงการจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง การจำแนกประเภทที่ดิน และการขอใช้พื้นที่จัดตั้งนิคมสร้างตนเอง จัดตั้งและดำเนินการตามมติคณะรัฐมนตรี โดยตราเป็นพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งนิคมสร้างตนเอง ประกาศในราชกิจจานุเบกษา แต่ละนิคม ซึ่งปัจจุบันคงเหลือนิคมสร้างตนเอง จำนวน 44 นิคม จาก 35 จังหวัด โดยจำแนกประเภทของนิคมได้ 5 ประเภท ดังนี้

- นิคมสร้างตนเองในลักษณะช่วยเหลือราษฎรโดยทั่วไป จัดตั้งขึ้นเพื่อแก้ไขปัญหาราษฎรไม่มีที่ดินทำกินและยากจน เช่น ราษฎรจากแหล่งเสื่อมโทรม ราษฎรที่ถูกทางราชการสั่งยกเลิกอาชีพ ราษฎรที่ถูกขับไล่จากการใช้ที่ดินของทางราชการ เป็นต้น มีจำนวน 15 นิคม สำหรับนิคมสร้างตนเองในพื้นที่ภาคเหนือ มีจำนวน 2 นิคม ได้แก่ นิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ และนิคมสร้างตนเองทุ่งโพธิ์ทะเล จังหวัดกำแพงเพชร

- นิคมสร้างตนเองในลักษณะช่วยเหลืออพยพราษฎรจากเขตนํ้าท่วม จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2503 เพื่อช่วยเหลือราษฎรที่ได้รับความเดือดร้อนจากการสร้างเขื่อนชลประทาน เขื่อนพลังงานไฟฟ้า และเขื่อนเอนกประสงค์ทุกแห่ง มีจำนวน 11 นิคม สำหรับนิคมสร้างตนเองในพื้นที่ภาคเหนือ มีจำนวน 3 นิคม ได้แก่ นิคมสร้างตนเองเขื่อนภูมิพล จังหวัดเชียงใหม่ นิคมสร้างตนเองก๊วลม จังหวัดลำปาง และนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์

- นิคมสร้างตนเองในลักษณะช่วยเหลือราษฎรในเขตจังหวัดชายแดนและเขตแทรกซึมของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ จัดตั้งขึ้นเพื่อความมั่นคงของประเทศ และให้การบำรุงขวัญราษฎรที่อยู่ห่างไกลตามแนวชายแดน และอยู่ในเขตปฏิบัติการของผู้ก่อการร้ายคอมมิวนิสต์ โดยให้ความช่วยเหลือในด้านการศึกษา สาธารณสุข สาธารณูปโภคต่าง ๆ และจัดกำลังป้องกันรักษาความสงบ มีจำนวน 9 นิคม ในพื้นที่ภาคเหนือไม่มีนิคมสร้างตนเองในลักษณะนี้

- นิคมสร้างตนเองในลักษณะช่วยเหลือราษฎรเพื่อเป้าหมายทางการเมืองและเศรษฐกิจ จัดตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 30 มกราคม พ.ศ. 2504 เพื่อความมั่นคงและปลอดภัยของประเทศใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ที่การปกครองเข้าไปไม่ถึง โดยการอพยพราษฎรไทยพุทธไปอยู่ร่วมกับราษฎรไทยมุสลิม โดยส่งเสริมการพัฒนาทั้งทางด้านสาธารณูปโภคและอาชีพ มีจำนวน 5 นิคม ในพื้นที่ภาคเหนือ ไม่มีนิคมสร้างตนเองในลักษณะนี้เช่นกัน

- นิคมสร้างตนเองในลักษณะพิเศษเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจและแก้ไขปัญหาทางการเมืองการปกครอง จัดตั้งขึ้นเพื่อส่งเสริมให้ราษฎรได้รู้จักอาชีพใหม่ ๆ ที่คนไทยไม่คุ้นเคย ซึ่งสามารถยึดเป็นพื้นฐานที่มั่นคงในทางเศรษฐกิจและขยายให้เพิ่มมากขึ้นต่อไปในอนาคตได้ และเพื่อแก้ไขข้อพิพาทระหว่างรัฐบาลกับราษฎร และระหว่างราษฎรกับราษฎร มีจำนวน 4 นิคม สำหรับนิคมสร้างตนเองในพื้นที่ภาคเหนือ มีจำนวน 2 นิคม นิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก และนิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2562 ในเขตพื้นที่ภาคเหนือมีราษฎรยากจนไม่มีที่อยู่อาศัยและทำกิน ได้รับการจัดสวัสดิการสังคมประเภทนิคมสร้างตนเอง และได้รับการคัดเลือกให้อพยพตนเองและครอบครัว เข้าไปตั้งถิ่นฐานตามแปลงที่ดินที่ได้จัดทำผังแปลงไว้ ตามลักษณะของประเภทนิคมดังกล่าว จำนวน 7 นิคม คือ นิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ นิคมสร้างตนเองทุ่งโพธิ์ทะเล จังหวัดกำแพงเพชร นิคมสร้างตนเองเขื่อนภูมิพล จังหวัดเชียงใหม่ นิคมสร้างตนเองกั้วลม จังหวัดลำปาง นิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ นิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก และนิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, ม.ป.ป.)

(2) ประเภทคนไร้ที่พึ่งพิงไร้บ้าน

ผู้ที่เดือนร้อน ทุกข์ยาก (Needy persons) ประสบปัญหาด้านร่างกายและจิตใจ ยากจนด้อยโอกาส อยู่ในสถานะยากลำบาก ไร้ญาติขาดมิตร ถือได้ว่าเป็น “คนไร้ที่พึ่งพิง” ดังที่ จงจิตต์ โสภณคณาภรณ์ (2555, หน้า 8) ได้จำแนกไว้ข้างต้น โดยปัจจุบัน สถานการณ์ปัญหาคนไร้ที่พึ่งพิงไร้บ้าน มีความสลับซับซ้อนมากและมีแนวโน้มจะเพิ่มมากขึ้น ดังที่ บุญเลิศ วิเศษปรีชา (2556, หน้า 68-89) กล่าวว่า มีหลากหลายปัจจัยทับซ้อนที่ทำให้คนเราต้องออกจากบ้านที่ตนเกิด ออกจากชุมชนที่ตนอยู่อาศัย มาใช้ชีวิต กิน อยู่ หลับ นอน ในที่สาธารณะ โดยเฉพาะในเขตชุมชนเมืองหลวงของแต่ละประเทศ (มูลนิธิอิสรชน, 2560) โดยการออกมาเป็นผู้เผชิญชะตาชีวิต เรียนรู้ ต่อสู้ การมีชีวิตอยู่รอดด้วยตนเองในแต่ละวัน ซึ่งอาจารย์บุญเลิศ ได้ชี้ให้เห็นเป็นภาพรวมของสาเหตุที่ทำให้คนเราต้องออกจากบ้านเกิดเรือนนอนของตน อันได้แก่ 1) เพราะสถานะความเปราะบางของครอบครัว ทำให้ต้องอยู่ในสถานะยากลำบาก (Survivors) อันเนื่องมาจากการสูญเสียของครอบครัว

ที่ทำให้ขาดที่พึ่งและแหล่งรายได้ที่สำคัญ 2) ภาวะตงงานเรื้อรัง 3) การรอคอยงานจากที่ลงทะเบียนว่างงานไว้กับหน่วยงานภาครัฐแต่ไม่ได้รับการติดต่อจนหมดความหวัง 4) การผิดหวังจากการไปทำงานเพราะนายจ้างไม่จ่ายค่าตอบแทนตามที่สัญญา 5) พบช่องทางทำมาหากินโดยไม่ต้องมีบ้าน 6) มีประวัติที่สังคมไม่ยอมรับ (คนเคยต้องโทษคดีต่าง ๆ) 7) ความพิการของร่างกาย และ 8) สมัยครใจออกไปเป็นคนไร้บ้านเอง ขณะที่ สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 (2560, หน้า 54-56) ได้ระบุว่า มีสาเหตุมาจากปัจจัยหลัก 3 ประการ คือ 1) เกิดจากสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม 2) เกิดจากระบบการบริการจากภาครัฐ และ 3) เกิดจากตัวคนไร้ที่พึ่งเอง กล่าวคือ ในมิติด้านเศรษฐกิจ เนื่องจากประชาชนส่วนใหญ่ในภาคเหนือมีรายได้หลักจากการทำเกษตรกรรม แต่ด้วยสภาวะทางเศรษฐกิจตกต่ำ ความยากจน และปัญหาความเหลื่อมล้ำทางเศรษฐกิจ สภาพดินฟ้าอากาศไม่เอื้ออำนวย ผลผลิตทางการเกษตรตกต่ำ รายได้ไม่เพียงพอต่อการยังชีพและชำระหนี้สิน จนนำไปสู่การขายที่ดินให้แก่นายทุน และปัญหาการว่างงานก็เป็นผลตามมา และทำให้คนต้องหึ่งครอบครัวและชุมชนไปหางานทำต่างถิ่น เชนัญกับสังคมที่มีความหลากหลาย สุ่มเสี่ยงต่อการถูก ล่อลวง นำไปสู่การใช้ชีวิต เร่ร่อน ขอดาน เนื่องจากมีรายได้ดีกว่าเมื่อเทียบกับอาชีพอื่น ๆ ถึงแม้ว่าจะเป็นการลดทอนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ แต่บุคคลเหล่านั้นก็ยังเชื่อว่า “ยังดีกว่าไม่มีจะกิน” และในมิติด้านสังคม มองว่าปัจจุบัน สังคมไทยกลายเป็นปัจเจกสังคม ปฏิสัมพันธ์ระหว่างคนในชุมชนมีน้อยลง ขาดการพึ่งพาอาศัยกัน ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนกลับมองว่าเป็นปัญหาของแต่ละบุคคล ไม่ใช่ปัญหาของคนส่วนรวม สภาพแวดล้อมในชุมชนไม่เหมาะสมต่อการใช้ชีวิต เช่น เป็นแหล่งมั่วสุมยาเสพติดและอบายมุขต่าง ๆ ภาวะความเครียด บางรายจึงหันไปหาสิ่งแวดล้อมที่ไม่พึ่งประสงค์ เช่น ดิคสุรา สารระเหย ทำตัวเสเพล ไม่ทำงาน ประสบปัญหาสุขภาพ ไม่มีผู้ดูแลดูแลตัวเองไม่ได้ สังคมไม่ยอมรับการกระทำของคนไร้ที่พึ่ง เพราะพฤติกรรมบางอย่างสร้างปัญหาให้กับครอบครัวและชุมชน จนกลายเป็นความเอือมระอา จำเป็นต้องเข้าสู่กระบวนการสงเคราะห์ของหน่วยงานที่รับผิดชอบในที่สุด

นอกจากนี้ในมิติด้านครอบครัวและชุมชน พบว่า ครอบครัวมีขนาดเล็กลงและอยู่ในภาวะเปราะบาง อัตราการหย่าร้างสูง (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2561) พึ่งพาอาศัยกันน้อยลง ทิศนคติการครอง โสดสูง จึงส่งผลทำให้เมื่อแก่เฒ่าไม่มีผู้ดูแล เป็นปัจจัยที่ทำให้ครอบครัวสูญเสียพลังในการรับภาระในการดูแลสมาชิกในครอบครัว โดยเฉพาะครอบครัวของผู้ที่มีอาการทางจิต บกพร่องทางสติปัญญา นอกจากจะไม่สามารถเป็นกำลังการผลิตของครอบครัว ยังตกเป็นภาระให้ครอบครัวต้องอุปการะเลี้ยงดู แต่เมื่อครอบครัวประสบปัญหาเศรษฐกิจ คนเหล่านี้จึงกลายเป็นคนที่ถูกทอดทิ้ง ปล่อยให้ยู่ลำพัง ไร้ผู้อุปการะดูแล โดยเฉพาะผู้ที่มีความบกพร่องทางจิต จะตกอยู่ในภาวะ โดดเดี่ยวจนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรม

ของตัวเองได้ บางครั้งอาจทำลายทรัพย์สิน ทำร้ายคนในครอบครัวและคนในชุมชน หรือไร้สติจนหนีหายออกจากบ้าน เป็นคนเร่ร่อน ขอดทาน และ เมื่อคนในครอบครัวคิดว่าบุคคลเหล่านี้เป็นภาระ เนื่องจากไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และต้องเสียค่าใช้จ่ายดูแลสุขภาพและปัจจัยสี่ ดังนั้นจึงทำให้ความคิดที่จะติดตามตัวเพื่อนำกลับมาดูแลนั้น เป็นไปได้ยากมาก บางรายถูกนำไปส่งในโรงพยาบาล ปล่อยให้เป็นภาระของเจ้าหน้าที่หน่วยงานสาธารณสุข แต่หลังจากได้รับการบำบัดจนอาการดีขึ้น ครอบครัวกลับปฏิเสธในการให้การดูแล สาเหตุเพราะเกรงว่าจะกลับมาเป็นเหมือนเดิม และตกเป็นภาระของครอบครัวอีก เมื่อเป็นเช่นนั้น โรงพยาบาลจึงจำเป็นต้องส่งต่อไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เพื่อให้การสงเคราะห์ต่อไป สถานการณ์เช่นนี้ ในพื้นที่ภาคเหนือ นับวันจะมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น โดยครอบครัวเองก็ขาดความรับผิดชอบ มีอคติ เป็นทุนเดิม ไม่ยอมรับหวาดระแวง ขาดความรู้ความเข้าใจและขาดทัศนคติรวมถึงจิตสำนึกในการดูแลซึ่งกันและกัน ไม่เปิดโอกาสให้คนไร้ที่พึ่งได้มีพื้นที่อยู่ร่วมกันในชุมชน เพราะเกรงว่าคนไร้ที่พึ่งจะแสดงพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมบางอย่างขึ้นอีก สถานการณ์และสิ่งแวดล้อมเช่นนี้อาจเป็นแรงอาจเป็นแรงกดดันให้คนไร้ที่พึ่งมีความรู้สึกไม่เห็นคุณค่าในตนเอง

สำหรับสาเหตุที่เกิดจากระบบการบริการจากภาครัฐ คือ หน่วยงานที่รับผิดชอบดูแลคนไร้ที่พึ่ง ไม่มีการประชาสัมพันธ์ถึงบทบาทหน้าที่ ภารกิจของตนเองอย่างทั่วถึง ทำให้ประชาชนไม่มีความเข้าใจในปัญหาและไม่ทราบว่าหน่วยงานใดบ้างที่จะเข้าไปช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง โดยตรงในด้านบุคลากรยังขาดทักษะในการให้คำปรึกษาและการดูแลคนไร้ที่พึ่งเฉพาะราย (Case work) อุปกรณ์และสถานที่ที่ไม่เพียงพอในการรองรับปริมาณคนไร้ที่พึ่งที่เพิ่มมากขึ้น เพราะที่สถานที่มีคนเร่ร่อนหรือคนไร้ที่พึ่งอาศัยอยู่ และมักจะถูกมองจากสังคมในเชิงมายาคติว่า คนไร้ที่พึ่งเหล่านี้เป็นคนบ้า โรคจิต คนไม่ดี ดังนั้น พื้นที่เหล่านี้จึงไม่มีความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของคนส่วนใหญ่ในชุมชน นอกจากนี้ประชาชนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจในขั้นตอนการเข้าช่วยเหลือของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง การจัดระบบการจัดการที่ไม่เป็นรูปธรรมชัดเจนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เป็นปัญหาที่ยังไม่ได้รับการแก้ไข ส่งผลกระทบต่อการรับรู้ของประชาชนเกี่ยวกับปัญหาคนไร้ที่พึ่งยังไม่ครอบคลุม การดูแลติดตามผลอย่างต่อเนื่องของทุกหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังขาดความต่อเนื่อง การจัดสรรงบประมาณในการแก้ไขปัญหายังไม่เป็นไปตามเป้าหมายเชิงปริมาณและจำนวนของคนไร้ที่พึ่งและคนเร่ร่อนที่มีมากขึ้น ทำให้หน่วยงานที่รับผิดชอบไม่สามารถเข้าไปดูแลติดตามคนไร้ที่พึ่งและคนเร่ร่อนได้อย่างทั่วถึง ส่วนสาเหตุที่เกิดจากตัวคนไร้ที่พึ่งเอง สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 (2560, หน้า 57) ได้แบ่งประเภทคนไร้ที่พึ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ผู้ที่มีอาการทางจิตเวช และผู้ที่เร่ร่อนใช้ชีวิตในที่สาธารณะเป็นที่พักอาศัยและมีพฤติกรรมขอทาน จากสาเหตุทั้ง 3 ประการที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กลุ่มคนเร่ร่อน คนไร้ที่พึ่งพิง คนไร้บ้าน มักถูกมอง

เป็น “คนอื่น” (The others) ของสังคม ถูกคนทั่วไปดูแคลน รังเกียจเคียดแค้น ถูกเบียดขับออกจาก การเข้าถึงสิทธิและสวัสดิการพื้นฐานที่พลเมืองพึงมีพึงได้ ทั้ง ๆ ที่ปัญหาต่าง ๆ ของกลุ่มคนเหล่านี้ เป็นปัญหาาร่วมกันของผู้คนอีกมากมายในสังคม (อัจฉรา รัศยุติธรรม, 2559)

อย่างไรก็ตาม การจัดสวัสดิการสังคมสำหรับคนไร้ที่พึ่งพิง เป็นลักษณะของการให้ ความช่วยเหลือผู้ที่เดือนร้อน ทุกข์ยาก (Needy persons) ด้านสาธารณูปการ (Public assistance) โดยเป็นหลักของการช่วยเหลือประชาชนหรือครอบครัวที่ไม่สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ ซึ่งจะต้อง มีการทดสอบข้อเท็จจริงหรือทดสอบความจำเป็น (Means test) ก่อนที่จะให้ความช่วยเหลือ การจัด สวัสดิการสังคมประเภทการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งพิงนี้ เป็นลักษณะของการให้ความช่วยเหลือบุคคล แบบรับเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ (Institutional care) ซึ่งในอดีต มีหน่วยงานที่จัดสวัสดิการสังคม แบบนี้ คือ “กรมประชาสงเคราะห์” ที่จัดตั้งขึ้นเมื่อปี พ.ศ. 2483 แต่ในปัจจุบันหน่วยงานนี้ได้ยุบ ยกเลิกเปลี่ยนเป็น กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ สังกัด กระทรวงการพัฒนาสังคมและสวัสดิการ มีหน่วยงานในสังกัด ที่ให้ความช่วยเหลือแบบรับเข้าอยู่ในสถานสงเคราะห์ และดำเนินงานตาม พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ซึ่งตามมาตรา 3 ได้นิยามคำว่า “คนไร้ที่พึ่ง” หมายถึง “บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และให้รวมถึงบุคคลที่อยู่ใน สภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ ทั้งนี้ตามที่คณะกรรมการประกาศกำหนด” นอกจากนี้ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ (2561, หน้า 5-6) ได้นิยามคำว่า “คนไร้ที่พึ่ง” หมายถึง บุคคลซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอแก่การยังชีพ บุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพาบุคคลอื่นได้ บุคคลที่ประสบความเดือดร้อน คนเร่ร่อน บุคคลซึ่งอาศัยที่สาธารณะ เป็นที่พักนอนชั่วคราว บุคคลที่มีสถานะทางทะเบียนราษฎรแต่ยังไร้สัญชาติ และบุคคลไม่มีสถานะ ทางทะเบียนราษฎร (แผนปฏิบัติการราชการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561) ซึ่งกรมพัฒนาสังคมและ สวัสดิการ เป็นหน่วยงานราชการส่วนกลางที่ให้การคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งตามเจตนารมณ์ของ พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ผ่านกระบวนการจัดบริการในรูปแบบของ หน่วยงานราชการส่วนภูมิภาค ที่เรียกว่า “ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง” ซึ่งมีจำนวน 77 แห่ง ครอบคลุม ทุกจังหวัด โดยการปฏิบัติงานของ “ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง” เป็นการทำงานที่ให้การคุ้มครองคน ไร้ที่พึ่ง และทำหน้าที่เป็นเครือข่ายให้สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในเขตพื้นที่ หรือสถานคุ้มครองคน ไร้ที่พึ่งอื่น ซึ่งเปรียบเสมือนหน่วยแรกรับเพื่อคัดกรองเบื้องต้น สํารวจติดตามสภาพและปัญหา เกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่ง ตลอดจนสืบเสาะข้อมูลเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งที่ขอรับการคุ้มครองหรือถูกส่งตัว มายังศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งเพื่อให้การคุ้มครองในเบื้องต้น

“สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง” เป็นหน่วยงานราชการส่วนภูมิภาคที่ให้การคุ้มครองคน ไร้ที่พึ่งตามเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ.2557 เช่นเดียวกับศูนย์

คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งดังกล่าวข้างต้น จัดตั้งขึ้นเพื่อให้บริการและให้การสงเคราะห์แก่บุคคลที่ประสบปัญหาเดือนร้อน ทุกข์ยาก (Needy persons) ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะ ไม่มีอาชีพ ขาดความสามารถในการประกอบอาชีพ ตลอดจนผู้ที่กระทำผิดตามพระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ซึ่งมีอยู่จำนวน 11 แห่ง ครอบคลุมทุกภูมิภาคทั่วประเทศ ได้แก่ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งชายฉะเชิงเทรา สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหญิงฉะเชิงเทรา จังหวัดปทุมธานี สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งปรีอใหญ่ จังหวัดศรีสะเกษ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านเมตตา จังหวัดนครราชสีมา สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกุ่มสะแก จังหวัดเพชรบุรี สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับทิม จังหวัดสระบุรี สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งประจวบคีรีขันธ์ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ และสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งภาคใต้ จังหวัดนครศรีธรรมราช

สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งดังกล่าวมานี้ เป็นหน่วยงานหลักในการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง โดยกระบวนการจะเริ่มตั้งแต่การสำรวจและติดตามสภาพปัญหาเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งในพื้นที่ที่รับผิดชอบ สืบเสาะข้อมูลเกี่ยวกับคนไร้ที่พึ่งที่ขอรับการคุ้มครอง หรือที่ถูกส่งตัวมายังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดให้มีบริการปัจจัยสี่ ตลอดจนการตรวจสุขภาพกายและสุขภาพจิต รวมไปถึงการฟื้นฟู และฝึกอาชีพให้แก่คนไร้ที่พึ่ง ช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่งในด้านการดำรงชีวิต ด้านกฎหมาย หรือด้านอื่น ๆ เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข เช่นเดียวกับบุคคลทั่วไป โดยกลุ่มเป้าหมายแบ่งเป็น 3 ประเภท ได้แก่

1. คนเร่ร่อน หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป สัญชาติไทย ไม่มีที่อยู่อาศัยเป็นหลักแหล่ง ไม่มีอาชีพ
2. คนไร้ที่พึ่ง หมายถึง บุคคลที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไป สัญชาติไทย ที่ประสบปัญหาทางครอบครัว สังคม เศรษฐกิจ และไม่มีบุคคลให้การช่วยเหลือ ดูแล
3. คนขอทาน หมายถึง บุคคลที่กระทำผิดตาม พ.ร.บ.ควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 28 กรกฎาคม พ.ศ. 2559 ที่ผ่านมา โดยการกระทำผิดตาม มาตรา 13 ห้ามบุคคลใดทำการขอทาน ซึ่งการกระทำอย่างใดดังต่อไปนี้ให้ถือว่าเป็นการขอทาน
 - (1) การขอเงินหรือทรัพย์สินจากผู้อื่นเพื่อเลี้ยงชีวิต ไม่ว่าจะเป็นการขอด้วยวาจา ข้อความหรือการแสดงกิริยาอาการใด
 - (2) การกระทำด้วยวิธีการใดให้ผู้อื่นเกิดความสงสารและส่งมอบเงินหรือทรัพย์สินให้ การแสดงความสามารถ ไม่ว่าจะเป็นการเล่นดนตรีหรือการแสดงอื่นใด เพื่อให้ได้มาซึ่งเงินหรือทรัพย์สินจากผู้ชมหรือผู้ฟัง การขอเงินหรือทรัพย์สินกันฐานญาติมิตร หรือการเรียกรับตามกฎหมายว่าด้วย การควบคุมการเรียกรับ ไม่ถือว่าเป็นการขอทานตามพระราชบัญญัตินี้

โดยคุณสมบัติทั่วไปของผู้ใช้บริการสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง คือ 1) บุคคลชาย หญิงสัญชาติไทยที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไป 2) ไม่เป็นโรคติดต่ออันตรายหรือติดยาเสพติดให้โทษ 3) ต้องมีความเดือดร้อน ไม่มีที่อยู่อาศัย ไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู และไม่มีรายได้เลี้ยงชีพ

คุณสมบัติเฉพาะของผู้ใช้บริการสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง คือ 1) ผู้ป่วยจิตเวชที่จะต้องได้รับการบำบัดรักษาจากโรงพยาบาลที่เกี่ยวข้อง จนมีอาการทุเลา สามารถช่วยเหลือตนเองในการปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ 2) ผู้ป่วยทางกายจะต้องได้รับการรักษาจากโรงพยาบาลจนพ้นขีดอันตราย และได้สิ้นสุดการรักษาแล้ว และ 3) ผู้ป่วยที่เป็นโรคติดต่อ อันตรายจะต้องได้รับการรักษา และมีใบรับรองแพทย์ว่า ไม่อยู่ในระยะแพร่เชื้อแล้ว

ซึ่งปัจจุบันพบว่า มีจำนวนผู้ให้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทั้ง 11 แห่งทั่วประเทศ จำนวน 4,378 คน โดยแบ่งเป็นเพศชาย จำนวน 2,590 คน และเพศหญิง จำนวน 1,780 คน จำแนกได้ ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 จำนวนผู้ให้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง 11 แห่งทั่วประเทศ
(กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต, 2561)

ที่	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง	จังหวัด	จำนวนผู้ให้บริการ (คน)			หมายเหตุ
			ชาย	หญิง	รวม	
1	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี	ปทุมธานี	600	0	600	
2	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหญิงธัญบุรี	ปทุมธานี	0	475	475	
3	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี	นนทบุรี	306	142	448	
4	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งปรีอใหญ่	ศรีสะเกษ	154	105	259	
5	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง	พิษณุโลก	276	219	495	
6	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งบ้านเมตตา	นครราชสีมา	236	206	442	
7	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกุ่มสะแก	เพชรบุรี	200	169	369	
8	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับทิม	สระบุรี	212	118	330	
9	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งประจวบคีรีขันธ์	ประจวบคีรีขันธ์	202	105	307	
10	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน	เชียงใหม่	118	91	209	
11	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งภาคใต้	นครศรีธรรมราช	294	150	444	
รวมทั้งสิ้น			2,598	1,780	4,378	

อย่างไรก็ตาม กลุ่มเป้าหมาย ที่เข้ามาใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง 11 แห่ง ดังที่กล่าวมานี้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีคุณสมบัติเฉพาะ คือ มีอาการป่วยทางจิตเวช หรือมีความผิดปกติทางจิต ดังที่ปรากฏในตาราง 3 ซึ่งพระราชบัญญัติสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 ได้ให้ความหมายว่าเป็นอาการผิดปกติของจิตใจที่แสดงออกทางพฤติกรรม อารมณ์ ความคิด ความจำ สติปัญญา ประสาทการรับรู้ หรือการรู้เวลา สถานที่ หรือบุคคล รวมทั้งอาการผิดปกติของจิตใจที่มีสาเหตุมาจากการติดยา หรือสารอื่นที่ออกฤทธิ์ต่อจิตและประสาท โดยจำเป็นต้องได้รับรักษาอาการอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง วัชรินทร์ วุฒิธรรณฤทธิ์ (2560, หน้า 1-12) กล่าวไว้ว่า การรับรักษาอาการทางจิตเวชอย่างต่อเนื่อง จะมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อผลการรักษาผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตเวช เนื่องจากยารักษาอาการทางจิตจะช่วยปรับสมดุลของสารสื่อประสาท ควบคุมอาการคงภาวะความผาสุกและป้องกันอาการกำเริบซ้ำและทำให้ผู้ป่วยสามารถทำหน้าที่ในสังคมได้ ดังนั้น ครอบครัว เครือญาติ ชุมชน หรือหน่วยงานที่รับผิดชอบดูแล ผู้ป่วยที่มีอาการทางจิตเวช ควรส่งเสริมความร่วมมือในการรับประทานยาสำหรับผู้ป่วยจิตเวชอย่างต่อเนื่อง ร่วมกับการดูแลด้านจิตสังคมที่เหมาะสม เพื่อช่วยให้ผู้ป่วยจิตเวชสามารถคงภาวะสุขภาพจิตและอยู่ในชุมชนได้อย่างปกติสุข ซึ่งจะส่งผลให้ความสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นในชุมชน และการได้รับโอกาสต่าง ๆ ในฐานะสมาชิก ก็จะเป็นไปได้มากขึ้น ภาพของการประทับตรา (Stigmatic) และการมองด้านลบต่อกันระหว่างผู้ป่วยจิตเวช และสมาชิกในชุมชนย่อมลดลงหรือหมดไป อันจะนำไปสู่การมีคุณภาพชีวิตของผู้ป่วยจิตเวชและความผาสุกของครอบครัวตามไปด้วย

ตารางที่ 2 จำนวนผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จำแนกตามประเภทของผู้ใช้บริการ (กองคุ้มครองสวัสดิภาพและเสริมสร้างคุณภาพชีวิต, 2561)

ประเภทผู้ใช้บริการ	จำนวน (คน)
- คนไร้ที่พึ่ง ที่ไม่มีอาการทางจิต	1,369
- คนไร้ที่พึ่ง ที่มีอาการทางจิต	2,137
- คนไร้ที่พึ่ง ตาม พ.ร.บ.สุขภาพจิต พ.ศ. 2551	760
- คนขอทาน	112
รวมทั้งสิ้น	4,378

แต่ในกรณีของผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กลุ่มนี้เป็นผู้ที่ไม่มีญาติหรือครอบครัวที่จะดูแล (ชนิคนารถ เจริญเนื่อง, ม.ป.ป., หน้า 1-3) หรือกรณีที่มีญาติและครอบครัว

แต่ก็ไม่สามารถรับกลับคืนสู่ครอบครัวได้ โดยมีสาเหตุ คือ ญาติและครอบครัวไม่ยอมรับ เพราะถือว่าเป็นบุคคลที่สร้างปัญหาให้แก่ครอบครัว เพราะนอกจากจะไม่สามารถเป็นกำลังการผลิตของครอบครัวแล้วยังตกเป็นภาระให้ครอบครัวต้องอุปการะเลี้ยงดู ดังนั้น เมื่อครอบครัวประสบปัญหาเศรษฐกิจคนเหล่านี้จึงกลายเป็นคนที่ถูกทอดทิ้ง ปล่อยให้ห้อยหลำฟ้าง ไร้ผู้อุปการะดูแล โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่มีความบกพร่องทางจิต มักจะตกอยู่ในภาวะโดดเดี่ยว จนไม่สามารถควบคุมพฤติกรรมของตัวเองได้ บางครั้งอาจทำลายทรัพย์สิน ทำร้ายคนในครอบครัวและคนในชุมชน หรือไร้สติจนหนีหายออกจากบ้าน เป็นคนเร่ร่อน ขอดทาน และเมื่อคนในครอบครัวคิดว่าบุคคลเหล่านี้เป็นภาระ เนื่องจากไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ และต้องเสียค่าใช้จ่ายดูแลสุขภาพและปัจจัยสี่ ดังนั้น จึงทำให้ความคิดที่จะติดตามตัวเพื่อนำกลับมาดูแลนั้น เป็นไปได้ยากมาก (สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10, 2560, หน้า 54-56)

นอกจาก สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งแล้วยังมีหน่วยงานที่ปฏิบัติงานกับกลุ่มเป้าหมายข้างต้น ซึ่งจัดตั้งขึ้น โดยประกาศกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ เรื่อง จัดตั้งศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต ลงวันที่ 6 มีนาคม พ.ศ. 2558 อีกจำนวน 3 แห่ง คือ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิต ห้วยสัตว์ใหญ่ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี และศูนย์ส่งเสริมและพัฒนาทักษะชีวิตหนองแค จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นหน่วยที่รับผู้ใช้บริการที่ผ่านกระบวนการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ การสังคมสงเคราะห์ นันทนาการและพัฒนาทักษะการใช้ชีวิตในครอบครัวชุมชนและสังคม ซึ่งที่กล่าวมานี้ล้วนแล้วเป็นการดำเนินงานโดยองค์กรในหน่วยงานภาครัฐทั้งสิ้น แต่อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าวก็ยังมีความร่วมมือปฏิบัติงานในลักษณะของเครือข่ายความร่วมมือระหว่างหน่วยงานภาครัฐ และองค์กรเอกชน มูลนิธิไม่แสวงหาผลกำไร เช่น เครือข่ายระหว่างสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน (อพช.) ตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสถาบันพัฒนาองค์กรชุมชน พ.ศ. 2543 กับมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย เครือข่ายสลัม 4 ภาค ศูนย์คนไร้บ้านบางกอกน้อย (สุวิทย์ วัดหนู) เป็นต้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ในปัจจุบัน ปี พ.ศ. 2562 ในเขตพื้นที่ภาคเหนือมีจำนวนสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จำนวน 2 แห่ง แบ่งตามเขตจังหวัดภาคเหนือตอนบน จำนวน 1 แห่ง คือ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมะหาพน จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีจำนวนผู้ให้บริการ รวม 209 คน และเขตจังหวัดภาคเหนือตอนล่าง อีกจำนวน 1 แห่ง คือ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก มีจำนวนผู้ให้บริการ รวม 495 คน

5. รูปแบบการทำงานสวัสดิการสังคมของกลุ่มสหวิชาชีพ

ในมิติของการทำงานทางสังคม หรืองานสวัสดิการสังคมในสังคมไทยนั้น ทศนีย์ ลักษณะภิชนัชช (2545, หน้า 73-74) มองว่า ประชาชน ที่หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อยู่ในสังคม

ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ประสบปัญหาความเดือนร้อน เช่น กลุ่มเด็ก เยาวชน สตรี ผู้อยู่ในวัยทำงาน ผู้สูงอายุ คนพิการ คนเร่ร่อน หญิงค้าบริการทางเพศ เกษตรกร กรรมกร ลูกจ้าง แรงงานข้ามชาติ พระสงฆ์ ฯลฯ หรือผู้ที่มีพื้นฐานสภาพทางเศรษฐกิจดี อยู่ดีกินดี ไม่ประสบปัญหาความเดือดร้อน เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของสังคมทั้งสิ้น ซึ่งมีสิทธิได้รับการดูแลช่วยเหลือเกื้อกูลกัน จากเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน กลุ่มบุคคลที่เข้ามาช่วยเหลือเกื้อกูลกันนั้นส่วนใหญ่ จะเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ทางสังคมอยู่แล้ว เช่น นักสังคมสงเคราะห์ นักพัฒนาสังคม แพทย์ นักจิตวิทยา พยาบาลวิชาชีพ เจ้าหน้าที่ตำรวจ ทหาร ครู-อาจารย์ พระสงฆ์ ฯลฯ ตลอดจนนักช่วยเหลือสังคม ในองค์กร หรือมูลนิธิที่ไม่แสวงหาผลกำไร ซึ่งกลุ่มคนเหล่านี้จะทำงานในลักษณะใช้ความรู้ ความสามารถเฉพาะของสาขาวิชาชีพที่แตกต่างกัน เข้ามาเกี่ยวข้องในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ ที่ปัจจุบันมักเรียกว่า กลุ่มสหวิชาชีพหรือทีมสหวิชาชีพ (Multidisciplinary team)

ในการปฏิบัติงานของสหวิชาชีพสำหรับผู้ให้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือในโครงการสร้างชีวิตใหม่ บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง นับว่าเป็นการปฏิบัติงานร่วมกันของสาขาวิชาชีพต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งได้แก่ วิชาชีพสังคมสงเคราะห์ นักการศึกษา นักจิตวิทยา นักกฎหมาย แพทย์ พยาบาลวิชาชีพ ในลักษณะของการประสานงานทีมสหวิชาชีพ ในการให้ความช่วยเหลือคนไร้ที่พึ่ง หรือการออกหน่วยเคลื่อนที่ เพื่อดำเนินการให้การคุ้มครองผู้ให้บริการ (ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง) ดังนั้น เมื่อกล่าวถึงการปฏิบัติงานเป็นทีมสหวิชาชีพ เพื่อให้มีความเข้าใจตรงกันในความหมาย รูปแบบ กระบวนการทำงาน ตลอดจนขั้นตอนของการปฏิบัติงานเป็นทีมสหวิชาชีพ ผู้วิจัยจึงได้สรุปไว้แต่ละประเด็นดังนี้

ความหมาย

ทิพากรณ์ โปธิ์ถวิล และยุพา วงศ์ไชย (2542, หน้า 212-213) ให้ความหมายของการทำงานสหวิชาชีพ (Multidisciplinary) ว่าเป็นการทำงานร่วมกันของสองศาสตร์ หรือสองวิชาชีพขึ้นไป ซึ่งเป็นแนวทางการทำงานที่เชื่อว่าจะสามารถแก้ปัญหาได้ดีกว่าการทำงานในศาสตร์หรือวิชาชีพเดียว การทำงานสหวิชาชีพของงานสังคมสงเคราะห์ จะประกอบด้วย นักสังคมสงเคราะห์และวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของลักษณะปัญหาของแผนงานผู้ให้บริการนั้น ๆ อาจจะมีนักจิตวิทยา นักการศึกษา ตำรวจ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย ในการทำงานทีมสหวิชาชีพจะต้องมีความเข้าใจที่ตรงกับแหล่งวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านจุดหมาย บริการและกลวิธีการทำงาน การทำงานทีมสหวิชาชีพจะต้องมีการปรับความคิด ร่วมมือกันในการประสาน ส่วนใหญ่ใช้หลักการเป็นที่ปรึกษาของระบบศูนย์รับบริการ (Clients centered) เป็นแกนนำเพื่อให้สามารถแก้ไขและป้องกันปัญหาได้อย่างแท้จริง เพราะสามารถวิเคราะห์ปัญหาของผู้ใช้บริการได้ทุกแง่มุม ตามความรู้ความสามารถที่แตกต่างกันและเอื้อประโยชน์ให้แก่ระบบผู้ให้บริการ ตลอดจนสามารถวางแผน

ดำเนินงานให้บริการและประเมินผลระบบงานได้อย่างครบถ้วน นอกจากนี้ รจเรช โกมุท (2553, หน้า 23) กล่าวว่า การปฏิบัติงานสหวิชาชีพ เป็นการดำเนินงานร่วมกันตั้งแต่สองวิชาชีพขึ้นไป มุ่งแก้ปัญหาด้วยกระบวนการทางความรู้ และทักษะของแต่ละวิชาชีพที่ต่างกัน แต่มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกัน ซึ่งผู้ร่วมงานจะต้องมีการประสานความร่วมมือ การปฏิบัติงานเป็นทีม มีการประชุมปรึกษาหารือ เพื่อประเมินสภาพปัญหา มีการกำหนดบทบาทของแต่ละวิชาชีพอย่างชัดเจน มีการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ประสบการณ์ทำงานระหว่างวิชาชีพ เกิดกระบวนการเรียนรู้ร่วมกัน และการพัฒนาการทำงานของตัวเอง รวมทั้งความรับผิดชอบร่วมกันตั้งแต่ต้นจนสิ้นสุดกระบวนการ ซึ่งกล่าวโดยสรุปได้ว่า การทำงานแบบสหวิชาชีพหรือ สหวิชาชีพ (Multidisciplinary) เป็นการรวมกลุ่มของบุคคลหรือหน่วยงานที่มีประสบการณ์ มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ มีทักษะและความสามารถเฉพาะด้านที่แตกต่างกัน มาทำงานร่วมกัน ประชุมปรึกษาหารือเพื่อระดมความเห็น และกำหนดแนวทางการทำงาน โดยอาศัยพื้นฐานความรู้ ทักษะ และความสามารถพิเศษของแต่ละสาขาวิชาชีพในการทำงานกับผู้ใช้บริการ หรือคนไร้ที่พึ่งเพื่อมุ่งแก้ปัญหาอย่างมีระบบและเป็นกระบวนการ โดยอยู่บนพื้นฐานของกลุ่มเป้าหมายและวัตถุประสงค์เดียวกันในการปฏิบัติงาน และจะมีการติดต่อสื่อสารและแบ่งหน้าที่ความรับผิดชอบตามบทบาทหน้าที่อย่างต่อเนื่อง (คณะอนุกรรมการสหวิชาชีพเพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง, 2561, หน้า 1)

รูปแบบ

รจเรช โกมุท (2553, หน้า 24) สรุปไว้ว่า นักวิชาชีพเดียวกัน ประสานงานและ/หรือทำงานเป็นทีมในองค์กรเดียวกัน นักวิชาชีพเดียวกัน ประสานงานและ/หรือทำงานเป็นทีม ซึ่งมาจากต่างองค์กรกัน สาขาวิชาชีพต่างกัน ประสานงานและ/หรือทำงานเป็นทีม ในองค์กรเดียวกัน สาขาวิชาชีพต่างกัน ประสานงานและ/หรือทำงานเป็นทีม ซึ่งมาจากต่างองค์กรกัน ส่วนใหญ่นักสังคมสงเคราะห์จะได้รับบทบาทเป็นคนกลางที่จะประสานความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพราะว่ามีทักษะการสร้างสัมพันธภาพที่ดี กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ ระบบผู้ใช้บริการซึ่งส่วนใหญ่กลุ่มผู้ใช้บริการจะมีลักษณะเปราะบาง หรือระบบผู้ให้บริการยังอาจผลักดันประสานทรัพยากรจากระบบอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นประโยชน์กับผู้ใช้บริการ

ขั้นตอนและกระบวนการทำงาน

ศรีเวียง ไพโรจน์กุล และคณะ (2547 อ้างถึงใน รจเรช โกมุท, 2553, หน้า 29-30) ได้สรุปว่า ประเด็นแรก ต้องทำความเข้าใจตกลงร่วมกันในประเด็นต่าง ๆ คือ กำหนดเป้าหมายที่ชัดเจน รับทราบวัตถุประสงค์ของการทำงานแบบสหวิชาชีพพร้อมกันกับส่วนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ทุกคนต้องมีความเต็มใจที่จะทำงานร่วมกันบนพื้นฐานและเป้าหมายของกลุ่มผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม ข้อมูลที่นำมาเปิดเผยในที่ประชุม ต้องรักษาไว้เป็นความลับ โดยถือว่าเป็นจรรยาบรรณของแต่ละ

วิชาชีพอยู่แล้ว ขึ้นต่อมา คือ กำหนดบทบาทและหน้าที่ และขอบเขตของแต่ละวิชาชีพ เพื่อไม่ให้ก้าวก่ายการทำงานซึ่งกันและกัน แต่ต้องอยู่บนพื้นฐานของการทำงานเพื่อประโยชน์สูงสุดแก่ผู้ใช้บริการ ขั้นตอนที่สาม ทุกคนในทีมต้องทราบขั้นตอนต่อไปของแต่ละกระบวนการ และสิ่งที่ทีมสหวิชาชีพต้องการมีทั้งด้านข้อมูลและการแก้ไขปัญหา ขั้นตอนที่สี่ การประเมินสภาพปัญหาต้องมีข้อสรุป และกำหนดกระบวนการช่วยเหลือทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ทุกคนในทีมต้องปฏิบัติตามหน้าที่ของตนไปในทิศทางเดียวกัน ขั้นตอนที่ห้า มีการประเมินสภาพปัจจัยที่เกี่ยวข้องทั้งครอบครัวผู้ใช้บริการ และสิ่งแวดล้อม ติดตามตรวจสอบข้อเท็จจริงจากหลายหน่วยงานเพื่อให้มีความรอบด้านช่วยให้ประเมินได้อย่างถูกต้อง ขั้นตอนที่หก หากในทีมสหวิชาชีพมีความเห็นที่ขัดแย้งกัน ให้พิจารณาประเด็นนั้นว่า อยู่ในขอบเขตวิชาชีพใดเป็นหลัก ขั้นตอนที่เจ็ด ผู้ปฏิบัติงานในทีมสหวิชาชีพจะต้องวิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด และตามความเป็นจริง โดยไม่นำความรู้สึกส่วนตัวเข้าไปร่วมในการวิเคราะห์ปัญหาเพราะจะทำให้เกิดคติได้ และขั้นตอนสุดท้าย ขั้นตอนที่แปด เมื่อได้ข้อมูลต้องนำเข้าสู่ประชุมทุกครั้ง เพื่อหาข้อสรุปร่วมกัน (Consensus) ไม่ใช่ตัดสินใจเพียงคนเดียว ในงานศึกษาของอภิญา เวชชัย (2555, หน้า 6-7) พบว่า ปัจจุบันการทำงานของหน่วยงาน หรือองค์กรที่ให้บริการมักจะมองปัญหาของผู้ใช้บริการแบบแยกส่วนกัน กล่าวคือ เน้นการให้บริการในปัญหาของผู้ใช้บริการที่เด่นชัด หรือปัญหาเบื้องต้นที่ได้พบเจอแบบผิวเผิน และมักจะให้น้ำหนักของปัญหาที่พบ คือ “ความขาดแคลน” ดังนั้นเมื่อมองว่าขาดแคลน ก็จึงจำเป็นต้องให้ เช่น ให้อาหาร เครื่องอุปโภค บริโภค เงินทุนในการสงเคราะห์ หรือที่สังคมมักจะเรียกภาพลักษณ์ของรูปแบบการทำงานแบบนี้ว่า “การแจกของ” ซึ่งมองว่าเป็นการทำงานที่ขาดการวางแผน เพื่อเข้าถึงข้อมูลด้านลึกของปัญหาในระยะยาว ขาดการใช้วิธีการผสมผสานหรือขาดการทำงานในลักษณะทีมสหวิชาชีพ (Multidisciplinary team)

อย่างไรก็ตาม ในการปฏิบัติงานของทีมสหวิชาชีพย่อมเกิดปัญหาต่าง ๆ อาทิ ผู้ปฏิบัติงานเฉพาะด้าน มักจะมีความ โน้มเอียงที่จะมองปัญหาเพียงขอบเขตในมุมมองของวิชาชีพของตน ซึ่งอาจจะทำให้เกิดการตัดสินใจที่ผิดพลาด ดังนั้น แต่ละวิชาชีพต้องยอมรับนับถือในความแตกต่าง และความหลากหลายของวิชาชีพด้วย อีกปัญหาหนึ่ง คือ เกิดความรู้สึกไม่เชื่อมั่นในวิชาชีพอื่น ซึ่งแต่ละวิชาชีพอาจจะได้รับข้อมูลไม่ตรงกัน และนอกจากนี้ ในการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา แต่ละวิชาชีพมักจะมีการอ้างอิงหลักการที่แตกต่างกัน บทบาทในการสัมผัสปัญหาที่แตกต่างกัน ขาดการรับฟังจากวิชาชีพอื่น ๆ ส่วนการประชุมก็อาจจะเกิดขึ้นปัญหาเช่น ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมสหวิชาชีพได้อย่างพร้อมกัน เพราะทุกคนมีภาระงานอื่น ๆ อยู่มาก ทำให้ต้องใช้ระยะเวลา ในการนัดหมายการประชุมให้พร้อมกัน หรือแม้แต่การมอบหมายให้ผู้อื่นไปประชุมแทน ก็อาจจะเกิดปัญหาความไม่ต่อเนื่องหรือความไม่เข้าใจของผู้ที่ทีมสหวิชาชีพ มอบหมายให้ไป

ประชุมแทน อีกปัญหาหนึ่งที่สำคัญไม่น้อยไปกว่ากัน คือ นักวิชาชีพไม่ปฏิบัติตามแนวทางหรือมติของที่ประชุม เนื่องจากขาดความรู้ความเข้าใจในสาเหตุและปัญหาที่เกิดขึ้นกับตัวผู้ใช้บริการ บ้านน้อยในนิคม ยึดมั่นกับความคิดเห็นของตนเอง ขาดระบบการตรวจสอบการทำงานวิชาชีพของผู้ปฏิบัติงานที่ไม่ได้นำวิธีการปฏิบัติเสนอในทีมสหวิชาชีพ เป็นต้น ปัญหาต่าง ๆ ดังที่กล่าวมานี้ เป็นสาเหตุหนึ่งของความบกพร่องในบทบาทการทำงานของทีมสหวิชาชีพที่มีหน้าที่ หรือได้รับมอบหมายเป็นคณะทำงาน คูแลสมาชิกผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพหรือทีมสหวิชาชีพ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมทั้งในเชิงรุกและเชิงรับ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า แนวคิดในการทำงานของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ จะต้องมีบทบาทการทำงานทั้งเชิงรุกและเชิงรับในด้านต่าง ๆ ดังนี้

บทบาทเชิงรุก ในด้านการปฏิบัติตามหน้าที่ (Role) ได้แก่

- ต้องใช้ความรู้ความสามารถเฉพาะด้าน ที่ต้องทำงานร่วมกันของสองศาสตร์ หรือสองวิชาชีพขึ้นไป สาขาวิชาชีพที่แตกต่าง เข้ามาร่วมในการช่วยเหลือเพื่อนมนุษย์ เรียกว่ากลุ่มสหวิชาชีพ

- การทำงานจะต้องมีความเข้าใจที่ตรงกับแหล่งวิชาชีพอื่น ๆ ซึ่งมีความแตกต่างกันในด้านจุดหมาย บริการและกลวิธีการทำงาน

- จะต้องมีการปรับความคิด ร่วมมือกันในการประสานงาน

- ต้องวิเคราะห์ปัญหาของกลุ่มเป้าหมายได้ทุกแง่มุม แก้ปัญหาด้วยกระบวนการทางความรู้ ความสามารถ กระบวนการ ทักษะของแต่ละวิชาชีพที่แตกต่างกัน

- ต้องวางแผนดำเนินงานให้บริการและประเมินผลระบบงาน

- ต้องประชุมปรึกษาหารือ เพื่อประเมินสภาพปัญหา

- ต้องกำหนดบทบาทและหน้าที่ของแต่ละวิชาชีพอย่างชัดเจน

บทบาทเชิงรุก ในด้านกระบวนการ (Process) ได้แก่

- ต้องกำหนดเป้าหมาย วัตถุประสงค์ของการทำงาน

- ต้องกำหนดบทบาท หน้าที่ และขอบเขตของแต่ละวิชาชีพ เพื่อไม่ก้าวก่ายการทำงานกัน

- ต้องยอมรับนับถือในความแตกต่างและความหลากหลายของวิชาชีพในขั้นตอนและกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล การแก้ไขปัญหาาร่วมกัน

- สรุปผลประเมินสภาพปัญหา

- กำหนดวิธีการช่วยเหลือทั้งในระยะสั้นและระยะยาว (เชิงรุก เชิงรับ)

- ประเมินสภาพ (กาย จิต สังคม) สภาพแวดล้อม ครอบครัว ความต้องการ ความเสี่ยง
- ความเห็นต่างความขัดแย้งของสหวิชาชีพ โดยพิจารณาประเด็นว่าอยู่ในขอบเขตวิชาชีพ

ใดเป็นหลัก

- วิเคราะห์ข้อมูลอย่างละเอียด ตามข้อเท็จจริง ไม่ใช่ความรู้สึกที่จะทำให้เกิดอคติ
- ประชุมหาข้อสรุปร่วมกัน (Consensus)

บทบาทเชิงรับ ในด้านปัญหาและอุปสรรค (Trouble) ได้แก่

- ความรู้สึกไม่เชื่อมั่นในวิชาชีพอื่นที่อาจจะได้รับข้อมูลไม่ตรงกัน
- บทบาทความเข้าใจในการสัมผัสกับปัญหาโดยตรง (สหวิชาชีพที่ทำงานนอกบ้านน้อย

ในนิคมฯ กับสหวิชาชีพที่ทำงานภายในบ้านน้อยในนิคมฯ)

- ไม่สามารถเข้าร่วมประชุมสหวิชาชีพได้อย่างพร้อมกันด้วยข้อจำกัดด้านต่าง ๆ
- ไม่ปฏิบัติตามแนวทางหรือมติของที่ประชุม ขาดความรู้ความเข้าใจในสาเหตุของ

ปัญหาที่เกิดขึ้นในเชิงลึก และยึดมั่นกับความคิดเห็นของตนเองเป็นหลัก

- ขาดระบบการตรวจสอบการทำงาน ไม่ได้นำขั้นตอน วิธีการปฏิบัติงาน เสนอใน

ที่ประชุมทีมสหวิชาชีพ

6. นโยบาย แผนและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคมของไทย

นโยบายและแผนยุทธศาสตร์ของภาครัฐ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการ

สังคมไทย คือ การลดความเหลื่อมล้ำของสังคม และการสร้างโอกาสการเข้าถึงบริการของรัฐ สร้างโอกาส อาชีพ และการมีรายได้ที่มั่นคงแก่ผู้ที่เข้าสู่ตลาดแรงงาน รวมทั้งสตรี ผู้ด้อยโอกาส และแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมาย พร้อมทั้งยกระดับคุณภาพแรงงาน โดยให้แรงงานทั้งระบบ มีโอกาสเข้าถึงการเรียนรู้และพัฒนาทักษะฝีมือแรงงานในทุกระดับอย่างมีมาตรฐาน ทั้งจะเชื่อมโยง ข้อมูลและการดำเนินการระหว่างหน่วยงานของรัฐกับเอกชน เพื่อให้ตรงกับความต้องการของพื้นที่ และของประเทศโดยรวม นอกจากนี้จะส่งเสริมให้แรงงานนอกระบบเข้าสู่ระบบที่ถูกกฎหมายมากขึ้น และนอกจากนี้จะมีการพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม ระบบการออมและระบบสวัสดิการชุมชน ให้มีประสิทธิภาพและมีความยั่งยืนมากยิ่งขึ้น รวมทั้งการดูแลให้มีระบบการคุ้มกันที่เป็นธรรม และการสงเคราะห์ผู้ยากไร้ตามอัตภาพ พัฒนาศักยภาพ คุ้มครองและพิทักษ์สิทธิ จัดสวัสดิการ ช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการ ผู้สูงอายุ สตรี และเด็ก โดยมีการดำเนินงาน ภายใต้บทบาทพันธกิจของกฎหมายและแผนงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

(1) รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 ได้กำหนดแนวนโยบายของรัฐ

ที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของประชาชน ในมาตรา 71 ที่ระบุว่า รัฐพึงเสริมสร้างความเข้มแข็งของ ครอบครัวอันเป็นองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญของสังคม จัดให้ประชาชนมีที่อยู่อาศัยอย่างเหมาะสม

ส่งเสริมและพัฒนาการสร้างสรรค์เสริมสุขภาพ เพื่อให้ประชาชนมีสุขภาพที่แข็งแรงและมีจิตใจเข้มแข็ง รวมตลอดทั้งส่งเสริมและพัฒนาการศึกษาไปสู่ความเป็นเลิศ และเกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประชาชน และในวรรค 2 รัฐพึงส่งเสริมและพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้เป็นพลเมืองที่ดี มีคุณภาพและความสามารถสูงขึ้น และพึงให้ความช่วยเหลือเด็ก เยาวชน สตรี ผู้สูงอายุ คนพิการ ผู้ยากไร้ และผู้ด้อยโอกาสให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีคุณภาพ และคุ้มครองป้องกันมิให้บุคคลดังกล่าวถูกใช้ความรุนแรงหรือปฏิบัติอย่างไม่เป็นธรรม รวมตลอดทั้งให้การบำบัดฟื้นฟู และเยียวยาผู้ถูกกระทำการดังกล่าว เท่านั้น

(2) พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ได้ระบุอำนาจหน้าที่ในการจัดระบบบริการสาธารณะในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคม โดยในมาตรา 16 ให้องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล เมืองพัทยา และองค์การบริหารส่วนตำบล มีอำนาจหน้าที่ในการจัดบริการสาธารณะเพื่อประโยชน์ของประชาชนในท้องถิ่นของตนเอง เช่น ด้านการศึกษา ด้านการสังคมสงเคราะห์ และการพัฒนาคุณภาพชีวิตเด็ก สตรี คนชรา และผู้ด้อยโอกาส เป็นต้น

(3) พระราชบัญญัติส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม พ.ศ. 2546 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2550 การประกาศบังคับใช้กฎหมายฉบับนี้ถือได้ว่าภาครัฐได้ริเริ่มให้ความสำคัญกับการจัดสวัสดิการสังคมในประเทศไทยอย่างเป็นรูปธรรม โดยได้ให้คำนิยามของสวัสดิการสังคมไว้ว่า ระบบการจัดบริการทางสังคม ซึ่งเกี่ยวกับการป้องกัน การแก้ไขปัญหา การพัฒนา และการส่งเสริมความมั่นคงทางสังคม เพื่อตอบสนองความจำเป็นขั้นพื้นฐานของประชาชน ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึงตนเองได้อย่างทั่วถึง เหมาะสม เป็นธรรม และให้เป็นไปตามมาตรฐาน ทั้งทางด้านการศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การทำงานและการมีรายได้ นันทนาการ ภาระบวณ ยุติธรรม และบริการทางสังคมทั่วไป โดยคำนึงถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ ที่ประชาชนจะต้องได้รับ และการมีส่วนร่วมในการจัดสวัสดิการสังคมทุกระดับ ซึ่งได้กำหนดแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมโดยให้คำนึงถึงเรื่องต่าง ๆ ดังต่อไปนี้ คือ 1) สาขาต่าง ๆ ที่จะดำเนินการตามความจำเป็นและเหมาะสม เช่น การบริการทางสังคม การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย การฝึกอาชีพ การประกอบอาชีพ นันทนาการและภาระบวณการยุติธรรม เป็นต้น 2) ลักษณะหรือรูปแบบและวิธีการในการดำเนินการ เช่น การส่งเสริมการพัฒนา การสงเคราะห์ การคุ้มครอง การป้องกัน การแก้ไข และการบำบัดฟื้นฟู เป็นต้น ซึ่งในการจัดสวัสดิการสังคมดังกล่าวนี้ ให้มีการส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา และองค์กรอื่นได้มีส่วนร่วมด้วย การประกาศบังคับใช้กฎหมายฉบับดังกล่าว ก็เนื่องมาจากมาตรา 80 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยที่ประกาศใช้ในขณะนั้น กำหนดให้รัฐต้องคุ้มครองและ

พัฒนาเด็กและเยาวชน ส่งเสริมความเสมอภาคของหญิงและชาย เสริมสร้างและพัฒนาความเป็น
 ปึกแผ่นของครอบครัว และความเข้มแข็งของชุมชน รวมทั้งรัฐต้องสงเคราะห์คนชรา ผู้ยากไร้
 ผู้พิการ หรือทุพพลภาพ และผู้ด้อยโอกาส ให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีและพึ่งตนเองได้ ดังนั้น จึงสมควร
 มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเป็นกฎหมายแม่บทในการจัดสวัสดิการ
 สังคมทั้งในส่วนของภาครัฐและภาคเอกชน ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ครอบครัว
 ชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและองค์กรอื่น ได้เข้ามามีส่วนร่วม ในการจัดสวัสดิการสังคม
 ทั้งนี้ เพื่อประโยชน์ในการเสริมสร้างความมั่นคงทางสังคมให้เป็นไปอย่างทั่วถึง เหมาะสมและ
 เป็นธรรม จะเห็นได้ว่าจากการที่ตราพระราชบัญญัตินี้ เป็นหลักประกันความมั่นคงที่ภาครัฐต้องจัด
 สวัสดิการสังคมอย่างเป็นระบบกับประชาชนกลุ่มเปราะบาง โดยเฉพาะอย่างยิ่งประชาชนในกลุ่ม
 ที่มีความเดือดร้อนทุกข์ยาก อย่างเท่าเทียมและเป็นธรรม

(4) พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 ในการตรากฎหมายฉบับนี้
 ก็ด้วยความจำเป็นที่ภาครัฐ จะต้องให้ความสำคัญกับบุคคลสัญชาติไทย ซึ่งไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มี
 รายได้เพียงพอแก่การยังชีพ และเป็นบุคคลที่อยู่ในสภาวะยากลำบากและไม่อาจพึ่งพามูลค่าอื่นได้
 ด้วยการจัดสวัสดิการสังคม เสริมสร้างสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ รักษาพยาบาล ส่งเสริม
 การศึกษาและอาชีพ ส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม พัฒนาคุณภาพชีวิต และ
 สนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งได้มีงานทำ มีที่พักอาศัย และการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรม
 ต่อคนไร้ที่พึ่ง ดังนั้นความจำเป็นที่ต้องมีการตรากฎหมายฉบับนี้ ก็ด้วยเหตุผลสำคัญ คือ เป็นการจัด
 สวัสดิการสังคมให้กับประชาชนในกลุ่มเปราะบางและมีความเดือดร้อนทุกข์ยาก คือ เป็นคนไร้
 ที่พึ่ง ซึ่งเป็นบุคคลที่ประสบปัญหาในสังคม ขาดความมั่นคงในการดำรงชีวิตได้อย่างปกติ ไม่มี
 ที่อยู่อาศัยที่เหมาะสม ไม่สามารถหารายได้เพียงพอแก่การยังชีพ ซึ่งบุคคลเหล่านี้อยู่ในฐานะ
 ที่ไม่อาจช่วยเหลือตนเองได้และไม่อาจพึ่งพามูลค่าอื่นได้ ทำให้มีชีวิตอยู่อย่างยากลำบาก มีมาตรฐาน
 การดำรงชีพที่ต่ำกว่ามาตรฐานความเป็นอยู่ของบุคคลทั่วไป สมควรต้องคุ้มครองให้คนไร้ที่พึ่ง
 สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต และมีสภาพร่างกาย
 และจิตใจ เปรียบเสมือนเดียวกับบุคคลทั่วไป

(5) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง (พ.ศ. 2560-2564)
 ได้ย้ยวิสัยทัศน์ภายใต้ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี ตามคติพจน์ประจำชาติว่า “มั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน”
 มีความมั่นคงทางสังคมท่ามกลางพหุสังคม และคำนึงถึงการมีเกียรติและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
 ความเจริญเติบโตของชาติ ความเป็นธรรมและความอยู่ดีมีสุขของประชาชน โดยมีเป้าหมายรวม
 ที่เกี่ยวข้องกับสวัสดิการสังคม คือ การวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรม จริยธรรม
 มีระเบียบวินัยค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุขภาพและสุขภาพที่ดี ครอบครัว

อบอุ่น ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้ นำไปสู่การเป็นคนไทย มีคุณลักษณะที่สมบูรณ์ ลดความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจน ลดลง โดยมีแนวทางการพัฒนา คือ เพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากรที่มีรายได้ต่ำสุด ให้สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐและมีอาชีพ ทั้งในด้านการศึกษาในระดับที่สูงขึ้น การได้รับขยายการคุ้มครองทางสังคม (Social protection) และสวัสดิการ (Welfare) ที่เหมาะสมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม และพัฒนาทักษะฝีมือเพื่อประกอบอาชีพและยกระดับรายได้ โดยขยายโอกาสการเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยไม่ถูกจำกัดศักยภาพจากสภาพครอบครัว พื้นที่ และสภาพร่างกาย จัดบริการด้านสุขภาพให้กับประชากรกลุ่มเป้าหมายฯ ที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล และเพิ่มการจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมายประชากร ที่มีรายได้ต่ำสุดอย่างเพียงพอและเหมาะสม เป็นต้น

(6) ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580) ได้ระบุถึงการจัดสวัสดิการสังคม ด้วยการลงทุนทางสังคมแบบมุ่งเป้าเพื่อช่วยเหลือกลุ่มคนยากจนและกลุ่มผู้ด้อยโอกาสโดยตรง โดยการจัดให้มีมาตรการพิเศษเพื่อให้สามารถระงับตัวกลุ่มเป้าหมายที่ต้องการความช่วยเหลือเป็นพิเศษ และให้ความคุ้มครองทางสังคมและสวัสดิการอย่างเฉพาะเจาะจงกลุ่มเป้าหมายผู้มีรายได้น้อย ยากจน และผู้ที่ถูกเลือกปฏิบัติซ้ำซ้อน โดยมีเป้าหมายการตัดขาดวงจรความยากจนไม่ให้ส่งต่อจากรุ่นพ่อแม่ไปสู่รุ่นลูกหลาน และช่วยเหลือกลุ่มคนที่เดือดร้อนที่สุด และสร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการสาธารณสุข และการศึกษา โดยเฉพาะสำหรับผู้มีรายได้น้อยและกลุ่มผู้ด้อยโอกาส และสร้างหลักประกันทางสังคมที่ครอบคลุมและเหมาะสมกับคนทุกช่วงวัยทุกเพศภาวะและทุกกลุ่ม เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในบริบทของสังคมสูงวัย รวมทั้งสร้างสภาพแวดล้อมทางกายภาพและทางสังคมที่เอื้อต่อการดำรงชีวิตและการมีส่วนร่วมเป็นพลังในสังคมสำหรับคนทุกกลุ่ม โดยเฉพาะผู้พิการและผู้สูงอายุ โดยการเชื่อมโยงระบบข้อมูลสวัสดิการรายบุคคล และการพัฒนาระบบการให้บริการสวัสดิการที่เป็นความร่วมมือระหว่างรัฐบาล องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรชุมชน ธุรกิจ หรือองค์กรประชาสังคม เพื่อให้สามารถพัฒนาระบบสวัสดิการถ้วนหน้าได้อย่างมีประสิทธิภาพและควบคุมค่าใช้จ่ายไม่ให้เป็นภาระทางการคลังมากเกินไป ส่งเสริมและสร้างแรงจูงใจในการออมและการลงทุนระยะยาว เพื่อเพิ่มความสามารถในการพึ่งตนเองทางเศรษฐกิจของประชาชนทุกกลุ่มด้วยมาตรการทางภาษีและอื่น ๆ ตลอดจนส่งเสริมให้แรงงานทั้งในระบบและนอกระบบเข้าสู่ระบบประกันสังคมอย่างทั่วถึง

กล่าวโดยสรุปแล้ว ประเทศไทยมีนโยบาย แผนและกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับงานสวัสดิการสังคม เพื่อช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาสหลายประการ ตั้งแต่ระดับประเทศ จนถึงระดับหน่วยงานที่ปฏิบัติงาน โดยตรงกับกลุ่มเป้าหมาย

แนวคิดเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจ

การมองแต่ข้อด้อย จุดอ่อน หรือความไร้ค่าแห่งตนเอง ในด้านต่าง ๆ จะทำให้เป็นการบั่นทอนกำลังใจและพลังความสามารถ ขาดความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อบุคคลต้องจำกัดอยู่ในสภาวะแวดล้อมความกดดัน การปิดกั้นความคิด ความอิสระในการดำรงชีวิต ดังนั้น ทฤษฎีการเสริมพลังอำนาจ จึงเชื่อว่ามนุษย์ทุกคนมีศักยภาพที่โดดเด่นอยู่ในตนเอง อยู่แล้ว ตามศักดิ์ศรีและความเท่าเทียมกัน ทั้งนี้โดยมิได้คำนึงถึงความแตกต่างทางชนชั้นของชาติ กำเนิด เพศ เชื้อชาติ สีผิว หรือแม้กระทั่งความพิการ มนุษย์ต่างก็มีความสามารถด้านสรีระร่างกาย ความเข้มแข็ง ความกล้าหาญ ความอดทนต่อความเจ็บปวดต่อแรงกดดัน ความลำบากหรือความสามารถด้านสติปัญญา การรับรู้ การคิด การอ่าน การเขียน การมีทักษะในการจัดการกับปัญหา เป็นต้น แต่ใบบางช่วงเวลา ศักยภาพดังกล่าวของเราอาจแฝงอยู่ภายในตัวบุคคล โดยมิได้ถูกนำออกมาใช้ หรือบางคนอาจลืมไปแล้วว่าตนเคยมีศักยภาพ เมื่อเป็นเช่นนี้จะทำให้บุคคลนั้น ๆ เกิดความรู้สึกว่าตนเอง “ขาดพลัง และขาดความมั่นใจ” (อภิญา เวชชัย, 2555, หน้า 4-10) ดังนั้น แนวคิดการเสริมพลังอำนาจนี้ จะเป็นแนวทางสำคัญที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของมนุษย์ที่ดีขึ้นและยั่งยืน แต่อย่างไรก็ตามพลังอำนาจ จะมีทั้งด้านบวกและด้านลบ ด้านบวก ก็คือความสามารถที่บุคคล หรือกลุ่มคนมีอิทธิพลต่อชีวิตของผู้อื่น หรือการที่บุคคลมีความรู้สึกภาคภูมิใจ การเห็นคุณค่าและความสามารถของตนเอง หรือความสามารถในการทำงานร่วมกับบุคคลอื่น โดยมีสถานะผู้นำ มีความสามารถในการตัดสินใจ โน้มน้าว ชักจูงให้เกิดความเห็นคล้อยตาม และในด้านลบ คือ การที่บุคคลถูกประเมิน ถูกให้คุณค่าจากบุคคลภายนอกแบบประทับตรา การตีตรา การถูกเลือกปฏิบัติ และการเลือกปฏิบัติที่ส่งผลให้บุคคลนั้นเกิดความรู้สึกเชิงลบต่อตนเองหรือเกิดความรู้สึกอคติ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ตอกย้ำซ้ำเติมตนเอง เห็นแต่ข้อด้อยของตนเอง ทำให้เกิดความเจ็บปวดเจ็บใจ และถูกบั่นทอนความเป็นมนุษย์ หรือพลังจิตวิญญาณในตน จนกลายเป็นการทำร้ายตนเองซ้ำ ดังนั้น แนวคิดการเสริมพลังอำนาจนี้จะเป็นจุดเปลี่ยนความรู้สึกไร้คุณค่า ไร้ความสามารถของบุคคล ให้กลายเป็นพลังอำนาจขึ้นมาใหม่ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ความคิดและการกระทำทั้งในระดับปัจเจก จนนำไปสู่การก่อเกิดพลังการรวมกลุ่มและพัฒนาไปสู่การยกระดับจิตสำนึกของชุมชนและประชาสังคมได้ในที่สุด

ความหมายและความสำคัญของการเสริมพลังอำนาจ

การเสริมสร้างพลังอำนาจ เป็นแนวคิดสำคัญจากนักปรัชญาชาวบราซิล ที่ชื่อ เปาโล แฟร์ (Paulo Freire) เขาได้พัฒนาวิธีการสอนให้คนยากจนในประเทศบราซิลเกิด จิตสำนึกด้วยการทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมแบบเท่าเทียมกันและเรียนรู้ร่วมกัน วิธีการนั้นเน้นไปที่ความสัมพันธ์แบบเท่าเทียมกัน และการให้ความเคารพซึ่งกันและกันในหมู่สมาชิก และผู้จัดการเรียนรู้ที่จะช่วยให้พวกเขาสามารถที่จะกำจัดรากเหง้าของปัญหาที่พวกเขาค้นพบ (Freire, 1970)

นอกจากนี้ Robert (2003, p. 48) ให้ความหมายว่า วิธีการการเสริมพลังอำนาจนั้น เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การกำหนดเงื่อนไขในตนเองว่าจะต้องเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น ในมิติต่าง ๆ เพราะว่าเป็นกระบวนการเรียกร้องให้บุคคลคนที่ได้รับการเสริมพลังเกิดแรงบันดาลใจ เกิดการกระตือรือร้น ให้คิดทบทวน มองหาความรู้ ความสามารถ ที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง ซึ่งในที่สุดก็จะเป็นการส่งพลังของความเปลี่ยนแปลงให้กับตนเองได้และคนอื่น ๆ รอบ ๆ ข้างอีกด้วย ในขณะที่ Gutierrez (1990, pp. 149-153) อธิบายว่า เป็นกระบวนการที่บุคคล กลุ่ม ชุมชน ให้ความสนใจปัญหา ข้อท้าทาย พฤติกรรมของตน พฤติกรรมที่ตนกระทำกับคนอื่น หรือพลังอำนาจทางการเมือง ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงสถานการณ์ชีวิตของตน นอกจากนี้ Carolyn (1987, pp. 71-94) ยังได้กล่าวถึงการเสริมพลังอำนาจ ว่าเป็นพัฒนาการของสภาวะทางจิตใจที่มีการพัฒนาความคิด ความรู้สึก ความเข้มแข็งในตัวบุคคล กลุ่ม ให้เกิดความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงความคิด การกระทำของตนเองหรือเกิดการเคลื่อนไหวที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โครงสร้าง สังคม มาตรการ กฎหมาย

Gibson (1993) กล่าวว่า การเสริมพลังอำนาจ เป็นกระบวนการต่อเนื่องภายในบุคคล และระหว่างบุคคลที่มีปฏิสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน อาศัยการมีส่วนร่วมในกระบวนการที่มีการสื่อสารที่ดี การเรียนรู้ประสบการณ์ การสนับสนุน เพื่อให้บุคคลเกิดความมั่นใจ และพึงพอใจในความสามารถของตนเองในสิ่งแวดล้อมที่เหมาะสม เอื้อต่อการเสริมสร้างพลังอำนาจภายใต้บรรยากาศที่อบอุ่น จริงใจ และไว้วางใจซึ่งกันและกัน ก่อให้เกิดการพินิจ พิจารณาแนวทางในการแก้ปัญหาอย่างมีเป้าหมาย

ส่วนความสำคัญของการเสริมพลังอำนาจนั้น Gibson (1991, pp. 354-361) กล่าวว่า เป็นกระบวนการที่ส่งเสริมให้บุคคลให้มีส่วนร่วม ในการควบคุม องค์กรประกอบที่มีผลต่อการตอบสนองความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง และรู้สึกตนเองมีอำนาจสามารถควบคุมความเป็นอยู่ หรือชีวิตของตนได้

สำหรับมุมมองของนักวิชาการในประเทศไทย อย่างเช่น อภิญา เวชชัย (2555, หน้า 19) ยังเห็นว่า กระบวนการเสริมพลังอำนาจ เป็นการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถหรือศักยภาพ

ภายในบุคคล กลุ่ม องค์กรชุมชน ให้มีพลังเข้มแข็งในการดำเนินชีวิตและดำเนินการตามเป้าหมายอย่างเหมาะสม สามารถแก้ไขปัญหาและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายได้ด้วยความเชื่อมั่นคุณค่า พลังความสามารถและความเข้มแข็งในระดับต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการที่สำคัญ คือ

- การส่งเสริมให้ค้นหาความสามารถ/ ความเชี่ยวชาญ จุดแข็ง คุณค่าที่มีอยู่ภายในตนเอง เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ในพลังแห่งตน

- การส่งเสริมให้ค้นหาทรัพยากร แหล่งสนับสนุนความช่วยเหลือจากระบบความสัมพันธ์ภายในและภายนอก อันจะเป็นปัจจัยเสริมหรือสนับสนุนให้เกิดการทำงานอย่างมีพลังมากขึ้น

- การสร้างกระบวนการเรียนรู้ให้ทำความเข้าใจในปัญหา ข้อท้าทายที่เผชิญ รวมถึงการสำรวจพฤติกรรมของคนที่ติดต่อผู้อื่น หรือพฤติกรรมของบุคคลอื่นที่กระทำต่อตนว่าเกิดจากสาเหตุใด อันจะนำไปสู่การพิจารณาเหตุปัจจัยที่เกิดจากตัวตนของตนเองหรือผลกระทบจากโครงสร้าง การเมือง เศรษฐกิจ สังคมวัฒนธรรมที่กระทำต่อบุคคล

- การส่งเสริมให้เกิดการยอมรับในเหตุผลที่ตนเองได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม และเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาวะจิตใจ ให้เกิดความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงทั้งจากตนเอง ผู้โครงสร้างสังคม

- กระบวนการสร้างพลังอำนาจในตน ต้องเกิดจากการสร้างให้บุคคล กลุ่ม ชุมชนมีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ วางแผนและร่วมแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ให้สามารถฟื้นคืนพลัง และช่วยให้ผู้ใช้บริการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงรอบด้านมากกว่าการช่วยเหลือด้วยวัตถุปัจจัยหรือคำแนะนำปรึกษา

- การเสริมพลังอำนาจเป็นการทำงานกับความคิด ความรู้สึก ความกลัวของตนเองหรือของบุคคลอื่น ๆ โดยใช้กระบวนการประเมินปัญหา ประเมินทรัพยากร จนสามารถเข้าใจถึงปมรากของปัญหา จุดเปลี่ยนและพัฒนาของปัญหา

อย่างไรก็ดี แนวคิดการเสริมพลังอำนาจ ถือได้ว่าเป็นแนวทางสำคัญที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงที่ยั่งยืน ซึ่งเป็นทั้งเป้าหมายและวิธีการทำงานของทั้งหน่วยงาน และองค์กรที่ให้บริการ โดยที่ต้องร่วมมือกันทำงานกับผู้ใช้บริการ และต้องให้ผู้ใช้บริการเข้าใจในปัญหาของตนเอง และสร้างพลังด้วยตนเอง ไม่ใช่รอรับความช่วยเหลือเพียงอย่างเดียว และที่สำคัญเป็นอย่างยิ่งในการทำงานกับกลุ่มผู้ใช้บริการที่ได้รับผลกระทบ จะต้องใช้วิธีการทำงานแบบรวมกลุ่มจากผู้ที่มิประสบการณ์เดียวกัน เพื่อให้เกิดกระบวนการช่วยเหลือกันเอง (Self-help) ซึ่งจะเป็นการแลกเปลี่ยนบทเรียนซึ่งกันและกัน มีประสบการณ์ร่วมกัน และทำให้เกิดความอบอุ่นใจในสภาวะที่ตนเองไม่ได้อยู่กับปัญหาโดดเดี่ยวเพียงลำพัง เพราะฉะนั้นกระบวนการช่วยเหลือกันเอง (Self-help)

ของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง จึงเป็นตัวแปรสำคัญที่ผู้วิจัยจะนำมาใช้เป็นกรอบแนวคิดและการตั้งคำถามในการวิจัยครั้งนี้ โดยผู้วิจัยจะได้กล่าวรายละเอียดไว้ในประเด็นถัดไป

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การเสริมพลังอำนาจ หมายถึง ขั้นตอนที่จะทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นในทักษะความรู้ ความสามารถและคุณค่าที่มีอยู่ภายในตนเอง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative) โลกทัศน์ (Affective attributes) ความรู้ ความเข้าใจ (Cognitive attributes) และพฤติกรรม (Psychomotor attributes) ของบุคคลทั้งปัจเจกภายใน ได้แก่ จิตใจ ความรู้สึก อารมณ์ การรับรู้ และปัจจัยภายนอก คือ การแสดงออกทางพฤติกรรมที่ทำให้เกิดความกล้าหาญที่จะเปลี่ยนแปลงการกระทำ (Transformation action) ของตนให้มีการพัฒนาความสามารถ มีพลังในการดำเนินชีวิตตามเป้าหมายของตนได้อย่างเหมาะสม

ลักษณะของการเสริมพลังอำนาจ

Robert (2003, p. 74) ได้เสนอลักษณะของการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลังอำนาจ ได้แก่

1. การปลูกสร้างจิตสำนึก (Consciousness raising หรือ Conscientization) โดยมีสาระสำคัญ คือ การจัดกระบวนการเรียนรู้ใหม่ที่เป็นการสร้างความรู้ใหม่ที่ช่วยให้มองเห็นสาเหตุของปัญหาในระดับส่วนตัวและ/ หรือระดับ โครงสร้าง เกิดการเรียนรู้ในระดับการวิเคราะห์ในระดับลึกได้ ก็จะเป็นการเรียนรู้ในระดับการปลูกสร้างจิตสำนึก จนสามารถเปลี่ยนความคิด เกิดการสร้างกำลังใจในตนเอง และฟื้นฟูตนเองจากปัญหาได้ ซึ่งแนวคิดนี้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติการเสริมพลังอำนาจ คือ การปฏิบัติงานที่มุ่งให้ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงแนวคิด ความเชื่อ ทัศนคติ จิตสำนึกของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมให้เกิดการตระหนักรู้ในปัญหาของตนเองอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เห็นรากเหง้าที่เป็นสาเหตุของปัญหาทั้งจากปัจจัยส่วนตัว ปัจจัยภายนอก จากกลุ่มสังคม สิ่งแวดล้อม หรือปัจจัยจากโครงสร้างที่ไม่เป็นธรรมทางสังคมที่มีผลกระทบต่อชีวิตและความทุกข์ของผู้ใช้บริการ

2. การสร้างคุณค่าหรือการเห็นคุณค่าในตนเองหรือความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) โดยมีสาระสำคัญ คือ ความรู้สึกมีคุณค่าในตนเองเป็นความรู้สึกภายในของบุคคลที่ได้มาจากการประเมินคุณค่าและความสามารถของตนตามความเป็นจริง การพัฒนาความรู้สึกมีคุณค่าในตนเอง จึงมีผลต่อการดำเนินชีวิตของคนเราตั้งแต่วัยเด็ก เพราะจะส่งเสริมให้เกิดพฤติกรรมเชิงบวก เกิดการมองตนเองว่ามีคุณค่า และมีความมุ่งมั่นที่จะเอาชนะปัญหา รวมถึงยังเป็นการสร้างภูมิคุ้มกันภายในตนให้มีรากฐานทางจิตใจเข้มแข็งผ่านพื้นเรื่องร้ายต่าง ๆ อย่างเข้าใจและมีความหวังที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองในทางที่พึงประสงค์ แนวคิดนี้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติการเสริมพลังอำนาจ คือ ต้องค้นหาความเข้มแข็งหรือจุดแข็ง (Strength-based) ของบุคคล และสะท้อนข้อค้นพบ

ด้านบวกกลับไปให้บุคคลได้มองเห็นและตระหนักถึงคุณค่าในตนเอง เพื่อให้เกิดแรงบันดาลใจ ที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงตนเองและเชื่อมั่นว่าตัวเองจะต้องทำได้ สอดคล้องกับอภิญา เวชชัย (2555, หน้า 32-34) ที่กล่าวว่า การเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นความรู้สึกรู้สึกของบุคคลที่เกิดจากการมองเห็นคุณค่า ยอมรับตนเองตามความเป็นจริง ซึ่งมีผลต่อการการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคลนั้น ๆ และเป็นตัวชี้วัดระดับความสำเร็จในชีวิตด้านต่าง ๆ ของแต่ละบุคคล

3. การเกิดมโนภาพแห่งตน (Self-concept) แนวคิดนี้มีสาระสำคัญ คือ เป็นพื้นฐานที่ทำให้บุคคลเกิดการทบทวน ทำความเข้าใจกับตนเองทั้งวิถีคิด ความเชื่อ ความต้องการของตน และเมื่อบุคคลเกิดความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริง ก็จะช่วยให้เกิดการประเมินจุดแข็ง และจุดอ่อนของตนอย่างเที่ยงธรรม เมื่อมีกระบวนการสะท้อนความรู้คิดอย่างเหมาะสม ในรูปแบบเฉพาะรายหรือกลุ่ม ก็จะช่วยให้เกิดการยอมรับตนเองอย่างเปิดเผย และนำไปสู่การสร้างแรงบันดาลใจ ที่ต้องการจะเปลี่ยนแปลงได้ง่ายขึ้น แนวคิดนี้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติการเสริมพลังอำนาจ คือ การช่วยให้บุคคลมองตนเองอย่างถูกต้องเป็นจริง เพื่อให้บุคคล กลุ่ม ลดการใช้อคติทั้งทางบวกและทางลบ ในแง่การประเมินค่าและตัดสินตนเอง ในทิศทางที่ไม่เหมาะสม ไม่ว่าจะเป็นการคิดเข้าข้างตนเองหรือการเห็นแต่ข้ออ่อนค้อยของตนเองเพียงด้านเดียว ดังนั้น ผู้วิจัยจะต้องเป็นผู้สร้างเงื่อนไข และรูปแบบวิธีการทำงานที่ช่วยให้ผู้ใช้บริการมองตนเองและยอมรับตนเองอีกครั้งผ่านฐานคิดและทัศนคติใหม่ที่เที่ยงตรง

4. การช่วยเหลือกันเอง (Self-help) สาระสำคัญของแนวคิดนี้ก่อให้เกิดคุณค่าและเป็นรากฐานที่นำไปสู่การพัฒนาการทำงานร่วมกันบนความสัมพันธ์ใหม่ที่เสมอภาคเท่าเทียม นำไปสู่การได้มิตรเพิ่มขึ้นเกิดการสร้างประสบการณ์และมีการเรียนรู้ปัญหาจากซึ่งกันและกัน โดยกลุ่มผู้เข้าร่วมต่างอยู่ในสถานการณ์เดียวกัน เป็นผู้มีประสบการณ์ในปัญหาเหมือนกัน ดังนั้น กลุ่มการช่วยเหลือกันเองจะทำให้เกิดการสร้างความสัมพันธ์ที่เข้าถึงกันได้ง่ายและสามารถขยายความสัมพันธ์ในรูปแบบการสร้างเครือข่ายที่มีการแบ่งงานประสานงานและสนับสนุนช่วยเหลือกันในระดับที่กว้างขวางและยกระดับความร่วมมือที่มีคุณภาพมากขึ้น แนวคิดนี้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติการเสริมพลังอำนาจ คือ เป็นเงื่อนไขที่ต้องทำให้เกิดการพึ่งตนเอง หรือการพึ่งกันและกัน ในกลุ่มผู้ที่มีประสบการณ์ร่วมกันในระยะยาว การใช้รูปแบบการช่วยเหลือกันเองจึงช่วยให้ผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม ลดความรู้สึกโดดเดี่ยวที่คิดไปเองว่าตนเองเผชิญความทุกข์นี้แต่เพียงผู้เดียวในโลก ดังนั้น ผู้วิจัยยังต้องมีบทบาทเป็นผู้ช่วยประสานงาน และอำนวยความสะดวกในการจัดกลุ่ม สำหรับการพบปะสนทนา เพื่อเชื่อมโยงหรือชักจูงให้เกิดกลุ่มช่วยเหลือกันเองและพัฒนาความผูกพันของสมาชิกกลุ่ม ให้ถ่ายทอดประสบการณ์และบทเรียนสู่กันและกัน ทำให้พลังกลุ่มเคลื่อนไปได้อย่างยั่งยืน ดังตารางที่ 3

ตารางที่ 3 การเปรียบเทียบลักษณะของการช่วยเหลือกันเองและการช่วยเหลือแบบของนักวิชาชีพ
(Robert, 2003, p. 13)

ลักษณะของ การช่วยเหลือ	การช่วยเหลือกันเอง (Self-help)	การช่วยเหลือแบบของนักวิชาชีพ (Professional practice)
ความสัมพันธ์ ระหว่างผู้ให้บริการ และผู้ใช้บริการ ระดับของ ความสัมพันธ์	มีความใกล้ชิดกันง่าย บรรยากาศ ของการทำงานมีการแลกเปลี่ยน กันสูง ไม่เป็นทางการ เป็นธรรมชาติ กันเอง	มีระยะห่าง บรรยากาศของการทำงาน มีรูปแบบ มีความเป็นระบบระเบียบ ที่สูงกว่า มีความเป็นทางการสูง
ความมุ่งมั่นกิจกรรม การช่วยเหลือ	ยึดเอาความต้องการของผู้ใช้ บริการเป็นฐานในการช่วยเหลือ ซึ่งเป็นหลักในการกำหนด กิจกรรม	ยึดความเห็นของนักวิชาชีพ ร่วมกับ แนวทางหรือกฎระเบียบขององค์กร ผสมผสานกับความต้องการของตัว ผู้ให้บริการ
รูปแบบการติดต่อ สื่อสารระหว่างกัน	เปิดเผย เข้าถึงกันและกัน ได้ง่าย	มีรูปแบบเฉพาะของความเป็นวิชาชีพสูง
พื้นฐานความรู้ ที่ใช้	ความรู้ ทักษะ กำหนดกิจกรรม แก้ไขปัญหาที่มีมาจาก ประสบการณ์ ปัญหาของ ผู้ให้บริการเอง ที่รวมกลุ่มกัน	ความรู้ทางวิชาการ วิชาชีพ มีมุมมอง ที่หลากหลาย กว้างขวาง
การนำไปใช้ ประโยชน์	การเป็นบทเรียน ความรู้ ทักษะ ที่เกิดจากภายในตนเองของ ผู้ให้บริการ	เกิดการนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ อย่างเป็นระบบ มีกระบวนการสะท้อน บทเรียนผ่านการติดตามของนักวิชาชีพ
ทรัพยากรที่ใช้	เสียค่าใช้จ่ายน้อยหรือไม่เสีย ค่าใช้จ่ายเลย	เป็นไปตามงบประมาณองค์กร ระบบ การบริการ เสียค่าใช้จ่ายมาก

5. การพิทักษ์สิทธิ (Advocacy) สาระสำคัญของแนวคิดนี้เริ่มต้นด้วยความตระหนักถึงสิทธิของบุคคลที่ได้รับความเสียหายในด้านต่าง ๆ การทำงานใช้กระบวนการที่มีบุคคล กลุ่มทำหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์สิทธิผ่านการใช้ความรู้จากข้อมูล ความรู้เฉพาะทาง เช่น ทางกายภาพ จิตแพทย์ เพื่อมาป้องกันสิทธิ หรือเสริมความรู้ให้เกิดความเข้าใจกว้างขวางขึ้น โดยมีผู้แทนหรือ

คนกลางเข้ามาประสานในกระบวนการช่วยเหลือ คล้ายกับเป็นสะพานที่เชื่อมโยงระหว่างผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ เพื่อการแก้ไขปัญหาอย่างลึกซึ้งขึ้น หมายถึง การกระทำที่มุ่งเป็นตัวแทนหรือปกป้องผู้อื่นที่สูญเสียสิทธิและอำนาจ ทำให้ไม่สามารถได้รับสิทธิประโยชน์อันพึงได้ เป็นการต่อสู้เพื่อคุ้มครองสิทธิของบุคคลหรือชุมชน สามารถดำเนินการ ได้โดยบุคคลผู้ที่ได้รับผลกระทบจากปัญหาเอง หรือจากนักวิชาชีพสาขาต่าง ๆ ให้การสนับสนุน โดยการแทรกแซงโดยตรงหรือโดยการใช้กระบวนการเสริมพลังอำนาจให้เจ้าของปัญหา สำหรับในงานวิจัยนี้การส่งเสริมให้ผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคมออกมาเรียกร้องด้วยตนเอง และแนวคิดนี้มีความสัมพันธ์กับการปฏิบัติการเสริมพลังอำนาจ คือ การพิทักษ์สิทธิที่มีความสำคัญในการสร้างความตระหนักให้ผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคมเข้าใจถึงสิทธิที่ตนเองพึงมี ไม่ว่าจะเป็นในฐานะสิทธิความเป็นมนุษย์ สิทธิความเป็นพลเมืองไทย สิทธิของสมาชิกในชุมชน สิทธิของผู้บริโภค สิทธิของผู้ป่วย หรือสิทธิสวัสดิการที่พวกเขาจะต้องได้รับการคุ้มครองและพิทักษ์สิทธิอย่างเหมาะสมถูกต้อง ตามสถานภาพที่ดำรงอยู่

นอกจากนี้ Gibson (1991, pp. 354-361) ได้เสนอให้เห็นถึงกระบวนการเสริมพลังที่จะทำให้ผู้ใดผู้หนึ่งมีอำนาจ และมีอิทธิพลเหนือตนเอง สถาบัน และสังคม ซึ่งจะ使人เกิดความสามารถในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

- 1) มีความสามารถและมีอำนาจในการตัดสินใจ
- 2) สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสาร ทรัพยากร ที่จะช่วยให้การตัดสินใจดำเนินไปด้วยดี
- 3) ทำให้คนมีชุดทางเลือกมากมายที่จะตัดสินใจ ไม่เพียงแต่ยึดติดอยู่กับกรอบของคำว่า “ใช่/ ไม่ใช่” หรือ “ไม่อย่างนี้ก็ต้องอย่างนี้” เท่านั้น
- 4) บุคคลแสดงการยืนยันสิทธิในการตัดสินใจร่วมกันของกลุ่ม
- 5) บุคคลเกิดความคิดในด้านบวก ต่อความสามารถ ที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงตนเอง
- 6) มีความสามารถในการเรียนรู้ ทักษะ เพื่อปรับปรุงพลังอำนาจส่วนตัวของตนเองและกลุ่ม
- 7) ความสามารถของบุคคลในการที่จะเปลี่ยนแปลงการรับรู้ของผู้อื่น โดยวิถีทางประชาธิปไตย
- 8) กระบวนการสร้างพลังอำนาจ เกี่ยวข้องกับกระบวนการเติบโต เปลี่ยนแปลง ที่มีจุดสิ้นสุด และบุคคลนั้น ๆ จะต้องเริ่มต้นด้วยตนเอง
- 9) เป็นการเพิ่มพูนภาพลักษณ์ของตนเองในด้านบวก และเอาชนะตราบาป มลทิน ในด้านลบของตนเองที่ผ่านมา

10) เป็นการเพิ่มพูนความสามารถในกระบวนการคิดอย่างสุขุม ตลอดจนสามารถแยกแยะความคิด ชอบ ชั่ว ดี ได้อย่างสมเหตุสมผล

ดังนั้น ตามแนวคิดของ Gibson ดังกล่าวได้ว่า การเสริมพลังอำนาจดังนั้น เป็นขั้นตอนที่จะทำให้ผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง (Client) เกิดพลังความมั่นใจในตนเอง คิดทบทวน และเชื่อมั่นในทักษะ (Skill) ความรู้ (Know) ความสามารถ (Competency) ตลอดจนทัศนคติ (Attitude) ของคนที่จะต้องเผชิญกับสถานการณ์ต่าง ๆ และการได้รับการสนับสนุนทางสังคม เช่น การมีสภาพแวดล้อมและบรรยากาศที่ดี ทรัพยากรที่ดี การมีส่วนร่วมที่ดี รวมทั้งมีบริบททางสังคมที่ดี เช่น ความเชื่อ (Beliefs) ค่านิยม (Values) ประสบการณ์ (Experience) และการมีเป้าหมายของตนเอง (Determination) ซึ่งปัจจัยภายในต่าง ๆ เหล่านี้จะมีอิทธิพลอย่างสูงที่จะช่วยให้บุคคลสามารถจัดการกับปัญหาอุปสรรคของคนที่เกิดขึ้น ทำให้มั่นใจในความสามารถของคนที่จะดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุข เป็นต้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจ

Robert (2003, p. 6) ได้อธิบายว่า ทฤษฎีการเสริมพลังอำนาจ มีความสำคัญต่อแนวคิดอื่น ๆ โดยเฉพาะแนวคิดประชาธิปไตย เพราะการเสริมพลังอำนาจ เป็นกระบวนการเสริมสร้างให้ประชาชนมีการเรียนรู้ และมีส่วนร่วมในการดูแลตนเองและสังคมโดยรวม การเสริมพลังอำนาจก่อให้เกิดการสะท้อนกลับหรือการวิพากษ์วิจารณ์ อันนำไปสู่ความยุติธรรมทางสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเสริมพลังอำนาจในงานสังคมสงเคราะห์ เป็นการสร้างความมั่นคงและความยั่งยืนแก่บุคคล ครอบครัว และชุมชน Adams ได้ทบทวนงานเขียนของ Judith (2001) ที่เน้นว่า การเสริมพลังอำนาจผู้ด้อยโอกาส เป็นเสาหลักของงานสังคมสงเคราะห์ โดยมีมิติที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กัน 3 มิติ คือ 1) การพัฒนาแนวคิดเชิงบวก 2) การสร้างความรู้และศักยภาพในการวิพากษ์วิจารณ์เครือข่ายสังคมและความสัมพันธ์ของการเมืองที่แวดล้อมชีวิตผู้คน 3) การพัฒนาทรัพยากรและกลยุทธ์ที่มุ่งสู่เป้าหมายเพื่อตนเองและส่วนรวมพร้อม ๆ กัน

จากทฤษฎีดังกล่าวจะสรุปได้ว่า ทักษะการปฏิบัติงานการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้ บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ควรมีขั้นตอน ดังนี้ 1) ผู้ให้บริการ จะต้องตระหนักและรับรู้ถึงความต้องการที่จำเป็นของผู้ใช้บริการ (Client) ที่ต้องการการลงมือปฏิบัติ เพื่อตอบสนองความต้องการที่จำเป็นนั้น ๆ 2) ผู้ให้บริการจะต้องแบ่งปันความตระหนัก หรือการรับรู้ให้แก่ผู้ใช้บริการ (Client) 3) ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ (Client) จะต้องระบุและกำหนดอุปสรรคของผู้ใช้บริการ (Client) แต่ละคนจนครบทุกคนในกลุ่ม 4) ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ (Client) จะต้องเจรจาต่อรองกันและตกลงวิธีการที่จะนำมาใช้ ซึ่งจะเป็นการวางแผนเพื่อเอาชนะอุปสรรคในการเสริมพลังอำนาจให้ผู้ใช้บริการ (Client) แต่ละคน 5) ผู้ให้บริการและผู้ใช้บริการ (Client) จะต้องช่วยกันคิด และ

สร้างทักษะ/ พัฒนาทักษะที่จำเป็นของผู้ใช้บริการ (Client) และ 6) เมื่อผู้ให้บริการ (Client) รู้สึกว่า พวกเขาสามารถช่วยเหลือตนเองได้แล้ว ผู้ให้บริการจะต้องถอนตัวออก เพื่อให้ผู้ให้บริการ (Client) ดำเนินกิจกรรมต่อไป ด้วยการพึ่งตนเองของผู้ใช้บริการ (Client)

สรุปก็คือ ทักษะหรือกระบวนการในการทำงานเพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล ได้ตระหนักรู้ในตนเอง ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง รับรู้ปัญหาของตนเอง แก้ไขเอาชนะปัญหานั้น ๆ พัฒนาทักษะจนสามารถพึ่งตนเองได้

ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจตามแนวคิดของ Gibson

การเสริมพลังอำนาจ เป็นกระบวนการที่ส่งเสริม และพัฒนาความสามารถของบุคคล เพื่อให้บุคคลสามารถแสวงหาวิธีการ เพื่อให้บรรลุความต้องการ และแก้ไขปัญหของตนเอง รวมถึงความสามารถในการใช้ทรัพยากรที่จำเป็น ในการควบคุมชีวิตความเป็นอยู่ของตนเอง ดังนั้น แนวคิดการเสริมพลังอำนาจที่นักวิชาการได้นำมาประยุกต์ใช้กันอย่างแพร่หลายนั้น ได้แก่ กระบวนการเสริมพลังอำนาจที่ Gibson (1993) ซึ่งประกอบไปด้วย 4 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

1. การค้นพบสภาพการณ์จริง (Detection reality) ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกจะพยายาม ให้บุคคลค้นพบตนเองและยอมรับกับเหตุการณ์ ที่เกิดขึ้นจริงกับตนเอง อันประกอบไปด้วย การตอบสนองของบุคคลด้านอารมณ์ สติปัญญาการรับรู้ และด้านพฤติกรรม เป็นต้น

2. การสะท้อนความคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical reflection) เป็นขั้นตอนที่บุคคล เริ่มมีความตระหนัก การแสวงหาแหล่งประโยชน์ ซึ่งเป็นแรงผลักดันที่จะเพิ่มความสามารถ ในการสะท้อนคิดของบุคคล เกิดการทบทวนเหตุการณ์ สถานการณ์อย่างรอบครอบ เพื่อตัดสินใจ และจัดการกับปัญหาของตนเองได้อย่างเหมาะสม เกิดมุมมองใหม่ในแง่มุมต่าง ๆ และเข้าใจชัดเจน เพื่อนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และการเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น

3. การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสม (Taking charge) เพื่อควบคุมและ จัดการกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้การตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความมุ่งมั่นสู่เป้าหมายอย่างสม่ำเสมอ ด้วยคุณค่าของตัวเองบุคคลนั้นๆ เอง

4. การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ (Holding on) ซึ่งเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่เป็น ผลมาจากการที่บุคคลตระหนักในความเข้มแข็ง มีความสามารถในตนเอง พยายามคงอยู่ด้วยตนเอง และมีพลังอำนาจ และคงไว้ซึ่งพฤติกรรมแก้ไขปัญหานั้น ๆ สำหรับใช้ในการเผชิญกับปัญหา ครั้งต่อ ๆ ไป และสามารถที่จะย้อนกลับไปในวงจรของกระบวนการเสริมพลังอำนาจได้อีก อย่างเป็นพลวัตร

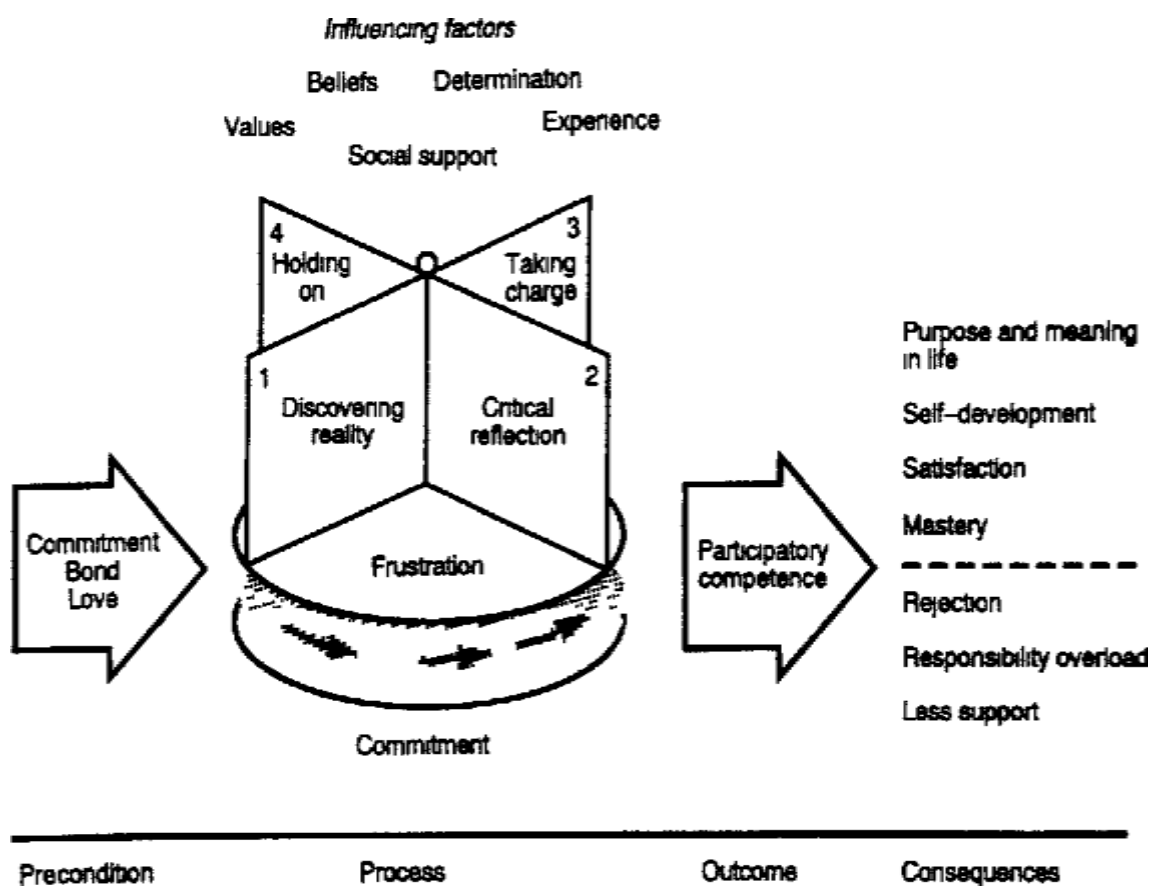
ดังนั้น จึงกล่าวได้ว่าขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจตามแนวคิดของกิบสัน (Gibson) ทั้ง 4 ขั้นตอนนี้เป็นขั้นตอนระหว่างบุคคล ซึ่งในแต่ละขั้นตอนของการเสริมพลังอำนาจ จะมีความต่อเนื่องกันและสามารถสลับไปมาได้ในแต่ละบุคคล และการที่แต่ละบุคคลจะสามารถผ่านขั้นตอนแต่ละขั้นตอนได้นั้น จะต้องประกอบไปด้วย ปัจจัยที่ทำให้บุคคลเกิดการเสริมพลังอำนาจ คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท (Commitment) ที่จะสนองความต้องการของตนเอง และปัจจัยที่เกี่ยวข้อง (Influencing factor) อื่น ๆ ดังนี้

ปัจจัยภายในบุคคล ได้แก่ 1) ความเชื่อ (Beliefs) ซึ่งจะช่วยให้บุคคลสามารถจัดการกับปัญหาอุปสรรค และความยากลำบากในชีวิตของตน ซึ่งจะส่งผลให้บุคคลเกิดความหวัง ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนเอง และจะพยายามแสวงหาวิธีการต่าง ๆ ที่จะพัฒนาความสามารถของตนเองเพื่อการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้นได้ 2) ค่านิยม (Value) จะทำให้บุคคลเกิดเห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นพื้นฐานของความมั่นใจในตนเอง ความกล้าที่จะลงมือปฏิบัติ 3) ประสบการณ์ (Experience) เป็นสิ่งสำคัญต่อการเสริมพลังอำนาจ เช่น ประสบการณ์ ในอดีตที่ได้จากการศึกษาวิชาความรู้การทำงาน ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีแนวทางในการจัดการควบคุมสถานการณ์ได้ 4) เป้าหมายในชีวิต (Determination) เกิดจากการที่บุคคลมีพลังความเข้มแข็งและแรงจูงใจ (Strong and motivation) ที่จะแสดงออกเป็นพฤติกรรมต่าง ๆ เพื่อไปสู่เป้าหมายให้ตนเองได้รับสิ่งที่ดีที่สุด แม้ว่าจะมีอุปสรรคก็ตาม นอกจากนี้ ปัจจัยภายในบุคคลยังหมายถึงการยอมรับในบทบาทหน้าที่ ความรับผิดชอบ ทักษะการรับรู้ ความสามารถในการปรับตัว กล้าหาญ อดทน สามัคคี เป็นต้น

ส่วนปัจจัยภายนอกบุคคล ได้แก่ การสนับสนุนทางสังคม (Social support) จากทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องสัมพันธ์กับบุคคล เช่น คู่ชีวิต บุคคลใกล้ชิดในครอบครัว ครูพี่เลี้ยง หรือผู้ให้บริการ หรือกลุ่มสหวิชาชีพ ซึ่งบุคคลเหล่านี้จะสนับสนุนให้เกิดความรู้ ให้คำแนะนำ ให้กำลังใจ ให้การประคับประคอง และให้ความมั่นใจที่จะดูแลกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และการพูดคุยแลกเปลี่ยนประสบการณ์ระหว่างบุคคล ซึ่งมีความคับข้องใจ (Frustration) เป็นปัจจัยที่คอยผลักดันให้บุคคลได้พัฒนาตามขั้นตอนต่าง ๆ ทั้งนี้ผลลัพธ์ที่สำคัญของการเสริมพลังอำนาจ ก็คือ ความสามารถในการควบคุม (Sense of control) ซึ่งจะช่วยให้บุคคลมีศักยภาพในการมีส่วนร่วม

ทั้งนี้ การมีเป้าหมายและมีความหมายในชีวิต การพัฒนาตนเอง ความพึงพอใจในตนเอง พึ่งตนเองและมีชัยชนะหรือความสำเร็จของตนเอง การไม่ยอมรับภาระความรับผิดชอบที่มากเกินไป และได้รับการสนับสนุนที่น้อยเกินไป ของกระบวนการเสริมพลังอำนาจดังกล่าวมานี้ จะมีความแตกต่างกันไปในแต่ละบุคคลทั้งในด้านระยะเวลา วิธีการ ในแต่ละขั้นตอน นอกจากจะขึ้นอยู่กับปัจจัยต่าง ๆ ทั้งปัจจัยภายในบุคคลและปัจจัยภายนอกบุคคล ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น ยังขึ้นอยู่กับ การสนับสนุนจากผู้ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม หากบุคคลสามารถผ่านกระบวนการทั้ง 4 ขั้นตอนข้างต้นได้อย่างมีประสิทธิภาพแล้ว ย่อมจะส่งผลทำให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้นได้ตามที่ต้องการนั่นเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงนำรูปแบบขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของ Gibson (1993) มาเป็นแนวคิดในการประยุกต์ใช้ในขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เพื่อให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ซึ่งสามารถสรุปได้เป็นภาพประกอบ ดังภาพที่ 2



ภาพที่ 2 ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจตามแนวคิดของ Gibson (Gibson, 1993, p. 113)

จากภาพดังกล่าวจะเห็นได้ว่า นอกจากขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตัวเองใน 4 ขั้นตอนตามแนวคิดของกิปสันแล้ว จะพบว่าการที่บุคคลจะประสบความสำเร็จในการเสริมพลังอำนาจในตนเองนั้น ย่อมจะต้องมีปัจจัยนำก่อนที่จะไปสู่ขั้นตอนต่อไป ซึ่งปัจจัยที่เป็นตัวนำเข้าสู่ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจก็คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท กล่าวคือ การที่บุคคลจะลงมือเปลี่ยนแปลงตนเองนั้น บุคคลจะต้องมีความตั้งใจ ความมุ่งมั่น และมีเป้าหมายในชีวิต

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงประยุกต์ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเองตามแนวคิดของกิปลัน เป็น 6 ขั้นตอน ดังนี้ ขั้นตอนที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่การกำหนดเงื่อนไข คือ การวางแผนในเป้าหมายของชีวิต ขั้นตอนที่ 2 ขั้นค้นพบสภาพการณ์จริง (ประสบการณ์ อารมณ์ สติปัญญาการรับรู้ พฤติกรรม) คือ การยอมรับความเป็นจริง ขั้นตอนที่ 3 ขั้นสะท้อนความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล คือ การคิด ทบทวนตนเอง ขั้นที่ 4 ขั้นตัดสินใจเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเอง คือ การค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง ขั้นที่ 5 ขั้นเชื่อมั่นและคงไว้ในวิธีการปฏิบัติตนเองที่ประสบผลสำเร็จ คือ การเชื่อมั่นในตนเอง และขั้นที่ 6 ขั้นผลสำเร็จ ก็คือ การประสบความสำเร็จในตนเอง

แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

Mezirow (2003, p. 60) ได้ตีพิมพ์บทความลงในวารสาร *Adult education quarterly* (วิจารณ์ พานิช, 2558, หน้า 27) โดยชี้ให้เห็นถึงประเด็นของการเรียนรู้ในผู้ใหญ่ ที่มีการทำความเข้าใจ ประเมินซ้ำ และเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของสมมติฐานในใจที่มีผลต่อความคิด ความเชื่อ เจตคติ และการกระทำ จนถือเป็นจุดกำเนิดของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (TL) ในที่สุด และได้มีพัฒนาการมาอย่างต่อเนื่องยาวนานกว่า 30 ปี ผลงานของ Mezirow นี้ เป็นผลงานที่สืบเนื่องมาจากกระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกา ได้สนับสนุนให้เขาทำวิจัยในปรากฏการณ์ของผู้หญิงในวัยผู้ใหญ่ ที่หวนกลับไปเรียนในระดับอุดมศึกษาอีกครั้ง ซึ่งมีจำนวนที่มากขึ้นอย่างไม่เคยมีปรากฏมาก่อนในสหรัฐอเมริกา โดยผลงานวิจัยชิ้นนี้พบว่า “โลกทัศน์ของผู้หญิงเหล่านี้ มีการเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของตนเองทั้งหมด 10 ขั้นตอน คือ ขั้นที่ 1) เกิดความสับสน ขั้นที่ 2) ตรวจสอบตนเอง ขั้นที่ 3) ประเมินสมมติฐานต่าง ๆ อย่างจริงจัง ขั้นที่ 4) พบความสัมพันธ์ระหว่างความไม่พอใจกับกระบวนการสู่การเปลี่ยนแปลง ขั้นที่ 5) ค้นหาบทความ ความสัมพันธ์ และการปฏิบัติใหม่ ขั้นที่ 6) วางแผนปฏิบัติ ขั้นที่ 7) หาความรู้และทักษะเพื่อบรรลุแผน ขั้นที่ 8) ทดลองบทบาทใหม่ ขั้นที่ 9) สร้างสมรรถนะและความมั่นใจต่อบทบาทใหม่ และขั้นที่ 10) นำโลกทัศน์ใหม่มาเปลี่ยนแปลงชีวิตของตนเอง

จากผลงานวิจัยดังกล่าว สะท้อนให้เห็นได้ว่า การเปลี่ยนแปลงตนเองด้วยการเรียนรู้ของผู้หญิง โดยการกลับไปเรียนในระดับอุดมศึกษาอีกครั้ง จะสามารถทำให้เกิดโลกทัศน์ใหม่ ๆ ที่ส่งผลให้มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนอย่างน้อย 10 ขั้นตอนดังกล่าว

นอกจากนี้ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมา Mezirow (2009) ก็ยังมีผลงานด้าน TL อย่างต่อเนื่อง และได้ตีพิมพ์หนังสือ *Transformative learning in practice: Insight from community, workplace, and higher education*

หลักจากนี้ก็ยังมียุทธวิธีอีกจำนวนมากที่สนับสนุนและพัฒนาความเข้าใจในเรื่อง การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง อาทิเช่น แนวคิดการเรียนรู้เพื่อปลูกสร้างจิตสำนึก หรือ Conscientization ของ Paulo (1968) หรือทฤษฎี Transformation ที่กล่าวถึงพัฒนาการ การเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้นช่วงชีวิตในวัยผู้ใหญ่ ของ Gould (1978) รวมทั้งงานเขียนของ Jurgen Habermas และ Harvey Siegal (1991) อ้างถึงใน วิจารณ์ พานิช, 2558, หน้า 30-31) ที่ได้เสนอ สมมติฐานเรื่อง Instrumental learning ซึ่งหมายถึง การเรียนรู้โดยผ่านการจัดการหรือควบคุม สภาพแวดล้อมหรือบุคคลอื่น เป็นการเรียนรู้ในสาขาวิทยาศาสตร์และคณิตศาสตร์ และเรื่อง Communicative learning ที่เป็นการเรียนรู้ผ่านการสื่อสารและผ่านการทำความเข้าใจผู้อื่นว่า “เขาหมายความว่าอย่างไรเมื่อเขาสื่อสารกับเรา” ซึ่งการเรียนรู้ในลักษณะ Communicative learning จะเกิดขึ้นอย่างมีพลังในบรรยากาศที่เป็นอิสระและทีมเรียนรู้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และมีการสื่อสารข้อมูลและสารสนเทศต่อกันอย่างครบถ้วน ไม่มีการปิดบังกัน

ในส่วนของนักวิชาการไทยอย่าง ประเวศ วะสี (2550) ก็ได้เขียนคำนิยาม ในการปฏิรูป การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน ให้กับวิจารณ์ พานิช (2558) โดยสะท้อนให้เห็นว่า อารยธรรมโลกยุคสมัยใหม่ ยุคแห่งเทคโนโลยีสารสนเทศที่ไร้พรมแดน เฉกเช่นปัจจุบันนี้ ได้นำ มนุษยชาติเข้ามาสู่วิกฤตการณ์ที่เป็นทางตัน เพราะสังคมโลกได้เข้ามาเชื่อมโยงกันอย่างสลับซับซ้อน และเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว โกลาหล และรุนแรงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ทำให้เกิดสภาวะวิกฤติ ทั้งทางเศรษฐกิจ สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม ซึ่งกระเทือนถึงชั้นบรรยากาศที่ทำให้เกิดสภาวะโลกร้อนและหายนะภัย รวมทั้งความขัดแย้ง สงครามต่าง ๆ ระบบที่ซับซ้อนดังกล่าวนี้ ยากเกิน ความสามารถของมนุษย์ที่จะเข้าใจ แก้ไขและรับมือกับปรากฏการณ์ได้ นอกเสียจากว่า มนุษย์ จะต้องเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน (Transformation) ปลูกพลัง ปลูกจิตสำนึก หรือเปลี่ยนแปลงพลัง ความสามารถ (Competency empower) ที่มีอยู่ในตนเอง ขึ้นมารับมือกับวิกฤตการณ์ดังกล่าว มนุษย์มีสิ่ง ๆ หนึ่ง ที่สัตว์โลกทั่ว ๆ ไปไม่มี แต่สิ่งนี้จะอยู่ในตัวของมนุษย์ทุกคน โดยอาจจะซ่อนเร้นและฝังลึกอยู่ในตัวบุคคล นั่นคือ “ศักยภาพแห่งความเป็นมนุษย์” ศักยภาพ แห่งการเรียนรู้ขั้นสูงสุดของมนุษย์ ก็คือ การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตัวเองอย่างสิ้นเชิง (Transformative learning) โดยใช้อักษรย่อว่า TL

อย่างไรก็ดี เพื่อเป็นการทำความเข้าใจเกี่ยวกับ การศึกษา TL อย่างท่องแท้ ผู้วิจัย จึงได้สรุปสังเคราะห์รายละเอียดในประเด็น ความหมายและความสำคัญ เป้าหมาย องค์ประกอบ ลักษณะ ประเภท และทฤษฎีของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ดังที่นักวิชาการทั้งในประเทศไทย และในต่างประเทศได้เสนอไว้ ตามลำดับดังต่อไปนี้

ความหมายและความสำคัญของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

Mezirow (2003, p. 60 อ้างถึงใน วิจารณ์ พานิช, 2558, หน้า 4) ให้นิยามต่อคำว่า Transformative learning ว่าเป็น “กระบวนการเรียนรู้ผ่านการสะท้อนคิดอย่างจริงจัง (Critical reflection) ที่นำไปสู่การให้ความหมายใหม่ที่ครอบคลุมมากยิ่งขึ้น แยกความแตกต่างได้ชัดเจนขึ้น และบูรณาการความเข้าใจจากประสบการณ์ของตนอย่างแท้จริง การเรียนรู้นี้รวมทั้งการนำเอาความเข้าใจดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติด้วย” ในขณะที่ วิจารณ์ พานิช (2558, หน้า 4-5) เชื่อว่า การเรียนรู้ในทุกระดับเป็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในตน ในลักษณะของการให้ความหมายใหม่ของสิ่งต่าง ๆ เรื่องราวต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ ความมุ่งมั่นและพฤติกรรมหรือกล่าวอย่างง่าย ๆ ว่าเป็น “การเรียนรู้ที่นำไปสู่การเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Mindset change) หรือการเปลี่ยนโลกทัศน์ หรือการเปลี่ยนแปลงทั้งเนื้อทั้งตัว (Holistic change)” ได้แก่ การเปลี่ยนรูป, เปลี่ยนอารมณ์ เปลี่ยนความคิด เปลี่ยนโลกทัศน์ เปลี่ยนความสัมพันธ์ของตัวเราเองต่อผู้อื่น ซึ่งมีอยู่ 8 ระดับ คือ ระดับที่ 1) คือ รู้ ระดับที่ 2) คือ เข้าใจ ระดับที่ 3) คือ นำไปใช้ ระดับที่ 4) คือ วิเคราะห์ได้ ระดับที่ 5) คือ สังเคราะห์ได้ ระดับที่ 6) คือ ประเมินหรือเปรียบเทียบได้ ระดับที่ 7) คือ เปลี่ยนวิธีเรียนรู้ของตน และระดับที่ 8) คือ นำไปสู่การเปลี่ยนใจหรือเปลี่ยนกระบวนทัศน์หรือการบรรลุ Transformative learning นั่นเอง โดยใครก็ตามที่ได้เรียนรู้จนกระทั่งเกิดผลลัพธ์ในระดับที่ 8 ดังที่กล่าวมานี้ เชื่อว่าจะมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม ไม่ใช่เพียงเฉพาะแต่คนที่มีความสนใจ หรือฉลาดกว่าใครเท่านั้น ที่จะสามารถบรรลุสู่การเรียนรู้เช่นนี้ได้ หากแต่ทุกคนบนโลกนี้ก็สามารถจะบรรลุสู่การเรียนรู้เช่นนี้ได้อย่างเท่าเทียมกัน นอกจากนี้ เมธาสิทธิ์ มีสวายสินธุ์ (2560, หน้า 54) ได้สรุปความหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงไว้ว่า เป็นกระบวนการของการสะท้อนคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตที่บุคคล อาจจะซึมซับมาโดยรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวก็ตาม อันจะนำไปสู่ความตระหนักรู้ถึงความเป็นอิสระและความเป็นจริงมากขึ้น เกี่ยวกับทั้งโลกภายนอกและภายในตนเอง ตลอดจนสร้างความหมายใหม่ และวิธีปฏิบัติที่มีต่อสิ่งต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงคุณค่าที่บุคคลนั้นมอบให้กับตนเองและสังคม ทั้งนี้การส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดกระบวนการดังกล่าว อาจจะมีเทคนิคและแนวทางที่แตกต่างกันไป แต่สิ่งสำคัญ คือ ผู้เรียนควรได้แสดงออกในหลาย ๆ มิติอย่างเป็นองค์รวม ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ เนื่องจากการเสริมสร้างพลังอำนาจของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมให้มีความรู้สึกระหนักรู้และมีความมั่นใจในตนเอง ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของขั้นตอนกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวทางของ Mezirow

ในขณะที่ ประเวศ วะสี (2550, หน้า 33) ได้แปลความหมายของคำว่า Transformative learning ว่าเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน

ส่วน ธนา นิลชัยโกวิทย์ (2551, หน้า 25-26) ให้ความหมายว่า เป็นการเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนและจิตตปัญญาศึกษา โดยการเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนและติดต่อสื่อสาร มีความสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันอยู่มาก ในหลายกรณีจึงมีการใช้สลับกันไปโดยจะมีความหมายเดียวกัน การทบทวนแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนและจิตตปัญญาศึกษา ดังกล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่าแนวคิดการเรียนรู้เพื่อการแลกเปลี่ยนมีอยู่อย่างหลากหลาย บางแนวคิดมิได้มุ่งที่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานเป็นหลัก ดังที่ ประเวศ วะสี (2550) ได้กล่าวไว้ ในขณะการศึกษาปัญหาเป็นการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงแบบหนึ่ง ที่มีลักษณะพิเศษ คือ มุ่งเน้นการพัฒนาด้านการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองอย่างลึกซึ้ง เพื่อให้เกิดปัญหาที่เห็นความเชื่อมโยงของสรรพสิ่ง และเกิดความรักความเมตตาที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจอย่างแท้จริง ซึ่งนำไปสู่การเกิดสำนึกที่ดีงามและตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตนที่มีต่อมวลมนุษย์และสรรพสิ่งในธรรมชาติที่สุด

เป้าหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

เป้าหมายหนึ่งที่ Mezirow เขาถูกวิพากษ์วิจารณ์จากสังคมมากที่สุดก็คือ เขาละเลยเป้าหมายทางสังคม เพราะเขามีหลักการสำคัญอยู่ที่การเน้นการเปลี่ยนแปลงระดับตัวบุคคล แต่ในขณะที่ Paulo Freire จะมีเป้าหมายของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงที่เน้นการเปลี่ยนแปลงในระดับสังคม แต่ในความเป็นจริงนั้นการเปลี่ยนแปลงทั้งสองระดับนี้มีความเชื่อมโยงและสัมพันธ์กันทั้งสิ้น (วิจารณ์ พานิช, 2558, หน้า 18) อย่างไรก็ตาม Mezirow เขาก็ได้โต้ตอบในประเด็นนี้ ในภายหลังว่าเขาไม่ได้มองข้ามการเปลี่ยนแปลงในส่วนรวม และการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่มองว่าการเลือกกระทำทางสังคมเป็นสิทธิของปัจเจกบุคคลแต่ละคน และการเปลี่ยนแปลงภายในจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทางสังคมหรือไม่ ก็ขึ้นอยู่กับประเด็นที่บุคคลนั้น ได้ทำการใคร่ครวญ และเกิดข้อสรุปขึ้น Mezirow (1989 อ้างถึงใน ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิศร จันทรสุข, 2559, หน้า 33)

อย่างไรก็ดี สิ่งที่เป็นหัวใจสำคัญของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ Mezirow ก็คือการปรับเปลี่ยนกรอบการอ้างอิง กรอบอ้างอิงนี้ หมายถึง เป็นชุดของความเชื่อ สมมติฐาน การรับรู้ ความคิด ความตั้งใจ ความคาดหวังที่มีอิทธิพลต่อการรับรู้และให้ความหมายกับประสบการณ์ต่าง ๆ กรอบการอ้างอิงมี 2 มิติ คือ มิติแรกคือแบบแผนความคิดที่เป็นความเคยชิน (Habits of mind) เป็นชุดข้อสรุปในใจที่เป็นหลักทั่วไปอย่างกว้าง ๆ ที่แต่ละคนได้ตั้งไว้ตามการรับรู้ภูมิหลังสังคม ภาษา คุณธรรม-จริยธรรม ญาณวิทยา ปรัชญา จิตวิทยา และสุนทรียภาพ มิติที่สองคือ มุมมอง (Point of view) เป็นมิติของนิสัยของจิตใจประกอบด้วยชุดของความหมายต่าง ๆ (Meaning scheme) เช่น ความคาดหวัง ความเชื่อความรู้สึกรู้จัก ความคิด การตัดสินใจเฉพาะเจาะจงเรื่องใดเรื่องหนึ่งลงไป ว่าอะไรดี อะไรไม่ดี อะไรถูกอะไรไม่ถูก ดังนั้น การเรียนรู้ที่มุ่งความสำคัญไปที่

เป้าหมายของการเปลี่ยนแปลงคุณลักษณะภายในของผู้เรียนรู้ ที่อยู่บนฐานของการเปลี่ยนแปลง มุมมอง และความหมายต่อโลกและชีวิต การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงอาศัยกระบวนการหรือตอน เชิงมุมมองและความหมายเดิมด้วยการวิพากษ์เชิงเหตุผล การใคร่ครวญภายในตนเองหรือโดยผ่าน ญาณทัศนะ อารมณ์ หรือสิ่งที่เหนือเหตุผล ฯลฯ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ตนเองในระดับจิตใหม่ และการขยายจิตสำนึกสู่การยอมรับความจริงของความหมายและมุมมองใหม่ นั้นเอง (เทียมจันทร์ พานิชย์ผลิน ไชย, 2559, หน้า 3)

องค์ประกอบของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

Taylor (1998, pp. 8-12 อ้างถึงใน ธนา นิลชัย โกวิทย์ และอดิศร จันทร์สุข, 2559, หน้า 22-25) ได้สรุปองค์ประกอบของกระบวนการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในกรอบอ้างอิง ตามทัศนะของ Mezirow ประกอบด้วย สาระสำคัญ 3 ประการ คือ ประสบการณ์ (Experience) การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical reflection) และการแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุผล (Rational discourse) โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ประสบการณ์ (Experience)

Mezirow (2003, p. 60 อ้างถึงใน เทียมจันทร์ พานิชย์ผลิน ไชย, 2559, หน้า 6-7) กล่าวว่า ประสบการณ์เป็นจุดเริ่มต้นของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพราะประสบการณ์เป็นการเริ่ม การเปลี่ยนแปลงตัวตน (Transformation of self) กล่าวคือ เป็นจุดเริ่มต้นการเรียนรู้กรอบอ้างอิงของ ตนเอง หากกรอบอ้างอิงสามารถอธิบายประสบการณ์ได้ดี ประสบการณ์นั้นจะกลับไปเสริมกรอบ อ้างอิงเดิมให้มั่นคงขึ้น แต่ถ้าประสบการณ์นั้นไม่สอดคล้องกับกรอบอ้างอิงเราก็ต้องขยับขยาย กรอบการอ้างอิงหรือปรับเปลี่ยนกรอบอ้างอิงใหม่ ประสบการณ์จึงเป็นจุดขับเคลื่อนเกิด การเปลี่ยนแปลงที่สามารถนำมาใคร่ครวญจนเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง นำพาเป็นการเรียนรู้ ด้วยหัวใจเคลื่อนไปสู่ความคิดและการกระทำการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง กระตุ้นให้บุคคล เกิดการเรียนรู้ เข้าใจการรับรู้ของตัวตนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางปัญญา

2. การใคร่ครวญอย่างมีวิจารณ์ญาณ (Critical reflection)

Mezirow (2003, p. 60 อ้างถึงใน ธนา นิลชัย โกวิทย์ และอดิศร จันทร์สุข, 2559, หน้า 26-27) เห็นความสำคัญของการใคร่ครวญและถือว่าการใคร่ครวญอย่างมีวิจารณ์ญาณ เป็นหัวใจในกระบวนการปรับเปลี่ยนกรอบอ้างอิงหรือกระบวนการทัศน์ และมีความสำคัญทั้งใน กระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงกับการปฏิบัติ หรือการเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข (Instrumental learning) และการเรียนรู้แบบการสื่อสาร (Communication learning) การเรียนรู้แบบมีเงื่อนไข เป็นการเรียนรู้ แบบมุ่งแก้ปัญหาในงาน การเรียนรู้เพื่อกำหนดความสัมพันธ์เชิงสาเหตุ การเรียนรู้เพื่อการสื่อสาร เป็นการเรียนรู้ผ่านการทำความเข้าใจผู้อื่น การเรียนรู้เกี่ยวกับวิธีการที่บอกความรู้สึก ความต้องการ

ความปรารถนาแก่ผู้อื่น มีความไว้วางใจกันและกัน และมีการสื่อสารข้อมูล สารสนเทศกัน โดยไม่มีการปิดบัง การใคร่ครวญแบ่งออกเป็น 3 ระดับ การใคร่ครวญเนื้อหา (Critical reflection of content) การใคร่ครวญกระบวนการ (Critical reflection of process) และการใคร่ครวญกระบวนการทัศน์ (Critical reflection of premises) การใคร่ครวญเนื้อหาและกระบวนการเห็น ได้ชัดเจนในการเรียนรู้เชิงปฏิบัติการ (Instrumental learning) คือ การเรียนรู้ความรู้ต่าง ๆ โดยเฉพาะศาสตร์ที่เกี่ยวกับเทคนิค หรือวิชาชีพ เช่น เราสามารถตั้งคำถามและใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณต่อความถูกต้องของเนื้อหา (Content) ของบทความในวารสาร ว่าข้อสรุปหรือเนื้อหานั้นมีเหตุผลหรือไม่ มีหลักฐานยืนยันมากน้อยเพียงใด และยังสามารถพิจารณากระบวนการ (Process) ของการได้มาของข้อมูลนั้น เช่น ระเบียบวิธีวิจัย มีความน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด การใคร่ครวญกระบวนการทัศน์ Mezirow เชื่อว่ามีความสำคัญที่สุดในการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์หรือกรอบอ้างอิงหรือความคิด

3. การแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุผล (Rational discourse)

การแลกเปลี่ยนความคิดอย่างมีเหตุผลนั้น Mezirow (2003) มองว่าเป็นทั้งเครื่องมือที่จะทำให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการปรับเปลี่ยนกรอบการอ้างอิง และเป็นเครื่องมือที่ตรวจสอบกรอบการอ้างอิงที่สร้างขึ้นใหม่ การแลกเปลี่ยนทางความคิดอย่างมีเหตุผลต้องอาศัยเครื่องมือการเรียนรู้สองประการ คือ การใคร่ครวญตนเองอย่างมีวิจารณญาณ (Critical self-reflection) และการสนทนาเชิงวิพากษ์ (Critical discourse)

การใคร่ครวญตนเองอย่างมีวิจารณญาณ เป็นการใคร่ครวญตนเองอย่างพิถีพิถะและมีความหมาย เป็นกระบวนการที่เน้นการพัฒนาในด้านในเพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ การใคร่ครวญนี้ต้องอาศัยทั้งเหตุผล อารมณ์ความรู้สึกที่เกาะเกี่ยวอยู่กับแบบแผนเชิงความหมายเหล่านั้นตลอดจนญาณทัศน์นะ การใคร่ครวญนี้จะทำให้เราเริ่มเห็นกรอบการอ้างอิงที่เราเคยใช้อย่างไม่รู้ตัวนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงและขยับขยายมุมมองการให้ความหมายของเราได้ ในที่สุด เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการเห็นภายในตัวของผู้นั้นเอง เป็นปัจเจกจัดตั้ง และไม่สามารถเกิดขึ้นได้จากการอ่าน การฟัง หรือการสั่งสอนจากภายนอกแต่เพียงอย่างเดียว (สมสิทธิ์ อัสครนิตี และกาญจนา ภูครองนาค, 2555, หน้า 14)

การสนทนาเชิงวิพากษ์ เป็นการพูดคุยสนทนาแลกเปลี่ยนระหว่างบุคคลกับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลด้วยวิธีการสนทนายสนทนา (Dialogue) วิจารณ์ พานิช (2556, หน้า 21) ได้กล่าวไว้ว่า สนทนายสนทนา ตรงกันข้ามกับการอภิปราย (Discussion) เพราะสนทนายสนทนาจะช่วยในการตรวจสอบและเปิดเผยสิ่งที่ซ่อนอยู่ลึก ๆ (Deep) ภายในใจของแต่ละคนออกมา นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงทั้งส่วนบุคคล (Personal transformation) และการเปลี่ยนแปลงปฏิสัมพันธ์ทางสังคมในกลุ่ม (Social transformation) ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทั้งสองแบบจะส่งเสริมซึ่งกันและกัน นำไปสู่พลวัตรของ

การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง ปัจจัยสำคัญที่นำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของการสนทนาเชิงวิพากษ์ คือ การมีวุฒิภาวะทางอารมณ์ ได้แก่ การตระหนักรู้ การควบคุมตนเองได้ การเห็นอกเห็นใจ การตั้งมั่น ความกระตือรือร้น การซื้อตรงต่อตนเอง การคิดอย่างแจ่มชัด การมีทักษะทางสังคม นอกจากนี้ ยังต้องพัฒนาทักษะการฟังอย่างลึกซึ้ง การเปิดกว้าง การประเมินอย่างเป็นปรนัย การสะท้อนการฟัง การหาข้อตกลงร่วม และการให้ความเท่าเทียมกัน การไม่มีอิทธิพลเหนือคนอื่น นั่นคือ การสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยมีสัมพันธภาพที่เอื้ออำนวย มีความรักความเมตตา จนสามารถทำให้เกิดภาวะแห่งการปลดปล่อย นำไปสู่การเป็นตัวของตัวเองที่เข้มแข็ง แจ่มชัด และซื้อตรง (Mezirow, 2003, p. 60)

กระบวนการของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิสร จันทรสุข (2559, หน้า 37-49) กล่าวว่า กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้หลายลักษณะ ทั้งที่รู้ตัวและไม่รู้ตัว ที่รู้ตัวก็คือ ผ่านกระบวนการใคร่ครวญอย่างจริงจัง หรือผ่านการคิดทบทวนอย่างลึกซึ้ง และที่ไม่รู้ตัวก็คือ ผ่านประสบการณ์ที่ได้สะสมไว้ และค่อย ๆ พัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างช้า ๆ ค่อยเป็นค่อยไป หรืออาจจะเกิดการเปลี่ยนแปลงได้อย่างฉับพลัน และเป็นการเปลี่ยนแปลงที่เห็นได้ชัดเจนก็ได้ ยกตัวอย่างเช่น กระบวนการของเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงแนวคิดปัญญาศึกษา (Contemplative education) ซึ่งเริ่มต้นใช้ครั้งแรกในสหรัฐอเมริกา บนพื้นฐานของศาสนาพุทธนิกายวัชรยาน (เชอเกียม ตรุงปะ รินโปเช, 2539) โดยหมายถึงการเรียนรู้ที่มุ่งเน้นประสบการณ์ของการตระหนักรู้ ความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง และความเมตตาทั้งต่อตนเองและผู้อื่น โดยใช้การนั่งสมาธิและวิธีการด้านจิตตปัญญา ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาคือกระบวนการดังกล่าว น่าจะเป็นเครื่องมือที่จะช่วยให้ผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ได้เกิดการสังเกตและสืบค้นภายในตนเองอย่างลึกซึ้ง สามารถเข้าถึงปัญญาภายในธรรมชาติของจิต ตัวตนและผู้อื่นอย่างลึกซึ้ง เป็นการเรียนรู้ที่สร้างสมดุลระหว่างการเรียนรู้ภายนอกกับการเรียนรู้ภายใน

ส่วนในประเทศไทย แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาและการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง มีผู้ทรงคุณวุฒิหลายท่านได้ร่วมกันพิจารณาความหมาย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ประเวศ วะสี (2550, หน้า 13-14) ได้กล่าวไว้ว่า “จิตตปัญญาศึกษา เป็นการรู้จักของตัวเองแล้วเกิดปัญญา คำว่า ปัญญานี้หมายถึง การเข้าถึงความจริงสูงสุด หรือบางทีก็พูดว่า เข้าถึงความจริง ความดี ความงาม” อย่างไรก็ตามสรุปได้ว่า จิตตปัญญาศึกษา เป็นกระบวนการเรียนรู้ด้วยใจอย่างใคร่ครวญ เป็นการศึกษาที่เน้นการพัฒนาด้านภายในของจิตใจอย่างแท้จริง เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ถึงคุณค่าของสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากอคติ เกิดความรักความเมตตา อ่อนน้อมต่อธรรมชาติ มีจิตสำนึกต่อส่วนรวม และสามารถเชื่อมโยงศาสตร์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างสมบูรณ์ (ชลลดา ทองทวี และคณะ,

2552, หน้า 27) สำหรับในทางปฏิบัตินั้น แนวคิดหลักของจิตตปัญญาศึกษา ธนา นิลชัยโกวิท และ อติสร จันทรสข (2559, หน้า 44) ได้สรุปองค์ประกอบไว้ว่า

1. ประสบการณ์ตรงของการเรียนรู้ที่จะนำมาซึ่งความรู้ความเข้าใจที่สัมพันธ์กับชีวิตจริงของผู้เรียน

2. การรับฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep listening) และการเรียนรู้ด้วยใจที่เปิดกว้าง

3. การเคารพศักยภาพในการเรียนรู้ของทุกคนอย่างไร้อคติ

4. การน้อมสว่ใจอย่างไคร่ครวญ

5. การเฝ้ามองเห็นตามความเป็นจริง (Meditation)

6. การให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่สัมผัสได้ หรือการเรียนรู้จากประสบการณ์

7. คุณค่าและรากฐานทางภูมิปัญญาอันหลากหลายของท้องถิ่นและวัฒนธรรม

8. การสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ร่วมกัน

นอกจากนี้ ประเวศ วะสี (2547) ได้กล่าวว่า จุดมุ่งหมายของกระบวนการเรียนรู้แนวจิตตปัญญาศึกษา มี 2 ประการ ได้แก่

1. การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง หมายถึง เกิดความรู้ความเข้าใจในตนเองอย่างลึกซึ้ง ที่สอดคล้องกับเกิดความรัก ความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตน

2. เกิดจิตสำนึกต่อส่วนรวม ที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความจริงสูงสุด คือ ความจริง ความดีงาม แล้นำไปสู่การปฏิบัติเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคม

ดังนั้นจะสรุปได้ว่า จุดมุ่งหมายทั้งสองประการนี้ต่างก็มีความสัมพันธ์กันซึ่งกันและกันอย่างแน่นแฟ้นและเป็นเหตุเป็นผลที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของการพัฒนาตนเอง เพื่อเข้าถึงความจริงสูงสุด คือ ความจริง ความดี ความงาม ควบคู่กับการลงมือปฏิบัติ เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมและโลก พลวัตรของความสัมพันธ์ที่ไม่แยกขาดจากกันนี้เอง ที่จะช่วยพัฒนาให้ผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองในลักษณะที่เป็นเกื้อกูลกันที่ไม่รู้จบ เกิดความรัก ความเมตตาต่อสิ่งต่าง ๆ อย่างลึกซึ้งและมองเห็นความเชื่อมโยงระหว่างสรรพสิ่งว่า ปัญหาของผู้อื่น ปัญหาของสังคม ปัญหาของโลก ก็คือปัญหาของตัวเรานั้นเอง

ประเภทของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

1. การเรียนรู้จากความทรงจำ

อภิญา เวชชัย (2555, หน้า 23) กล่าวว่า ในอดีตที่ผ่านมาเชื่อกันว่า เด็ก ๆ เรียนรู้จากผู้ใหญ่ จากพ่อแม่ ครูอาจารย์ ผู้อาวุโส เครือญาติ โดยผ่านกระบวนการฟัง คิดตาม ถาม จดบันทึก (กระบวนการ สุ จิ ปุ ลิ) ซึ่งเป็นกระบวนการรับรู้สิ่งเร้าต่าง ๆ ที่เข้าไปในสมองจนเป็นโครงสร้างทางสติปัญญาของบุคคล ทำให้สมองเกิดการเรียนรู้ตามประสบการณ์และช่องทางการรับรู้ของ

แต่ละคน ในเวลาต่อมาก็เชื่อกันว่า การเรียนรู้ที่ดี ก็คือ การที่คนมีความสามารถในการรับและจดจำ สิ่งเร้าและเนื้อหาสาระต่าง ๆ ไว้ให้ได้มากที่สุด เพื่อนำไปใช้ในโอกาสต่อไปกระบวนการสร้าง การเรียนรู้ที่ดีที่สุด คือ ทำอย่างไรให้บุคคลจำได้ด้วยกระบวนการเสริมแรง โดยวิธีการเชิงบวก การชมเชย การให้รางวัล หรือเชิงลบ การตำหนิ การว่ากล่าว การลงโทษ ขณะเดียวกันก็มีความพยายาม เสริมแรงด้วยการเสริมทักษะ ให้การฝึกฝน ฝึกหัด ให้ท่องจำ คำต่อคำ ทำแบบฝึกหัด ทำการบ้าน โดยคาดหวังว่า วิธีการดังกล่าวจะสามารถก่อให้เกิดการเรียนรู้ได้ดีและถ่ายทอดออกมาได้ตรงตาม สาระของสิ่งเร้าที่ได้รับไป

2. การเรียนรู้เพื่อปลูกสร้างจิตสำนึก ตามแนวคิดของของ Paulo Freire

Paulo (1968 อ้างถึงใน อภิญญา เวชชัย, 2555, หน้า 25) เชื่อว่า การเรียนรู้ผ่านกระบวนการ การศึกษาที่ทำให้คนเกิดความรู้สึกรากฐานใจและเห็นคุณค่าในตนเอง เป็นการศึกษาที่มีคุณค่าและ มีความหมายแก่ผู้คนอย่างแท้จริง ซึ่งจะ使人เกิดความเชื่อมั่นและหยิ่งในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ของตนเอง ดังนั้น การศึกษาการเรียนรู้ตามแนวคิดของเปาโล แฟร์ ก็คือ การกระตุ้นหรือเร่งเร้า ให้ผู้คนรู้จักคิด และคิดให้เป็น คิดอย่างมีเหตุผล และแสดงทัศนะของตนออกมาอย่างบริสุทธิ์ใจ และเสรี นั่นเอง

ทฤษฎีของการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตามแนวคิดของ Mezirow

Mezirow (2003, p. 60) เป็นผู้ที่ริเริ่มในการพัฒนาทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงขึ้น (TL) ในปี ค.ศ. 1975 จากการที่เขาได้ทำการศึกษาในกลุ่มสตรีที่กลับเข้ามาศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษา หลังจากที่ต้องหยุดการเรียนไปเพื่อประกอบอาชีพหรือดูแลครอบครัวเป็นเวลานาน Mezirow ให้ความสนใจกับแง่มุมการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งในการให้ความหมายต่อโลกและชีวิตของ ผู้หญิงกลุ่มนี้เป็นพิเศษ โดยเฉพาะการคิดใคร่ครวญต่อความเชื่อและสมมติฐานเดิมที่ส่งผลกระทบต่อ การดำเนินชีวิตที่ผ่านมาของตน โดยไม่รู้ตัว จากการศึกษาดังกล่าวของ Mezirow จึงได้พัฒนา แนวคิดเรื่องการปรับเปลี่ยนทัศนคติต่อโลกและชีวิต (Perspective transformation) ซึ่งเป็นที่มาของ ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงนี้ขึ้น และได้พัฒนาปรับเปลี่ยนรายละเอียดในบางส่วนของ ทฤษฎีมาเป็นลำดับ จากการที่มีผู้วิพากษ์วิจารณ์ในแง่มุมต่าง ๆ มากมาย อาทิ เช่น เรื่องของการให้ ความสำคัญกับการเปลี่ยนแปลงในระดับปัจเจกเท่านั้น

อย่างไรก็ตามถึงแม้ว่า Mezirow จะถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่ามีข้อจำกัดที่สำคัญ ๆ อยู่หลาย ประการ แต่งานของ Mezirow ก็ถือได้ว่าเป็นพื้นฐานที่กระตุ้นให้เกิดการตื่นตัว และการศึกษา ในเรื่องนี้อย่างกว้างขวางทั้งในแง่มุมเชิงทฤษฎี และเชิงปฏิบัติในการสร้างกระบวนการเรียนรู้

เพื่อก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างลึกซึ้งในบริบทต่าง ๆ ทั้งในและนอกห้องเรียน การทบทวนและทำความเข้าใจสาระสำคัญของทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ Mezirow นี้จึงเป็นพื้นฐานที่สำคัญ ในการเข้าใจพัฒนาการของแนวคิดเรื่องการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม ในฐานะที่เป็นทุนมนุษย์อีกด้วย (ธนา นิลชัย โกวิทย์ และอดิศร จันทร์สุข, 2559, หน้า 22-23)

แนวคิดเกี่ยวกับทุนมนุษย์

ความหมายและความสำคัญของทุนมนุษย์

ในสังคมไทยนั้น ทศนิยม ลักขณาภิชนชัช (2545, หน้า 73-74) กล่าวว่า ประชาชน หมายถึง มนุษย์ทุกคนที่อยู่ในสังคม ไม่ว่าจะเป็นผู้ที่ประสบปัญหาความเดือดร้อน เช่น กลุ่มเด็ก เยาวชน สตรี ผู้อยู่ในวัยทำงาน ผู้สูงอายุ คนพิการ คนเร่ร่อน หญิงค้าบริการทางเพศ เกษตรกร กรรมกร ลูกจ้าง แรงงานข้ามชาติ พระสงฆ์ ฯลฯ หรือผู้ที่มีพื้นฐานสภาพทางเศรษฐกิจดี อยู่ดีกินดี ไม่ประสบปัญหาความเดือดร้อน บุคคลเหล่านี้ล้วนแต่เป็นทรัพยากรมนุษย์ หรือเรียกว่าเป็น “ทุนมนุษย์ (Human capital)” ที่สำคัญของสังคมทั้งสิ้น ดังนั้น การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ทุกกลุ่มเป้าหมาย ด้วยวิธีการและรูปแบบต่าง ๆ จึงเป็นสิ่งที่สำคัญที่สุด มีนักวิชาการทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ให้ความหมายของคำว่า “ทุนมนุษย์” ไว้ไม่น้อย เป็นต้นว่า ศิริพงษ์ เสาภายน (2551, หน้า 200-209) กล่าวว่า ทุนมนุษย์ หรือคุณค่าที่อยู่ในตัวบุคคลกร ถือว่าเป็นทรัพย์สินที่ไม่มีตัวตน เช่น สมรรถนะ ภายในของบุคคล (Competency) สมรรถนะภายในดังกล่าวนี้ก็คือ ความรู้ (Knowledge) ทักษะและความชำนาญ (Skills) และประสบการณ์ (Personal experience) ทักษะคิดที่คิดที่ได้มาจากการเรียนรู้ ผึกฝน และสั่งสมอยู่ภายในตัวของบุคคลแต่ละคนมาตลอดระยะเวลาหนึ่ง และนอกจากนี้ สุรศักดิ์ ชะมารัมย์ (2560, หน้า 59) ยังให้ความหมายของทุนมนุษย์ไว้ใกล้เคียงกัน คือ เป็นคุณลักษณะต่าง ๆ ที่รวมถึงความสามารถที่มีอยู่ในตัวมนุษย์ ได้แก่ ความรู้ ทักษะ ความชำนาญ ความสามารถและประสบการณ์ ซึ่งจะเป็ประโยชน์ในการนำไปใช้เพิ่มผลผลิตของงาน องค์กรและการพัฒนาประเทศ ส่วนกลุ่มนักวิชาการต่างประเทศ อาทิ Santos-Rodrigues, Pedro and Carlos (2010) ได้สรุปไว้ว่า ทุนมนุษย์ เป็นสมรรถนะและความมุ่งมั่นของพลังงาน คำว่า สมรรถนะ นั้นหมายถึง “ทักษะความรู้และความสามารถ” ส่วนคำว่า ความมุ่งมั่น นั้นหมายถึง “ความตั้งใจที่จะอุทิศตนและทำงานเพื่อองค์กร” ดังนั้น ในการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะที่เป็นทุนมนุษย์นั้น

ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า ทุนมนุษย์ หมายถึง ความมีคุณค่าหรือศักยภาพในตัวบุคคล ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ทุนความรู้ (Knowledge) (การเรียนรู้/ การรับรู้) 2) ทุนความสามารถ

(Competency) 3) ทักษะชีวิต (Skills of life) และ 4) ทักษะทัศนคติ (Attitude) (วิธีคิด) ซึ่งเป็นคุณค่าหรือศักยภาพส่วนบุคคลที่ฝังลึก (Tacit knowledge) อยู่ในตัวของบุคคลนั้น ๆ ที่ได้รับการสั่งสมการเรียนรู้ มาจากประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง

การเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์

อาจารย์ปวย อึ้งภากรณ์ ถึงแม้ว่าจะไม่ได้เป็นนักการศึกษาโดยตรง แต่ท่านมีความคิด “การสร้างทุนมนุษย์นั้นจักเป็นรากฐานที่จะทำให้ประเทศชาติมีความเจริญก้าวหน้า” ซึ่ง สมบูรณ์ศิริประชัย (2552, หน้า 6-7) เห็นว่า อาจารย์ปวย อึ้งภากรณ์ ยังได้สร้างวัฒนธรรมที่ดึงมาในการเสริมสร้างและพัฒนาศักยภาพทุนมนุษย์ ก็คือ ความเชื่อสัจต่อตนเอง ต่อวิชาชีพ และต่อสังคม ถ้าปัจเจกชนในสังคมยังยึดมั่นในคุณธรรมข้อนี้ ต้นทุนทางธุรกรรม จะลดน้อยลงเป็นอันมาก ดังนั้น การพัฒนาทุนมนุษย์ต้องมีสิ่งที่เรียกว่า ความไว้วางใจต่อกัน (Trust) การสร้างคนดีไว้จำนวนมาก ก็จะเป็นการสร้างประเทศชาติที่เจริญในระยะยาวนั่นเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปได้ว่า การสร้างทุนมนุษย์และทุนทางสังคม ตามทัศนคติของอาจารย์ปวย อึ้งภากรณ์ เป็นไปอย่างเรียบง่ายและเป็นไปตามธรรมชาติ ไม่สิ้นเปลืองทรัพยากรของสังคม ก็คือการสร้างทุนมนุษย์ที่เป็นคนดี มีคุณธรรม ดังเช่นในงานวิจัยนี้ จะเป็นการเสริมสร้างศักยภาพของผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ให้เป็นทุนมนุษย์ที่ดี มีคุณธรรม ค้ำชูสังคมและไปพัฒนาประเทศชาติอย่างเป็นธรรมชาติ เฉกเช่นเดียวกับวิถีชีวิตของอาจารย์ปวย อึ้งภากรณ์ ที่เรียบง่ายและสมถะอย่างยิ่ง

ดังนั้น ในการพัฒนาทุนมนุษย์นั้นหน่วยงาน องค์ภาครัฐ ตลอดจนภาคประชาชนในสังคมต้องลงทุน เพื่อให้ได้มาซึ่งการสั่งสม การใช้ประโยชน์ การพัฒนา และการสร้างมูลค่าอย่างต่อเนื่อง ด้วยการฝึกอบรมให้คนเกิดความภาคภูมิใจในตนเอง เกิดทักษะความชำนาญ และเกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองและประเทศชาติให้ดีขึ้น ในที่สุด

ตัวชี้วัดความเป็นอยู่ที่ดีของทุนมนุษย์

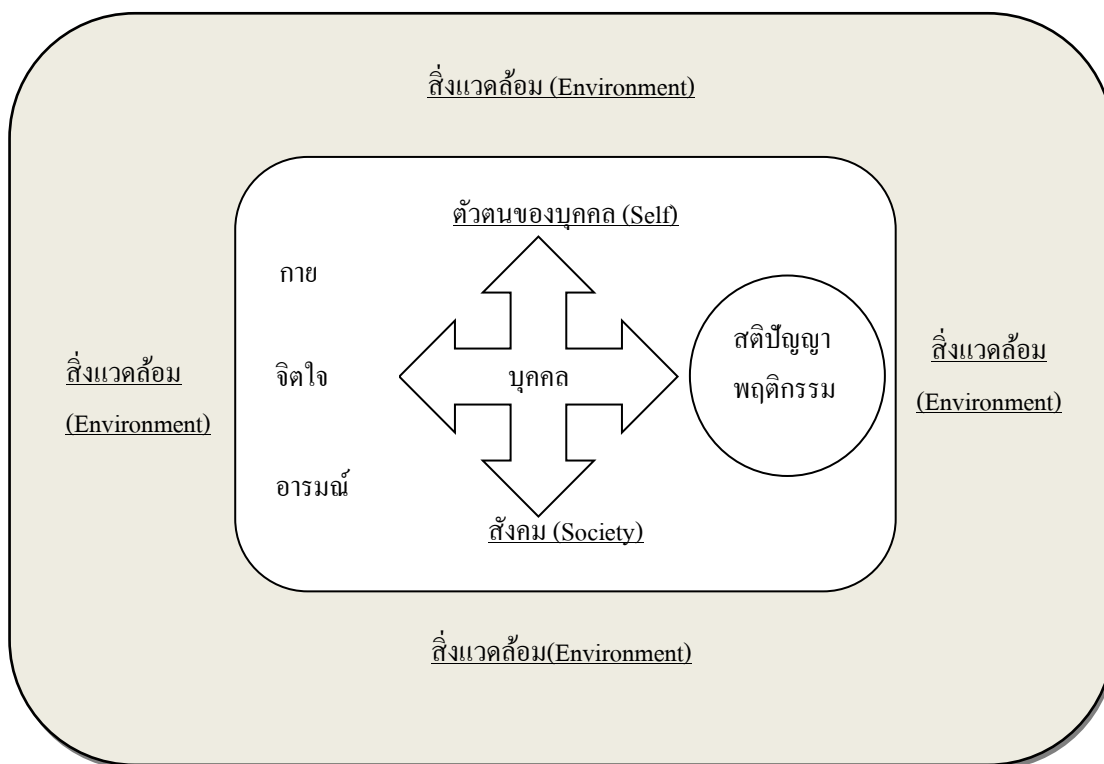
ปัจจัยสำคัญในการพัฒนามนุษย์ ทศนีย์ ลักขณาภิชนชัช (2545, หน้า 77-79) ได้จำแนกตามลักษณะสำคัญ ๆ ที่ใช้เป็นตัวชี้วัดคุณภาพของประชาชนในฐานะที่เป็นทุนมนุษย์ ไว้ดังนี้

1. ความเป็นตัวตนของบุคคล (Self) ได้แก่ ร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา บุคคลควรพัฒนาตนเองตามวัยอย่างเหมาะสม ซึ่งถ้าบุคคลเหล่านั้นไม่เจริญเติบโตตามวัยอย่างเหมาะสมแล้ว อาจประสบกับสภาพความเดือดร้อนต่าง ๆ ได้

2. สังคมของบุคคล (Society) สังคมแรกของบุคคลทุกคนก็คือ ครอบครัว สังคมต่อมาเป็นกลุ่มเพื่อน โรงเรียน ชุมชน สังคมแวดล้อมเหล่านี้ จะมีอิทธิพลต่อความประพฤติปฏิบัติของบุคคล ผ่านกระบวนการอบรมและการขัดเกลาทางสังคม (Socialization) ด้วยกิจกรรมที่กระทำ

ร่วมกัน ทำให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของบุคคลที่มาอยู่ร่วมกันจากพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ถ้าพฤติกรรมเหล่านั้นเป็นไปในทางที่ดี สังคมนั้นก็จะมีความสมานฉันท์ มีความสามัคคี เป็นพลังของกลุ่มที่จะนำไปใช้ประโยชน์ในเชิงสร้างสรรค์ ในทางตรงกันข้ามถ้าคนในสังคมมีปฏิกิริยาที่ไม่ดีต่อกัน เช่น การทะเลาะเบาะแว้ง ขัดผลประโยชน์ซึ่งกันและกัน อิจฉาริษยากัน หรือมุ่งทำลายล้างกันเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและกลุ่มพวก สังคมนั้นก็จะเป็นสังคมที่ขัดแย้งยากแก่การนำไปใช้ประโยชน์ร่วมกันได้

3. สิ่งแวดล้อม (Environment) หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่อยู่รอบตัวของบุคคล ตั้งแต่สิ่งที่เป็นทรัพยากรเกิดขึ้นเองตามธรรมชาติ ได้แก่ สภาพของดิน อากาศ น้ำ ลม ไฟ ต้นไม้ ภูเขา เป็นต้น หรือเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ได้แก่ ถนนหนทาง ไฟฟ้า ประปา เขื่อน อาคาร บ้านเรือน เป็นต้น



ภาพที่ 3 ตัวชี้วัดสภาพความเป็นอยู่ที่ดีของทุนมนุษย์ (Human capital well-being)

(ทัศนีย์ ลักษณ์อักษร, 2545, หน้า 79)

บริบทการดำเนินงานโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง

ความเป็นมาของการดำเนินโครงการ

จากการที่ภาครัฐให้ความสำคัญกับการลดความเหลื่อมล้ำของสังคมและการสร้างโอกาส การเข้าถึงบริการของรัฐ เน้นการป้องกันและการแก้ไขปัญหาการค้ำมนุษย์ รวมถึงการปัญหา คนขอทาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของปัญหาการค้ำมนุษย์ รวมทั้งพัฒนาระบบการคุ้มครองทางสังคม การสงเคราะห์ผู้ยากไร้ตามอัตภาพ การพัฒนาศักยภาพผู้ไร้บ้าน ไร้ญาติขาดมิตร ตลอดจนคุ้มครอง และพิทักษ์สิทธิ จัดสวัสดิการช่วยเหลือและพัฒนาคุณภาพชีวิตของผู้ด้อยโอกาส โดยเฉพาะการจัดระเบียบคนขอทานที่ดำเนินการ ตามพระราชบัญญัติการควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ด้วยการนำ เข้าสู่กระบวนการคุ้มครอง ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ตามโครงการธัญบุรี โมเดล ทั้งนี้เพื่อบำบัด พื้นฟู และพัฒนาศักยภาพทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สังคม และการประกอบอาชีพ โดยมีความมุ่งหวังว่า จะช่วยให้คนขอทานมีอาชีพที่มั่นคง ถาวร ไม่กลับมาขอทาน ซึ่งเป็นการลดทอนคุณค่าและศักดิ์ ของความเป็นมนุษย์ โดยได้นำแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับใช้ในการทำการเกษตร พื้นฟู ธรรมชาติ ลดการใช้สารเคมี ซึ่งผู้ใช้บริการจะสามารถนำกลับไปปฏิบัติได้จริงในภูมิลำเนาของ ตนเอง โดยได้ดำเนินการนำร่องในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งชาย-หญิง ธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี ก่อนขยายผลไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทั่วประเทศ

หลังจากการดำเนินการตาม โครงการธัญบุรี โมเดล ถึงแม้ว่าจะมีผู้ที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟู โดยสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง มีพัฒนาการที่ดีขึ้นทั้งร่างกาย จิตใจ การใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่น ในสังคม และมีศักยภาพในการประกอบอาชีพด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามยังพบว่ามีข้อจำกัด ในเรื่องการกลับคืนสู่ครอบครัวและสังคมซึ่งเป็นเป้าหมายสุดท้าย กล่าวคือ เนื่องจากการใช้ชีวิต ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เป็นการอาศัยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลอย่างใกล้ชิด และต้องปฏิบัติตาม กฎระเบียบที่ใช้กับผู้ให้บริการจำนวนมาก (แห่งละประมาณ 200-500 คน) จึงมีความแตกต่างจาก การใช้ชีวิตอิสระในสังคมภายนอก ดังนั้น หน่วยงานภาครัฐจึงมีการคัดเลือกผู้ที่ผ่านการฟื้นฟูตาม โครงการธัญบุรี โมเดลดังกล่าวไปประกอบอาชีพและใช้ชีวิตอิสระในบ้านพักแบบส่วนตัว ที่จัดให้ ในนิคมสร้างตนเอง ซึ่งเป็นหน่วยงานที่มีความพร้อมในด้านพื้นที่ ดังนั้น ภาครัฐจึงมีการดำเนิน โครงการ “สร้างชีวิตใหม่ให้คนขอทาน คนเร่ร่อน คนไร้ที่พึ่ง” หรือ “บ้านน้อยในนิคม” ขึ้น เพื่อให้ ผู้ใช้บริการได้มีโอกาสเข้าถึงบริการสวัสดิการจากรัฐ มีอาชีพเลี้ยงดูตนเองได้และสามารถดำรงชีวิต ในสังคมได้อย่างปกติสุข มีเกียรติและมีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ไม่กลับมาเร่ร่อนหรือขอทาน ซ้ำอีก โดยสถานที่ดำเนินการในการทดลองใช้ชีวิตดังกล่าวของผู้ให้บริการ ในบ้านพักแบบส่วนตัว แบบคอนกรีตเสริมเหล็ก หลังคามุงกระเบื้อง ขนาด 3x3 ตารางเมตร มีห้องน้ำในตัว ซึ่งตั้งอยู่บริเวณ ที่ทำการนิคมสร้างตนเอง ที่มีความพร้อม จำนวน 24 นิคม จากนิคมสร้างตนเองที่มีอยู่ทั่วทุกภูมิภาค

จำนวน 44 นิคม ดังนี้ 1) นิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก 2) นิคมสร้างตนเองลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา 3) นิคมสร้างตนเองห้วยหลวง จังหวัดอุดรธานี 4) นิคมสร้างตนเองปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 5) นิคมสร้างตนเองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ 6) นิคมสร้างตนเองกระเสียว จังหวัดสุพรรณบุรี 7) นิคมสร้างตนเองก้อวม จังหวัดลำปาง 8) นิคมสร้างตนเองอุบลรัตน์ จังหวัดขอนแก่น 9) นิคมสร้างตนเองคำสร้อย จังหวัดมุกดาหาร 10) นิคมสร้างตนเองโนนสัง จังหวัดหนองบัวลำภู 11) นิคมสร้างตนเองลพบุรี จังหวัดลพบุรี 12) นิคมสร้างตนเองเชียงพิณ จังหวัดอุดรธานี 13) นิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ 14) นิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก 15) นิคมสร้างตนเองบ้านกรวด จังหวัดบุรีรัมย์ 16) นิคมสร้างตนเองพัฒนาภาคใต้ จังหวัดสตูล 17) นิคมสร้างตนเองพิมาย จังหวัดนครราชสีมา 18) นิคมสร้างตนเองรัตนภูมิ จังหวัดสงขลา 19) นิคมสร้างตนเองลำไผ่น้อย จังหวัดอุบลราชธานี 20) นิคมสร้างตนเองลำไผ่ใหญ่ จังหวัดอุบลราชธานี 21) นิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุดรดิษฐ์ 22) นิคมสร้างตนเองลำปาว จังหวัดกาฬสินธุ์ 23) นิคมสร้างตนเองเลี้ยวไหม จังหวัดสุรินทร์ และ 24) นิคมสร้างตนเองกุนินารายณ์ จังหวัดกาฬสินธุ์ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าว ภาครัฐได้มีการดำเนินโครงการบ้านน้อยในนิคม มาตั้งแต่ปีงบประมาณ 2559 (1 ตุลาคม พ.ศ. 2558-30 กันยายน พ.ศ. 2559) ในนิคมสร้างตนเอง จำนวน 5 แห่ง เป็นพื้นที่นำร่อง ซึ่งประกอบซึ่งด้วย 1) นิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก 2) นิคมสร้างตนเองปราสาท จังหวัดสุรินทร์ 3) นิคมสร้างตนเองลำตะคอง จังหวัดนครราชสีมา 4) นิคมสร้างตนเองห้วยหลวง จังหวัดอุดรธานี และ 5) นิคมสร้างตนเองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

โครงการบ้านน้อยในนิคม ตั้งแต่เริ่มดำเนินโครงการเมื่อปีงบประมาณ 2559 ในระยะที่ 1 (1 ตุลาคม พ.ศ. 2558-30 กันยายน พ.ศ. 2559) ระยะที่ 2 ปีงบประมาณ 2560 (1 ตุลาคม พ.ศ. 2559-30 กันยายน พ.ศ. 2560) ระยะที่ 3 ปีงบประมาณ 2561 (1 ตุลาคม พ.ศ. 2560-30 กันยายน พ.ศ. 2561) ระยะที่ 4 ปีงบประมาณ 2562 (1 ตุลาคม พ.ศ. 2561-30 กันยายน พ.ศ. 2562) และปัจจุบันอยู่ในช่วงระยะที่ 5 ปีงบประมาณ 2563 (1 ตุลาคม พ.ศ. 2562-30 กันยายน พ.ศ. 2563) โดยสถานคุ้มครอง คนไร้ที่พึ่งทั้ง 11 แห่งทั่วประเทศ จะดำเนินการแต่งตั้งคณะทำงานเพื่อคัดเลือกกลุ่มเป้าหมาย แจกกองกิจการนิคมสร้างตนเอง จำนวน 24 แห่ง เตรียมความพร้อมเพื่อรับตัวผู้เข้าร่วมโครงการ (คู่มือการดำเนินงาน โครงการสร้างชีวิตใหม่ให้คนเร่ร่อน คนไร้ที่พึ่ง และคนขอทาน “บ้านน้อย ในนิคม”, 2559)

ขั้นตอนในการดำเนินงาน

สำหรับขั้นตอนในการดำเนินงาน ประกอบไปด้วย ขั้นตอนแรกการจัดให้ใช้ชีวิตอิสระ ในบ้านพัก เริ่มด้วยการรับเข้า (Intake) ตรวจสอบเอกสารหลักฐาน ค้นหา สืบค้น ข้อเท็จจริง (Fact

finding) ทำประวัติ และตรวจสอบเบื้องต้นทางด้านสภาพร่างกาย อาทิ คำนิ รูปร่าง ขนาดแผลต่าง ๆ ตรวจอาวุธและสิ่งผิดกฎหมาย ตรวจทรัพย์สิน ถ่ายรูปตามสภาพจริงขณะแรกรับ ขั้นตอนที่สอง การจัดให้สมาชิกเข้าบ้านพัก แยกชายหญิง แจ่งระเบียบ ข้อปฏิบัติ ข้อห้ามให้ทราบ และให้สมาชิกลงลายมือชื่อรับทราบเพื่อเป็นหลักฐาน ขั้นตอนที่สาม การประเมินสภาพกาย จิต สังคมของผู้ใช้บริการ (Assessment) และวางแผนการดำเนินงาน (Planning) การดูแลประจำวัน จัดระบบที่เลี้ยงสำหรับช่วยสมาชิกในการปรับตัว จัดหาเสื้อผ้าและสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัว จัดอาหารประจำวันวันละ 3 มื้อ ดูแลสุขอนามัย การรักษาพยาบาล ตลอดจนการป้องกันและควบคุมโรคติดต่อต่าง ๆ ขั้นตอนที่สี่ การพัฒนาศักยภาพของสมาชิกบ้านน้อยในนิคม พัฒนาด้านอาชีพ ด้านการบำเพ็ญสาธารณประโยชน์และการเข้าร่วมกิจกรรมทางสังคมและวัฒนธรรม เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีข้อกำหนดในการลงโทษ เมื่อทำสมาชิกบ้านน้อยในนิคม กระทำการฝ่าฝืนระเบียบ ข้อห้ามตามระดับขั้นของความรุนแรงที่กระทำผิดขั้นสูงสุด คือ ให้ออกจากโครงการบ้านน้อยในนิคม การพ้นสภาพการเป็นสมาชิกบ้านน้อยในนิคม ได้แก่ ตาย ลาออกหรือหลบหนีจากพื้นที่นานเกิน 30 วัน บิดามารดา ญาติพี่น้อง มาติดต่อขอรับตัว ส่งตัวกลับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งหรือหน่วยงานอื่น ๆ ถูกพิจารณาให้ออกจากโครงการเนื่องจากการกระทำการฝ่าฝืนกฎระเบียบ และถูกดำเนินคดีทางอาญาและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องขอรับตัวไปควบคุม เพื่อดำเนินการตามกฎหมาย เป็นต้น

กระบวนการในการดำเนินงาน (Implementation)

1. กระบวนการทำงานของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทั้ง 11 แห่งคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่เข้ารับการฟื้นฟูตามโครงการธัญบุรีโมเดล ส่งกลับคืนสู่สังคม ในนิคมสร้างตนเอง มี 4 ขั้นตอน ดังนี้

1.1 ตั้งคณะทำงานดำเนินโครงการ คณะทำงานควรประกอบด้วยวิชาชีพที่หลากหลาย อาทิ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา ครูฝึกอาชีพ เจ้าหน้าที่พยาบาล และพี่เลี้ยง เพื่อให้เป็นสหวิชาชีพที่ทำการประเมินและคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่มีศักยภาพในการประกอบอาชีพและสามารถปรับตัวในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมได้ดี

1.2 การพิจารณาคัดเลือกผู้เข้าร่วมโครงการหรือ “สมาชิกบ้านน้อยในนิคม” โดยทำการประเมินผลจากผู้ให้บริการ เกรด A ที่เข้าร่วมโครงการธัญบุรีโมเดล และมีผลการปฏิบัติงานอยู่ในระดับดี มีความสามารถในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ดี ไม่มีปัญหาพฤติกรรม ไม่มีโรคประจำตัวที่ร้ายแรง ไม่ต้องรับประทานยาทางจิตเวช และมีความสมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคม

1.3 การสำรวจความต้องการทางอาชีพ โดยพิจารณาจากประสบการณ์ในการประกอบอาชีพ ทักษะอาชีพที่ได้รับการฝึกอบรม ความถนัดและความต้องการในการประกอบอาชีพของผู้ใช้บริการที่จะส่งไปเป็นสมาชิกบ้านน้อยในนิคม

1.4 การนำส่งตัวสมาชิก ให้แก่ นิคมสร้างตนเอง สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จัดเตรียมความพร้อมให้แก่สมาชิก ก่อนนำส่งโดยการให้คำแนะนำต่าง ๆ ที่จำเป็นในการใช้ชีวิตอิสระ และนัดหมายนำส่งตัวสมาชิก ให้แก่ นิคมสร้างตนเอง พร้อมสิ่งของ/ ทรัพย์สินส่วนตัว ยาประจำตัว และเอกสาร ดังนี้

- สำเนาทะเบียนประวัติเดิม

- บัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรประจำตัวอื่น ๆ (ถ้ามี) อาทิ บัตรประจำตัว

คนพิการ

- บัตรสิทธิสวัสดิการอื่น ๆ และเอกสารประจำตัวอื่น ๆ ที่มีหนังสือแจ้งย้ายสิทธิ

การรักษาพยาบาลและประวัติการรักษาพยาบาลเดิม (กรณีมีโรคประจำตัว ต้องทำการรักษาต่อเนื่อง)

- ผลการประเมินศักยภาพผู้ใช้บริการก่อนการส่งตัว

2. กระบวนการทำงานของนิคมสร้างตนเอง การดำเนินงานของนิคมสร้างตนเอง ทั้ง 24 แห่ง ที่มีความพร้อม มีรายละเอียดดังนี้

2.1 การตั้งคณะทำงาน โครงการบ้านน้อยในนิคม ซึ่งควรประกอบด้วย วิชาชีพ ที่หลากหลาย ทั้งบุคลากรภายในนิคมฯและเครือข่ายในการดำเนินงาน อาทิ นักสังคมสงเคราะห์ ครูฝึกอาชีพ พี่เลี้ยง เจ้าหน้าที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง/ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งในพื้นที่เจ้าหน้าที่โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล เจ้าหน้าที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เจ้าหน้าที่ผู้มีความรู้ด้านการเกษตร การปศุสัตว์ เป็นต้น เพื่อให้เป็นสหวิชาชีพที่ทำการประเมินศักยภาพผู้เข้าร่วมโครงการ จัดทำแผนพัฒนาศักยภาพ ดำเนินการตามแผน บันทึกผลการดำเนินงานประจำวัน และทำการประเมินผลการดำเนินงานรายบุคคลเป็นรายสัปดาห์ รายเดือน และทุกระยะเวลา 3/ 6/ 9/ 12 เดือน รวมทั้งวินิจฉัยเพื่อจัดส่งสมาชิกบ้านน้อยฯ กลับคืนสู่ครอบครัว/ ชุมชน

2.2 ขั้นตอนการดำเนินงาน การจัดให้ใช้ชีวิตอิสระในบ้านพัก ประกอบด้วย การรับเข้าทำการตรวจสอบหลักฐานเอกสาร สอบข้อเท็จจริง เพื่อจัดทำทะเบียนประวัติสมาชิกฯ และทำการตรวจสอบเบื้องต้น ได้แก่ สภาพร่างกาย อาทิ ดำเนินรูปพรรณ บาดแผลต่าง ๆ ตรวจอาวุธและสิ่งของผิดกฎหมาย ตำรวจทรัพย์สินสิ่งของที่สมาชิกฯ นำติดตัวมาด้วย ถ่ายรูปสมาชิกฯ ตามสภาพที่เป็นจริงขณะแรกรับ และการจัดให้สมาชิกผู้ใช้บริการเข้าบ้านพัก

การพิจารณาคัดเลือกสมาชิกผู้ใช้บริการเข้าบ้านพักแยกชายหญิงตามความเหมาะสมแล้วแจ้งระเบียบ ข้อปฏิบัติ ข้อห้าม ให้ผู้ใช้บริการรับทราบและลงนามเพื่อเป็นหลักฐาน ส่วนการดูแลประจำวัน โดยจัดเจ้าหน้าที่ทำหน้าที่เป็นที่เลี้ยงประจำตัวของสมาชิกผู้ใช้บริการ ช่วยกำกับดูแลให้คำปรึกษาแนะนำ และช่วยเหลือในการปรับตัว (สัดส่วนจำนวนเจ้าหน้าที่ต่อ

จำนวนสมาชิกฯ ให้อำนาจหน่วยงานพิจารณาตามความเหมาะสม) จัดหาเสื้อผ้าและสิ่งของเครื่องใช้ส่วนตัว โดยให้สมาชิกผู้ให้บริการลงชื่อในแบบใบเบิกวัสดุสิ่งของ และให้คำแนะนำในการจัดเก็บรักษาเสื้อผ้า สิ่งของเครื่องใช้ที่จัดให้ การจัดหาอาหารให้สมาชิกฯ จัดอาหาร วันละ 3 มื้อ โดยให้คำนึงถึงความเพียงพอ สะอาด ถูกสุขลักษณะ โดยอาจจัดเป็นอาหารสดให้ประกอบอาหารด้วยตนเองหรือจัดเป็นอาหารปรุงสำเร็จ ให้หน่วยงานพิจารณาตามที่เห็นสมควร การดูแลสุขอนามัย ให้คำแนะนำในแก่สมาชิกฯ ในการดูแลสุขอนามัยของตนเอง อาทิ การแปรงฟัน อาบน้ำทำความสะอาดร่างกาย และเปลี่ยนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การโกนหนวดเครา ตัดเล็บ ตัดผม เป็นต้น การรักษาพยาบาลและการจัดหาเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ จัดเตรียมอุปกรณ์การปฐมพยาบาล ยาสามัญประจำบ้านและเวชภัณฑ์ทางการแพทย์ให้พร้อมบริการในเมืองต้น กรณีเจ็บป่วยฉุกเฉิน ให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบและโทรศัพท์แจ้งสายด่วน 1669 เพื่อเรียกใช้บริการหน่วยบริการทางการแพทย์ฉุกเฉิน โดยเร็ว สมาชิกฯ ที่มีโรคประจำตัวและมียาเฉพาะ โรค ต้องจัดระบบที่เลี้ยงกำกับดูแลให้ได้รับการจ่ายยาเฉพาะตนและมีการกำกับดูแลให้รับประทานยาครบถ้วนตามคำสั่งแพทย์อย่างเคร่งครัดเป็นประจำทุกวัน การป้องกันและควบคุมโรคตามฤดูกาลหรือโรคติดต่อ กำจัดขยะและแมลงพาหะนำโรคต่าง ๆ ในบริเวณที่พักอาศัย

2.3 ขั้นตอนการพัฒนาศักยภาพ สมาชิกผู้ให้บริการ ก่อนการพัฒนาศักยภาพ ให้ทำการประเมินศักยภาพสมาชิกผู้ให้บริการ โดยใช้แบบประเมินศักยภาพ และเน้นให้ความสำคัญกับการพัฒนาศักยภาพใน 2 ด้านหลัก ดังนี้

- การพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพ จัดทำสรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพ และจัดทำแผนการพัฒนาศักยภาพด้านอาชีพของสมาชิกผู้ให้บริการ เป็นรายบุคคลหรือ IRP (Individual rehabilitation plan) ทั้งนี้ การพัฒนาศักยภาพทางอาชีพ ประกอบด้วย การสำรวจความต้องการทางอาชีพ การจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาทักษะทางอาชีพ การส่งเสริมการประกอบอาชีพ การส่งเสริมการตลาด การจัดหางาน เพื่อให้สมาชิกผู้ให้บริการ มีรายได้ในการดำรงชีวิต จากนั้นดำเนินการพัฒนาศักยภาพตามแผน โดยให้บันทึกผลการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งไว้ตามแบบบันทึกผลกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการติดตามประเมินผลต่อไป

- การพัฒนาศักยภาพทางสังคม โดยใช้ข้อมูลจากสรุปผลการวิเคราะห์ศักยภาพ นำมาจัดทำแผนการพัฒนาศักยภาพด้านสังคมของสมาชิกผู้ให้บริการ เป็นรายบุคคลหรือ IRP ทั้งนี้ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการปรับตัว ในการอยู่ร่วมกับผู้อื่นและการใช้ชีวิตในสังคม อาทิ การจัดกิจกรรมนันทนาการ การทัศนศึกษา การร่วมกิจกรรมตามประเพณี ศาสนา และวันสำคัญต่าง ๆ กับชุมชน การส่งเสริมให้สมาชิกบ้านน้อยฯ ที่มีครอบครัว/ญาติได้ใช้เวลาร่วมกันเพื่อสร้างความคุ้นเคยนำไปสู่การกลับคืนสู่ครอบครัวได้ในที่สุด จากนั้นดำเนินการพัฒนาศักยภาพตามแผน

โดยให้บันทึกผลการจัดกิจกรรมแต่ละครั้งไว้ตามแบบบันทึกผลกิจกรรมการพัฒนาศักยภาพ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการติดตามประเมินผลต่อไป

2.4 การประเมินผล โดยคณะทำงานเป็นผู้ทำการประเมินผลสมาชิกฯ เป็นรายบุคคล และคณะทำงานทำการประเมินเพื่อพิจารณาส่งคืนครอบครัว ชุมชน หรือให้เข้ารับการส่งเสริมอาชีพต่อไปทุกระยะเวลา 3 เดือน โดยใช้แบบประเมินศักยภาพ และนำคะแนนในแต่ละรอบ มาเปรียบเทียบกันเพื่อดูพัฒนาการของสมาชิกฯ

2.5 การจัดสรรรายได้รายได้ที่เกิดจากการทำงานหรือการผลิตของสมาชิกฯ กรณีที่ดำเนินงานในนิคมสร้างตนเอง หลังหักค่าใช้จ่าย (ถ้ามี) แล้ว ให้แบ่งให้สมาชิกผู้ใช้บริการ

2.6 ข้อปฏิบัติ ข้อห้ามสำหรับสมาชิกบ้านน้อยในนิคม

ข้อปฏิบัติ เคารพ เชื่อฟัง ปฏิบัติตามคำสั่งและระเบียบที่กำหนดขึ้นในนิคมสร้างตนเอง รักษาความสามัคคีในหมู่คณะ ไม่ทะเลาะวิวาท หรือชกชวน ยุยง หรือส่งเสริมให้ผู้ใดกระทำความผิด ปฏิบัติตนให้อยู่ในศีลธรรมอันดี ช่วยดูแลรักษาทรัพย์สินของทางราชการให้อยู่ในสภาพเรียบร้อย และใช้สอยอย่างประหยัด เข้าร่วมกิจกรรม และปฏิบัติภารกิจประจำวันตามที่นิคมสร้างตนเองกำหนด รวมทั้งการพัฒนาด้านต่าง ๆ เช่น การดูแลรักษาความสะอาดที่พักอาศัยของตนเอง สถานที่ที่ใช้ประโยชน์ร่วมกัน รวมทั้งกิจกรรมเพื่อสาธารณประโยชน์

ข้อห้าม ห้ามไปนอนค้างแรมที่อื่นหรือนำบุคคลอื่น เข้ามาพักอาศัยด้วย เว้นแต่จะได้รับอนุญาตแล้ว ไม่กระทำการใด ๆ ซึ่งก่อให้เกิดความเดือดร้อน รำคาญแก่ผู้อื่น ห้ามมีสิ่งต่าง ๆ ที่ผิดกฎหมายไว้ในครอบครอง ห้ามเล่นการพนันทุกชนิด ห้ามลักทรัพย์ของผู้อื่นหรือทรัพย์สินของทางราชการ ห้ามสูบบุหรี่ในห้องพัก สำนักงาน เว้นในบริเวณที่จัดให้สำหรับเป็นเขตสูบบุหรี่ โดยเฉพาะห้ามดื่มสุราของมึนเมาทุกชนิด ห้ามนำทรัพย์สินของทางราชการมาใช้สอยเพื่อประโยชน์ส่วนตัว โดยไม่ได้รับอนุญาต ห้ามทะเลาะวิวาทกันจนได้รับบาดเจ็บ หรือทำร้ายร่างกายเพื่อนผู้ใช้บริการ หรือเจ้าหน้าที่ รวมถึงกระทำความผิดกฎหมายอื่น ๆ ห้ามมีความสัมพันธ์ฉันท์คู่สาวหรือมีความสัมพันธ์ทางเพศกับผู้ใช้บริการในบริเวณ นิคมสร้างตนเอง และห้ามทำลายทรัพย์สินของทางราชการ

2.7 การลงโทษ เมื่อสมาชิกผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง กระทำฝ่าฝืนระเบียบ ข้อห้าม ข้อปฏิบัติ เมื่อแรกรับสมาชิกผู้ใช้บริการ เข้าร่วมโครงการ ให้นิคมสร้างตนเองแจ้งระเบียบ ข้อปฏิบัติ ข้อห้าม กฎระเบียบอื่น ๆ ที่นิคมสร้างตนเองกำหนดขึ้นมา รวมทั้งขั้นตอนการลงโทษให้สมาชิกผู้ใช้บริการรับทราบและลงนามเป็นหลักฐาน เมื่อสมาชิกผู้ใช้บริการ กระทำการหรือฝ่าฝืน ให้ดำเนินการ ดังนี้

- ความผิดครั้งแรก ทำการว่ากล่าวตักเตือน
- ความผิดครั้งที่สอง ตัดสวัสดิการที่จัดให้บางส่วนในระยะเวลาที่เห็นเหมาะสม
- ความผิดครั้งที่สาม ตัดสวัสดิการบางส่วน พร้อมทั้ง ทำทัณฑ์บน
- ความผิดครั้งที่สี่ ผู้ปกครองมีอำนาจสั่งให้ออกจากโครงการสร้างชีวิตใหม่ฯ

หากผู้ปกครองพิจารณาแล้วเห็นควรให้ออกจากโครงการ ให้ผู้ปกครองมีอำนาจ ส่งตัวกลับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อรับไปดำเนินการตามกฎหมายได้ทันที แล้วรายงานให้อธิบดีทราบ

2.8 การฟื้นฟูสภาพจากการเป็นสมาชิกบ้านน้อยในนิคม สมาชิกฯ จะฟื้นฟูสภาพจากการเป็นสมาชิกบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ด้วยกรณีดังต่อไปนี้

- ลาออกหรือหลบหนีออกจากพื้นที่นิคมสร้างตนเองติดต่อกันเกินกว่า 30 วัน (กรณีหลบหนีให้เจ้าหน้าที่ทำการติดตามเสาะหา จนแน่ใจว่าไม่พบตัว แล้วจึงไปแจ้งความลงบันทึกประจำวันที่สถานีตำรวจในเขตพื้นที่ความรับผิดชอบไว้เป็นหลักฐาน)

- บิดา มารดา ญาติพี่น้องมาติดต่อขอรับตัว
- ถึงแก่ความตาย
- ส่งตัวกลับสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต้นสังกัด
- ถูกพิจารณาให้ออกจากโครงการเนื่องจากการกระทำฝ่าฝืนกฎระเบียบของนิคมสร้างตนเองอย่างต่อเนื่องหลายครั้ง

- ถูกดำเนินคดีทางอาญาและส่วนราชการที่เกี่ยวข้องขอรับตัวไปควบคุมเพื่อดำเนินการตามกฎหมาย

2.9 การจำหน่าย เมื่อสมาชิกฯ ได้ฟื้นฟูสภาพจากสมาชิกบ้านน้อยในนิคม ให้ทำการจำหน่ายออกจากทะเบียนประวัติ แล้วรายงานให้อธิบดีทราบ รวมถึงแจ้งสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต้นสังกัด และญาติของสมาชิกฯ ทราบโดยเร็ว

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดสวัสดิการสังคมของผู้ใช้บริการ

สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 (2560) ได้ศึกษาแนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัวและชุมชนในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ชุมชน ศึกษาเฉพาะในขอบเขตพื้นที่รับผิดชอบภาคเหนือตอนบน จำนวน 8 จังหวัด คือ เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง แม่ฮ่องสอน เชียงราย พะเยา แพร่ และน่าน มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบและแนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัว และชุมชนในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ชุมชน โดยการดำเนินงานของสถานสงเคราะห์ องค์กรปกครอง

ส่วนท้องถิ่น ชุมชน และครอบครัว และเพื่อดำเนินการเสริมสร้างกลไก กระบวนการทำงานร่วมกัน ของสถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่ง องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ชุมชนและครอบครัว ในการเตรียมความพร้อมของครอบครัวและชุมชน ในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ชุมชน ผลการวิจัย พบว่า สถานการณ์ปัญหาคนไร้ที่พึ่งในปัจจุบันเกิดจากปัญหาสภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคม ระบบการบริการจากภาครัฐ และเกิดจากครอบครัวและตัวคนไร้ที่พึ่งเอง เมื่อเข้าสู่รัฐสวัสดิการ โดยมีสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งให้การคุ้มครอง บำบัด ดูแลจนสามารถกลับสู่ครอบครัวและชุมชนได้ จึงมีการสร้างแนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อนการส่งคืน ได้แก่

- 1) การยกระดับคุณภาพของสัมพันธภาพ
- 2) การปรับเปลี่ยนทัศนคติ
- 3) ลดมายาคติหรือวาทกรรมตีตราว่าเป็นคนไม่ดี (พวกคนบ้า พวกโรคจิต พวกเสียดสี)
- 4) ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคม
- 5) เสริมพลังครอบครัวและชุมชน ในการร่วมดูแลและแก้ไขปัญหาคนไร้ที่พึ่ง โดยมีรูปแบบการจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่งคือ

- 1) เน้นบริบทสังคมและวัฒนธรรมชุมชน
- 2) อาศัยทุนทางสังคม กลุ่มอาสาสมัครช่วยเหลือสังคม/ กลุ่มจิตอาสา ในการส่งเสริมการอยู่ร่วมกันกับคนไร้ที่พึ่ง และ
- 3) ใช้ทรัพยากรและศักยภาพของหน่วยงานในการจัดการปัญหาคนไร้ที่พึ่ง

ในขณะที่ ธารณา ยุทธผลนาวิ (2553) ก็ได้ศึกษาการพัฒนาระบบบริการสำหรับคนไร้บ้าน: ศึกษากรณีการให้บริการของมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย เพื่อศึกษาความต้องการของคนไร้บ้านและปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการสวัสดิการของคนไร้บ้าน และศึกษาการดำเนินงานในการให้บริการแก่คนไร้บ้านภายในศูนย์และนอกศูนย์ ในความดูแลของมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย ตลอดจนการศึกษาแนวทางการพัฒนาระบบบริการสำหรับคนไร้บ้านของมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย โดยสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างจำนวน 120 คน พบว่าสาเหตุที่ออกจากบ้าน คือ ต้องออกมาหางานทำ โดยมาพักอาศัยในศูนย์ 2-3 ปี และต้องการที่จะกลับไปอยู่กับครอบครัว ส่วนใหญ่คนไร้บ้านมีความต้องการด้านอุปโภคบริโภคมากที่สุด เช่น น้ำดื่มฟรี อาหารฟรีอย่างน้อย 1 มื้อ รองลงมาเป็นด้านการแพทย์ เช่น ได้รับสิทธิประกันสุขภาพและบริการทางการแพทย์ คนไร้บ้านมีความต้องการพัฒนาศักยภาพและด้านอาชีพ น้อยที่สุด ส่วนปัจจัยที่มีผลต่อความต้องการสวัสดิการ พบว่า เพศ อายุ รายได้ต่างกัน มีความต้องการสวัสดิการแตกต่างกัน เช่น คนไร้บ้านที่อายุ 11-20 ปี มีความต้องการด้านการอุปโภคบริโภค แต่คนไร้บ้านในวัยแรงงานที่มีอายุ 31-40 ปี ต้องการด้านอาชีพและรายได้ ส่วนการดำเนินงานในการให้บริการ และการพัฒนาระบบบริการ ส่วนใหญ่ตรงกับความต้องการของคนไร้บ้าน ส่วนการพัฒนาระบบบริการจะมีศักยภาพในเรื่องต่าง ๆ ให้เพิ่มมากขึ้น เช่น พัฒนาความรู้ พัฒนาด้านอาชีพ เพื่อทำให้คนไร้บ้านเข้าถึงสิทธิของตนเอง นอกจากนี้ มูลนิธิยังมีการจัดสร้างชุมชนของคนไร้บ้านเพื่อให้คนไร้บ้านที่พัฒนาแล้ว และสามารถดูแลตนเองได้แล้ว เข้าไปอยู่ในชุมชนอีกด้วย จะเห็นได้ว่างานดำเนินงานของมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย ได้จัดสวัสดิการให้กับคนไร้บ้าน คล้ายคลึง

กับการดำเนินงานของหน่วยงานภาครัฐที่มีการส่งเสริมและสนับสนุนในเรื่องปัจจัยสี่ด้านอุปโภคบริโภค พื้นฟูและพัฒนาศักยภาพการประกอบอาชีพหารายได้ ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคม

นอกจากนี้ งานศึกษาด้านการจัดสวัสดิการสังคมในต่างประเทศ Gerald Daly (1996) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคนไร้บ้านในประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และแคนาดา อธิบายว่า ถึงแม้ว่าประเทศทั้งสามจะมีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ด้วยอิทธิพลของโลกาภิวัตน์ การเคลื่อนไหวอย่างเป็นอิสระของแรงงาน สินค้า บริการ และข้อมูลข่าวสาร จึงทำให้มีผู้อพยพเข้ามาและเกิดการว่างงานสูงขึ้น ผนวกกับแนวคิดอนุรักษนิยมแนวใหม่ (Neoconservatives) ได้แก่ การลดทอนกฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ รวมถึงการแปรรูปกิจการด้านบริการสังคม จึงเป็นที่มาของการเกิดคนไร้บ้านเพิ่มมากขึ้น ในขณะที่ Carol and Melvin (1999) ก็ได้ศึกษาความแตกต่างของสาเหตุการไร้บ้านในส่วนต่าง ๆ ของโลกทั่ว ๆ ไปก็คือ การเป็นคนตกงานและขาดแคลนที่อยู่อาศัย แต่ก็ยังมีสาเหตุอื่น ๆ เช่น จากนโยบายของรัฐที่ต้องการลดจำนวนคนป่วยในโรงพยาบาลโรครจิต จึงทำให้คนเหล่านี้ไปเช่าที่พักอาศัยในราคาถูก แต่ต่อมาเมื่อมีรายได้น้อยลง และขาดเครือข่ายทางสังคมสนับสนุนก็ต้องกลายมาเป็นคนไร้บ้าน นอกจากนี้ David and Leon (1987) ได้ศึกษาคนไร้บ้านในเมืองออสติน รัฐเท็กซัส โดยทั้งสองคนไม่ได้มอง “คนไร้บ้านในฐานะที่เป็นปัญหา” แต่พยายามทำความเข้าใจอย่างที่ว่า “เขาเป็น” มากที่สุด ซึ่งเขาแบ่งประเภทของคนไร้บ้านออกเป็น 3 กลุ่ม โดยพิจารณาจากปัจจัย 3 ประการ ประกอบกันคือรูปแบบการใช้ชีวิต การตระหนักในตัวตน และระยะเวลาในการใช้ชีวิตบนท้องถนน และ Marybeth (2010) ที่ได้ศึกษาสาเหตุของการต้องออกมาเป็นคนเร่ร่อน คนไร้บ้านไร้ที่พึ่งพิง ในแต่ละมณฑลสหรัฐอเมริกาและในยุโรป พบว่า มีปัจจัยอยู่ 3 ประเด็นหลัก ก็คือ ความเหลื่อมล้ำสูง ทั้งจำนวน ดันทุน การจ่ายเพื่อที่อยู่อาศัยที่สูง ส่งผลต่อการเป็นคนเร่ร่อนไร้บ้าน นอกจากนี้งานศึกษาในสหราชอาณาจักร (UK) และในญี่ปุ่น เช่น งานของ Yoshihiro (2007) พบว่า ครอบครัวจะมีส่วนในการช่วยหนุน เสริมหรืออุดหนุนโหว่ของระบบสวัสดิการ และผลประโยชน์สังคม ครอบครัวเป็นสถาบันหลักหนึ่งในการสนับสนุนความมั่นคงทางสังคม ที่อยู่อาศัย และการเงิน รวมถึงการลดต้นทุนชีวิต อันส่งผลให้ลดความเสี่ยงของการกลายเป็นคนไร้บ้านอีกด้วย และผลงานของ Peter (1989) ได้สำรวจคนไร้ที่พึ่งที่ไม่มีบ้านเป็นของตนเองในเมืองชิคาโกว่า มีลักษณะเป็นกลุ่มคนที่ต้องอยู่ในศูนย์พักพิง (Shelter) และคนที่อยู่ในพื้นที่สาธารณะในเวลากลางคืน กลางดึก ซึ่งสอดคล้องกับ Susser, Conover and Struening (1990) ที่สำรวจความป่วยทางจิตของคนไร้ที่พึ่งไร้บ้าน ในสหรัฐอเมริกา ช่วงทศวรรษ 1980 พบว่าเป็นกลุ่มคนหลบหนีในศูนย์พักพิง (Shelter) หรือพื้นที่สาธารณะ (Public space)

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลังอำนาจ

ภัทรพร คงวิจิตต์ (2560) ได้ศึกษาพัฒนาโปรแกรมพัฒนาเทคนิคการเสริมพลังอำนาจ และการเห็นคุณค่าในตนเองสำหรับนักพัฒนาสังคม โดยพบว่า เทคนิคการเสริมพลังอำนาจและการเห็นคุณค่าในตนเอง สำหรับนักพัฒนาสังคม ในโปรแกรมนี้ ประกอบด้วย 1) เทคนิคการให้คำปรึกษา 2) เทคนิคการคิดบวก 3) เทคนิคการแก้ปัญหา 4) เทคนิคการตั้งเป้าหมายในชีวิต 5) เทคนิคการสร้างความสุข 6) เทคนิคการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และ 7) เทคนิคการสร้างความมั่นใจ โดยโปรแกรมดังกล่าวนี้ จะสามารถส่งเสริมให้นักพัฒนาสังคมมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจและการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ และนอกจากนี้ นักพัฒนาสังคมสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เข้ามาใช้บริการได้ โดยได้พบอีกว่า กลุ่มเป้าหมายที่เข้ามาใช้บริการ มีระดับพลังอำนาจและการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนเข้ารับบริการ ซึ่งผลงานการศึกษานี้ได้สอดคล้องกับงานของวิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง (2559) ที่ศึกษากระบวนการเสริมพลังอำนาจประชาชนเพื่อการเป็นปีกแผ่นของชุมชน โดยพบว่า กระบวนการเสริมพลังอำนาจ มี 5 ขั้นตอน คือ รวมตัวกันจัดตั้งกลุ่ม กำหนดวัตถุประสงค์ ค้นหาปัญหา สร้างข้อตกลงร่วม และขยายเครือข่ายการทำงาน มีองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการนี้ คือ ผู้นำ ความรู้ และความไว้วางใจ และมีตัวแบบกระบวนการเสริมพลังเป็นตัวแบบที่เน้นการสร้างจิตสำนึกร่วมของคนในชุมชนให้ลุกขึ้นมาจัดการปัญหาาร่วมกัน พบปัญหาเรื่องคุณธรรมของผู้นำที่เข้ามาสานงานต่อ นอกจากนี้ นุชนาฏ ยูอันเงาะ (2562) ศึกษาการเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ พบว่า แก่นนำชุมชน สมาชิก ผู้อยู่ในภาวะเสี่ยงและครอบครัว ตลอดจนผู้พ้นโทษ ได้เรียนรู้จากการเป็นประจักษ์พยานคำบอกเล่า แบ่งปันประสบการณ์ความทุกข์ และบทเรียนที่ได้จากการกระทำผิด ผลที่เกิดขึ้นก็คือ พลังแห่งการแบ่งปัน การเกื้อกูลกันในกลุ่ม ก่อให้เกิดความเข้าใจก้าวที่พลาดในชีวิตมนุษย์นั้นไม่ใช่ตราบาปชั่วชีวิต แต่เป็นบทเรียนส่วนหนึ่งของชีวิตที่ให้อภัยและให้โอกาสแก่ตนเองและผู้อื่น

วิภารัตน์ เบ็ญจมาศ (2560) ได้ศึกษากระบวนการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนดูแลสุขภาพผู้ป่วยเบาหวาน บ้านหนองบัว ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา ตามแนวคิดของ กิปสัน ได้แก่ การค้นพบสภาพการณ์ด้วยการประชุม ให้ข้อมูลปัญหาผู้ป่วยขาดนัด 2) สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการขาดนัด 3) การตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมด้วยการประชุม การใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการ ให้ข้อมูลความต้องการความช่วยเหลือของผู้ป่วยและของผู้ดูแลและเปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็น ตลอดจนร่วมวางแผน 4) การคงไว้ซึ่งการปฏิบัติที่มีประสิทธิภาพ ด้วยการประเมินผลการปฏิบัติ การได้รับคำชื่นชม ผลการศึกษา พบว่าการเสริมสร้างพลังอำนาจ ประกอบด้วย การประชุมให้ข้อมูล การให้ความรู้ การเปิดโอกาสให้ร่วม

คิดร่วมวางแผน ร่วมประเมินติดตามผล การได้รับแรงสนับสนุนชื่นชม และเมธาสิทธิ์ มีสายสินธุ์ (2558) ที่ได้ศึกษาการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าแท้ในตนเองของเยาวชนชายที่กระทำผิดคดีความรุนแรง พบว่า กระบวนการเปลี่ยนแปลงปริทรรศน์ ที่นำไปสู่การเห็นคุณค่าแท้ในตนเองของเยาวชนชายที่กระทำผิดคดีความรุนแรง ประกอบด้วย 2 มิติ คือ ด้านกระบวนการเรียนรู้ ซึ่งเป็นกระบวนการเปลี่ยนแปลงปริทรรศน์ และด้านผลลัพธ์การเรียนรู้ ซึ่งเป็นระดับการเสริมสร้างการเห็นคุณค่าแท้ในตนเอง และผลสุดท้ายของการพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าแท้ในตนเอง แบ่งเป็น 4 ขั้นตอน ได้แก่

- 1) ขั้นแยกแยะ ประกอบไปด้วย ทบทวนตนเอง ดึงตนเองออกจากการยึดติด ตั้งคำถามกับตนเอง และค้นหาตัวตนที่แท้จริง
- 2) ขั้นสร้างเจตนารมณ์ ประกอบด้วย วางแผนการกระทำ และเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์
- 3) ขั้นกล้าเผชิญ ประกอบด้วย ลงมือปฏิบัติ และสังเกตผลการปฏิบัติ และ
- 4) ขั้นพัฒนาปริทรรศน์ เป็นการกระทำซ้ำกระบวนการ 3 ขั้นแรก เพื่อไปสู่เป้าหมาย 3 ระดับ ได้แก่ การเผชิญกับความเป็นจริง การใช้ชีวิตอย่างมีเป้าหมาย และการแสดงความรับผิดชอบและตรวจสอบความซื่อตรงต่อตนเอง สำหรับปัจจัยและเงื่อนไขของการนำไปใช้ แบ่งเป็น 3 ด้าน คือ 1) ด้านแบบกระบวนการเรียนรู้ ได้แก่ การใช้วาทกรรม “โลกปรากฏ-โลกสมมติ-โลกเทียม-โลกแท้” การเล่าเรื่องสะท้อนความรู้สึก และการมีเจตนารมณ์ที่ชัดเจน 2) ด้านสภาพแวดล้อม ได้แก่ บรรยากาศของการเรียนรู้ร่วมกัน และการสนับสนุนซึ่งกันและกัน และ 3) ด้านตัวบุคคล ได้แก่ ความพร้อมที่จะเปิดเผยตัวตน การแสดงความรู้สึก และความเป็นเนื้อแท้

นอกจากนี้ ชัตพันธ์ ชุมนุสนธิ์ (2551) ยังได้ศึกษาเกี่ยวกับการเสริมสร้างพลังอำนาจของคณพิการ กรณีศึกษา ศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคณพิการจังหวัดนครปฐม โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาวิธีการดำรงชีวิตอิสระของคณพิการ และเพื่อศึกษากระบวนการและเงื่อนไขการเสริมสร้างพลังอำนาจของคณพิการ ผู้ให้ข้อมูล ได้แก่ แกนนำคณพิการทางร่างกาย ผู้ช่วยเหลือคณพิการ โดยผลการศึกษา พบว่า สภาพสังคมแบบวัตถุนิยม สังคมไม่ได้ตระหนักในสิทธิมนุษยชน ส่งผลให้วิธีการดำเนินชีวิตของคณพิการเป็นไปด้วยความยากลำบาก คณพิการไม่ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานทำให้เกิดความท้อแท้และสิ้นหวังในการดำรงชีวิตอยู่ ไม่กล้าเผชิญสู่โลกภายนอก จนกระทั่งมีการจัดตั้งศูนย์การดำรงชีวิตอิสระของคณพิการ ทำให้คณพิการได้มีโอกาสได้พบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากคณพิการด้วยกันเอง ส่งผลให้ความเชื่อมั่นในตนเองของคณพิการกลับคืนมาพร้อมที่จะกลับสู่สังคมและเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น แนวคิดการดำรงชีวิตอิสระ จึงเป็นหลักสำคัญในการเสริมพลังอำนาจของคณพิการ เพื่อให้ได้รับสิทธิขั้นพื้นฐานและ โอกาสทางสังคมมากขึ้น มีพลังในการดำรงชีวิตอิสระและเน้นการสร้างเครือข่ายคณพิการให้เกิดขึ้นทุกที่ รวมทั้งสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิตคณพิการได้อย่างแท้จริง ดังนั้น จากการศึกษาการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการ

บ้านน้อยในนิคมให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง จะทำให้ผู้ใช้บริการได้มีโอกาสพบปะพูดคุย แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มคนที่มีความปัญหาในลักษณะเดียวกัน อันจะส่งผลให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีพลังในการเรียนรู้ร่วมกัน และจะทำให้ผู้ใช้บริการเห็นคุณค่าในตนเองมากยิ่งขึ้น

งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย (2559) ได้ศึกษาการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: การจัดการเรียนรู้ด้านการผลิตครู เพื่อเตรียมความพร้อมนักศึกษาครูให้มีสมรรถนะทั้งด้านความรู้ ทักษะ และการทำงานร่วมกับผู้อื่นก่อนออกไปเป็นครูอย่างสมบูรณ์ โดยใช้ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงของ Meziro ที่พัฒนาขึ้นเมื่อ ปี ค.ศ. 1978 หรือเมื่อ พ.ศ. 2521 โดยเชื่อว่าทฤษฎีนี้จะเป็นวิธีการหนึ่งที่จะช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนได้คิดวิเคราะห์ โดยการจัดสภาพการเรียนรู้ให้เผชิญกับวิกฤตการณ์ที่ไม่เป็นไปตามมุมมองเดิมของตน เกิดการใคร่ครวญอย่างมีวิจารณญาณ สนทนา เจริญวิพากษ์ จนนำไปสู่การเรียนรู้สิ่งใหม่ โดยหลักของการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงแนวทางการจัดการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงนี้ มีเป้าหมายสูงสุดก็เพื่อสร้างศักยภาพทางการเป็นครู ที่ไม่เพียงแต่มีทักษะทางการเป็นครู แต่ต้องสามารถแสดงวิสัยทัศน์และเป็นผู้นำการเปลี่ยนแปลงทางการศึกษาได้ โดยผลการศึกษาสรุปลงได้ว่า ในการนำทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนทางด้านการผลิตครู เป็นอีกทางเลือกหนึ่งของสถาบันการผลิตครูที่จะนำไปประยุกต์ใช้ในการพัฒนาศักยภาพของนิสิต/ นักศึกษาครู ให้เกิดขึ้นจากการเรียนรู้และเข้าใจตนเอง ด้วยการใคร่ครวญ มีวิจารณญาณ นำไปสู่การสร้างการเรียนรู้ด้วยตนเอง สามารถบูรณาการความรู้ทางทฤษฎีกับการปฏิบัติได้อย่างกลมกลืนและถูกต้อง มีการเปลี่ยนแปลงโลกทัศน์ หรือกระบวนทัศน์ของผู้เรียน มองโลกเชิงองค์รวม นำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษาแก่ผู้เรียน และสามารถ ทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีความสุข ดังนั้นแสดงให้เห็นว่า การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม ที่ผู้วิจัยนำมาศึกษาจะเป็นแนวทางในการพัฒนาศักยภาพความรู้ ทักษะ ความสามารถ ได้เป็นอย่างดี

นอกจากนี้ เปรมวดี สาริชีวิน (2554) ได้ศึกษาการพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้ เพื่อส่งเสริมสุขภาพด้วยภูมิปัญญาไทยและกระบวนการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงสำหรับประชาชนกลุ่มเสี่ยงต่อโรควิถีชีวิต เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบ และพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสุขภาพ ด้วยภูมิปัญญาไทยและกระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง สำหรับประชาชนกลุ่มเสี่ยงต่อโรควิถีชีวิต พบว่า หลักในการเรียนรู้ของหมู่บ้านต้นแบบสุขภาพวิถีชีวิตไทย คือ การใช้ปัญหาที่เผชิญอยู่ เป็นตัวกำหนดทิศทางในการดำเนินการให้ประชาชนได้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน โดยการจัดเวทีเปิดรับฟังความคิดเห็น เพื่อให้ได้ข้อสรุปร่วมกันในการดำเนินงานภายใต้แนวคิดชุมชน ทำให้ชุมชนรู้สึกและตระหนักถึงการเป็นเจ้าของเรื่อง ซึ่งจะทำให้เกิดความร่วมมือในการแก้ไขปัญหา

ร่วมกันอย่างเต็มใจและจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองได้ดีขึ้นเฉพาะนั้น รูปแบบการเรียนรู้จะเป็นพื้นฐานที่สามารถช่วยให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมพัฒนาการเรียนรู้ไปสู่การเปลี่ยนแปลงได้อย่างเต็มศักยภาพ และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปคิดค้น ดัดแปลง หาวิธีในการแก้ไขปรับปรุงการดำเนินชีวิตของตนเองให้มีความสุขยิ่งขึ้นไปตามอัธภาพ และจะนำไปสู่การพึ่งตนเองได้อย่างยั่งยืนในที่สุด ดังนั้นจึงสรุปว่า การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม จะเรียนรู้ปัญหาของตนที่เผชิญอยู่เป็นฐาน และเรียนรู้ร่วมกับผู้ที่มีปัญหาในลักษณะเช่นเดียวกันและใคร่ครวญสะท้อนคิดร่วมกันในการแก้ไขปัญหา อันจะนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองได้เป็นอย่างดี

และนอกจากนี้ พงศ์รัชต์วัช วิวังสุ (2555) ก็ได้ศึกษาค้นคว้าถึงกันในเรื่อง การพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สำหรับการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา เพื่อศึกษาอำนาจการทำนายของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองสำหรับการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา และเพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สำหรับการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา จากกลุ่มตัวอย่างผู้ติดสุราเรื้อรังนิรนาม ที่ผ่านกระบวนการบำบัดรักษาผู้ติดสุราจากสถานบำบัดรักษาทั้งภาครัฐบาลและเอกชน และได้เลิกสุรามาเป็นเวลาถาวรไม่น้อยกว่า 6 เดือนแล้ว และมีการพบกลุ่ม รวมกลุ่มตามกำหนดสม่ำเสมอ พบว่า ปัจจัยที่ทำนายการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองสำหรับการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา คือ สภาพโปรแกรมและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา การรับรู้ ประสบการณ์การดื่มสุรา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง และแรงจูงใจเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การดื่มสุรา สามารถร่วมกันทำนายได้ โดยสภาพโปรแกรมและการจัดกิจกรรมเพื่อการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเองเพื่อการเลิกดื่มสุราสูงที่สุด ส่วนรูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองสำหรับการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา พบว่า การทบทวนประสบการณ์การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง การกระตุ้นและการสร้างแรงจูงใจ เพื่อการเลิกดื่มสุรา จะเป็นกระบวนการสำคัญที่จะนำไปสู่การเรียนรู้ เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเองสำหรับการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา ดังนั้น ในการศึกษาการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม ให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในครั้งนี้ จะต้องให้ความสำคัญกับทักษะ การสื่อสาร การรับรู้ และการทบทวนประสบการณ์ในอดีตของผู้ใช้บริการ และการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันระหว่างผู้ให้บริการด้วยกันที่ประสบความสำเร็จในการเข้าร่วมกิจกรรมของบ้านน้อยในนิคม เพื่อสร้างแรงจูงใจที่จะนำไปสู่การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองได้ในที่สุด

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า งานวิจัยในประเทศและต่างประเทศดังกล่าวที่ได้ศึกษาความหมาย ตัวตน หรือ อัตลักษณ์ของคนไร้ที่พึ่ง คนไร้ร่อน โดยจะต้องได้รับการช่วยเหลือ สวัสดิการสังคม ในด้านต่าง ๆ จากเช่น กฎหมาย นโยบายของรัฐ และการช่วยเหลือจูลเจือจจากครอบครัว สังคม โดยมีเป้าหมายเพื่อให้กลุ่มคนไร้บ้าน กลุ่มคนไร้ที่พึ่ง มีทักษะชีวิตขั้นพื้นฐาน และสามารถช่วยเหลือตนเองได้ในระยะยาว สอดคล้องกับงานวิจัยนี้ที่จะเป็นการเสริมพลังอำนาจในตนเองของกลุ่มคนไร้ที่พึ่งพิง ที่ได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐานะ เช่น บังจยสี่แห่งการดำรงชีพโดยอยู่ในศูนย์พักพิง (Shelter) หรือใน โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้สามารถเรียนรู้และพึ่งตนเอง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นได้ในที่สุด

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์” โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) มีขั้นตอนการดำเนินการวิจัย จำนวน 3 ขั้นตอน ดังต่อไปนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเองเพื่อการเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

การศึกษาวิจัยนี้ เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม จนได้ข้อมูลอ้อมตัว โดยมีการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

1. ศึกษาแนวคิดทฤษฎี

1.1 ทฤษฎีเกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจของ Robert (2003) มาเป็นกรอบในการสร้างข้อคำถาม ได้แก่ 1) การปลูกสร้างจิตสำนึก (Consciousness raising หรือ Conscientization) 2) การสร้างคุณค่าหรือการเห็นคุณค่าในตนเองหรือความภาคภูมิใจในตนเอง (Self-esteem) 3) การเกิดมโนภาพแห่งตน (Self-concept) 4) การช่วยเหลือกันเอง (Self-help) และ 5) การพิทักษ์สิทธิ (Advocacy)

1.2 ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของ Gibson (1993) ได้แก่ ขั้นที่ 1 ขั้นนำเข้าสู่ขั้นนำเข้าสู่การกำหนดเงื่อนไข ขั้นที่ 2 ขั้นค้นพบสภาพการณ์จริง (ประสบการณ์ อารมณ์ สติปัญญา การรับรู้ พฤติกรรม) ขั้นที่ 3 ขั้นสะท้อนความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ขั้นที่ 4 ขั้นตัดสินใจเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเอง ขั้นที่ 5 ขั้นเชื่อมั่นและคงไว้ในวิธีการปฏิบัติตนเองที่ประสบผลสำเร็จ และขั้นที่ 6 ขั้นผลสำเร็จ

2. กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) เป็นผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ในภาคเหนือ โดยแบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

2.1 กลุ่มผู้ใช้บริการที่สมัครใจและผ่านการประเมินตามกระบวนการของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต้นสังกัด และถูกส่งตัวไปทดลองใช้ชีวิตอิสระในนิคมสร้างตนเอง จำนวน 5 แห่ง ในภาคเหนือ รวม 45 คน (สำรวจ วันที่ 30 พฤษภาคม พ.ศ. 2562) โดยแบ่งเป็น

- 2.1.1 บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก (เพศชาย) จำนวน 13 คน
- 2.1.2 บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก (เพศชาย) จำนวน 8 คน
- 2.1.3 บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ (เพศชาย) จำนวน 7 คน
- 2.1.4 บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ (เพศชาย) จำนวน 8 คน
- 2.1.5 บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองกัวลม จังหวัดลำปาง (เพศหญิง) จำนวน 9 คน
- 2.2 กลุ่มผู้ใช้บริการที่ผ่านการบำบัดฟื้นฟูตามขั้นตอนของคณะกรรมการ โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง แล้วสมัครใจไปทดลองใช้ชีวิต ประกอบอาชีพ ที่บ้านเกิดกับร่วมกับญาติพี่น้อง (กรณีติดตามที่อยู่ตามภูมิลำเนาและติดต่อกับญาติได้) จำนวน 14 คน ดังนี้
- 2.2.1 บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จำนวน 9 คน
- 2.2.2 บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบางระกำ จำนวน 1 คน
- 2.2.3 บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จำนวน 2 คน
- 2.2.4 บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จำนวน 2 คน
- 2.3 ผู้ปกครอง/ ผู้ดูแล สมาชิกในครอบครัวของผู้ใช้บริการโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ที่สมัครใจไปทดลองใช้ชีวิตประกอบอาชีพที่บ้านเกิด จำนวน 14 ครอบครัว

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเองของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ตามขั้นตอน ดังนี้

3.1 การเตรียมตัวผู้วิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญและมีการเตรียมตัว โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

3.2 การเตรียมแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก เตรียมการจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องที่เป็นแนวทางในการศึกษา ลักษณะแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided interviews) โดยผู้ให้ข้อมูล เล่าประสบการณ์ความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิดของตน วิธีการเสริมพลัง

อำนาจในตนเอง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมจนข้อมูลอิ่มตัว (Saturation data) ทั้งนี้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความชัดเจนของแนวคำถามกว้าง ๆ สามารถยืดหยุ่นได้ในขณะทำการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นคำถาม ดังภาคผนวก

3.3 การติดต่อประสานงาน โดยมีการติดต่อประสานงานแบบไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่จะศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าสัมภาษณ์ และติดต่อคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

3.4 การเตรียมเครื่องมือ มีการจัดเตรียมเครื่องมือ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก

3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ การจดบันทึกจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตพฤติกรรมขณะสัมภาษณ์ บันทึกเสียงและถ่ายภาพ เพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลยินยอมก่อนการสัมภาษณ์และสังเกตสภาพทั่วไปที่ผู้วิจัยพบขณะไปสัมภาษณ์

4. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

4.1 นักวิจัย คือเครื่องมือสำคัญที่สุดของการวิจัย โดยทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูลศึกษาปรากฏการณ์อย่างต่อเนื่องและมีเครื่องมือประกอบ ดังนี้

4.2 แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided interviews) ตามแนวคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเองของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ของผู้ให้ข้อมูล

4.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เครื่องมือบันทึกเสียง เพื่อบันทึกข้อมูลขณะการสัมภาษณ์ และนำมาถอดความตามเนื้อหาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่บันทึกในการสัมภาษณ์ และกล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในขณะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

4.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงได้จัดทำเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided interviews) จากนั้นผู้วิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและที่ปรึกษาร่วมตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ และนอกจากนี้เพื่อความสอดคล้อง ชัดเจนและเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (สุภางค์ จันทวานิช, 2553, หน้า 129-130) ผู้วิจัยจึงได้ให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องตรวจสอบอีกครั้ง โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นนักวิชาการที่มีประสบการณ์ทำงานด้านสวัสดิการสังคมหรือสังคมสงเคราะห์

มาไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือเป็นผู้ที่มีผลงานวิจัย งานบริการวิชาการรับใช้สังคมทางด้านสวัสดิการสังคม หรือสังคมสงเคราะห์ และทำหน้าที่เป็นผู้สอน ผู้บรรยายในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบ ความถูกต้องของภาษา ความครอบคลุมด้านเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ประกอบไปด้วย

- | | |
|-------|---|
| 4.4.1 | ศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม
คณบดีสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ |
| 4.4.2 | ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวัต
แสงสุริยงค์
อาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา |
| 4.4.3 | คุณกัญญ์จรรยา ภู่วาสดี
ข้าราชการบำนาญ นักสังคมสงเคราะห์
เชี่ยวชาญ อดีตพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก |

5. การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แบบตีความและสรุปข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญ แต่ละท่านมาจัดกลุ่มข้อมูล เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลของแต่ละท่านตามวัตถุประสงค์ข้อหนึ่ง และสอง เพื่อให้เห็นจุดเด่นและจุดร่วมของแต่ละท่าน และทำเป็นตารางสรุปความคิดเห็นของแต่ละท่าน โดยเขียนเป็นเชิงพรรณนาความ เพื่อที่จะได้อธิบายสิ่งที่ได้ศึกษาให้เชื่อมโยงปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อเป็นข้อสรุปผลการศึกษา

ตอนที่ 2 ศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง

ในฐานะทูนมนุษย์ ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ กลุ่มสหวิชาชีพ ประกอบด้วย กลุ่มบุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ทางสังคม ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักการศึกษา ตำรวจ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) โดยต้องมีประสบการณ์การทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ หรือด้านผู้ด้อยโอกาสทางสังคมหรือทำงานเกี่ยวกับผู้ใช้บริการในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ไม่น้อยกว่า 3 ปี จากนั้นให้ผู้ให้ข้อมูลบอกต่อ (Snow ball) เพื่อสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องจนข้อมูลอิ่มตัว จำนวน 15 คน

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) เพื่อรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มสาขาวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ของผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคม ตามขั้นตอน ดังนี้

2.1 การเตรียมตัวผู้วิจัย ผู้วิจัยทำการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง ดังนั้นผู้วิจัยจึงเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญและมีการเตรียมตัว โดยการศึกษาเอกสารงานวิจัย แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งศึกษาวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ (Qualitative data) โดยการใช้การสัมภาษณ์เชิงลึกและขั้นตอนการสัมภาษณ์เชิงลึก ตลอดจนการตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมและตรงตามวัตถุประสงค์การวิจัย

2.2 การเตรียมแนวคำถามสัมภาษณ์เชิงลึก เตรียมการจากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องที่เป็นแนวทางในการศึกษา ลักษณะแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided interviews) โดยผู้ให้ข้อมูลเล่าประสบการณ์ความคิดเห็น ความรู้สึกนึกคิดของตน วิธีการทำงาน และบทบาทของกลุ่มสาขาวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครอบคลุมจนข้อมูลอิ่มตัว (Saturation data) ทั้งนี้ให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความชัดเจนของแนวคำถามกว้าง ๆ สามารถยืดหยุ่นได้ในขณะทำการสัมภาษณ์ โดยมีประเด็นคำถามดังภาคผนวก

2.3 การติดต่อประสานงาน โดยมีการติดต่อประสานงานแบบไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่จะศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการเข้าสัมภาษณ์ และติดต่อคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อทำหนังสือขอความร่วมมือกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลและส่งหนังสือขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลต่อไป

2.4 การเตรียมเครื่องมือ มีการจัดเตรียมเครื่องมือ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ และแบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก

2.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูล ดังนี้ การจดบันทึกจากการสัมภาษณ์เชิงลึก สังเกตพฤติกรรมขณะสัมภาษณ์ บันทึกเสียงและถ่ายภาพเพื่อช่วยให้ได้ข้อมูลสมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยขออนุญาตผู้ให้ข้อมูลยินยอมก่อนการสัมภาษณ์และสังเกตสภาพทั่วไปที่ผู้วิจัยพบขณะไปสัมภาษณ์

3. เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

3.1 นักวิจัย คือ เครื่องมือสำคัญที่สุดของการวิจัย โดยทำหน้าที่ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ศึกษาปรากฏการณ์อย่างต่อเนื่องและมีเครื่องมือประกอบ ดังนี้

3.2 แบบบันทึกการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided interviews) ตามแนวคำถามเกี่ยวกับบทบาทของกลุ่มสาขาวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม ของผู้ให้ข้อมูล

3.3 อุปกรณ์ที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล คือ เครื่องบันทึกเสียง เพื่อบันทึกข้อมูลขณะการสัมภาษณ์และนำมาถอดความตามเนื้อหาและตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลที่บันทึกในการสัมภาษณ์ และกล้องถ่ายภาพ เพื่อบันทึกสภาพแวดล้อมที่เกี่ยวข้องในขณะดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูล

3.4 การตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ เมื่อผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องแล้ว จึงได้จัดทำเครื่องมือเป็นแบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided interviews) จากนั้นผู้วิจัยให้อาจารย์ที่ปรึกษาหลักและที่ปรึกษาร่วมตรวจสอบแบบสัมภาษณ์ และนอกจากนี้เพื่อความสอดคล้อง ชัดเจนและเที่ยงตรงตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย (สุภางค์ จันทวานิช, 2553, หน้า 129-130) ผู้วิจัยจึงได้ให้ผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องตรวจสอบอีกครั้ง โดยผู้เชี่ยวชาญเป็นนักวิชาการ ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านสวัสดิการสังคมหรือสังคมสงเคราะห์ ไม่น้อยกว่า 5 ปี หรือเป็นผู้ที่มีผลงานวิจัย งานบริการวิชาการรับใช้สังคมทางด้านสวัสดิการสังคมหรือสังคมสงเคราะห์ และทำหน้าที่เป็นผู้สอน ผู้บรรยายในระดับอุดมศึกษา ทั้งนี้เพื่อตรวจสอบความถูกต้องของภาษา ความครอบคลุมด้านเนื้อหาให้มีความสมบูรณ์ขึ้น ประกอบไปด้วย

- | | |
|--|--|
| 3.4.1 ศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม | อาจารย์ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ |
| 3.4.2 ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เรวัต
แสงสุริยงค์ | อาจารย์ภาควิชาสังคมวิทยา
คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์
มหาวิทยาลัยบูรพา |
| 3.4.3 คุณกัญญ์ฐญาณ์ ภู่วาสดี | ข้าราชการบ้านบุญ นักสังคมสงเคราะห์
ผู้เชี่ยวชาญ อดิศพัฒนาสังคมและ
ความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดพิษณุโลก |

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แบบตีความและสรุปข้อมูลสำคัญ ผู้วิจัยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ของผู้ให้ข้อมูลสำคัญแต่ละท่านมาจัดกลุ่มข้อมูล เพื่อวิเคราะห์และสรุปผลข้อมูลของแต่ละท่านตามวัตถุประสงค์ข้อสอง เพื่อให้เห็นจุดเด่นและจุดร่วมของแต่ละท่าน และทำเป็นตารางสรุปความคิดเห็นของแต่ละท่าน

โดยเขียนเป็นเชิงพรรณนาความ เพื่อที่จะได้อธิบายสิ่งที่ได้ศึกษาให้เชื่อมโยงปรากฏการณ์ที่เกี่ยวข้องกัน เพื่อเป็นข้อสรุปผลการศึกษา

ตอนที่ 3 การเสนอแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

การศึกษาในขั้นตอนนี้ใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) โดยผู้วิจัยเป็นผู้ดำเนินการสนทนากลุ่ม และผู้ร่วมสนทนากลุ่ม โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) เนื่องจากผู้ร่วมสนทนากลุ่มต้องมีลักษณะตรงตามวัตถุประสงค์ และตรงตามคุณลักษณะที่ต้องการศึกษา เพื่อให้ข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายและแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่มุ่งเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ โดยมีผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 9 ท่าน ประกอบด้วย

1. กลุ่มนักวิชาการ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ คณาจารย์และนักวิจัย ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนทางด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
2. กลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ ผู้บริหารกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ หรือผู้แทนที่มีความเชี่ยวชาญด้านคนไร้ที่พึ่ง ผู้บริหารหน่วยงานในส่วนภูมิภาคที่ดำรงตำแหน่ง พัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดหรือตำแหน่งผู้ปกครองสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง หรือผู้ปกครองนิคมสร้างตนเอง เป็นต้น
3. กลุ่มตัวแทนกลุ่มสหวิชาชีพ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ กลุ่มผู้ปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ผู้ปฏิบัติงานในตำแหน่ง นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักการศึกษา ผู้วิจัยมีวิธีดำเนินการศึกษาในขั้นตอนที่ 3 ดังต่อไปนี้

การสนทนากลุ่ม (Focus group discussion)

1. การเตรียมตัวผู้วิจัยในฐานะเป็นเครื่องมือที่มีความสำคัญ รวมทั้งศึกษาการเก็บรวบรวมและขั้นตอนการสนทนากลุ่ม
2. การเตรียมแนวประเด็นการสนทนากลุ่ม
3. การติดต่อประสานงาน โดยมีการติดต่อประสานงานแบบไม่เป็นทางการกับกลุ่มผู้สนทนาที่จะศึกษา เพื่อขอความร่วมมือในการสนทนากลุ่ม และติดต่อคณะศึกษาศาสตร์มหาวิทยาลัยบูรพา เพื่อออกหนังสือราชการขอความร่วมมือกับกลุ่มผู้ร่วมสนทนา
4. การเตรียมเครื่องมือ มีการจัดเตรียมเครื่องมือ เช่น เครื่องบันทึกเสียง กล้องถ่ายภาพ และแบบบันทึกการสนทนากลุ่ม

5. การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยดำเนินการสนทนากลุ่ม โดยการสร้างสัมพันธภาพกับผู้ร่วมสนทนากลุ่ม มีการแนะนำตัวพร้อมอธิบายวัตถุประสงค์ของการวิจัยและขออนุญาตในการบันทึกเสียง ถ่ายภาพ โดยขออนุญาตผู้ร่วมสนทนายินยอมก่อนการสนทนา โดยจัดการสนทนากลุ่ม เมื่อวันอังคารที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2562 เวลา 09.30-12.00 น. ณ ห้อง Muchroom coworking space ประดิพัทธ์ 23 (ซอยแสนสุข) พญาไท กรุงเทพฯ ตามหนังสือคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ที่ อว 8118/ ว 0500 เรื่อง ขอเรียนเชิญเป็นผู้ทรงคุณวุฒิการสนทนากลุ่ม ลงวันที่ 13 กันยายน พ.ศ. 2562

6. การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แบบตีความและสรุปข้อมูลสำคัญที่ได้จากการสนทนากลุ่ม โดยระบุข้อคำถามให้ได้มา ซึ่งแนวทางที่จะนำไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมที่มุ่งเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม ให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ โดยเขียนเป็นเชิงพรรณนาความ

การตรวจสอบข้อมูล

การตรวจสอบข้อมูลเพื่อพิจารณาว่า ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมานั้นมีคุณภาพน่าเชื่อถือมากน้อยเพียงใด และมีความสมบูรณ์ครบถ้วนหรือไม่ ก่อนที่จะนำไปวิเคราะห์ตีความสร้างข้อสรุป โดยการตรวจสอบความน่าเชื่อถือและความสมบูรณ์ครบถ้วนของข้อมูล กระทำการตรวจสอบความน่าเชื่อถือของข้อมูล โดยใช้วิธีการตรวจสอบแบบสามเส้า (Triangulation) (สุภางค์ จันทวานิช, 2553, หน้า 129-130) ซึ่งมีวิธีการดังนี้

1. ด้านข้อมูล (Data triangulation) เป็นการตรวจสอบว่า ข้อมูลที่มาจากแหล่งที่ต่างกัน จะเหมือนกันหรือต่างกันหรือไม่ อย่างไร แหล่งที่ตรวจสอบ ได้แก่ แหล่งเวลา สถานที่ และบุคคล โดยผู้วิจัยจะนำข้อมูลในประเด็นเดียวกันที่ได้รับจากผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์แต่ละกลุ่ม มาเทียบเคียงว่ามีความเหมือนกันหรือไปในทิศทางเดียวกันหรือไม่ หากพบว่า การให้ข้อมูลในประเด็นเดียวกันจากผู้ที่ถูกสัมภาษณ์แต่ละรายมีความแตกต่างกัน ผู้วิจัยต้องลงนากลับไปตรวจสอบข้อมูลอีกครั้ง และหลังจากที่ลงนากลับไปตรวจสอบข้อมูลแล้ว ยังพบว่ามีความแตกต่าง ผู้วิจัยจะไม่นำข้อมูลนั้นมาทำการวิเคราะห์ แต่ถ้าหากข้อมูลที่ได้มามีความเหมือนกันหรือใกล้เคียงกัน ผู้วิจัยถึงจะนำข้อมูลนั้นมาศึกษาวิเคราะห์

2. ด้านผู้วิจัย (Investigator triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้ผู้เก็บรวบรวมข้อมูลต่างคนกัน แล้วพิจารณาว่าข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่

3. การตรวจสอบ ด้านวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล (Methodological triangulation) เป็นการตรวจสอบข้อมูลเรื่องเดียวกัน โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลที่แตกต่างกันแล้วพิจารณาว่า ข้อมูลที่ได้สอดคล้องกันหรือไม่ หากพบว่าข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ไม่สอดคล้องกันกับข้อมูลของผู้วิจัยที่สืบค้น ผู้วิจัยจะต้องสอบถามถึงสาเหตุความแตกต่าง เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องต่อไป

การพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมการวิจัย

การวิจัยนี้ทำในมนุษย์ ผู้วิจัยคำนึงถึงการพิทักษ์สิทธิและจริยธรรมในการวิจัย และได้ผ่านคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัย คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา โดยมีมติเห็นชอบ อนุมัติโครงการวิจัย ตามหนังสือรับรอง เลขที่ 1.10-3/ 2562 เมื่อวันที่ 22 มีนาคม พ.ศ. 2562 ดังนี้

1. สิทธิในการตัดสินใจเข้าร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย เช่น การบันทึกเสียง การถ่ายภาพ
2. สิทธิในการปกปิดข้อมูลที่ไม่ต้องการบอกผู้วิจัยและผู้ให้ข้อมูลสามารถถอนตัวจากการวิจัยได้ตลอดเวลา
3. สิทธิในการไม่เปิดเผยชื่อผู้ให้ข้อมูล และครอบครัว ในการเผยแพร่ผลการวิจัย
4. การจดบันทึกและการบันทึกภาพและเสียง ผู้วิจัยขออนุญาตก่อนบันทึกภาพและเสียง ซึ่งได้รับการยินยอมและเต็มใจจากผู้ให้ข้อมูล
5. การวิเคราะห์ข้อมูลของการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยได้ทำการปกปิดข้อมูลส่วนตัวของผู้ให้ข้อมูล โดยใช้นามสมมติและใช้รหัสข้อมูล การให้การสัมภาษณ์ขึ้นอยู่กับความพร้อมและการยินยอมของผู้ให้ข้อมูล
6. การเก็บรวบรวมเอกสารข้อมูลต่าง ๆ ผู้วิจัยได้เก็บไว้ที่ผู้วิจัยและสามารถเข้าได้ข้อมูลได้เพียงผู้เดียว และทำลายข้อมูลทิ้งเมื่อเสร็จสิ้นการวิจัย

สรุปขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการวิจัย	วิธีการศึกษา	ผลที่ได้
ตอนที่ 1 ศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์	1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ในภาคเหนือ แบ่งเป็น 1) กลุ่มผู้ใช้บริการที่สมัครใจ ไปทดลองใช้ชีวิตอิสระในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้าง	ได้วิธีการเสริมพลังอำนาจในตนเองของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

ขั้นตอนการวิจัย	วิธีการศึกษา	ผลที่ได้
	<p>ตนเอง จำนวน 45 คน</p> <p>2) กลุ่มผู้ใช้บริการที่ผ่านการบำบัด ฟันฟู ตามขั้นตอนของคณะกรรมการ โครงการบ้านน้อยในนิคม แล้วสมัครใจไปทดลองใช้ชีวิต ประกอบอาชีพ ที่บ้านเกิดกับร่วมกับญาติพี่น้อง จำนวน 14 คน</p> <p>3) ผู้ปกครอง/ ผู้ดูแล สมาชิกในครอบครัวของผู้ใช้บริการโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ที่สมัครใจไปทดลองใช้ชีวิตประกอบอาชีพ ที่บ้านเกิด จำนวน 14 ครอบครัว</p> <p>2. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และการสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม</p> <p>3. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง</p> <p>4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา</p>	
<p>ตอนที่ 2 ศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง</p>	<p>1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ได้แก่ กลุ่มสหวิชาชีพ ประกอบด้วย กลุ่มบุคคลที่เข้ามาช่วยเหลือผู้ใช้บริการ ซึ่งเป็นผู้ดำรงตำแหน่งหน้าที่ต่าง ๆ ทางสังคม ได้แก่ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา นักการศึกษา</p>	<p>ได้บทบาทแบบเชิงรุกและเชิงรับของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง</p>

ขั้นตอนการวิจัย	วิธีการศึกษา	ผลที่ได้
	<p>สำรวจ แพทย์ พยาบาล นักกฎหมาย จำนวน 15 คน</p> <p>2. การเก็บรวบรวมข้อมูล โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) และ การสังเกตแบบไม่มีส่วนร่วม</p> <p>3. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง</p> <p>4. การวิเคราะห์ข้อมูล โดยการวิเคราะห์เนื้อหา</p>	
<p>ตอนที่ 3 การเสนอแนวทาง ไปสู่ นโยบายการจัดสวัสดิการ สังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจ ของผู้ใช้บริการในโครงการ บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ให้มีการเรียนรู้สู่การ เปลี่ยนแปลงในฐานะ ทุนมนุษย์</p>	<p>1. ผู้ร่วมสนทนากลุ่ม จำนวน 9 ท่าน โดยมีคุณสมบัติดังนี้ กลุ่มนักวิชาการมหาวิทยาลัย จำนวน 3 ท่าน กลุ่มผู้บริหาร/ ผู้เชี่ยวชาญด้านสวัสดิการสังคม และสังคมสงเคราะห์ จำนวน 3 ท่าน กลุ่มตัวแทนกลุ่ม สหวิชาชีพ จำนวน 3 ท่าน</p> <p>2. การเก็บรวบรวมข้อมูล - การสนทนากลุ่ม</p> <p>3. เครื่องมือที่ใช้เก็บข้อมูล - ประเด็นการสนทนากลุ่ม - แบบบันทึกการสนทนากลุ่ม</p> <p>4. การวิเคราะห์ข้อมูล - วิเคราะห์เนื้อหา</p>	<p>ได้ข้อเสนอแนวทางนำไปสู่ นโยบาย การจัดสวัสดิการ สังคมที่มุ่งเสริมพลังอำนาจ ของผู้ใช้บริการในโครงการ บ้านน้อยในนิคมให้มี การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง ในฐานะทุนมนุษย์</p>

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์” มีการนำเสนอรายงานผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยเป็นการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) ข้อความที่ผู้วิจัยได้บันทึกไว้จากการสัมภาษณ์ สังเกต และการสนทนากลุ่ม ดังต่อไปนี้

การเสนอผลการวิจัย

ผู้วิจัยเสนอผลการวิจัยดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เพื่อให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

ตอนที่ 2 ผลการศึกษายาทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง

ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการเสนอแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

ผลการวิจัย

ตอนที่ 1 ผลการศึกษขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เพื่อให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

กลุ่มที่ 1 กลุ่มที่สมัครใจและผ่านเกณฑ์การประเมินตามกระบวนการของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต้นสังกัด และถูกส่งตัวให้ไปทดลองใช้ชีวิตอิสระ ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ทั้ง 5 แห่ง จำนวน 45 ราย แสดงข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 4 จำนวนของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน) (n = 45)	ผู้ให้ข้อมูล (รายที่)
เพศ		
- ชาย	36	1-36
- หญิง	9	37-45
อายุ		
- 21-30 ปี	2	29, 37
- 31-40 ปี	7	5, 16, 27, 28, 30, 39, 44
- 41-50 ปี	14	6, 8, 13, 14, 17, 19, 21, 22, 23, 26, 32, 38, 40, 45
- 51-60 ปี	20	1, 2, 3, 7, 9, 10, 11, 12, 15, 20, 24, 25, 31, 33, 34, 35, 36, 41, 42, 43
- 61-70 ปี	2	4, 18
ประวัติการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน/ ไม่มีข้อมูล	12	2, 4, 7, 8, 9, 10, 12, 14, 30, 34, 38, 45
- ประถมศึกษา	20	1, 3, 5, 6, 13, 17, 19, 20, 21, 22, 25, 26, 28, 29, 32, 33, 35, 36, 39, 40
- มัธยมศึกษาต้น	3	18, 41, 45
- มัธยมศึกษาปลาย	5	15, 16, 24, 27, 42
- ป.วิชาชีพ (ปวช.)	4	11, 23, 31, 37
- ปริญญาตรี	1	43
ภูมิลำเนาเดิม		
- กรุงเทพมหานคร	3	22, 23, 24
- จังหวัดกำแพงเพชร	2	13, 18
- จังหวัดชัยนาท	1	4
- จังหวัดชุมพร	1	42
- จังหวัดเชียงราย	3	30, 35, 36
- จังหวัดเชียงใหม่	7	31, 32, 33, 39, 40, 43, 44

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน) (n = 45)	ผู้ให้ข้อมูล (รายที่)
- จังหวัดนครสวรรค์	2	6, 9
- จังหวัดบุรีรัมย์	1	10
- จังหวัดพิจิตร	2	2, 29
- จังหวัดพิษณุโลก	5	3, 8, 12, 21, 38
- จังหวัดเพชรบูรณ์	3	11, 17, 19
- จังหวัดแพร่	1	41
- จังหวัดยโสธร	1	34
- จังหวัดลพบุรี	3	26, 27, 28
- จังหวัดลำปาง	2	1, 37
- จังหวัดลำพูน	1	45
- จังหวัด	1	25
สมุทรปราการ		
- จังหวัดสระบุรี	1	7
- จังหวัดสุโขทัย	4	5, 14, 15, 16
- จังหวัดอุดรธานี	1	20
สถานภาพทาง		
ครอบครัว		
- มีญาติ/ สามารถ ติดต่อได้	13	21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 34, 35, 37, 38, 43
- ไม่มีญาติ/ ติดต่อ ไม่ได้	32	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 29, 30, 31, 32, 33, 36, 39, 40, 41, 42, 44, 45
การบำบัด		
ความผิดปกติทางจิต		
- ไม่รับยาบำบัด	7	11, 14, 20, 26, 29, 35, 36
- รับยาบำบัด	38	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 21, 22, 23, 24, 25, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45

จากตารางที่ 4 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่สมัครใจและผ่านเกณฑ์การประเมินตามกระบวนการของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต้นสังกัด และถูกส่งตัวให้ไปทดลองใช้ชีวิตอิสระ ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ทั้ง 5 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย โดยมีอายุระหว่าง 51-60 ปี รองลงมา มีอายุระหว่าง 41-50 ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ผู้ใช้บริการมีการศึกษา ระดับประถมศึกษา รองลงมา ไม่ได้เรียนและไม่มีข้อมูล ด้านภูมิลำเนาเดิม ส่วนใหญ่ผู้ใช้บริการ มีภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดเชียงใหม่ รองลงมา คือ จังหวัดพิษณุโลก ในด้านสถานภาพทางครอบครัวของผู้ใช้บริการ ส่วนใหญ่ไม่มีญาติหรือไม่มีครอบครัวที่สามารถติดต่อได้ และในด้านการบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ส่วนใหญ่ผู้ใช้บริการ ต้องรับประทานยาบำบัดรักษา

กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ที่ผ่านเกณฑ์ตามขั้นตอนของคณะกรรมการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระและประกอบอาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง ร่วมกับครอบครัวตามภูมิลำเนา กรณีที่สามารถติดต่อกับครอบครัวได้ มีจำนวน 4 แห่ง จำนวน 14 ราย แสดงข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 5 จำนวนกลุ่มที่สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง ร่วมกับครอบครัวตามภูมิลำเนา จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน) (n = 14)	ผู้ให้ข้อมูล (รายที่)
เพศ		
- ชาย	14	46-59
- หญิง	-	-
อายุ		
- 31-40 ปี	1	56
- 41-50 ปี	10	46, 47, 48, 50, 51, 53, 55, 57, 58, 59
- 51-60 ปี	3	49, 52, 54
ประวัติการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน/ ไม่มีข้อมูล	6	49, 51, 53, 55, 58, 59
- ประถมศึกษา	5	47, 48, 52, 54, 57
- มัธยมศึกษาต้น	1	46
- มัธยมศึกษาปลาย	1	50
- ปริญญาชีพ (ปวช.)	1	56

ตารางที่ 5 (ต่อ)

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน) (n = 14)	ผู้ให้ข้อมูล (รายที่)
ภูมิลำเนาเดิม		
- จังหวัดชลบุรี	1	56
- จังหวัดเชียงใหม่	2	49, 59
- จังหวัดตาก	1	55
- จังหวัดนครสวรรค์	1	57
- จังหวัดน่าน	1	58
- จังหวัดพะเยา	1	52
- จังหวัดพิษณุโลก	3	50, 51, 54
- จังหวัดสกลนคร	1	47
- จังหวัดสุโขทัย	2	46, 48
- จังหวัดอุตรดิตถ์	1	53
การบำบัดความผิดปกติทางจิต		
- ไม่รับยาบำบัด	2	46, 54
- รับยาบำบัด	12	47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 55, 56, 57, 58, 59

จากตารางที่ 5 พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ผ่านเกณฑ์ตามขั้นตอนของคณะกรรมการบ้านน้อย
 ในนิคมสร้างตนเอง และได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้น
 การพึ่งตนเอง ร่วมกับครอบครัวตามภูมิลำเนา กรณีที่สามารถติดต่อกับครอบครัวได้ มีจำนวน 4 แห่ง
 ส่วนใหญ่ เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 ด้านการศึกษา ส่วนใหญ่ผู้ให้บริการ ไม่ได้เรียนและ
 ไม่มีข้อมูล รองลงมา คือ ระดับชั้นประถมศึกษา ด้านภูมิลำเนาเดิม ส่วนใหญ่ผู้ให้บริการมีภูมิลำเนา
 เดิมอยู่จังหวัดพิษณุโลก รองลงมา คือ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดสุโขทัย เท่ากัน และในด้าน
 การบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ส่วนใหญ่ผู้ให้บริการต้องรับประทานยาบำบัดรักษา

กลุ่มที่ 3 ผู้ปกครอง/ ผู้ดูแล สมาชิกในครอบครัว ของผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคม
 สร้างตนเอง ที่ได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง
 ร่วมกับครอบครัวตามภูมิลำเนา กรณีที่สามารถติดต่อกับครอบครัวได้จากบ้านน้อยในนิคม
 สร้างตนเอง ทั้ง 4 แห่ง จำนวน 14 ราย แสดงข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 6 จำนวนของผู้ปกครอง/ ผู้ดูแล สมาชิกในครอบครัว ของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม
สร้างตนเอง ที่ได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้น
การพึ่งตนเอง จากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ทั้ง 4 แห่ง จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน) (n = 14)	ผู้ให้ข้อมูล (รายชื่อ)
เพศ		
- ชาย	8	60, 62, 63, 67, 68, 69, 72, 73
- หญิง	6	61, 64, 65, 66, 70, 71
อายุ		
- 41-50 ปี	5	62, 63, 65, 71, 73
- 51-60 ปี	1	72
- 61-70 ปี	5	60, 61, 66, 67, 70
- 71-80 ปี	3	64, 68, 69
ประวัติการศึกษา		
- ไม่ได้เรียน/ ไม่มีข้อมูล	-	-
- ประถมศึกษา	9	61, 63, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 73
- มัธยมศึกษาต้น	1	62
- มัธยมศึกษาปลาย	2	71, 72
- ป.วิชาชีพ (ปวช.)	-	-
- สูงกว่า ป.วิชาชีพ (ปวช.)	2	60, 64
อาชีพ		
- ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ	3	60, 64, 72
- ค้าขาย	3	65, 70, 71
- เกษตรกร	2	61, 67
- กรรมกร/ รับจ้างทั่วไป/ ว่างงาน	6	62, 63, 66, 68, 69, 73

จากตารางที่ 6 พบว่า กลุ่มผู้ปกครอง/ ผู้ดูแล สมาชิกในครอบครัวของผู้ใช้บริการ
บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ที่ได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้น
การพึ่งตนเอง ร่วมกับครอบครัวตามภูมิลำเนา กรณีที่สามารถติดต่อกับครอบครัว ได้จากบ้านน้อย

ในนิคมสร้างตนเอง ทั้ง 4 แห่ง ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุระหว่าง 41-50 และอายุระหว่าง 61-70 ปี เท่ากัน ด้านการศึกษาของผู้ปกครอง/ ผู้ดูแลส่วนใหญ่ ระดับประถมศึกษา ลงลงมา คือ มัธยมศึกษา ปลาย และสูงกว่า ป.วิชาชีพ (ปวช.) เท่ากัน และด้านการประกอบอาชีพของผู้ปกครอง/ ผู้ดูแลส่วนใหญ่ ประกอบอาชีพกรรมกร/ รับจ้างทั่วไป/ ว่างาน รองลงมา คือ ประกอบอาชีพ ข้าราชการ/ รัฐวิสาหกิจ และค้าขาย

กลุ่มที่ 4 กลุ่มสหวิชาชีพ ที่มีประสบการณ์ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ หรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม จำนวน 15 ราย เริ่มตั้งแต่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 74-88 แสดงข้อมูล ดังนี้

ตารางที่ 7 จำนวนของกลุ่มสหวิชาชีพที่มีประสบการณ์ทำงานด้านสังคมสงเคราะห์หรือผู้ด้อยโอกาสทางสังคม จำแนกตามข้อมูลส่วนบุคคล

ข้อมูลส่วนบุคคล	จำนวน (คน) (n = 15)	ผู้ให้ข้อมูล (รายที่)
เพศ		
- ชาย	3	76, 82, 83
- หญิง	12	74, 75, 77, 78, 79, 80, 81, 84, 85, 86, 87, 88
อายุ		
- 21-30 ปี	3	77, 79, 88
- 31-40 ปี	3	76, 80, 84
- 41-50 ปี	8	74, 75, 78, 81, 82, 85, 86, 87
- 51-60 ปี	1	83
หน่วยงานสังกัด		
- ด้านการสาธารณสุข	5	74, 78, 81, 84, 85
- ด้านการศึกษา	3	75, 87, 88
- ด้านสังคมสงเคราะห์	6	76, 77, 79, 80, 82, 86
- ด้านกฎหมาย	1	83
ประสบการณ์ทำงาน		
- 3-10 ปี	8	76, 77, 79, 80, 84, 86, 87, 88
- 11-20 ปี	4	75, 81, 82, 85
- 21-30 ปี	3	74, 78, 83

จากตารางที่ 7 พบว่า กลุ่มสหวิชาชีพที่มีบทบาทในการทำงานกับผู้ใช้บริการบ้านน้อย
 ในนิคมสร้างตนเอง ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง ที่มีอายุระหว่าง 41-50 ปี ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ปฏิบัติงาน
 ด้านสังคมสงเคราะห์ รองลงมาปฏิบัติงานด้านการสาธารณสุข และส่วนใหญ่มีประสบการณ์
 ในการทำงาน ระยะเวลา 3-10 ปี และรองลงมามีประสบการณ์ในการทำงาน 11-20 ปี

2. สรุปผลการศึกษา ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง เพื่อให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทูนมนุษย์

การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ผู้ให้บริการที่อยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง
 ในภาคเหนือทั้ง 5 แห่ง จำนวน 45 คน สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผนในเป้าหมายชีวิต พบว่า การวางแผนชีวิต เป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่
 ขั้นตอนของการเสริมพลังอำนาจในตนเองของผู้ให้ข้อมูล ในขั้นต้นแรก ก็คือ การมีแผน
 ในความมุ่งมั่นทุ่มเทที่ผู้ให้ข้อมูลจะสนองความต้องการของตนเองนั้น ประการแรกต้องม
 ความเชื่อมั่น มุ่งมั่น ในความสามารถของตนเอง ที่จะจัดการกับปัญหา และพยายามแสวงหาวิธีการ
 ที่ทำให้ตนเองเปลี่ยนแปลงไปในทางที่ดีขึ้น ตลอดจนการเห็นคุณค่าในตนเอง การมีความมั่นใจ
 มีการแผนที่คำนึงถึงเป้าหมายในชีวิตของตนเอง อย่างไรก็ดี จากการสัมภาษณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูล
 ส่วนใหญ่ มีแผนในความมุ่งมั่นทุ่มเทที่จะความต้องการสวัสดิการสังคมขั้นพื้นฐาน หรือความจำเป็น
 ขั้นพื้นฐานของตนเองอย่างน้อยๆ จำนวน 5 ด้าน ดังนี้ 1) ด้านการศึกษา 2) ด้านสุขภาพอนามัย
 3) ด้านที่อยู่อาศัย อาหารและโภชนาการ 4) ด้านการมีงานทำและมีรายได้ 5) ด้านนันทนาการ โดยมี
 รายละเอียดดังนี้

1. ด้านการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ เคยมีระดับการศึกษาที่ต่ำกว่าการศึกษา
 ขั้นพื้นฐาน และมีทักษะความรู้ ความสามารถในระดับต่ำ จึงไม่สามารถที่จะไปทำงานที่ต้องใช้
 ทักษะความรู้เฉพาะ และหรือทำงานในงานที่มีความมั่นคงได้ ประกอบกับการเกิดปัญหาในชีวิต
 การขาดที่พึ่งพิง ขาดผู้ให้ความช่วยเหลือจุนเจือ แต่อย่างไรก็ตามเมื่อมีโอกาสผู้ให้ข้อมูล จึงมี
 การวางแผนในเป้าหมายชีวิตที่จะเกิดความมุ่งมั่นทุ่มเทให้กับตนเองที่จะเรียนรู้ ศึกษา อบรม
 แต่ในการศึกษาดังกล่าวนั้นจะพบว่า ผู้ให้ข้อมูลต้องการจะเน้นไปในด้านการฝึกอาชีพเสียส่วนใหญ่
 ดังนั้น ในการจัดสวัสดิการด้านการศึกษา ส่วนใหญ่จึงเป็นการจัดให้ผู้ให้ข้อมูลได้ฝึกฝน อบรม
 พัฒนา ปฏิบัติการทางด้านวิชาชีพการเกษตรกรรม การช่างการใช้แรงงาน หรือ ความถนัดเฉพาะ
 ด้านอื่น ๆ ของผู้ให้ข้อมูลแต่ละราย มากกว่าจะเป็นการจัดการศึกษาเพื่อให้ได้รับเอกสารหลักฐาน
 แสดงคุณวุฒิทางการศึกษา ดังตัวอย่างถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าให้ผู้วิจัยฟังตอนหนึ่งว่า

“...ผมเรียนไม่จบหรอก เรียนไม่สูงอย่างคนอื่นเขา เราไม่มีโอกาส แต่เราอ่านออกเขียน
 ได้ก็พอละ แต่ถ้าสอนให้ผมฝึกอาชีพอะไรเนี่ยผมก็เรียนหมด ผมก็ตั้งใจเรียนที่เขาสอนให้เลี้ยงหมูบ้าง

เสียงไปบ้าง ดีกว่าอยู่ว่าง ๆ เพื่อเราจะได้มีวิชาติดตัวไปบ้าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2562)

“...บางวันครูเขาก็มาสอนให้วาดรูปบ้าง ระบายสีบ้าง มันก็ดีนะ มันฝึกจิตเราดี ฝึกให้สงบนิ่ง บางครั้งเราก็เครียด พอเครียดเราสูบบุหรี่มันก็หาย แต่ที่นี้เขาห้ามสูบ ต้องแอบ ๆ ไปสูบบ้าง เรื่องเรียนนี้ผมก็ไม่รู้จะเอาวุฒิไปทำไม เราอายุปานนี้แล้วใครเขาจะรับทำงานละ เคยไปทำงานเมืองนอกอยู่พักหนึ่งก็ไม่ได้มีวุฒิอะไรกับเขา...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2562)

“...ผมอ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ ผมไม่เคยได้เรียนหนังสือกับเขาหรอก แต่ให้ทำอะไร ผมก็ทำ อย่างซ่อมหลังคาเนี่ยผมก็ซ่อมมาแล้วเพราะเคยทำ หรือตอนที่เขามาอบรมให้ทำปุ๋ยหมัก ให้เก็บเศษใบไม้ เศษหญ้าไปหมัก แล้วใส่น้ำยาหมักหรือเขาเรียกอะไรอีเอ็มหรือ แล้วก็เอาไปรดน้ำต้นไม้ ผมว่าดีกว่าที่ให้ผมไปนั่งเรียนหนังสือนะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2562)

2. ด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ สนใจตนเองเรื่องสุขภาพอนามัย ความสะอาดน้อย หรือไม่สนใจดูแลรักษาสุขภาพของตนเอง เนื่องจากว่าการขาดสิ่งอำนวยความสะดวกในชีวิตหลายประการ แต่เมื่อเข้ามาสู่กระบวนการให้การช่วยเหลือในด้านปัจจัยขั้นพื้นฐานของการดำรงชีพ ก็จะได้รับบริการการตรวจสุขภาพทั่วไปจากสถานพยาบาลสาธารณสุข ตลอดจนเรื่องการดูแลสุขภาพอนามัย การออกกำลังกาย ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ส่งเสริมให้ผู้ให้ข้อมูลมีความมุ่งมั่นทุ่มเทที่จะรับผิดชอบในทักษะชีวิตของตนเอง สนใจ ใส่ใจ เห็นความสำคัญของการรักษาความสะอาดของตนเองมากขึ้น ตลอดจนมีวิธีการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองในด้านการรักษาสุขภาพอนามัย อาทิ การแปรงฟัน อาบน้ำทำความสะอาดร่างกาย และเปลี่ยนเสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย การโกนหนวดเครา ตัดเล็บ ตัดผม เป็นต้น ยกตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลที่เล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...เมื่อก่อนเรายังไงก็ได้ กินนอนง่าย ๆ ตามตลาดบ้าง ตามข้างถนนบ้าง นาน ๆ ที่ก็ไปอาบน้ำที่วัด ขอพระอาบน้ำบ้าง ก็มันไม่มี แต่พอมาอยู่สงเคราะห์ เขาก็มีเสื้อผ้าให้เปลี่ยนได้ อาบน้ำทุกวัน เป็นห้องน้ำรวม เขาก็แบ่งเวรทำความสะอาดกัน ช่วยกันทำ พอมาอยู่ที่นี่เราก็ต้องทำความสะอาดทั้งตัวเราและที่ที่เราอยู่...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 17, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

“...ผมชอบสะอาด คูในห้องของผมสิ ผมขัดห้องน้ำทุกวัน รอบ ๆ ห้องผมก็เก็บกวาดถูจนกระทั่งเขาบอกว่าถ้าใครสะอาดทุกวัน จะมีรางวัล แต่ละคนก็เลยแข่งกันทำความสะอาดบ้านของใครของมัน มันก็ดูเรียบร้อยดี...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 23, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2562)

“...ปกติหมออนามัยเขาจะมาตรวจร่างกายพวกเราทุกเดือน ถ้าใครเจ็บป่วยไข้ก็มียามาให้ หรือถ้าใครป่วยไม่ไหวเขาก็พาไปโรงหมอ เนี่ยนั่งรถสี่ชมพู่ไป นอกจากยาคิดเวชที่เรากินกันทุกวันนะ วันนั้นอีแนนมันอาละวาด มันไม่กินยาคิดเวช แล้วมันไปทำงานข้างนอก ไปทะเลาะกับคนที่ทำงาน

พอกลับมานี้มันก็เมา มันเอามิดวงไล่จะฟันพวกหนู พี่เขาก็เลยเอามันไปสวนปรุงเลย...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 37, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

3. ด้านที่อยู่อาศัย อาหารและโภชนาการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้สิทธิในการพักอาศัยอยู่ในบ้านพักแบบส่วนตัว โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการอยู่อาศัย ภายในห้องถึงจะแคบแต่ก็มีพื้นที่เป็นสัดส่วน ห้องน้ำ พื้นทีนอน ส่วนด้านอาหารและโภชนาการ ผู้ให้ข้อมูลก็มีหน้าที่ผลิตเปลี่ยนเวรทำครัวในพื้นที่ส่วนกลาง ช่วยเหลือซึ่งกันและกันในการคัดเลือกวัตถุดิบปรุงอาหาร ยกตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลเล่าให้ผู้วิจัยฟังว่า

“...ผมทำทุกอย่าง ก่อไฟที่ใช้ถ่านที่เผาตัวเองนี่แหละเมื่อก่อนใช้แก๊สที่หมักจากขี้ไก่ แต่ตอนนี้สายแก๊สมันรั่ว ครูที่เลี้ยงเขายังไม่ได้เปลี่ยนให้ ก็เลยใช้ถ่านก่อไฟเลย หุงข้าว ทำกับข้าว อย่างเย็นวันนี้จะผัดผักกับหมู แล้วก็ไข่เจียว เราก็ช่วยกันทำ เจ้าหน้าที่เขาก็จะเอาพวกหมู ผักมาให้ไว้ในตู้เย็นทุกวัน เขามีอาหารมาให้เราต้องช่วยตัวเอง ถ้าไม่ทำ เราก็ไม่มีกิน ไข่ก็ไปเก็บในเล้าไก่ที่เลี้ยงตอนเช้ามันจะออกไข่ 3 ลูกมั่ง 4 ลูกมั่ง แล้วแต่ ก็เอามาทอดกินบางทีก็ต้ม...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 31, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

“...วันนี้ผมหุงข้าว ช่วยกันทำกับข้าว แบ่งเป็นเวรกันคนละอาทิตย์ บางคนมันก็ไม่ทำนะ รอมานั่งกินอย่างเดียว ผมอะหุงข้าวและทำกับข้าวได้หลายอย่าง ทั้งผัด ทอด ต้ม แกง เมื่อก่อนผมเคยทำงานร้านอาหาร ได้ฝึกมาบ้าง ก็ทำกับข้าวให้เพื่อน ๆ พี่ ๆ กิน เพื่อน ๆ ชอบบอกว่าอร่อย วันนี้ก็ทำผัดกระเพราให้กิน ครูเขาจะซื้อพวกหมู ผัก มาให้ เราจะกินอะไรกันเราก็บอกเขา ทุกอาทิตย์เขาก็จะเอามาใส่ตู้เย็นให้ทำกินเอง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 29, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

“...พี่เอียดเขาทำให้กินคะ เขาจะมาทำทุกวันที่บ้านหลังใหญ่ ส่วนพวกหนูก็ช่วยเขา ทุกคนช่วยกันล้างผักบ้าง ล้างจานบ้างในครัว แต่ถ้าให้หุงข้าวนะ กินกันไม่ได้ และเป็นโจ๊กบ้าง บางทีก็ดิบ แต่เขาก็สอนนะคะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 38, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

4. ด้านการมีงานทำและการมีรายได้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีรายได้จากการทำงานในบ้านน้อยในนิคม ที่มีคนมาจากงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะฝีมืออะไรมากนัก ส่วนใหญ่ก็จะใช้แรงงาน เช่น มีคนให้ไปตัดหญ้าสนามหญ้าบ้าง หรือจ้างไปทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ยกตัวอย่างบางถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าให้ผู้วิจัยฟัง เช่น

“...ช่วงนี้จะมีคนเขาเอาต้นมะกรูดมาให้เด็ดใบมันออกจากกิ่ง ก็ได้เงินกิโลละห้าบาท ทำทุกวันเลย ต้องรีบเด็ดก่อนใบจะเหี่ยวเพราะมันจะได้น้ำหนัก ราคาดี ถ้าใบมันแห้งมันเราต้องเด็ดเยอะกว่าจะได้กิโลนึง ตอนเช้าเขาเอามาส่งและพุงนี้เย็นเขาถึงจะมาเอาไป เราก็ใส่ถุงปุ๋ยของใครของมันใครทำมากก็ได้มากแล้วแต่คน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 15, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

“...ที่เขาสอนให้หนูทำพรหมเช็ดเท้า แล้วก็ทำเหรียญโปรยทานส่งตลาด มีส่งมาทุกวันเลย ยิ่งช่วงเดือนมีนา เมษายน ที่เขาบวชพระกันเยอะๆ นะ ทำไม่ทันเลย อย่างเหรียญโปรยทานก็ได้ ราคาร้อยละ 200 วันหนึ่งทำได้เป็นร้อยอันค่ะ ถ้าตั้งใจทำดี ๆ รู้จักเก็บเงินนะ มีรายได้เยอะเลย บางที เขาก็สอนให้พับต้นผ้าป่าที่ใส่เงินอะคะ อันนี้ไม่ละ 50 สตางค์ ใต้น้อย แต่ก็ยังดี...” (ผู้ให้ข้อมูล รายที่ 38, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

“...มีครูมาฝึกสอนให้พวกผมทำกระดาษต้นไม้ม้วนปั้น ฝึกขึ้นรูป ประกอบ ผสมปูน ตอนแรก ๆ ก็ทำไม่ได้ ส่วนผสมปูนทราบไม่ถูก พอเราทำบ่อย ๆ เข้ามันก็ดีขึ้น พวกอุปกรณ์ เจ้าหน้าที่นิคม เขาลงทุนให้ก่อนพวก ปูน ทราย เนี่ย พอได้เงินก็มาหักจ่ายคืนให้ ตอนนี่เริ่มมีคนเขาสั่งมาเยอะมาก กระดาษต้นไม้ม้วนเป็นรวงแวนอนก็มี นี่ยังทำไม่ทันกันเลย มันมีหลายแบบ หลายราคา ก็เริ่มต้นที่กระดาษละ 400 บาท จนถึง 600 บาท...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 23, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2562)

5. ด้านนันทนาการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีความมุ่งมั่นในด้านการศึกษาดูงานท่องเที่ยว หรือไปร่วมกิจกรรมด้านการทำนุบำรุงประเพณี วัฒนธรรมร่วมกับชุมชน หน่วยงานในพื้นที่ มีการจัดกิจกรรมออกกำลังกายตอนเช้า ตอนเย็น ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีความเห็นว่าเป็นกิจกรรมที่ให้โอกาสในการผ่อนคลายจากความเครียด เพราะบางครั้งการอาศัยอยู่รวมกัน อาจจะมีบางอารมณ์ที่มีความเครียด ความกังวลใจ หงุดหงิดใจ ไม่สบายกาย ไม่สบายใจ คับข้องใจ หาทางออกไม่ได้ ซึ่งนำไปสู่การทะเลาะเบาะแว้งในกลุ่ม กิจกรรมเหล่านี้ทำให้ผู้ให้ข้อมูล มีความมุ่งมั่นทุ่มเทที่จะเรียนรู้การทำกิจกรรมร่วมกันที่หลากหลาย ยกตัวอย่างคำพูดของผู้ให้ข้อมูลที่เล่าให้ผู้วิจัยฟังดังนี้

“...เขาพาไปเที่ยวทะเล...สนุกมากครับ ได้นั่งรถเที่ยว ไปกันทุกคนเลย มันทำให้เราผ่อนคลายดีนะ...ผมชอบ อยากให้เขาพาไปทุกปี บางทีอยู่ที่นี้ เวลาไม่มีอะไรทำมันก็เบื่อ เราได้ออกไปเที่ยวข้างนอกบ้างก็มีความสุขดี เราไม่มีโอกาสอย่างคนอื่นเขา บางทีเขาก็พาไปวัด ก่อเจดีย์ทรายบ้าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2562)

“...ทุกวันพุธกับวันศุกร์ตอนเย็นผู้ปกครองเขาพาวิ่งออกกำลังกายรอบ ๆ นิคมนี้แหละ วิ่ง 2 รอบมั้ง 3 รอบมั้ง แล้วแต่...มันก็ไกลอยู่นะ 3 กิโลเมตร ได้มั้งเนี่ย เหนื่อยเลยแหละ มันทำให้เราคลายเครียดไปด้วย พอเหนื่อยมันก็หลับสบาย...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

“...ปีแล้วไปก่อเจดีย์ทราย วัดใกล้ ๆ นี้แหละ วัดเขามิ่งงานวันสงกรานต์ ก็สนุกดี เขาพาไปหมดนี้แหละ พอเลิกงานนะ ผมก็เก็บขวดที่เขาทิ้ง เก็บมารวมไว้ที่นี่ แล้วก็เอาไว้ขาย บางคนมันก็ไม่เก็บ แต่ผมเก็บไปเที่ยวสนุกแล้วก็ได้เงินด้วย ผมอยากมีเงินเก็บเยอะ ๆ เราไม่มีอย่างเขา เราก็ต้องออมเล็ก ๆ น้อยนี้แหละ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 26, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2562)

“...เมื่อวันปีใหม่แม่คำแฝง เขาก็จัดวันปีใหม่แลกของขวัญกัน มันเป็นความสุขเล็กๆ น้อยๆ มีคนใจดี และก็มีผู้ปกครองนิคม เอาของกินมาเลี้ยงเยอะแยะเลย ได้กินอิม กินแทบไม่หมด สนุกแล้วก็มียี่ร้องเพลงด้วย ให้อู้ปู้ร้องเพลงไม่หยุดเลย ฟ่อนคล้ายดีค่ะ ทุกคน ทั้งเจ้าหน้าที่และที่พวกหนู ก็มาช่วยกันคนละอย่างสองอย่าง มันมีคุณค่าทางจิตใจนะค่ะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 37, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

ขั้นที่ 2 การยอมรับความเป็นจริง พบว่า เป็นการสะท้อนความคิดของผู้ให้ข้อมูลที่ค้นพบ และยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับตนเอง จากประสบการณ์ในอดีตและปัจจุบัน อันประกอบไปด้วยการตอบสนองของบุคคลในด้านประสบการณ์ ด้านอารมณ์ ด้านสติปัญญาการรับรู้ และด้านพฤติกรรม การสัมภาษณ์พบว่า คำบอกเล่าส่วนใหญ่ของผู้ให้ข้อมูล มีความตระหนักรู้ ความเข้าใจ และยอมรับเหตุการณ์ ตามสภาพจริง มองสภาพของตนเองในเชิงบวก และพยายามทำความเข้าใจข้อมูลข่าวสารที่ถูกต้อง การยอมรับความเป็นจริง ดังกล่าว มีการตอบสนองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านประสบการณ์ พบว่า ผู้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีประสบการณ์ การเรียนรู้ด้วยตนเอง มีความหวัง มุ่งมั่น ผ่านจากการที่ตนเอง เคยประสบปัญหาในการดำเนินชีวิตตั้งแต่วัยเด็ก ช่วงวัยรุ่น เช่น ความเปราะบางของสถาบันครอบครัวที่พ่อแม่หรือเครือญาติ ไม่ได้ทำตามบทบาทหน้าที่ ไม่อุปการะเลี้ยงดู การอบรม การปลูกฝังที่ดี และการไม่ได้รับการศึกษาหรือมีการศึกษาในระดับต่ำ นอกจากนี้ ปัญหาที่เกิดจากผู้ให้ข้อมูลที่ติดยาเสพติด และประพฤติดนไปในทางผิดกฎหมาย เป็นต้น ส่งผลให้การดำเนินชีวิตประสบปัญหา ดังตัวอย่างถ้อยคำที่ผู้ให้ข้อมูลเล่าให้ผู้วิจัยฟัง ดังนี้

“...บ้านมีที่ดินเยอะแยะ ครอบครัวยแตกสลาย บ้านแตกสาแหรกขาด พ่อไปทางแม่ไปทาง พ่อมีเมียน้อย แม่ค้าทุกวัน ทะเลาะกันเถียงกัน พ่อมีเมียน้อยได้ แม่ก็มีผัวใหม่บ้าง มีงมีได้กูมิได้ ส่วนพี่ผมมันก็เอาที่ดินไปจ้างอง ไม่ส่งเขา เขาก็ยึด ผมก็เลยไม่รู้จะทำยังไงก็เลยหนีออกจากบ้านไปหางานทำ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 19, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

“...ผมรู้แต่ที่เกิดที่พิจิตร ผมโดนทิ้งตั้งแต่ยังเด็กทารก มีคนใจดีพาผมไปเลี้ยงที่บ้าน สงเคราะห์เด็กที่เชียงใหม่...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 29, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

“...เตี้ยหนูเป็นคนไทยเชื้อสายจีน เขาไม่ยอมรับที่หนูเป็นแบบนี้ เขาอยากให้หนูเป็นผู้ชาย มีเมียมีลูกมีหลานให้เขา พี่สาวมันก็ไปมีครอบครัวของมัน แม่หนูเขารักหนูนะ แม่ไม่รู้จะทำยังไงก็เตี้ยเขาไม่เอาอะ หนูก็เลยหนีออกจากบ้าน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 15, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

“...ไม่มีพ่อแม่ แม่เลี้ยงเอาผมมาเลี้ยงตั้งแต่เด็ก เลี้ยงโตมากับลูกเขานั่นแหละ ผมไปทำลูกเขาตอนผมโต เขาแจ้งความผมจึงโดนจับข้อหาอนาจาร ไปอยู่ในคุกได้ 1 ปี 6 เดือน พอพ้นโทษ

มาผมก็เลยไม่ได้ไปอยู่นั้นอีกเลย ผมนอนใต้สะพานหน้าวัด...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ประสบการณ์ในอดีตที่บุคคลได้ประสบแต่ความเจ็บปวดร่างกาย และจิตใจ ความทุกข์ทรมาน พยายามหาทางแก้ไขด้วยตนเอง ด้วยการหลบหนี หลีกหนีจากปัญหาชีวิต จึงนำประสบการณ์ชีวิตที่ได้รับ มาเป็นแรงบันดาลใจทำให้ตนเองมีความพยายาม เรียนรู้ เพื่อเอาตัวรอดชีวิตต่อไป

ด้านอารมณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีความหวังว่าตนเองยังมีโอกาสที่ดีอยู่ และพยายามค้นหาปัญหาที่ผ่านมาของตัว และสาเหตุของปัญหาที่เกิดขึ้นตามสภาพที่เป็นจริง และมีความกังวลใจในตนเองดีขึ้น ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่แสดงให้เห็นในขั้นตอนของการค้นพบสภาพการณ์จริง ด้านอารมณ์ ยอมรับ รู้ตัวเอง รับรู้สภาพปัญหาของตนเองเป็นอย่างดี มีความหวังว่าตนเองยังมีโอกาสที่ดี โดยผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะพูดคล้ายคลึงกัน ดังนี้

“...หนูรู้ว่าหนูไม่มีพ่อแม่ตั้งแต่เด็ก หนูอยู่กับแม่เลี้ยงรับอุปการะ เป็นครอบครัวอุปถัมภ์ที่มูลนิธิ พออายุเกิน 18 ปี เขาก็ให้ออก โชคดีหนูมีโอกาสได้เรียน ปวช. ด้านอาหารเลยได้ไปฝึกงานที่สถานสงเคราะห์ และอาศัยอยู่ที่นั่นเลย คนมันเยอะ เราไม่ได้ฝึกอะไรมาก แต่พอมายู่ที่นี่เราได้ทำงาน พี่เขาก็สอนให้ทำงานหลายอย่าง ได้หาเงินเอง เก็บและออมเอง ได้ฝึกดูแลตัวเอง ตอนนี้หนูมีเงินเก็บเยอะเลย...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 37, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

“...ทำงานหลายที่มาก เช่น โครงการระหว่างประเทศ เป็น NGO พอสัญญาหมด ก็ว่างงานอยู่กับบ้านเฉย ๆ แล้วก็มาสมัครทำงานบัญชีในโรงแรม แล้วก็ลาออก อยู่บ้านไม่ได้ เพราะทะเลาะกับพี่สาว เขาไม่ให้อยู่ ก็เลยมาอยู่ที่สวนปรุง เขามีที่นอนแบ่งเป็นเคส ๆ กับ คนที่เป็นโรคจิตจริง ๆ กับคนปกติ ที่มีปัญหาทางบ้านปรับตัวเข้ากับญาติพี่น้องไม่ได้ หรือญาติทะเลาะกัน เขาก็ให้ไปอยู่ตรงอาคารคนที่มีปัญหาทางบ้าน พอมายู่ที่นี่ก็ต้องปรับตัวได้ทำงานได้เงินบ้าง เล็ก ๆ น้อย ๆ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 43, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

“...ผมอยู่กับแม่เลี้ยง พ่อเลี้ยง ตอนเป็นวัยรุ่น พ่อไม่มีงานทำก็ใช้ชีวิตเร่ร่อน เก็บขวดพลาสติก ของเก่าขายประทังชีวิต นอนใต้สะพานข้ามแม่น้ำ ดิฉันก็คิดพราดผู้เยาว์ พอมายู่ที่นี่ชีวิตก็ดีขึ้นนะ ได้เก็บเงิน รับจ้างทำงาน ขายของเก่าและทำงานอื่น ๆ ที่คนแถว ๆ นี้เค้าจ้าง วันนี้มีเงินเก็บเยอะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

“...แม่แท้ ๆ ผมเป็นช่างเสริมสวย ส่วนพ่อเป็นซ่อมรถ เคยมีที่ดินหลายแปลง แต่ถูกยึดเนื่องจากพี่ชายมีปัญหาหนี้สิน เอาที่บ้านไปจำนอง พ่อแม่จริงก็แยกทางเพราะอยู่กินด้วยกันไม่ได้ ทะเลาะกันบ้านแตกสาแหรกขาด ผมเคยดิ้นรนพยายามมา ตอนวัยรุ่นชีวิตมีปัญหาหลายอย่าง ใจจริง ๆ อยากกลับไปเปิดร้านซ่อมมอเตอร์ไซด์ แต่ผมยังไม่รู้ว่าจะออกไปจากที่นี่ยังไง จะออกไปแบบไหน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 19, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

สรุปได้ว่า การมีอารมณ์ที่ยอมรับความเป็นจริง ในปัจจุบันของตนเอง ส่งผลให้บุคคล เป็นผู้ที่มามีอารมณ์ มุ่งมั่นพยายามเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาอุปสรรค อันเกิดจากภาวะความเครียด ความวิตกกังวลของตนเองและกลุ่ม ด้วยการเสริมสร้างกำลังใจที่เข้มแข็งให้กับตนเองและกลุ่ม

ด้านสติปัญญาการรับรู้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีความมุ่งมั่นในการเรียนรู้ รับรู้ การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน มีการพูดคุย ปรึกษาหารือกับคนรอบข้างที่ประสบปัญหาคล้ายคลึงกัน ตลอดจนการปรึกษาพี่เลี้ยงหรือผู้ที่ให้การสนับสนุนดูแล และนำข้อมูลความรู้ที่ได้มาช่วยให้ตนเอง ตัดสินใจแก้ไขปัญหาของตนเองและกลุ่มตามสถานการณ์ต่าง ๆ ได้ ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ ของผู้ให้ข้อมูลที่บอกเล่าให้ผู้วิจัยฟัง เช่น

“...ถึงผมจะคิดเหล้าติดยา ผมก็รู้ตัวนะรู้ผิดชอบชั่วดี อะไรดีเราก็ทำ อะไรไม่ดีเราก็ ไม่ไปยุ่ง เพื่อนมันชวนให้ไปเดินยาผมไม่ไป ถ้าผมไปนะป่านนี้ผมนอนอยู่ในคุก ผมยังเดือนมันเลย ให้มันออกมาจากชีวิตแบบนั้น ยังไงก็หนีตำรวจไม่พ้นหรอก ผมไม่ไปยุ่งแล้ว เกือบโดนจับได้ เราไม่มีอย่างเขา เรามาอยู่แบบนี้ยังดีเสียกว่า มาอยู่นี้ก็อยู่ดีมีกินดูแลเราตลอด สอนอะไรหลายอย่าง ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2562)

“...เมื่อก่อนโดนหลอกไปลงเรือประมงหลายเดือน อยู่อ่าวนั่นแหละไปไหน ไม่ได้เลย ทะเลล้อมรอบ พอตกเย็นก็มานั่งจับเข้าคุกกัน นับวันขึ้นฝั่ง มันนานมาก แต่ก็ทำอะไรไม่ได้ วันขึ้นฝั่ง นะดีใจมาก รู้สึกมีอิสระเลย แต่ได้เงินมานิดเดียว 4-5พัน ก็ชวนกันไปเที่ยว หางานอื่นทำ แต่ก็ ไปไม่รอด มีคนเขาแนะนำให้มาอยู่สงเคราะห์ที่เมืองนนท์ มันก็มีที่กินที่นอนดี แต่ไม่มีเงินเก็บ จนมาอยู่ที่นี่แหละครับ อยู่ไปก่อนแล้วค่อยหาทางแก้...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2562)

“...เราเรียนไม่เก่ง แต่เรายังสติดี ดีกว่าเมื่อก่อนอยู่สงเคราะห์ ต้องอยู่กับพวก โรคจิต บางคนไม่ไหว เดินคุยคนเดียวมั่ง แก้วน้ำมั่ง แต่พอมาอยู่ที่นี่เขาคัดคนที่พอรู้เรื่อง คุยรู้เรื่อง ช่วยเหลือ ตัวเองได้ เราก็ยังแอบภูมิใจเลยที่ยังมีคนคอยช่วยเหลือ ครูพจน์เขาคอยสอนเราทำงานพวกกระถาง ต้นไม้ หาดอาหาร คอยจัดยาให้กินทุกวัน ถ้ากลับไปบ้านก็จะไปทำกระถางต้นไม้ปูนปั้นขาย แต่เรา ต้องมีทุน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 26, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2562)

สรุปได้ว่า สติปัญญาการรับรู้ การเรียนรู้ วิธีการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าของตนเอง และกลุ่มแบบเพื่อนช่วยเพื่อน และมีความมุ่งหวังภายในตนเอง และมีรูปแบบการปรึกษากับ ผู้ที่มีบทบาทในการช่วยเหลือแก้ปัญหาของตนเองและกลุ่มได้

ด้านพฤติกรรม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีความตระหนัก รับรู้ว่าตนเองต้องมีการระ หน้าที่ มีความรับผิดชอบ มองสภาพการณ์ที่เกิดในแง่ดี ปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้น ทำความเข้าใจกับปัญหา รู้สิ่งที่ตนเองต้องการ ใช้ประสบการณ์แก้ไขปัญหาที่ผ่านมาและประยุกต์ใช้

กับการแก้ไขปัญหาใหม่ที่จะเกิดขึ้นในอนาคตได้ ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลที่บอกเล่าให้ผู้วิจัยฟัง เช่น

“...เมื่อก่อนเราทำตัวไม่ดี เคยติดคุก พันโทษออกมาทีลำบากไปตัดอ้อย ชีวิตเครียด พอมีโอกาสมาอยู่แบบนี้ เราก็ต้องปรับปรุงตัวเอง เปลี่ยนตัวเอง อยู่ที่นี่มันมีเวลาว่างเยอะ รู้ตัวว่าเริ่มรับผิดชอบเยอะ ก็พวกผักนี่แหละ เรารับผิดชอบมัน ใส่ปุ๋ยมัน ทำให้มันก็รักมัน บำรุงดินให้มัน พอถึงเวลามีคนมาซื้อเราก็ภูมิใจ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 20, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2562)

“...ตอนมาอยู่แรก ๆ ก็ไม่ได้ทำอะไร เขาให้ปรับตัว พออยู่ได้สักพัก ก็เริ่มรู้งาน ก็แบ่งหน้าที่ที่เป็นส่วนรวมกันทำ อย่างหุงหากับข้าวผมก็จะหุงข้าว ส่วนเอสมันเก่งทำกับข้าว ก็ช่วยกันมาแรก ๆ มันไม่ทำเลยนะ พออยู่ไปมันก็ปรับตัว ตอนอยู่ข้างนอกแยกกว่านี้เยอะ อย่างในห้องนอนก็ของใครของมัน รับผิดชอบกันเอง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 35, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

“...ก็ปรับตัวเองสิคะ รู้จักเก็บเงิน เขามีงานมาให้ก็ทำ สานตะกร้า ทำเหรียญโปรยทาน ที่อยู่ที่กิน เราก็รับผิดชอบในส่วนของเรา อย่างด้วยงานเรากินแล้ว ก็ต้องล้างเองของใครของมัน ถ้าใครมาวางไว้ไม่ยอมล้าง ไม่เก็บ เขาก็จะทำโทษเรา ว่าเราสกปรก ตอนนี้ทุกคนก็เลยรับผิดชอบตัวเอง มันก็คินะ ของใครของมันไปเลย...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 39, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

สรุปได้ว่า ความพยายามในการปรับพฤติกรรม ปรับปรุงตนเองจากการเรียนรู้ การพัฒนาตนเอง การเรียนแบบผู้ที่ประสบความสำเร็จ มีตัวแบบที่ดี และนำมาพัฒนาทักษะชีวิตของตนเอง และกลุ่ม ซึ่งเป็นวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง โดยใช้ประสบการณ์ในด้านลบ ในอดีตที่ผ่านมาเป็นตัวกำหนดว่า ตนเองต้องเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางบวก และมีความสามารถในการเรียนรู้ทักษะ เพื่อปรับปรุงพลังอำนาจส่วนตัวของตนเองและกลุ่ม

ขั้นที่ 3 การคิดทบทวนตนเอง พบว่า บุคคลมีความตระหนักในการแสวงหาแหล่งผลประโยชน์ ซึ่งจะเป็นแรงผลักดันให้เพิ่มความสามารถ ในการสะท้อนคิดทบทวนตนเอง ทำให้ได้เกิดกระบวนการคิดทบทวนเหตุการณ์ สถานการณ์ ปัญหาของตนเองอย่างรอบครอบ และอย่างเป็นเหตุเป็นผล เพื่อที่จะตัดสินใจและจัดการกับปัญหาเหล่านั้นได้อย่างเหมาะสม เกิดมุมมองใหม่ ๆ มีความเข้าใจปัญหาของตนเองอย่างรอบด้านในทุกแง่มุม เพื่อจะนำไปสู่การแก้ไขปัญหา และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้น อย่างไรก็ตาม เมื่อผ่านขั้นตอนนี้บุคคลจะมีความรู้สึกเข้มแข็งภายในจิตใจของตนเอง มีความสามารถและมีพลังใจตนเองมากขึ้น การสะท้อนคิดถึงความรู้ ความสามารถเดิมของตนเอง ซึ่งเป็นแรงผลักดันให้เปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“.. ผมเรียนช่างก่อสร้างมาครับ เคยเป็นช่างรับเหมาก่อสร้างแถวเพชรบูรณ์ ผมทำงานได้ ทำได้ทุกอย่าง งานปูน ไม้ เชื่อมโลหะ หลัง ๆ พอไม่มีงานจ้าง ไม่มีเงิน เครียด ชีวิตเลยเปลี่ยน แล้วตอนนั้นก็ตักนั่งร้านด้วยสะโพกหัก อยากกลับไปทำงานเหมือนเดิมแต่ทำไม่ได้ชีวิตไม่มีใคร

เหลือแล้ว อายุก็มากขึ้น ทุนก็ไม่มี ก็อยู่มัน ไปแบบนี้ก่อน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

“...คนเรามีมือมีตีน พอเราไม่มีใคร เราก็ต้องดิ้นรนช่วยตัวเอง ถ้าไม่ทำอะไรจะทำให้เราละครับ แม่ผมเป็นครู พี่สาวผมก็เป็นครู แต่ตอนนี้แม่เสียไปแล้ว พี่สาวก็ย้ายไปอยู่กับพี่ที่เมืองนนท์ ตอนแม่ยังอยู่ พี่สาวเขาว่าผมบ้ำให้ไปรักษาที่สวนปรุง ผมก็ไป พอแม่เสีย ผมก็หมดที่ไป บ้านที่เคยอยู่ก็ถูกขาย มาอยู่ที่นี่ก็พยายามเปลี่ยนตัวเอง พึ่งตัวเองให้มากที่สุด อะไรทำได้ก็ทำ แต่ไม่เป็นภาระใครก็เอาละ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 18, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

“...ตอนนั้นหนูรับจ้างกวาดถนนในเทศบาลเชียงใหม่ ทำไม่ไหวก็เปลี่ยนไปรับจ้างขายผักในตลาด ได้เงินวันละร้อยมั่งสองร้อยมั่งแล้วแต่เขาจะให้ พอเรามีปัญหาไม่มีที่นอนก็ไปนอนตามตลาด เขาก็จับไปส่งมหาพน คนมันเยอะหลัง ๆ พอมีโครงการเขาคัดคนที่คุยรู้เรื่อง ทำงานได้ ช่วยตัวเองได้ หนูก็สมัครมา เพื่อมันจะดีขึ้น พอมาอยู่ที่นี่หนูก็ภูมิใจนะได้ทำงานมีเงินเก็บ มีเงินใช้เล็ก ๆ น้อย ๆ แต่มันออกไปไหนไม่ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 40, สัมภาษณ์, 2 พฤษภาคม 2562)

สรุปได้ว่า การคิดทบทวนตนเอง ทำให้รู้และเข้าใจถึงปัญหาของตน โดยทบทวนว่าตนเองเคยมีความสามารถอยู่ในตัวเอง ทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง เกิดความภาคภูมิใจ หากมีโอกาสที่ดีก็พร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้นได้เป็นอย่างดี

ขั้นที่ 4 การค้นหาที่เหมาะสมกับตนเอง พบว่า การตัดสินใจค้นหาและเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรม หรือวิธีการดำรงชีวิตที่เหมาะสมกับตนเอง ควบคุมและจัดการกับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับปัญหาของตนเอง ซึ่งจะช่วยในการตัดสินใจแก้ปัญหาได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยจะทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น และมีความมุ่งมั่น มีเป้าหมาย และมีคุณค่าในตนเอง ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...เจ้าหน้าที่เขาบอกว่ามีโครงการช่วยเหลือให้คนที่ช่วยเหลือตัวเองได้ไปอยู่บ้านคนบ้าพูดไม่รู้เรื่องเขาไม่ไหวมา บางคนพูดกับต้นไม้ บางคนพูดคนเดียว เจ้าหน้าที่คัดเลือกมา เขาก็เลือกผมมา ตอนแรกก็ไม่รู้ว่าจะไปอยู่ไหน เขาบอกมีบ้านให้อยู่ส่วนตัว มีพื้นที่ให้ปลูกผักเลี้ยงไก่ ผมก็ชอบอยู่แล้ว ก็เลยตัดสินใจมา มาอยู่เป็นรุ่นแรกเลยนะอยู่ที่นี่เกือบ 3 ปีได้แล้วมั้ง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2562)

“...ถ้าหาก ทำงานเลี้ยงชีพได้ท่ง ทะเลาะกับเขา อยู่ไม่ได้ เลยไปกินนอนหัวลำโพงอยู่นาน มีคนพาไปอยู่ดินแดง กรุงเทพฯ โน้น แถวอะไรนะ... กรมแรงงานอะ เขาบอกว่ามีที่กินที่นอนดี เราก็รู้เลยว่าเป็นพวกเจ้าหน้าที่สงเคราะห์ เขาบอกผมว่ามีงานให้ทำ ก็ตามเขาไป เราก็คิดว่าเออมันก็ยังดีว่าอยู่แบบนี้วะ ก็เลยตัดสินใจมาอยู่ แล้วพอนานเข้าก็มาอยู่ที่นี่ มันก็ชินละ บางทีก็เบื่อแต่มีอะไรนู่นนี่ให้ทำก็ดีกว่าอยู่เปล่า ๆ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2562)

“...ไปกรีดยางอยู่ได้ และก็พลาดไปติดคุก เกือบปี โคนซื้อหาอาหาร ออกจากคุกก็ขึ้นรถไฟกลับอุดร อยู่ได้สักพัก พอพ่อตายไปหางานทำหลายที่ตัดอ้อยก็ไป ก่อสร้างก็ทำ ชอบทำงานอยู่หนึ่งไม่ได้ พอมาอยู่ที่นี่ก็ไม่ได้อยู่หนึ่ง ผมชอบปลูกผัก เนี่ยแปลงผักพวกนี้ผมก็ทำ ทำอยู่คนเดียว คนอื่นเค้าไม่ชอบก็แล้วแต่เค้า เราชอบทำ ทำอะไรที่เราชอบมันไม่เครียดดี ทำแล้วสบายใจ เราไม่สูงลิ้งกับใคร ใส่ปุ๋ยจี้ควายให้ผัก คอยดูแลดิน มันก็มีความสุขดี เหนื่อยเราก็กัก...” (ผู้ให้ข้อมูล รายที่ 20, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

“...ผมชอบให้อาหารไก่ เนี่ยมีไก่ไข่ 30 ตัว เปิดเพลงวิทยุให้มันฟัง มันออกไปเดิน (หัวเราะ) เก็บไข่ได้ทุกวัน บางทีก็เอาไปขายให้เจ้าหน้าที่ในสำนักงานข้างล่าง โน้น เวลาล้างไข่ไก่ มันไหลไปอยู่ในหลุมเป็นปุ๋ยหมัก เอามารดนำดินไม้ ผมทำตรงนี้อยู่คนเดียวทุกวัน ผมว่ามันสนุกดี ก็ทำแบบนี้มาตั้งนานแล้วครับ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 30, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2562)

สรุปได้ว่า การค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับบุคลิกลักษณะของตนเอง จะทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นในความรู้ ความสามารถของตนเอง และจะนำไปสู่ความชำนาญในทักษะอาชีพ หรือการกระทำกิจกรรมนั้น ๆ ให้ประสบผลสำเร็จ โดยมีเป้าหมายคือความภาคภูมิใจ

ขั้นที่ 5 การเชื่อมั่นในตนเอง พบว่า บุคคลมีความตระหนักในความเข้มแข็งและความสามารถของตนเอง ความพยายามพึ่งตนเอง และมีกำลังกายกำลังใจอันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเอง และแสดงออกถึงพฤติกรรมที่มีความกล้าในการเรียนรู้และสามารถแก้ไขปัญหาก็ได้ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ ในครั้งต่อ ๆ ไป โดยสามารถที่จะกลับไปสู่วงจรของขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจได้อีกอย่างเป็นพลวัต ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...ผมก็ไม่ได้หวังว่าจะไปไหนได้ ก็มันไม่มีญาติพี่น้องที่ไหน ก็อาศัยอยู่ในนี้แหละ เราตัวคนเดียวมาตั้งแต่เด็ก โคนทิ้งมาตั้งแต่เด็ก อยู่ที่นี่ผมก็มีหน้าที่อะไรตั้งหลายอย่างให้ไปช่วยทำอะไรก็ทำ ครูเขามาสอนเผาถ่าน เนี่ยโรงเผาถ่านตรงห้องผมเนี่ย ผมก็พยายามเรียนรู้กับเขา เพื่อเราจะไปทำเป็นอาชีพเราได้ ความหวังในอนาคตหรือก็อยู่นี้ไปจนกว่าเขาจะไม่ให้อยู่ (หัวเราะ) ยังคิดไม่ออก แต่เราภูมิใจที่จะอยู่ที่นี้ และทำแบบนี้ไปก่อน นี้อยู่มา 2 ปีแล้ว ยังอยู่ได้ มีปัญหาอะไรก็แก้กันไป เราเป็นเด็กกว่าเขา ไม่ทะเลาะกับใครครับ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 29, สัมภาษณ์, 23 พฤษภาคม 2562)

“...เมื่อก่อนผมรับจ้างขุดผักขึ้นรถ เข็นรถใส่ผักในตลาดสด กินนอนอยู่กับเขาเสร็จ พออายุมากขึ้นไม่ค่อยไหว ปวดเอว เด็กหนุ่มมันแรงดีกว่า เขาก็ไม่จ้างเรา เขาก็จ้างคนหนุ่มดีกว่า ดีเนาะ หางานไม่ได้กินนอนอยู่แถวหน้าวัดหลวงพ่อ พอมีคนรับไปส่งเคราะห์วังทอง เราก็ตัดสินใจลองไปกับเขาดู เขาพาไปตรวจร่างกายเลย หว่าเราติดยาอีก (หัวเราะ) มันก็ต้องมีมั้งนิดหน่อยสิ พอเราไปอยู่ได้สักพักเขาเห็นเราช่วยเหลือตัวเองได้ดีเขาประเมินอะไรสักอย่าง บอกเราได้เกรดเอ

หลัง ๆ ก็มีคนมารับไปจ้างตัดขยะ คัดพวกขวดแก้ว กระจบอง ใต้วันละร้อยห้าสิบบาท แต่มันไม่ได้ไปทุกวัน เพราะเขาไม่ได้จ้างประจำ เสียค่าเช่าเขาจ้างทุกวันนะป่านนี้มีเงินเดือนกินไปแล้ว เราก็อยากมีเงินเก็บมีอะไรกับคนอื่นเขาบ้าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2562)

“...ตอนเกณฑ์ทหารแยกมานี้ ยังอยู่มาได้ นับอะไรกับแค่นี้ อยู่กินสบาย ได้ทำอะไรด้วยตัวเองพึ่งตัวเอง เรายังมีร่างกายเราจิตใจเรายังดีอยู่ มีกำลังใจจากตัวเราเองนี่แหละ เราไม่มีใครให้ห่วง ก็อยู่แบบนี้ที่สงเคราะห์มาเป็นสิบ ๆ ปี ตั้งแต่ยังไม่มียังไม่มีอะไรเลยแต่คนมันเยอะ พอมาอยู่ที่นี่มันเป็นสัดเป็นส่วน พอส่วนตัวเราได้หน่อย แต่ก็มีปัญหากันบ้างทะเลาะกันบ้าง แต่เวลาทำงานส่วนรวมก็ช่วยกันทำอย่างซอมศาลานี้เนี่ย หลังคามันรั่วผมก็ซ่อมได้ เราไม่เกียจหรือกลัวใคร แต่เวลาเขาให้ไปทำแปลงผักก็รับผิดชอบของใครของมัน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12, สัมภาษณ์, 29 พฤษภาคม 2562)

สรุปได้ว่า การเชื่อมั่นในตนเอง ในวิธีการปฏิบัติตนเองที่คิดว่าตนเองจะประสบความสำเร็จ นั้นเป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้บุคคลเกิดกระบวนการตระหนักในความเข้มแข็งของตนเอง ตระหนักในความสามารถของตนเอง และตระหนักในการพึ่งตนเอง และสามารถแก้ไขปัญหาได้ด้วยตนเอง

ขั้นที่ 6 การประสบความสำเร็จในตนเอง พบว่า บุคคลจะมีความเข้มแข็งทั้งทางร่างกายและจิตใจ และมีความรู้สึกมีส่วนร่วมในกิจกรรมสาธารณะประโยชน์ มีเป้าหมายในชีวิต มีความหมายชีวิตตามศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเอง มีการพัฒนาตนเอง มีการวางแผนการดำเนินชีวิตของตนเอง มีความรู้สึกถึงความสำเร็จในสถานการณ์ต่าง ๆ ของตนเอง เช่น ความพึงพอใจในตนเอง การเห็นคุณค่าในตนเอง หรือแม้กระทั่งความรู้สึกที่ไม่ได้รับการยอมรับ การแบกรับความรับผิดชอบที่หนักเกิน ตลอดจนการไม่ได้รับความช่วยเหลือจากคนอื่น ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...เห็นร่างกายผมพิการขาไม่เท่ากันอย่างนี้นะ แต่ใจผมสู้ นะครับ สมัยก่อนผมทำงานเป็นช่างเชื่อมเหล็ก เชื่อมโลหะ เป็นลูกจ้างเขา แต่เสียอย่างผมเป็นคนใจร้อน เวลาคนอื่นเขาพูดจา ดูถูกดูหมิ่น เราก็อยากจะไปใส่หน้ามันสักที (หัวเราะ)... แต่หลัง ๆ มานี้ เวลาไม่มีใครมาว่าเรา ดูถูกเรา เราก็คิดอย่างเดียวว่า ก็ช่างเขาเถอะ เราพอใจที่เรามี แค่นี้ผมก็พอใจแล้ว มันอยู่ที่ใจ ถึงจะหมั่นใส่เขาแค่ไหน ก็เก็บไว้ในใจพอ มาอยู่ที่นี้ตอนแรกก็ทำตัวไม่ถูกนะมันเกรง ๆ แต่พอได้ทำนั่นทำนี่ทำอะไรได้หลาย ๆ อย่างผ่าถ่าน ี่เนี่ย ขึ้นไปเก็บไม้ข้างบนดินเขาหลังบ้านเนี่ย มาไว้สำหรับผ่าถ่านพอได้ทำงานเข้ามามันก็ทำให้เรารู้สึกว่าเราเปลี่ยนไปเยอะ ใจเย็นลง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 36, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

“...ตอนวัยรุ่นผมอยู่ปากน้ำ อยู่กับเพื่อน ส่วนมากก็พึ่งตัวเองมาตลอด แต่แรก ๆ เราหลงผิดไป เล่นยาไปเยอะ เดี่ยวนี้ไม่เอาละ เลิกทุกอย่าง คิดได้ว่าต้องรับผิดชอบตัวเอง อยู่ที่นี่พอทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ เก็บเงินได้ นิดหน่อยครับ เช็ด ผมเคยไปขอเขากิน ก็อายเขา ไม่ชอบให้ใครมาว่าให้ เราก็มีสักดีศรี...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 25, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2562)

“...อยู่ที่นี่ผมเก็บเงินได้เป็นหมื่น ผ่ากบฏชิ โครมีอะไรมาให้ผมทำ ผมไม่เกียง บางทีมีคนเขามารับออกไปจ้างตัดหญ้า ภูมิใจครับ พอยังมีเงินเยอะเราจะเอาไว้เลี้ยงตัวเอง ตอนแก่...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

สรุปได้ว่า ความสำเร็จของการเสริมพลังอำนาจในตนเอง พบว่า บุคคลมีเป้าหมายในการดำเนินชีวิต ยังมีรางวัล เป็นสิ่งตอบแทน ไม่ว่าจะเป็นกำลังใจ หรือเป็นตัวเงิน ยิ่งเป็นแรงจูงใจ ส่งผลทำให้บุคคลพัฒนาตนเองให้มีคุณค่า และมีความหวังที่จะประสบความสำเร็จในตนเอง

ดังนั้นจึงกล่าวโดยสรุปได้ว่า การตอบสนองในขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเองของบุคคล ทั้ง 6 ชั้นของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 ข้างต้นนี้ จะส่งผลทำให้บุคคลเกิดกระบวนการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม จากการได้รับข้อมูลย้อนกลับในสถานการณ์จริงของตนเอง และบุคคลรอบข้าง ทำให้มีการตระหนักกับตนเองสม่ำเสมอว่า หากตนเองมีความวิตกกังวลเกินไป จะทำให้สับสน คับข้องใจ ไม่มั่นใจ จนในที่สุดแล้วจะทำให้เกิดกระบวนการตระหนักรู้คิด ในสภาพปัญหาของตน และเปลี่ยนแปลงความคิดไปในทางที่ดี เมื่อคิดไปในทางที่ดีแล้ว ปัญหาทุกปัญหาก็จะดีขึ้นตามมา นอกจากนี้ ปัจจัยภายในที่ส่งผลให้บุคคลเกิดกระบวนการเสริมพลังอำนาจของตนเองได้เป็นอย่างดีได้นั้น ก็คือ ความเชื่อ ค่านิยม เป้าหมายชีวิต ประสบการณ์ที่ได้รับ ตลอดจนการได้รับการสนับสนุนจากสังคมรอบข้างซึ่งเป็นปัจจัยภายนอกที่สำคัญ นั่นเอง

ดังนั้น บุคคลจึงต้องมีความพยายามในการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงตนเอง ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น และทำให้รู้สึกว่าคุณค่าหรือศักยภาพในฐานะที่เป็นทูนมนุษย์ในด้านต่าง ๆ โดยสรุปได้ดังต่อไปนี้

ด้านการมีความรู้ คือ การรู้ตัว รู้ผิด รู้ชอบ รู้ชั่ว รู้ดี รู้คิดทบทวนตัวเองและแยกแยะได้ในพฤติกรรมที่เป็นด้านบวกและด้านลบของตนเองได้

ด้านการมีความสามารถ คือ มีศักยภาพในการทำงานที่ตนเองรับผิดชอบ สามารถเผชิญกับปัญหาอุปสรรคของตนเอง ทั้งทางกายและจิตใจ และสามารถแก้ไขปัญหานั้น ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ด้านการมีทักษะชีวิต คือ มีทักษะทางร่างกาย บุคลิกภาพ ทักษะการเรียนรู้ ทักษะการเสริมพลังในตนเองเชิงบวก มีการเห็นคุณค่าในตนเอง ภูมิใจในการกระทำที่ดี มีทักษะการสื่อสาร มีทักษะกระบวนการคิดวางแผนถึงเป้าหมายความสำเร็จในชีวิตของตนเอง

ด้านการมีทัศนคติ คือ มีการแสดงความรู้สึกที่ดีต่อสิ่งรอบกาย ไม่ว่าจะเป็นบุคคล
 สิ่งของ สถานที่ สถานการณ์ต่าง ๆ และมีแรงจูงใจเชิงบวกในการประพฤติปฏิบัติตนที่ดี
**การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บริการที่กลับบ้านไปอยู่ร่วมกับครอบครัว
 จำนวน 14 ราย สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้**

ขั้นที่ 1 การวางแผนในเป้าหมายชีวิต พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ ได้มีการกำหนด
 การวางแผนในเป้าหมายชีวิต คือ ความมุ่งมั่นทุ่มเท หรือความเชื่อมั่น ยึดมั่น ในทักษะ ความรู้
 ความสามารถของตน กล่าวคือ มีความมั่นใจในตนเอง ที่จะตอบสนอง ต่อความต้องการขั้นพื้นฐาน
 ของตนเองอย่างน้อย ๆ จำนวน 5 ด้าน ได้แก่ ด้านการศึกษา ด้านสุขภาพอนามัย ด้านที่อยู่อาศัย
 อาหารและโภชนาการ ด้านการมีงานทำและมีรายได้ และด้านนันทนาการ ซึ่งการกำหนดเงื่อนไข
 ดังกล่าวนั้น จะทำให้บุคคลมีแรงจูงใจที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนเองไปสู่ความต้องการ
 ขั้นพื้นฐานที่ตนเองได้ตั้งเป้าหมายไว้ ดังนี้

ด้านการศึกษา พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ ได้วางแผนในเป้าหมายชีวิต
 ในการเสริมพลังอำนาจในตนเองในด้านการศึกษา กล่าวคือ มีความมั่นใจในตนเองที่จะศึกษาเรียนรู้
 ข้อมูลข่าวสารจากสื่อออนไลน์ หรือเรียนรู้ได้ด้วยตนเองด้วยวิธีการอื่น ๆ เช่น การอ่าน การเขียน
 หนังสือ ตลอดจนการคิดคำนวณ หรือแม้กระทั่งมีความมุ่งมั่นในการศึกษาต่อยอดในระดับการศึกษา
 ที่สูงขึ้นเมื่อมีโอกาส ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...อยากเรียนต่อครับ อยากเรียนปริญญาตรี ผมจะได้เรียนสูง ๆ เหมือนน้องผม น้องเรียน
 เกสซ์ ผมเรียนจบแค่ ปวช. เทคนิค ด้านการทำอาหาร อยากเรียนบัญชี แต่ไม่รู้ว่าแม่จะมีเงินส่งผม
 เรียนต่อไหม ผมก็ซื้อใบสมัครเรียนมาอ่านอยู่นะ ถ้าได้เรียนก็คงดีนะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 56,
 สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2562)

“...เรียนจบ กศน. ม.6 พอแล้ว ไม่เรียนต่ออายุเยอะ อยู่แบบนี้ที่บ้านไปก่อน ตั้งใจ
 จะช่วยแม่ทำนั่นทำนี่ด้วย แม่เขาแก่แล้ว ผมก็ตัดหญ้า ตัดกิ่งไม้เล็ก ๆ กวาดใบไม้ ช่วยแม่แต่แม่เขา
 บ่นเก่ง ว่าง ๆ ผมก็ฟังข่าว ฟังเพลงวิทยุ แต่ผมคิดอยู่นะ ว่าถ้าวันหนึ่งไม่มีแม่ ผมก็ต้องช่วยเหลือ
 ตัวเองให้ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 50, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2563)

ด้านสุขภาพอนามัย พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ มีกำหนดเงื่อนไขในการวางแผน
 ในเป้าหมายชีวิตของการเสริมพลังอำนาจในตนเองในด้านสุขภาพอนามัย กล่าวคือ มีเป้าหมาย
 ที่เป็นแรงจูงใจตนเองว่า ตนเองจะต้องมุ่งมั่นในการดูแลรักษาสุขภาพให้แข็งแรงสม่ำเสมอ เช่น
 การออกกำลังกาย การเข้ารับการรักษาพยาบาลเบื้องต้นเป็นประจำ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การบำบัด
 รักษาความผิดปกติทางจิต ด้วยยาปฏิชีวนะ ตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...ก็ออกกำลังกาย เนี่ยทำงานบ้านช่วยแม่ ก็เหมือน ได้ออกกำลังกายแล้ว ผมกินยา ก่อนนอนทุกวัน วันละเม็ด มันต้องกินตลอดชีวิตครับ พอยาหมดก็ไปตรวจที่โรงพยาบาล แต่ส่วนใหญ่แม่จะไปซื้อที่ร้านขายยามากกว่า...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 50, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2563)

“...พอร่างกายเราแข็งแรง ไม่เจ็บป่วย จิตใจเราก็จะดีไปด้วย ถ้าเจ็บป่วยแล้วมันคือ ไปหมด ทำอะไรไม่ได้ ทรมาณ เคยเจ็บไข้ครั้งนึง เจ็บเลยครับ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 52, สัมภาษณ์, 28 ตุลาคม 2562)

ด้านที่อยู่อาศัย อาหารและโภชนาการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ มีการวางแผน ในเป้าหมายชีวิต โดยกำหนดเงื่อนไขในการเสริมพลังอำนาจในตนเอง ในด้านที่อยู่อาศัย อาหารและ โภชนาการ กล่าวคือ เนื่องจากที่อยู่อาศัยและอาหารนั้นเป็นปัจจัยพื้นฐานที่สำคัญของการดำรงชีพ ของมนุษย์ทุกคน เพราะฉะนั้นบุคคลจึงมีความมุ่งมั่นทุ่มเทในการที่จะเรียนรู้เพื่อการพึ่งตนเอง และ การมีความรับผิดชอบต่อตนเอง โดยเฉพาะความสะอาดและถูกหลักโภชนาการ ตัวอย่างถ้อยคำ สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...ผมย้ายมาอยู่สระบุรีนี้ก็ 2 ปีแล้ว บ้านหลังนี้ของพี่เขย มาอยู่บ้านเขาทำอะไรได้ก็ช่วย เขาทำ ก็ตั้งใจทำให้ดี หมั่นเก็บกวาดบ้านที่อยู่ให้สะอาด ผมก็คิดนิสัยสะอาดมาตอนที่อยู่สงคราะห์ ที่นั่นแหละ เราอยู่ของเราทุกวัน เราก็ต้องทำให้ดี พี่สาวผมขายอาหารตามสั่ง ก็ช่วยเขาเก็บกวาดล้างจาน หุงข้าวมัน ทำกับข้าว ผมก็พอทำได้ ผัด ทอดอะไรอย่างนี้เอะครับ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 46, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2562)

“...บ้านนี้เป็นบ้านเช่าเขา ผมอยู่ตั้งแต่เกิดแล้วครับ อยู่กับพ่อแม่แล้วก็น้อง เดียวนี้พ่อ เสียแล้ว ตอนเช้า ๆ ทุกวัน ผมเลยมีหน้าที่ต้องหุงข้าวทำกับข้าวให้แม่ แล้วก็หุงข้าวเหนียวด้วย ส่วนแม่ก็จะปิ้งหมูไว้ขายที่หน้าบ้าน เมื่อก่อนทำไม่ได้ แต่ตอนนี้พอได้ทำบ่อย ๆ มันก็ชิน ไปเอง ผมก็ภูมิใจนะ ทำไปด้วยกินไปด้วย คูสิครับผมอ้วนขึ้นไหม (หัวเราะ)...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 56, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2562)

ด้านการมีงานทำและมีรายได้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่ มีการวางแผน ในเป้าหมายชีวิต กำหนดเงื่อนไขในการเสริมพลังอำนาจในตนเอง ในด้านการมีงานทำและมีรายได้ กล่าวคือ บุคคลมีความมุ่งมั่นที่จะทำงานและมีรายได้ ซึ่งเป็นแรงจูงใจของบุคคล โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ถ้าบุคคลมีการเรียนรู้ในด้านนี้และเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองจนนำไปสู่การมีงานทำและการมี รายได้ที่สม่ำเสมอ ก็จะส่งผลทำให้บุคคลมีคุณภาพชีวิตที่ขึ้นตามมา ตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...ผมอยู่กับพ่อ 2 คน พ่อแก่แล้ว น้องสาวเขาทำงานอยู่กรุงเทพ ส่งเงินมาให้พ่อใช้บ้าง ไม่พอค่าน้ำไฟหรือ ผมก็ทำงานอะไรเล็ก ๆ น้อย ๆ ไปช่วยงานหลวงพ่อกี่วัด เขาสร้างศาลาใหม่ หลังเก่ามันเริ่มผุพัง พ่อได้เงินมาซื้ออะไรกินไปวัน ๆ บางวันก็เหล้าก๊ากหนึ่ง กับยาเส้น แก้วร้อนใน ถ้ามีใครจ้างทำงานตลอดก็ดีนะสิ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 55, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2562)

“...รับจ้างจัดแต่งงานครับ เพราะกล้าไม่ขาย เป็นลูกจ้างหลานอีกที ทำมานานแล้ว เราได้เงินค่าจ้างนิดหน่อย เราก็ภูมิใจแล้วครับ ได้มาจากน้ำพักน้ำแรง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 59, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2562)

ด้านนันทนาการ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่มีการวางแผนในเป้าหมายชีวิต ด้วยการกำหนดเงื่อนไขในการเสริมพลังอำนาจในตนเองในด้านนันทนาการ กล่าวคือ บุคคลพึงต้องมีแรงจูงใจในการดำรงชีวิตชีวิต คือ การได้พักผ่อน ผ่อนคลาย ทั้งทางร่างกาย ทางอารมณ์จิตใจ และทางสังคม ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง ว่าเมื่อได้ทำงานแล้วก็ย่อมต้องมีกิจกรรมนันทนาการให้กับตนเอง ตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...ผมช่วยน้องสาวขายกับข้าว ทุกวัน อยู่กรุงเทพฯขายดี เดือนเดือนหน้าจะนั่งรถไฟไปเอายาที่นครสวรรค์ โรงพยาบาลจิต สิริทริราชยังอยู่ที่นั่น ไม่ได้ย้ายมา แล้วผมนั่งกลับมาเลย ถือว่าได้ไปพักผ่อน ผ่อนคลาย ไปท่องเที่ยวในตัว ไปคนเดียวนี้แหละ บ้านแม่ผมก็อยู่นั้น แต่แม่เขาเสียไปนานแล้ว นั่งรถไฟไปไม่ไกล เราอยู่ที่นี้เราก็มึงงาน ช่วยน้องสาวทำงานทุกวัน ถึงเวลาเราก็พักผ่อนเราบ้าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 57, สัมภาษณ์, 23 ตุลาคม 2562)

จึงสรุปได้ว่า การวางแผนในเป้าหมายชีวิต ในการเสริมพลังอำนาจในตนเองของบุคคลนั้น มีความมุ่งมั่นทุ่มเท ความเชื่อมั่นในตนเอง ความภูมิใจในตนเอง ความสนใจใฝ่รู้ในตนเองที่จะสนองความต้องการขั้นพื้นฐานด้านต่าง ๆ ของตนได้ ตลอดจนเป็นแรงผลักดัน หรือแรงจูงใจสำคัญที่จะส่งผลให้บุคคลเกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตนเองได้อย่างยั่งยืน

ขั้นที่ 2 การยอมรับความเป็นจริง พบว่า บุคคลมีการยอมรับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับตนเอง ตระหนักรู้และยอมรับในสภาพปัญหาของตนเอง เข้าใจและกระบวนการคิดในเชิงบวก โดยมีการตอบสนองในด้านต่าง ๆ ดังนี้

ด้านประสบการณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ได้รับประสบการณ์โดยตรงจากตนเอง ที่ผ่านมาในอดีต ทั้งประสบการณ์ที่เป็นด้านดี ส่งผลทำให้ตนเองมีความสุข มีภาคภูมิใจ และประสบการณ์ที่เป็นด้านลบ ส่งผลทำให้ตนเองต้องทุกข์ใจ เศร้าใจ กับข้องใจ นอกจากนี้ประสบการณ์ที่ได้จากการเรียนรู้ หลังจากที่ได้สมัครเข้าร่วมโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้คนเร่ร่อน ขอทาน หรือโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตลอด ระยะเวลาที่ผ่านมา ตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...ยอมรับว่า เมื่อก่อนทำตัวไม่ดี ประชดชีวิต เรื่องไม่ดีอย่าไปพูดมันเลย พูดไปก็อาย แต่รู้ว่ามันเยอะ แต่ทุกวันนี้ก็ได้พ่อใหญ่นี้แหละที่รับผมมาช่วยทำงาน เขามีที่นอนให้ มาเป็นลูกน้อง เขาทำงานจัดร้าน ยกของขึ้นลงจากรถ เราเคยทำชั่วมา ก็เปลี่ยนตัวเองอะไรดีก็ทำ อะไรไม่ดีก็อย่าไปยุ่ง แต่ตอนนี้มาอยู่บ้านเค้า เราก็ต้องทำดี ทำให้เขาเห็นว่าเราเป็นคนดีนะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 58, สัมภาษณ์, 3 มิถุนายน 2562)

“...ก็ตอนเด็ก ๆ ผมบวชเรียน เคยมีประสบการณ์ท่องหนังสือพระได้ พอมาอยู่ที่สงเคราะห์วังทอง ผมก็เป็นคนนำสวดมนต์ตอนเช้าตอนเย็น คนตั้งหลายร้อยแต่ผมสามารถนำสวดมนต์ได้ ผมก็ภูมิใจว่าเราทำได้ ทุกวันนี้บางทีผมก็ยังคิดถึงคนในวังทอง ตอนหลังเขาคัดเลือกให้ผมมาอยู่บ้านเป็นบ้านหลังใครหลังมันชื่ออะไรนะผมจำไม่ได้ บ้านน้อย บ้านน้อย... ผมก็นำเค้าสวดมนต์นั่งสมาธิ วันนี้เรายังมีโอกาสดีกว่าคนอื่น ๆ เยอะที่ทำได้ มาอยู่กับอาที่บ้าน เอาประสบการณ์ดี ๆ มาใช้ อะไรไม่ดีเราก็ติ้งไป...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 54, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2562)

สรุปว่า ประสบการณ์ ที่ได้รับจากสภาพการณ์จริงของตนเองทั้งประสบการณ์เดิมก่อนการเข้าร่วม และประสบการณ์ใหม่หลังการเข้าร่วม โครงการกิจกรรมบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง จะส่งผลทำให้บุคคลมีบุคลิกลักษณะที่มีความภูมิใจในตนเอง เห็นคุณค่าในตนเอง ซึ่งเป็นปัจจัยที่จะนำไปสู่การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง

ด้านอารมณ์ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ ยอมรับในสภาพการณ์จริงของตนเองในปัจจุบัน ในด้านการควบคุมอารมณ์ของบุคคลทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ โดยมีความไม่มั่นคงทางกายและใจ กล่าวคือ ทางกาย ส่วนใหญ่จะมีการแสดงออกทางอารมณ์ที่รุนแรงและทางจิตใจ ส่วนใหญ่จะมีความวิตกกังวล ตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...หงุดหงิดเข้า ผมก็ต่อยใส่กระสอบทรายนั่นไง แม่จึ้น คนแก่อะนะแสบได้ทั้งวันไม่รู้จะบ่นอะไรนักหนา หลัง ๆ เครียดผมก็ดูคนหรี เยอะหน่อย...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 50, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2563)

“...เครียดครับ บางวันอยู่เฉย ๆ ไม่มีอะไรทำ ค่าคนแถวนี้บ้างไม่ชอบ เข้ามารู้ผมบ้า โกรธครับ เรายังไม่ได้ไปทำอะไรเค้าเลย มาว่าเราอยู่ได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 56, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2562)

สรุปว่า อารมณ์ ความเครียด ความวิตกกังวล ส่งผลต่อการแสดงออกทางพฤติกรรมของบุคคล ให้เปลี่ยนแปลงตนเองทั้งในด้านบวกและด้านลบ

ด้านสติปัญญาการรับรู้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ยอมรับสภาพการณ์จริงของตนเองในปัจจุบันในด้านสติปัญญาการรับรู้ กล่าวคือ ส่วนใหญ่ยอมรับกับการที่ตนเองต้องประสบกับปัญหาความผิดทางจิตที่ส่งผลให้มีความผิดปกติทางการเรียนรู้ การรับรู้ ตลอดจนพัฒนาการ

ทางการรู้คิด การแยกแยะได้ในพฤติกรรมที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง ตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...ไม่รู้ภูมิใจอะไรดี คืออย่างไรนะ ผมไม่เข้าใจ ผมมีปัญหาทางสมอง แต่รู้ว่าตอนอยู่ที่บ้านตากฟ้า มันสงบ ร่มเย็น ไม่มีใครมาทวงใจ มีอิสระบ้างแต่ไม่มาก แต่พอกลับมาอยู่บ้านก็มีอิสระ จะทำอะไรก็ได้ แต่ผมต้องกินยาควบคุมสติบางทีมันก็ฟุ้งซ่าน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 57, สัมภาษณ์, 23 ตุลาคม 2562)

สรุปได้ว่า สติปัญญาการรับรู้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อความรู้ ความคิดของบุคคล ซึ่งจะทำให้เกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง

ด้านพฤติกรรม พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่มีการตอบสนองด้านพฤติกรรมที่แสดงออกที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง ปรับปรุงตนเอง แก้ไขปัญหาของตนเอง ตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...สงสารน้องมันคอยดูแลเรา ไหนจะดูแลลูกมัน ตัวมันอีก ต้องมาเป็นภาระกับผม เราเปลี่ยนตัวเอง อันไหนที่ขี้เกียจเราก็ทำตัวใหม่ เปลี่ยนแปลงตัวเอง เนี่ยผมมาอยู่บ้านกับน้องสาว น้องเขย ก็ไปหาปู หาปลาเก็บผักในนาเนี่ย บ้านนอกมันอยู่กินง่าย...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 51, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2562)

“...วังทองนะหรือไป อยู่มารุ่นแรกเลย จำได้หลายคน ตอนไปอยู่ใหม่ ๆ ก็แปลกที่ไม่ทำอะไรเลย วัน ๆ กิน ๆ นอน ๆ พอนานเข้ามันก็ชิน เบื่อ ๆ ผมก็เปลี่ยนแปลงตัวเองมาช่วยเขาทำอะไรได้บ้าง เขาก็ฝึกให้ทำแปลงเกษตร สวนพอเพียงอะ มีความสุขดี แต่พอเขาให้ไปอยู่บ้านที่ทุ่งสาน ก็ไปอยู่รุ่นแรก นี่ก็ 2-3 ปีแล้วมั้ง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 53, สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม 2562)

สรุปได้ว่า การตอบสนองด้านพฤติกรรมในเชิงบวกของบุคคลนำไปสู่พัฒนาตนเอง ปรับพฤติกรรม และสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น และสามารถมีทักษะชีวิตอยู่ร่วมกับคนในสังคมได้อย่างปกติสุข

ขั้นที่ 3 การคิดทบทวนตนเอง พบว่า การที่บุคคลได้สะท้อนคิด ตระหนักรู้เกี่ยวกับสถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับตนเองนั้น เป็นระยะแรกเริ่มของการพัฒนาพลังอำนาจในตัวบุคคล เพื่อตรวจสอบ ค้นหาในสิ่งที่ตนเองสนใจ ใฝ่ใจ และสิ่งที่ตนเองมีความต้องการ ซึ่งจะส่งผลให้เกิดการปรับเปลี่ยนวิธีคิด ทักษะคิด มุมมองและมีแนวความคิดใหม่ ๆ ของตนเอง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของตนเองตามมา ดังนั้นจะพบว่า เมื่อบุคคลผ่านได้ผ่านขั้นตอนนี้แล้ว บุคคลก็จะเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมุ่งมั่น มีกำลังใจในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...อยู่บ้านที่นิคมนะ ครูเขาบอกว่าผมเป็นหัวหน้าครัว หุงข้าวทำกับข้าวให้เพื่อนกินได้ ผมก็ตั้งใจแล้ว ก็ผมเคยเรียนทำอาหาร แล้วตอนที่ไปเป็นเชฟโรงแรมก็เคยทำ พอกลับมาอยู่บ้านผมก็หุงข้าว ทำกับข้าวให้แม่ นี่แหละสิ่งที่ผมทำได้ ลึก ๆ แล้วผมก็ภูมิใจมากครับ มันทำให้ได้ช่วยเหลือเพื่อน ช่วยเหลือแม่ ผมยังคิดเลยว่าถ้าเราเปิดร้านขายอาหารก็น่าจะทำได้ แต่ไม่รู้แม่จะมีทุนให้ไหม แล้วข้างบ้านนี่ก็เป็นร้านข้าว ไปแข่งกับเขา เดียวก็ทะเลาะกัน คิดได้แต่บางทีก็ทำไม่ได้ เพราะทุกวันนี้ยังขายได้แค่ข้าวเหนียวหมูปิ้ง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 56, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2562)

“...ตอนวัยรุ่นผมติดยา เข้าคุกบ่อยเลยเข้า ๆ ออก ๆ จนผู้คุมเขาจำได้ละ (หัวเราะ) หนีเรียนติดยา คมกาว จนต้องออกจากโรงเรียน แม่กับพี่สาวทนไม่ไหวต้องไปแจ้งตำรวจ แล้วเขาก็พาผมไปฝากสถานสงเคราะห์ช่วยรักษา ผมก็อยู่สถานสงเคราะห์ตั้งแต่วัยรุ่นอยู่เป็นสิบปีครับ เรียนรู้อะไรในนั้นเยอะเลย ทั้งเรื่องตัวเอง อาหารการกิน แม่ครัวนะ ผมรู้จักเขาหมดทุกคนอะ เรื่องกฎ ระเบียบ ข้อห้ามอะไร เราก็ต้องเคารพ อะไรผิดผมก็ไม่ทำ แต่มันก็ตึนะ มันทำให้ผมรู้จักปรับตัวเข้ากับคนหลายแบบ พอไปอยู่ทุ่งสานสองปีผมก็ได้อยู่แบบบ้านส่วนตัว มันทำก็ให้ผมได้เป็นหัวหน้าคนอื่น ๆ เลยครับ ช่วยคนที่ทำอะไรไม่เป็นให้ทำเป็น มันก็ทำให้ผมก็รู้สึกดี ภูมิใจ ที่ว่าผมก็ยังทำได้ดีกว่าคนอื่นอีกหลายคน วันนี้ที่ผมออกมาอยู่กับพี่สาวผมปรับตัวเยอะเลยครับ ช่วยเก็บถ้วยจานล้าง คอยเก็บร้าน ปิด เปิดร้าน ดูแลเสิร์ฟมั่งนิดหน่อยแก่ก็เลยครับ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 46, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2562)

“...มาอยู่บ้าน บางทีเราก็เหงา นะ เราก็อยากมีครอบครัวของตัวเองมั้ง ไม่ใช่เรื่องนั้นอย่างเดียวกันนะ แต่อยู่เป็นเพื่อนกัน ดูแลกันและกันจนไปแก่เฒ่า เปิดร้านขายอะไรเล็ก ๆ น้อย ผมว่ามีความสุขดี บั้นปลายชีวิต...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 57, สัมภาษณ์, 23 ตุลาคม 2562)

สรุปแล้ว การคิดทบทวนตนเองในการเสริมพลังอำนาจในตนเองของบุคคล จะพบว่า วิธีคิด มุมมอง ทักษะคิด วิธีการดำเนินชีวิตใหม่ ๆ ที่ดีขึ้น ประกอบกับความต้องการของตนเองในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับอนาคต เป้าหมายหรือบั้นปลายของชีวิต เป็นแรงผลักดัน และส่งผลให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงแก้ไขพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้นตามมา

ขั้นที่ 4 การค้นหาที่เหมาะสมกับตนเอง พบว่า เป็นขั้นตอนหนึ่งในการเสริมพลังอำนาจในตนเองของบุคคล ทำให้เกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น จากการทำได้สนทนาแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกันระหว่างบุคคลที่มีปัญหาค้ำค้ำคลึงกัน หรือระหว่างบุคคลที่มีความสัมพันธ์ใกล้ชิด เครือญาติ เช่น บุคคลในครอบครัว ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ จะส่งผลให้บุคคลได้ค้นพบข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตนเอง และช่วยให้การตัดสินใจแก้ปัญหาด้วยตนเอง เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล และสามารถนำมาประกอบการตัดสินใจเกี่ยวกับวิธีการดำเนินชีวิตที่เหมาะสมกับตนเองได้ ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...ผมทำนาอยู่กับพี่สาวนี้แหละครับ ผมว่าดีที่สุดแล้ว อยู่บ้านตัวเองไม่ต้องไปคืนรนอะไรมาก ไม่ต้องไปแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกับใคร ทำมาหากินของเราไป ก็สุข ๆ กับพี่สาวว่าจะออกไปไร่เก็บของเก่าขายเสริมด้วย บางทีทำนาอย่างเดียวมันก็แล้ง น้ำทำไม่ค่อยมี ร้อนด้วย...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 47, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2562)

“...บั้นกระดางปูน ผมทำได้เลยงานถนัดผมเลยละ ครูเขาฝึกสอนให้ทำตอนอยู่ตากฟ้า นี่ผมก็เอาแบบขึ้นรูป กระดางต้นไม้ปูนปั้น กลับมาบ้านด้วย ครูเขาให้มาชุดหนึ่ง นุ่งโจงวางอยู่นั่น แต่มาบ้านต้องหาที่ทำดี ๆ หน่อย มันต้องมีพื้นที่กว้าง ๆ ใจก็อยากทำนะ ต้องไปทำในสวน บ้านพ่ออีกหลังหนึ่งที่อยู่หลังโรงพยาบาล นอกจากขายข้าวเหนียวกับแม่อย่างเดียว...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 56, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2562)

สรุปได้ว่า การค้นหาที่เหมาะสมกับตนเอง ในการเสริมพลังอำนาจในตนเองของบุคคล พบว่า บุคคลจะมีความมั่นใจและความเชื่อมั่นในศักยภาพและความสามารถในตนเองสูง เมื่อได้ตัดสินใจเลือกวิธีการและได้ลงมือกระทำในสิ่งที่คิดว่าตนเองมีความเชี่ยวชาญ หรือมีความถนัดในด้านใดด้านหนึ่ง โดยที่ตนเองได้ตัดสินใจพิจารณาไตร่ตรองดีแล้ว ว่ามีความเหมาะสมกับตน

ขั้นที่ 5 การเชื่อมั่นในตนเอง พบว่า เป็นขั้นตอนที่สำคัญในลำดับท้าย ของการเสริมพลังอำนาจในตนเองของบุคคล เป็นผลมาจากการที่บุคคลเกิดความตระหนักในความเข้มแข็ง ความมีศักยภาพ มีพยายามคงอยู่ด้วยตนเอง มีทักษะในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และเสริมสร้างพลังกายและพลังใจของตนเองให้มีความยึดมั่น ถือมั่นในการปฏิบัติตนที่มีประสิทธิภาพ เช่น การมีพฤติกรรม การดำรงชีวิตของตนเองอย่างเหมาะสมกับการเป็นทุนมนุษย์ ที่มีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพ ในทักษะชีวิตที่ดี มีประโยชน์ และมีทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีพของตนเองอย่างต่อเนื่องและสม่ำเสมอ ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...เห็นคนอื่นเค้ามีรถจี๊ เราก็อยากจะมีบ้าง อยากจะได้มอเตอร์ไซด์พ่วงข้างสักคัน ไว้ขี่ขนของ ขนอุปกรณ์ทำมาหากิน ตอนนี่เราไม่มีรถลา เวลาไปยกศาลพระภูมิให้เค้าก็ลำบาก ต้องว่าจ้างรถคนอื่นเสียดั่งค์ให้เค้าอีก ตอนนี่ก็พยายามเก็บเงินด้วยตนเอง ขยัน ๆ หน่อยเดี๋ยวมันก็ได้เอง อันนี้บอกตัวเองนะ (หัวเราะ)...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 54, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2562)

“...ทุกวันนี้แม่ตื่นมาก็ชวนผมทำไปบุญ ผมก็ไปนะ เนี่ยวัดใกล้ ๆ บ้าน บางทีก็ชวนผมไปนั่งสมาธิ ไปกับแม่นี้แหละ โหแม่แกสวดอะไรเออะเอะ (หัวเราะ) ฟังพระเทศน์มั่ง เดินจงกรมมั่ง แต่มันก็ดีขึ้นนะ ทำให้เรามีสมาธิดี เขาเรียกอะไรนะสมาธิบำบัดหรือ ก็ทำให้จิตใจเราดี ใจเย็นขึ้น แล้วทุกวันนี้ผมก็พัฒนาตัวเองมากขึ้นนะ อาบน้ำ ซักเสื้อผ้า ซักห้องน้ำ ผมทำให้แม่หมด มาอยู่บ้านผมก็รักความสะอาดนะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 50, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2563)

“...กำลังใจ ยังคืออยู่ครับ ตั้งใจว่าจะอยู่ช่วยพี่สาวทำงานที่ร้านนี้แหละ อยู่ไปเรื่อย ๆ ครับ เราไม่มีใครแล้ว จะไปสมัครงานที่ไหนก็อายุมากขนาดนี้แล้ว เรายังดีกว่าคนอื่นเยอะครับ คนอื่นเขาต้องกินยาโรจิตทุกวัน บางคนคุยคนเดียว สงสารเขา เมื่อก่อนเราเคยทำไม่ได้มาแล้ว เดียวนี้เราปรับตัวเรารู้วิธีที่จะทำให้ดีขึ้น รับผิดชอบตัวเอง ขยันช่วยคนอื่นทำงาน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 46, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2562)

สรุปได้ว่า การเชื่อมั่นในตนเองในการเสริมพลังอำนาจในตนเองของบุคคล พบว่า การที่บุคคลมีใจรัก หรือมีศรัทธา ต่อสิ่งที่ตนเองกระทำอยู่ ส่งผลทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความเพียรพยายาม มุ่งมั่นทุ่มเททั้งร่างกายและจิตใจ อดทน อดกลั้น มีใจจดจ่อและรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนเองกระทำ มีความหวังที่จะเอาชนะกับปัญหาอุปสรรคของตน มีการใช้วิจารณญาณในการทบทวนตนเอง ทั้งความคิดและการกระทำ ทั้งเรื่องส่วนตัวและเรื่องส่วนรวมอันจะนำไปสู่การปรับปรุงตนเองให้ประสบความสำเร็จ

ขั้นที่ 6 การประสบความสำเร็จในตนเอง เป็นคุณลักษณะในผลลัพธ์ที่ได้จากการเสริมพลังอำนาจในตนเอง ที่จะนำไปสู่ความกล้าหาญในการเพิ่มพูนความรู้ ศักยภาพความสามารถ มีทักษะชีวิตและมีทัศนคติที่ดี ในการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลไปในทางที่ดีขึ้น ซึ่งเป็นผลสำเร็จหลังจากที่ได้เข้าสู่กระบวนการของการเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลง โดยพบว่า บุคคลมีแรงจูงใจในตนเอง ที่เป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิต ตามศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเอง ในการที่จะพัฒนาตนเอง วางแผนการดำเนินชีวิตของตนเอง มีความรู้สึกถึงความสำเร็จในสถานการณ์ต่าง ๆ ของตนเอง มีความพึงพอใจในตนเอง ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 ดังนี้

“...ถ้าไม่ป่วยนะ ผมคิดเล่น ๆ ว่า จะทำงานเก็บเงินสักก้อนนึง เปิดร้านขายอะไรสักอย่าง แค่นี้ผมก็พอใจแล้ว ไม่มั่งมากอย่างคนอื่นหรอก คิดที่ตอนนี้เราป่วย ลินหัวใจไม่ดี เลยทำงานหนักไม่ค่อยได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 48, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2562)

“...ใจจริงถ้าเราตั้งตัวได้เมื่อไหร่ ก็อยากจะแยกบ้านต้นไม้กับหลานมัน เปิดเป็นร้านของเราเอง แต่เราก็ไม่ลืมบุญคุณมันหรอก ตอนลำบากก็ได้มันนี่แหละที่เลี้ยงดู กินนอนอยู่กับมันเสร็จสรรพ แต่สักวันเราก็อยากมีร้าน มีครอบครัวของเราเองบ้างแหละ (หัวเราะ)...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 59, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2562)

“...อยากมีแฟน (หัวเราะ) เขาจะได้ดูแลเรา อยู่คนเดียวกินมาก คุณเ็นยไม่มีใครดูแลผม อ้วนเลยเนี่ย อ้วนมากกว่าวันที่ผมกลับมาบ้านมากเลย ถ้ามีจริงจะได้ช่วยกันหางานทำ หาซื้อบ้านเป็นของตัวเอง พาแม่ไปอยู่ด้วย จะได้ไม่ต้องเช่าเขาอยู่ เนี่ยหลังนี้แม่เช่าอยู่นานแล้วตั้งแต่ผมเด็ก ๆ ทุกวันนี้ก็ยังเช่าอยู่เลย...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 56, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2562)

สรุปได้ว่า การประสบความสำเร็จในตนเอง จะเป็นขั้นตอนสุดท้ายที่จะเป็นคุณลักษณะในผลลัพธ์ที่ได้จากการเสริมพลังอำนาจในตนเองของบุคคลตั้งแต่ขั้นแรกขั้นนำเข้าสู่กระบวนการจนถึงขั้นที่ 5 การมีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติของตนเองที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งในขั้นผลสำเร็จนี้จะพบว่าส่วนใหญ่ที่บุคคลมีคุณลักษณะของความคาดหวังในตนเองที่สูง นอกจากการคาดหวังในความต้องการปัจจัยแห่งการดำรงชีวิตแล้ว ยังคาดหวังถึงความต้องการความรัก ความอบอุ่น ความสุข การได้รับการยอมรับ และความสำเร็จในชีวิตของตนเอง นอกจากความคาดหวังแล้ว บุคคลยังมีความมุ่งมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้มีคุณค่า มีความเชื่อมั่น มีความศรัทธาในสิ่งที่ตนเองต้องการ ตามศักยภาพภายใต้ศักดิ์ศรีของตนในฐานะที่เป็นทุนมนุษย์ที่มีความรู้จากการได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของตนเองและประสบการณ์จากการช่วยเหลือซึ่งกันและกันของกลุ่มเพื่อน มีความสามารถ มีจุดเด่นหรือความถนัดเฉพาะด้านของตน มีทักษะชีวิตที่ดีช่วยเหลือตนเองและคนรอบข้างได้ และมีทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิต คือ การได้มองเห็นสิ่งรอบตัวในด้านที่ดี

การสัมภาษณ์เชิงลึก ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ผู้ปกครอง/ ผู้ดูแลที่บ้าน จำนวน 14 คน

สรุปผลการศึกษาได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การวางแผนในเป้าหมายชีวิต ในขั้นตอนนี้ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่ มีความมุ่งมั่นทุ่มเท หรือความเชื่อมั่น ยึดมั่น อยู่ในจิตใจของตนเอง ที่จะเป็นการเสริมแรงเชิงบวก ให้บุคคลที่ตนดูแลอยู่ เกิดการเรียนรู้ การวางแผนในชีวิตของตนเอง และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนเอง ในด้านต่าง ๆ เช่น มีความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบมากขึ้น ทำให้บุคคลที่ตนดูแลอยู่ เกิดการเปลี่ยนแปลงทักษะชีวิตในตนเองมากขึ้น ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ดังนี้

“...ลูกก็แก่แล้ว อายุมากขึ้นทุกวัน พี่สาวเขาก็เริ่มเดินไม่ค่อยไหว เราทำอะไรไม่ได้มาก นอกจากจะคอยให้กำลังใจมัน คอยบอก คอยเตือนมัน ให้ปรับปรุงตัวเอง ให้พยายามนึกถึงว่าตัวเองเคยมีประสบการณ์ไม่ค่อยจะดีเท่าไร นึกถึงเมื่อยามที่ตัวเองมีปัญหา คิดยา ต้องไปติดคุก ไม่สะดวกสบายเหมือนอยู่บ้านทุกวันนี้ มีงานให้ทำทำเล็ก ๆ น้อยไม่หนัก มีข้าวให้กิน มีที่หลบนอนสบาย ก็ให้กำลังใจว่า ขยันขึ้นนะ รับผิดชอบมากขึ้นนะ ทำอย่างนี้ดีแล้ว ทำถูกแล้ว แต่ก็เตือนมัน เรื่องบุหรี่ เลิกไม่ได้สักที...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 60, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2562)

“...เมื่อตอนมาอยู่บ้านอาทิตย์แรก ๆ เนี่ย ทำอะไรไม่ได้มาก ช่วยเหลืออะไรแม่ไม่ได้ บ้างเลย งานบ้านก็ไม่ทำ บอกเค้าให้ช่วยแม่ทำงานบ้าน ก็หาว่าเราบ่นมาก จู้จี้มาก แต่พออยู่ไปสักเดือนสองเดือน เค้าก็เริ่มเปลี่ยนแปลงนะ คงรู้ว่าแม่แก่แล้วมั้ง เหมือนที่เราต้องคอยกระตุ้นเค้า แม่ก็คิดว่าเป็นเวรกรรมของแม่เอง สมองเค้าถูกทำลายไปหมดแล้วตอนที่ติดยาอะ แต่แม่ก็ยังหวังเชื่อมั่นว่าสักวันเขาต้องหาย เราก็ต้องให้กำลังใจกันและกันอยู่ อย่างน้อยมันก็ทำให้รู้สึกดี...”

(ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 64, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2563)

สรุปได้ว่า การวางแผนในเป้าหมายชีวิต เป็นการเสริมพลังอำนาจให้บุคคลที่ตนดูแลอยู่ มีความมั่นใจในตนเอง เชื่อมั่นที่จะเรียนรู้ จุดเด่น จุดด้อย และเข้าใจสภาพปัญหาของตนเอง วางแผน ค้นหาวิธีการแก้ปัญหาของตนเอง ซึ่งอาจจะไม่ได้เน้นเฉพาะเจาะจงไปที่การเสริมพลังอำนาจ ให้เรียนรู้เรื่องความต้องการขั้นพื้นฐานของตนเอง เหมือนกับ ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 1 และที่ 2 เท่าไรนัก แต่สำหรับผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ 3 นี้ จะมุ่งเน้นไปที่การกำหนดเงื่อนไขความมุ่งมั่นทุ่มเทที่ทำให้บุคคล ที่ตนดูแลอยู่ เกิดการเรียนรู้เพื่อแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง และส่งเสริมให้เกิดการพึ่งตนเอง ซึ่งจะเป็น ปัจจัยตัวนำไปสู่ในขั้นต่อไป

ขั้นที่ 2 การยอมรับความเป็นจริง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ที่เป็นผู้ปกครอง/ ผู้ดูแล ส่วนใหญ่ยอมรับสภาพที่เป็นจริง และมีความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาของตนเอง อันมีสาเหตุมาจาก ปัญหาหลายประการที่สลับซับซ้อน และก็มี ความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาโดยเรียนรู้จากวิธีการ ดังต่อไปนี้

ด้านประสบการณ์ เรื่องราว หรือจากเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของตนเอง พบว่า คำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 3 มีลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ ให้ข้อมูลว่าต้นทุนชีวิตของแต่ละ บุคคลไม่เท่าเทียมกัน ไม่ว่าจะป็นต้นทุนด้านเศรษฐกิจ เช่น ลักษณะการประกอบอาชีพ รายรับ- รายจ่าย หรือต้นทุนทางสังคม เช่น ความสัมพันธ์ของบุคคลในครอบครัว การปลูกฝังคุณลักษณะ นิสัย การเลี้ยงดู การอบรมสั่งสอน ตลอดจนสภาพแวดล้อมของที่อยู่อาศัย (ตามความรู้สึกลง ผู้ให้ข้อมูลส่วนใหญ่จะตอบตรงกัน) ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ดังนี้

“...ตอนนั้นผมอายุ 20 กว่า ๆ แยกทางกับแม่มันตั้งแต่มันยังเล็ก อยู่ด้วยกันไม่ได้ บ้านผมจน พ่อแม่ผมทำไรทำนาไม่ค่อยได้กำไรเท่าไร ทำได้ก็ใช้หนี้หมดไม่เหลือเก็บ ผมก็เลี้ยงมันมาตามมี ตามเกิดนั่นแหละ ทุนเราน้อย พอมันโตหน่อยก็ให้มันไปก่อสร้างมันก็ไปคิดเหล่าติดสาวทำตัวเกร เข้าออกถูกเป็นว่าเล่น ผมดูค่ามันมันก็หนีหายออกไปจากบ้าน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 69, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2562)

“...จริง ๆ เขาก็เป็นคนในหมู่บ้านนี้แหละครับ สมัยวัยรุ่นผมก็กินเที่ยวกันมา เขาไม่มี พ่อแม่ ผมเห็นเขาอยู่กับตากับน้องชายเขาอีกคนมั้ง แต่เดี๋ยวนี้ได้ข่าวว่าน้องชายเขาไปมีครอบครัว ทำงานอยู่แถว ๆ สุพรรณมั้ง ไม่ได้ติดต่อกันมานานมากแล้ว ตั้งแต่ตาเขาเสียชีวิตจริง ๆ ก็สงสารเขาชีวิตคนเรา ต้นทุนมันไม่เหมือนกัน ไม่มีคนอุปการะ ฟังฟัง วันนี้ผมเป็นผู้ใหญ่บ้าน ก็รับเขามาช่วยเหลือ ให้ทำงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ที่ร้านนี้แหละ มีที่กินที่นอนให้ ก็ตั้งแต่มานี้ก็เกือบ 4 เดือนแล้วมั้งเนี่ย เขาก็พยายามช่วยเหลือตัวเอง ช่วยเหลืองานได้หลายอย่างนะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 72, สัมภาษณ์, 30 มิถุนายน 2562)

จากคำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 จะเห็นได้ว่า ประสบการณ์ เรื่องราว เหตุการณ์ ชีวิตของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง หรือผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 แต่ละคนล้วนแล้วแต่มีปัญหาแตกต่างกันไป ตามความสลับซับซ้อนของปัญหาแต่ละบุคคล โดยส่วนใหญ่มีสาเหตุและมีประสบการณ์เรื่องราว เหตุการณ์ที่ผ่านมาในชีวิต จากความเปราะบางของสถาบันครอบครัว ความสัมพันธ์ของสมาชิกในครอบครัว หรือพื้นฐานทางเศรษฐกิจของครอบครัว แต่อย่างไรก็ตาม ปัจจัยสาเหตุเหล่านี้ก็ยังไม่ใช่บทสรุปของสาเหตุของปัญหา แต่ยังมีประสบการณ์เหตุการณ์ ที่มาจากปัจจัยด้านอื่น ๆ ของผู้ให้ข้อมูล ที่ไม่เกี่ยวข้องกับต้นทุนชีวิต เช่น การติดยาเสพติดจนทำให้เกิดความผิดปกติทางจิต ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ดังนี้

“...แม่ก็เป็นครู พ่อก็เป็นตำรวจ ส่งเสียเลี้ยงดูไม่ขาดเหลืออะไรนะ แม่ก็เลี้ยงลูกมา 3 คน ด้วยกัน อบรมสั่งสอนมาด้วยกัน ตอนนั้นซื้อบ้านอยู่ในตลาด ตอนเด็ก ๆ เขาก็ไม่เป็นอะไรนะ วิ่งเล่นปกติ ตามประสาเด็ก แต่พอเริ่มโตเป็นวัยรุ่น อายุได้สัก 16-17 ปี พอย้ายไปเรียน ปวช. เท่านั้นแหละ ก็เริ่มติดเพื่อน เริ่มเกเร หลัง ๆ เริ่มติดยาแล้วก็ดื่มกาบ กระทบสี่เขียว ๆ เนี่ย แต่ตอนวัยรุ่นเขาชอบเล่นดนตรีนะ ก็ดำเนินชอบเล่นเลย แม่ก็ซื้อให้ทุกอย่าง พอเกิดเรื่องแม่กับพ่อก็เครียด โดนจับข้อหา เสพยาเสพติด ต้องออกจากเรียน ไปอยู่ในคุกได้ 6 เดือน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 64, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2563)

“...พ่อกับแม่ก็เลี้ยงเขามา 2 คนพี่น้องตั้งแต่เด็ก ส่งเขาเรียนจนจบ ปวช. เขาเรียน ด้านทำอาหาร คหกรรมนะ ตอนเด็ก ๆ บอกอยากจะเป็นเชฟ พ่อวัยรุ่นหน่อยก็ไปทำงานเป็นก๊วก โรงแรมในเมืองชลนี่แหละ หลังจากนั้นเขาก็ไปติดยา เกิดภาพหลอน หูแว่วมีคนบอกให้เผาบ้าน ก็เลยขึ้นไปบนดาดฟ้า จุดไฟจะเผาบ้าน ดินะยังไม่ไหม้เยอะ แล้วแม่ก็เลยแจ้งตำรวจเขาส่งไป โรงพยาบาลจิตเวช...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 70, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2562)

สรุปได้ว่า ประสบการณ์ เรื่องราว หรือเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาชีวิตของบุคคลมีลักษณะ ที่แตกต่างกันไปตามสภาพบริบทของครอบครัว ที่ทำให้บุคคลค้นพบสภาพการณ์จริง และยอมรับ กับสิ่งที่เกิดขึ้น ซึ่งจะนำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขตนเอง ด้วยการเรียนรู้จากประสบการณ์ ที่ได้รับในอดีต

ด้านอารมณ์ และด้านสติปัญญาการรับรู้กับการเรียนรู้ในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ ของตน คำบอกเล่าของผู้ให้ข้อมูลในกลุ่มที่ 3 พบว่า ส่วนใหญ่ยอมรับสภาพการณ์จริงว่าบุคคลที่ตน ได้ให้การดูแลนั้น มีความบกพร่องในด้านการควบคุมอารมณ์และสติปัญญาการรับรู้ โดยส่วนใหญ่ มีสาเหตุมาจากการที่บุคคลเหล่านั้นเป็นผู้ป่วยที่มีความผิดปกติทางจิต ต้องได้รับการบำบัดรักษาด้วยยา ปฏิชีวนะ และมีความบกพร่องในด้านการควบคุมอารมณ์ ทั้งทางร่างกาย โดยเฉพาะเรื่องอารมณ์ ความต้องการทางเพศ และเรื่องทางจิตใจ ความคิด การอ่านเขียน รวมไปถึงทักษะในการสื่อสาร ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ดังนี้

“...บางที่เขาควบคุมอารมณ์ไม่ได้ เวลาเครียด เขาก็จะสูบบุหรี่ วัน ๆ สูบบุหรี่เป็นซอง เขาสูบบุหรี่นี้แหละ ห่อละ 5 บาท เนี่ยเห็นไหมบ่นเขา เขาก็ยังสูบล่ะ แม่ก็รู้ว่าบุหรี่ หรือเหล้า มันไปกดฤทธิ์ยาจิตเวชที่กินไป ให้ลดประสิทธิภาพของยา แต่แม่ก็ไม่รู้ทำอย่างไรอะ เวลาเขาสื่อสารกับแม่ เหมือนว่าเขาจะรับรู้เป็นปกตินะ แต่แม่สังเกตดูเขาแล้ว มันไม่ปกติ เขาไม่รับรู้ อย่างเช่นเรื่องหุงข้าว แม่ให้เขาหุงข้าว เขาก็ใส่ข้าวสารไปในหม้อข้าว ใส่น้ำแล้วเสียบปลั๊กไปปกติ ทั้ง ๆ ที่ยังมีข้าวสุกเหลืออยู่ในหม้อข้าวตั้งครึ่งหม้อ โดยที่เขาไม่เอาข้าวสุกออก และไม่ล้างหม้อให้สะอาดก่อน ซึ่งแม่ก็แปลกใจว่าเขาคิดอะไรอยู่... ส่วนเรื่องอารมณ์ความต้องการทางเพศ มันเป็นปกติของผู้ชาย แม่ก็ปล่อยให้เขาช่วยตัวเองนะ มีหนังสือ มีหนังสืออะไรมาให้เขาดู แม่ก็รู้ว่ามันเป็นเรื่องธรรมชาติของคน แม่ก็ปล่อยให้เขาได้ระบายในห้องนอนส่วนตัวของเขานั้นแหละ... วันนึง บางทีหลายรอบ... ก็จะทำอย่างไรได้ละ มันก็ยังดีกว่าปล่อยให้เขาออกไปทำคนอื่น เดียวก็จะเกิดปัญหาใหญ่กว่านี้อีก...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 64, สัมภาษณ์, 21 กุมภาพันธ์ 2563)

สรุปได้ว่า ด้านอารมณ์ และสติปัญญาการรับรู้ ของบุคคลที่มีความบกพร่องหรือความผิดปกติทางจิต ย่อมส่งผลกระทบต่อบุคคลในด้านการเรียนรู้ บทบาทหน้าที่และความรับผิดชอบของบุคคล และนอกจากนี้ยังกระทบต่อความรู้ ความสามารถ ทักษะชีวิต และรวมไปถึงทัศนคติในการเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงของบุคคล

ด้านพฤติกรรมที่แสดงออกโดยมีผลจากการเรียนรู้จากความเชื่อมั่น ความภาคภูมิใจ การเห็นคุณค่าในตนเองของบุคคล พบว่า ส่วนใหญ่ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ยอมรับตามสภาพการณ์จริงว่า พฤติกรรมการของบุคคลที่ตนได้ให้การดูแล และได้แสดงออกมานั้น มีผลมาจากความสามารถในการเรียนรู้ การรับรู้ในตนเอง ความมุ่งมั่นที่จะเรียนรู้ต่อการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น ความเชื่อมั่นในตนเอง ความพึงพอใจและไม่พึงพอใจในตนเอง ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ดังนี้

“...พอมาถึงบ้านนะ เขาริบบเอาแบบขึ้นรูปกระดาษต้นไม้ปูนปั้นมาโชว์แม่ ตั้งใจจะทำให้แม่ดู เขาภูมิใจว่าเขาทำได้ เพราะครูที่ตากฟ้าเขาสอนมา แม่ก็บอกว่าใจเย็น ๆ ลูก เดียวไปเตรียมหาสถานที่กว้าง ๆ กว้านี้ค่อยทำ นี่เป็นห้องเช่าตึกแถวจะทำได้อย่างไรละ แม่ก็บอกเขา คงอยากจะทำขาย เพราะอยู่บ้านเห็นครูบอกว่าขายได้หลายอัน อันละ 200-400 บาท...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 70, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2562)

“...ตั้งแต่มาอยู่บ้านปีกว่าเนี่ย ผมสังเกตมันนะ คุณมันมั่นใจทำอะไรคล่องแคล่วมากขึ้น เห็นมันเปลี่ยนแปลงไป มันอยู่ทุ่งสนามมันก็เป็นหัวหน้าคนอื่น มันอยู่ตั้งแต่รุ่นแรก มันก็เรียนรู้อะไรจากคนนั้นคนนี่มาเยอะแหละ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 60, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2562)

สรุปได้ว่า ด้านพฤติกรรมเกิดจากการที่บุคคลมีความเชื่อมั่น ยอมรับในความเป็นจริงของตนเอง พร้อมทั้งยอมรับการปรับเปลี่ยนความคิด ทักษะคติ เปลี่ยนมุมมองของตนให้ดีขึ้น จากปัจจัยต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นการเรียนรู้ สภาพแวดล้อม ถึงรอบตัว ความมุ่งมั่น เชื่อมั่น ซึ่งจะนำไปสู่การปรับเปลี่ยนด้านพฤติกรรมของบุคคลให้ดีขึ้น ส่งผลให้บุคคลกล้าที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ถูกต้อง ดีงาม

ขั้นที่ 3 การคิดทบทวนตนเอง พบว่า ผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ส่วนใหญ่สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้ของบุคคล ที่ตนเองได้ให้การดูแล โดยมีการตระหนักรู้เกี่ยวกับแรงผลักดันทางร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม ความรู้ ความสามารถของบุคคล ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงบวก ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ดังนี้

“...มันอยู่วังทองมาเกือบสิบปีแล้ว嘛 แล้วเขาก็ส่งมันไปที่พรหมพิราม มันว่าที่นั่นดีมีคนน้อย มีบ้านให้อยู่ เรียกว่าสบายแหละ แต่เขาก็ให้ช่วยทำงานส่วนรวมหลายอย่าง ให้รับผิดชอบตัวเอง มันพอพูดจารู้เรื่องกว่าคนอื่น ยังสติดีกว่าคนอื่นว่างั้นเถอะ กำลังใจมันยังดี เจ้าหน้าที่เขาประเมินแล้วให้ส่งกลับบ้านได้ มันก็อยากกลับผมก็ไปรับมา มาอยู่บ้านมันก็ทำงานนะ ผมให้มันดื่มน้ำชานา จืดปุ๋ยในนาเนี่ยมันทำทั้งนั้น ผมก็ไม่ให้มันทำงานหนักมาก มันกินยาจิตเวช มันยังมีอาการหวดระแวงนิด ๆ แต่สังเกตมันก็ยังควบคุมอารมณ์มันได้ ไปรักษาที่โรงพยาบาลทุกเดือน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 67, สัมภาษณ์, 1 กรกฎาคม 2562)

“...เป็นคนใจเย็น ไม่ค่อยยุ่งอะไรกับใคร ให้ช่วยยกศาลพระภูมินี้แหละ เห็นมันว่าอยากจะได้รถมอเตอร์ไซด์พ่วงข้างสักคันไว้ใช้ทำมาหากิน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 68, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2562)

สรุปได้ว่า การทบทวนตนเอง เป็นแรงผลักดันในด้านประสบการณ์ที่ได้รับจากการเรียนรู้ ด้านบทบาทหน้าที่ ด้านความรับผิดชอบในตนเอง ด้านความสามารถในการจัดการกับอารมณ์ ด้านความภาคภูมิใจในตนเอง ตลอดจนด้านการพัฒนาทักษะทางวิชาชีพในตนเอง ดังนั้นเมื่อบุคคลได้ผ่านขั้นตอนนี้ไปแล้ว บุคคลก็จะเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีความมุ่งมั่น ในการที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นกว่าเดิม

ขั้นที่ 4 การค้นหาที่เหมาะสมกับตนเอง พบว่า มีการแนะนำ สนับสนุนวิธีการที่จะส่งเสริมให้บุคคลที่ตนเอง ได้ให้การดูแลอยู่ ตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรม เพื่อทำให้เกิดกระบวนการคิดแยกแยะได้ ในการปฏิบัติกิจกรรมที่ตนเองคิดว่าเหมาะสมกับตนเอง หรือตรงกับความถนัดของตนเอง ทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะชีวิต และด้านทัศนคติที่ดี ซึ่งจะนำไปสู่ความภูมิใจในตนเอง ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ดังนี้

“...กลับมาอยู่บ้านเนี่ย มันอยากทำอะไรก็ให้ทำ ผมก็แนะนำทำอะไรที่มันถนัด แต่ตอนนี้ก็ให้มันช่วยงานพี่สาวกันไปก่อน เพราะที่ร้านเนี่ยก็ไม่มีใครคอยช่วยงาน ผมก็อยากให้มันเป็นหลักแหล่ง อายุก็จะครึ่งคนแล้ว ถ้าไม่มีเรามันจะได้ไม่ไปเร่ร่อนขอเขากินอีก มันว่าทำอาหารขายแหละดี คนกินทุกวัน มันก็ยังมีหัวคิดว่าจะทำอะไรต่อครับ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 60, สัมภาษณ์, 17 ตุลาคม 2562)

“...มาบ้านใหม่ ๆ ไม่เอาอะไรเลย เราก็แม่ ทำนาก็ไม่ค่อยได้อะไร ได้มาใช้หนี้ไป แยกอยู่แล้ว ยังจะภาระเค้าอีกลำบากกันหมดทุกคน มันเหนื่อย บางทีก็อยากจะให้กลับไปอยู่ที่เดิม.. ทุกวันนี้ก็กินยานะ โรคจิต แต่ยังดีที่ช่วยเหลือตัวเองได้ ทำอะไรได้บ้าง เขาบอกจะไปเก็บขวดเก็บของเก่าขาย เรายังว่าดีเหมาะสมกับเขาดี แต่อย่าไปขโมยข้าวของคนอื่นขายหมดละ (หัวเราะ) แต่ว่ามันต้องมีรถสามล้อสักคันปั่นไปเรื่อย ๆ มีดีไหนนอนนั่น...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 61, สัมภาษณ์, 30 ตุลาคม 2562)

จะเห็นได้ว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความมุ่งมั่นที่จะส่งเสริมให้บุคคลที่ตนดูแลอยู่ได้รู้จักการพึ่งตนเอง พยายามค้นหา อาชีพ หรือสิ่งที่ตนเองถนัด และเหมาะสม แก้ปัญหาให้ตนเองได้ ภายใต้ข้อจำกัดบางอย่างของตนเอง ในการเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเอง สำหรับการดำเนินชีวิตของตนเองได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ อย่างไรก็ตาม ยังคงมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 2 บางส่วน ที่ยังมีจำกัดหลายประการในการที่ไม่สามารถเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตนเองตามวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองได้ ดังตัวอย่างถ้อยคำของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ดังนี้

“...ตอนนี้มันป่วยนอนอยู่โรงพยาบาล ลึนหัวใจเร็ว ทำงานอะไรไม่ได้ ช่วยงานอะไรไม่ได้เลย ใจมันสู้แต่ก็ไม่รู้จะช่วยอย่างไร ก็ดู ๆ กัน ไปก่อนอยู่กับเวรกับกรรมมันครับ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 62, สัมภาษณ์, 10 ตุลาคม 2562)

สรุปได้ว่า การค้นหาที่เหมาะสมกับตนเอง เป็นขั้นตอนหนึ่งที่สำคัญของการเสริมพลังอำนาจในตนเองของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง โดยพบว่าเมื่อบุคคลได้รับการสนับสนุนรับการสนใจ ใส่ใจจากบุคคลรอบข้าง ไม่ว่าจะเป็นคนใกล้ชิด คนสนิทหรือเพื่อน ก็มักจะทำให้บุคคลมีการเสริมแรง จูงใจ ผลักดันที่ทำให้บุคคลเลือกวิธีการที่ตนเองถนัด มีความรู้เฉพาะด้านนั้น ๆ มีความสามารถที่จะเป็นการพัฒนาตนเองในขั้นตอนต่อไปที่มั่นใจว่าถ้าตนเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเองแล้ว จะทำให้ตนเองประสบความสำเร็จและมีกำลังใจที่จะทำสิ่งอื่น ๆ ต่อไปให้กับตนเอง

ขั้นที่ 5 การเชื่อมั่นในตนเอง พบว่า บุคคลที่ตนเองให้การดูแล เกิดความตระหนักในตนเองเชื่อมั่นในวิธีการพัฒนาศักยภาพและความสามารถของตนเอง มีแบบอย่างในการดำเนินชีวิตที่ดี ใช้ทักษะในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง พัฒนาศักยภาพของตนเองให้มีพฤติกรรมดำรงชีวิตของตนเองอย่างเหมาะสมกับการเป็นทุนมนุษย์ ที่มีความรู้ ความสามารถ มีศักยภาพในทักษะชีวิตที่ดี

และมีทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีพ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ ย่อมส่งผลทำให้บุคคลได้เกิดการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงตนเองมากยิ่งขึ้น ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ดังนี้

“...พี่เขาช่วยเหลือตัวเองได้ ทำงานได้ เนี่ยหนูก็จ้างรถมาขับอให้พี่เขาเลี้ยงปลา คุก คอยให้อาหารปลา คอยดูแลตัดหญ้ารอบ ๆ บ่อปลา เขาบอกว่าเคยเลี้ยงปลา เลี้ยงหมู เลี้ยงไก่ ตอนที่อยู่ทุ่งसान เขาบอกว่าถนัดแบบนี้ หนูก็บอกเขาว่าเราต้องช่วยกันทำมาหากิน เป็นแบบอย่าง ให้พี่เขาเห็นว่าเนี่ยเรากล้าปากนะ นั่งรถไฟไปขายปลาในตลาด บางวันก็ขายไม่ได้ อยู่ด้วยกันก็ต้องช่วยกัน อธิบายให้พี่เขาฟัง เขาก็คิดได้แหละ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 65, สัมภาษณ์, 16 มิถุนายน 2562)

“...มันใจครับผมก็เห็นอยู่ ว่าทำได้ท้อบทได้ ตั้งศาลพระภูมิได้ รู้จักเตรียมอุปกรณ์เองได้ ผมก็วางใจละเคยสอนมา ถ้าผมตายไปก็หมดห่วง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 68, สัมภาษณ์, 5 มิถุนายน 2562)

สรุปได้ว่า การเชื่อมั่นในตนเองที่ประสบผลสำเร็จของบุคคล ได้ประโยชน์มาจาก ประสบการณ์และสิ่งที่ได้เรียนรู้ในอดีต การได้เห็นถึงแบบอย่างที่ดีจากบุคคลรอบข้างที่ประสบความสำเร็จ ซึ่งจะเป็นแรงบัลดาลให้บุคคลประพฤติปฏิบัติตาม อันจะส่งผลให้บุคคลเกิดการเรียนรู้ และเปลี่ยนแปลงตนเอง

ขั้นที่ 6 การประสบความสำเร็จในตนเอง เป็นคุณลักษณะในผลลัพธ์ที่ได้จากการเสริมพลังอำนาจในตนเองของบุคคลที่ตนเองให้การดูแล โดยจะนำไปสู่ความกล้าหาญในการเพิ่มพูนความรู้ ศักยภาพความสามารถ มีทักษะชีวิต และมีทัศนคติที่ดี ในการที่จะเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลไปในทางที่ดีขึ้น โดยพบว่า บุคคลมีแรงจูงใจในตนเอง ที่เป็นเป้าหมายของการดำเนินชีวิต ตามศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเอง ในการที่จะพัฒนาตนเอง วางแผนการดำเนินชีวิตของตนเอง มีความรู้สึกถึงความสำเร็จในสถานการณ์ต่าง ๆ ของตนเอง มีความพึงพอใจในตนเอง ดังตัวอย่าง ถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูลกลุ่มที่ 3 ดังนี้

“...พี่แกบ่นว่าอยากมีร้านต้นไม้เป็นของตัวเอง ผมก็ไม่ว่าอะไร เปิดร้านขายกล้าพันธุ์ไม้ ดิด ๆ กันนี้แหละ เห็นพี่แกทำได้ ถ้ามีเป็นของตัวเอง ห้องเล็ก ๆ แกก็มีความสุขแล้ว ให้แกเป็นเจ้าของร้านแกจะได้อะไร...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 73, สัมภาษณ์, 13 ตุลาคม 2562)

“...สอนเขาว่าเราต้องเป็นหลักให้แม่นะ เราเป็นผู้ชายคนเดียวของบ้าน เราต้องอดทน ขยันทำมาหากิน เขาก็ยอมรับฟังแล้ว ก็ทำตาม บางทีแม่ก็แอบสังเกตนะเวลาที่เค้าตั้งใจทำอะไร เขาจะทำจริง ๆ พิถีพิถัน ใจจดจ่ออยู่กับเรื่องนั้น อย่างเวลาหุงข้าวเหนียวเนี่ย เขาก็จะค่อย ๆ เก็บเศษ เม็ดข้าวที่มันเสียวออกที่ละเม็ด ๆ แล้วก็ล้างอย่างดี เหมือนเขามีสมาธิมากขึ้นอะ เขาก็ไม่ต้องการอะไรมากมาย ไม่ได้ขอเงินไปซื้อนั่นซื้อนี่ที่ไม่มีประโยชน์ บอกว่าอยากเก็บให้แม่ไว้เป็นค่าเช่าบ้าน ช่วยน้อง แม่ว่าเค้ามีกำลังใจมากขึ้นนะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 70, สัมภาษณ์, 7 มิถุนายน 2562)

สรุปได้ว่า การประสบความสำเร็จในตนเอง หรือคุณลักษณะในผลลัพธ์ที่ได้เหล่านี้ เป็นผลมาจากการที่บุคคล ได้ผ่านขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเองตั้งแต่ขั้นที่ 1-ขั้นที่ 5 ที่ทำให้บุคคลรู้สึกถึงความสำเร็จในสถานการณ์ของตนเอง รู้สึกถึงความพึงพอใจในตนเอง รู้สึกถึงกำลังใจที่ได้รับจากคำชมเชย การให้กำลังใจ และการมีความคาดหวังในเป้าหมายของชีวิตที่ดี

ตารางที่ 8 สรุปขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคม
สร้างตนเอง เพื่อให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเอง เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง	ผลที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลง ในฐานะทุนมนุษย์
ขั้นที่ 1 การวางแผนในเป้าหมายชีวิต	- การเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น
1. จะต้องกำหนดความมุ่งมั่นทุ่มเทให้กับตนเองที่จะตอบสนองความต้องการ	- มีค่านิยมที่ดี มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะชีวิต มีทัศนคติที่มากขึ้น
สวัสดิการขั้นพื้นฐาน ได้แก่ การศึกษา	- มีเป้าหมายชีวิต มีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ดี
สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย อาหารและ	- มีความพึงพอใจในตนเอง และการพึ่งตนเอง
โภชนาการ มีงานทำและมีรายได้ และ	- มีกำลังใจจากการได้รับการสนับสนุนทางสังคม
นันทนาการ	- มีการพัฒนาตนเอง
2. จะต้องกำหนดความเชื่อมั่นในตนเอง ยึดมั่นในทักษะความรู้ ความสามารถ มีแรงจูงใจในตนเอง	
3. จะต้องกำหนดการหมั่นเรียนรู้ ตระหนักรู้พยายามเรียนรู้ ปรับตัวเองเข้ากับสังคมแยกแยะได้ในพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น	
4. จะต้องเชื่อมั่นว่าต้องเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น	
5. จะต้องมีความภาคภูมิใจในตนเองอย่างสม่ำเสมอ	
6. จะต้องมีความสนใจใฝ่รู้อย่างสม่ำเสมอ	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเอง เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง	ผลที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงในฐานะ ทูนมนุษย์
7. จะต้องเรียนรู้จุดแข็ง จุดอ่อนของตัวเอง เข้าใจสภาพบริบทของปัญหา และเรียนรู้ ที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง	
ขั้นที่ 2 การยอมรับความเป็นจริง	- มีการทบทวนตนเองจากปัญหาตนเอง ปัญหา
1. ยอมรับสภาพปัญหาด้านประสิทธิภาพ ความทุกข์ทรมาน	- ครอบคร้ว ปัญหาสังคมที่ส่งผลกระทบต่อ พฤติกรรมตนเอง
2. ยอมรับสภาพปัญหาด้านอารมณ์ ความตึงเครียด ความวิตกกังวล ผิดหวัง โศกเศร้า เสียใจ	- มีการสำรวจอารมณ์ตนเองและจัดการกับ อารมณ์ตนเองได้อย่างถูกวิธี
3. ยอมรับสภาพปัญหาด้านสติปัญญาการรับรู้ ความคิด การสื่อสาร การเรียนรู้	- มีการจัดการกับสติของตน การรู้ตัวเอง การรู้ กาลเทศะและบทบาทหน้าที่
4. ยอมรับสภาพปัญหาด้านพฤติกรรมเชิงลบ ความรุนแรง	- ปรับพฤติกรรมเชิงบวก
5. การไตร่ตรองสิ่งที่เผชิญอยู่	
ขั้นที่ 3 การคิดทบทวนตนเอง	- รู้จักวิธีการใช้วิจารณญาณในการทบทวน
1. ทบทวน รื้อฟื้น ความรู้ ความสามารถ ของตนในอดีต	- ตนเอง ทั้งด้านการคิดและการกระทำอัน ด้วยเหตุและผลจะนำไปสู่การปรับปรุงตนเอง
2. จะต้องหมั่น สำรวจ ตรวจสอบ ค้นหาสิ่งที่ ตนสนใจ ความต้องการ วิธีคิด มุมมอง ทัศนคติ เป้าหมายการดำเนินชีวิต	- ให้ประสบความสำเร็จ
3. หมั่นทบทวนบทบาทหน้าที่ ทบทวน ความรับผิดชอบของตน ทบทวนวิธีการ จัดการกับอารมณ์ของตน ทบทวน ความภาคภูมิใจในตนเอง ทบทวนทักษะ ทางการงานอาชีพของตนเอง	

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเอง เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง	ผลที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงในฐาณะ ทูนมนุษย์
<p>ขั้นที่ 4 การค้นหาที่เหมาะสมกับตนเอง</p> <ol style="list-style-type: none"> เลือกวิธีการปฏิบัติตนหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิก ทักษะฝีมืออาชีพ ความรู้ ความสามารถของตนเอง ความมั่นใจในตนเองและความเชื่อมั่นในศักยภาพของตนเกิดจากการการลงมือปฏิบัติในสิ่งที่ตนชำนาญ การได้รับการสนับสนุน ความใส่ใจ สนใจจากบุคคลรอบข้างที่ใกล้ชิด 	<ul style="list-style-type: none"> - มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจในตนเอง - มีกำลังใจที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม
<p>ขั้นที่ 5 การเชื่อมั่นในตนเอง</p> <ol style="list-style-type: none"> เกิดความตระหนักในความเข้มแข็งของตนเอง ตระหนักในความสามารถของตนเอง ตระหนักในการพึ่งตนเอง ตระหนักในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง มีจิตใจรักและศรัทธาในสิ่งที่ตนเองกระทำอยู่ ได้รับประสบการณ์จากแบบอย่างที่ดีจากคนใกล้ชิดที่ประสบความสำเร็จ 	<ul style="list-style-type: none"> - เกิดความมุ่งมั่นทุ่มเท ทั้งร่างกายและจิตใจกับการแก้ปัญหาอุปสรรคของตน มานะเพียรพยายาม - เกิดความอดทน อดกลั้น - ทำให้จิตใจจดจ่อและรู้รับผิชอบต่อสิ่งที่ตนกระทำอยู่ - เกิดแรงบันดาลใจให้บุคคลอื่นประพฤติปฏิบัติตาม
<p>ขั้นที่ 6 การประสบความสำเร็จในตนเอง</p> <ol style="list-style-type: none"> มีเป้าหมายคือรางวัลที่เป็นมูลค่าทางกายและทางใจ เป็นสิ่งตอบแทน เช่น กำลังใจทางคนรอบข้าง ตัวเงินจากการจ้างงาน หรืออื่น ๆ 	<p>เมื่อได้ผ่านขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเองทั้ง 5 ขั้นตอนแล้ว และเสร็จสิ้นถึงขั้นสำเร็จผลแล้ว จะทำให้บุคคลเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม ดังนี้</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกิดความเข้มแข็ง ในร่างกาย จิตใจ - เกิดความรู้สึกร่วมมีส่วนร่วมกับกิจกรรมสาธารณประโยชน์

ตารางที่ 8 (ต่อ)

ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเอง เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง	ผลที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลงในฐาณะ ทุนมนุษย์
2. มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติตนเองที่ ประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังของ ตนเอง เช่น การได้รับการยอมรับ ความรัก ความอบอุ่น	- เกิดมีเป้าหมายในชีวิตตามศักดิ์ศรีและคุณค่า ของตนเอง - เกิดการพัฒนาตนเอง และมีแผนการดำเนินชีวิต ด้วยการพึ่งตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเอง
3. มีความมุ่งมั่นที่เปลี่ยนแปลงตนเองให้มี คุณค่า	
4. มีทักษะชีวิตที่ดีสามารถช่วยเหลือตนเอง คนรอบข้างและสังคมได้	
5. มีทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิต	
6. ได้รู้ถึงกำลังใจที่ได้รับจากการชื่นชม การให้กำลังใจ	

**ตอนที่ 2 ผลการศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
ในฐาณะทุนมนุษย์ ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง**

การสัมภาษณ์เชิงลึก กลุ่มสหวิชาชีพ จำนวน 15 คน สรุปได้ดังนี้

1. บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: เชิงรุก

(Proactive)

ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง:
เชิงรุกนั้นจะต้องเป็นผู้ที่คอย แนะนำ ส่งเสริม สนับสนุน หรือแม้กระทั่งการบังคับให้บุคคล
ได้เรียนรู้ การวางแผนชีวิต เพื่อเตรียมรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต พร้อมทั้ง
มีมาตรการในการป้องกัน เพื่อลดความเสี่ยงกับปัญหาต่าง ๆ ที่อาจจะเกิดขึ้น รวมถึงเป็นการสร้าง
โอกาสให้กับบุคคล มีทักษะในการเตรียมการรับมือจากสถานการณ์ต่าง ๆ เช่น คำโบราณที่กล่าวว่า
การวางแผนชีวิตที่ดีย่อมมีชัยชนะไปกว่าครึ่ง ทั้งนี้ก็เพราะว่าการวางแผนชีวิตตนเองที่ดีนั้น
ย่อมจะนำไปสู่ความสำเร็จในชีวิตนั่นเอง จึงเปรียบเสมือนทิศทางหรือเข็มทิศที่มีกรอบ มีแนวทาง
มีการเตรียมความพร้อม ที่จะเผชิญกับปัญหาและอุปสรรคต่าง ๆ เป็นต้น ซึ่งประกอบไปด้วย
รายละเอียดในด้านต่าง ๆ ดังต่อไปนี้

1.1 บทบาทเชิงรุก ในการส่งเสริมและสนับสนุน ตามขั้นตอนของการเสริมพลังอำนาจในตนเองนั้น พบว่า การทำงานของกลุ่มสหวิชาชีพที่ทำงานในบทบาทเชิงรุกนั้นจะต้องมีการดำเนินการในด้านต่าง ๆ ตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้ด้วย

(1) การวางแผนในเป้าหมายชีวิต พบว่า เป็นบทบาทเชิงรุก ที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลได้มีการกำหนดเงื่อนไขในความสำเร็จของตนเอง มีการวางแผนในเป้าหมายชีวิตของตนเอง คือ เงื่อนไขความศรัทธา และความเชื่อมั่นในตนเอง ซึ่งเป็นพลังอำนาจที่อยู่ภายในของบุคคล กล่าวคือ เงื่อนไขนี้จะเป็นการกระตุ้นให้บุคคลเกิดการยอมรับนับถือในตนเอง มองตนเองในทางบวกหรือคิดแต่สิ่งที่ดี และสิ่งที่สร้างสรรค์ เป็นประโยชน์ให้กับตนเอง โดยบทบาทในเชิงรุกของกลุ่มสหวิชาชีพนั้น จะต้องเสริมพลังใจให้บุคคลด้วยการแสดงออกเห็นว่าเป็น การตอกย้ำหรือสะกดจิตตนเองอยู่ตลอดเวลาว่า เราดี เราเก่ง เราทำได้ เรามีความรู้ความสามารถ เรามีศักยภาพในการทำงาน ซึ่งบทบาทในลักษณะนี้จะเป็นการกำหนดเงื่อนไขให้ตนเอง และจะเป็นพลังจิตที่สำคัญที่ทำให้บุคคลมีกำลัง มีแรง และจะเป็นการสร้างขวัญและกำลังใจ เป็นแรงจูงใจให้กับบุคคลได้ทำงานตามที่ตนเองต้องการ และจะนำไปสู่การเกิดความคิดสร้างสรรค์ใหม่ ๆ ขึ้น ยกตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...คือจริง ๆ แล้วสำหรับผู้ใช้บริการที่อยู่ในบ้านน้อยเนาะ คือ ส่วนใหญ่เขาก็มาจากสถานสงเคราะห์ เพราะฉะนั้นความรู้สึกมีคุณค่าของเขามันจะน้อยอยู่แล้ว ฉะนั้น การดูแลเขาให้เขาเห็นคุณค่าในตัวเอง ให้เขามีอาชีพ ให้เขาทำในสิ่งที่เขาทำได้อะ ซึ่งนั่นจะเป็นการช่วยเขาอย่างของนิคมเนี่ย เราจะเห็นว่าก็ต้องพยายาม คือหลัก ๆ ก็คือ เป็นคนใจจัดเวช สำคัญที่สุดก็คือให้เขาดูแลตนเองให้ได้... เราก็จะคุยกับเขาเป็นการให้คำปรึกษา ประเด็นไหนที่มันเป็นปัญหา ก็ให้คำปรึกษาเขา ให้เขาเห็นศักยภาพของตัวเองว่า เออ เขามีคุณค่านะ เขาสามารถดูแลตัวเองได้ ไม่เป็นภาระไม่ต้องไปอยู่สถานสงเคราะห์ ตรงนี้มันเป็นบทบาทหนึ่งที่จะช่วยให้เขามีพลังขึ้นมาได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 81, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2562)

“...เราต้องให้ความสำคัญเขากับการที่เขาได้ทำงาน เวลาที่เราให้เขาทำงานหรือรับผิดชอบอะไรสักอย่างหนึ่ง ถ้าเขาทำดีเราก็ต้องชม แบบว่าทำแบบนี้ดีแล้วนะ ทำต่อไป ส่วนอะไรที่มันไม่ดีเราก็ต้องบอกเขาว่าต้องเพิ่มตรงนี้หน่อยนึง ถ้าเพิ่มแล้วมันก็จะดีขึ้น คือให้กำลังใจกันนะ เวลาที่ชมเขาแล้วเขาก็จะดีขึ้นนะ เขาพัฒนาตัวเอง เขาก็จะมีความสุขกับการทำงาน หมายถึงเวลาเราให้เขาทำอะไรบางอย่างนี้อะ เขาก็จะทำให้ดีที่สุด คือว่า กลุ่มพวกนี้อะ ถ้าเราให้ความสำคัญเขาหรือให้ความรู้สักกับเขาว่าเราดูแลเขา เราเอาใจใส่เขา เราให้กำลังใจเขา หรือการพูดคุยกับเขา เขาก็จะมีพลังกาย พลังใจ เหมือนกับว่าสู้ต่อไป...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 86, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

(2) การยอมรับความเป็นจริง พบว่า เป็นบทบาทเชิงรุกที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุน ใ้บุคคลยอมรับและทบทวนสภาพปัญหาของตน โดยมองความผิดพลาดของตน เป็นบทเรียน กล่าวคือ เมื่อบุคคลเกิดความผิดพลาดจากการดำเนินชีวิตหรือผิดพลาดจากการทำงาน จะพยายามนำความผิดพลาดที่เกิดขึ้นเป็นบทเรียน ทำให้มีความละเอียดรอบคอบในการดำเนินชีวิต และในการทำงานมากขึ้น และได้รู้จักการวิเคราะห์ถึงสาเหตุของปัญหาเพื่อหาหนทางหรือแนวทาง ในการป้องกันเพื่อไม่ให้เกิดขึ้นอีก ยกตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...เร่ร้อนมานาน บางคนเกิดจากภาวะยาเสพติด ดื่มสุรา เคสของพี่นะส่วนใหญ่ เป็นยาเสพติดเกือบทั้งนั้น ซึ่งเจ้าตัวเนี่ย เขาก็ยอมรับว่า เขาเสพยามานาน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 80, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2562)

“...เขาบอกว่าเพิ่งออกจากเรือนจำ... ปัญหาคือญาติไม่รับ ส่วนใหญ่ที่ญาติไม่รับมัน ก็มีหลายประเด็น บางประเด็นก็เกิดจากตัวเคสเอง ปัญหาพฤติกรรม ตั้งแต่สมัยดั้งเดิม กินเหล้า ค่าหอชาวบ้าน ไม่ทำงาน แต่ถ้าเรามองย้อนกลับไปปัญหาเริ่มต้นก็คือ มาจากครอบครัว ก่อนที่จะ เกิดปัญหาครอบครัวก็คือ ตัวพฤติกรรมของเคส ดิดเหล้า จะอยู่ในช่วงวัยไม่เกิน 60 ปี... มีอยู่เคสหนึ่งที่ ดิดเหล้า ดิดยา ต้องส่งไปรักษาบำบัด ฟันฟู ที่โรงพยาบาลสวนปรุง แล้วโรงพยาบาลจะส่งกลับมา ให้อยู่บ้าน ซึ่งเขามีบ้านอยู่ในชุมชนกับพ่อแม่ แต่ก็เกิดปัญหาเข้ากับเพื่อนบ้านไม่ได้ เอามิดไล่ฟัน ค่าหอชาวบ้าน แม้กระทั่งพ่อแม่ของตน ต้องย้ายบ้านออกไปอยู่ที่อื่น ทำให้ชุมชนหวาดระแวง เพราะเขากลับ เกิดคุ่มคั่งขึ้นมา จะอันตรายกับคนในชุมชน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 86, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

“...ผู้ให้บริการเขาก็คิดดิ้นะคะ เขาคิดว่าเขาเคยผิดพลาดมาแล้ว ทั้งดิดยา ทำผิด ดิดคุกคดีไปอนาจารเด็ก แล้วเขาก็ไม่มีญาติที่ไหนให้พึ่งได้แล้ว สิ่งที่เขาทำได้วันนี้ก็คือเปลี่ยนแปลง ตัวเอง พยายามทำงานเยอะ ๆ เก็บเงินให้ได้เยอะ ๆ เนี่ย ใครจ้างไปทำอะไรเขาก็ไปทำทุกอย่างคะ อย่างเช่น จ้างไปตัดกิ่งไม้ ขนของ หรือพี่ที่อนามัยจ้างให้เขาไปตัดหญ้า ตัดสวน ได้เงินมาก็มาฝาก ๆ อะคะ ตอนนี้อยู่มีเงินเก็บฝากไว้บัญชีเป็นหมื่นนะคะ เรามีบัญชีฝากของแต่ละคน ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้ให้บริการเขาภูมิใจมากเลย...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 79, สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2562)

(3) การคิดทบทวนตนเอง พบว่า เป็นบทบาทเชิงรุกที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุน ใ้บุคคล มีวิจรณ์ญาณ ตระหนักรู้ที่อยู่ในจิตใจว่า สิ่งใดถูกต้องเหมาะสม สิ่งใดผิดไม่เหมาะสม และมีวินัยในการควบคุมพฤติกรรมของตนเอง ตลอดจนมีความคิดที่สอดคล้องกับการประพฤติ ปฏิบัติ นอกจากนี้ยังส่งเสริมให้มีเหตุผลในการมองสิ่งรอบตัวในทางบวก คือ การคิดดี คิดในทาง สร้างสรรค์ ไม่คิดมากกับเรื่องเล็ก เรื่องน้อยที่เป็นทำให้หันไม่สบายใจ โดยต้องมองภาพให้ออกว่า สิ่งเหล่านั้นคนทุกคนต้องประสบพบเจอได้เช่นกัน ดังนั้นการคิดทบทวนตนเองในทางบวก

จะทำให้บุคคลพยายามหาหนทาง และแนวทางในการพัฒนาและปรับปรุงตนเองให้ดำรงชีวิตหรือ
 ทำการงานใด ๆ ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ยกตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...ผมจะต้องจัดประชุมตอนเช้า กับเคสทุกวันครับ เวลาแล้วแต่จะสะดวก
 ทั้งสิบคนเนี่ย เราต้องทำให้เขาคิดเป็นนิสัย ว่าในตอนเช้าของทุกวัน เราต้องจะมาพูดคุย ปรีกษา
 ให้คำแนะนำ หรือเขาได้ให้ระบายในสิ่งที่เขาคิด อึดอัดในใจ ไม่สบายใจ อะไรอย่างไร ก็ให้ระบาย
 ให้เราฟัง และให้เพื่อนที่อยู่ด้วยกันฟัง พยายามจะทำให้เหมือนเล่าข่าวเช้าทุกวัน เรื่องเล่าเช้านี้ของ
 บ้านน้อยในนิคมอะไรแบบนี้อะครับ ผมก็จะทำหน้าที่เป็นครูพี่เลี้ยง ต้องการให้เคสทบทวนตนเอง
 ให้พิจารณาตัวเองในกลุ่ม มันเป็นเรื่องบบำบัดอย่างหนึ่ง ก็ใช้หลักจิตวิทยาบ้างเล็ก ๆ น้อย ๆ
 จริง ๆ ผมไม่ได้เรียนด้านจิตวิทยามา แต่ก็ครูพี่เลี้ยงจ๋า ศึกษาเอาเองครับ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 76,
 สัมภาษณ์, 7 สิงหาคม 2562)

“...เคสบางเคสเขามีแรงจูงใจในตัวเองต่ำ หรือก็ไม่เห็นคุณค่าในตัวเองเลยละ
 ฉะนั้นเราต้องมีกิจกรรมอะไรที่เป็นการเสริมแรงทางบวกให้ อาจจะเป็นกิจกรรมผ่อนคลายให้เคส
 เห็นความสำคัญกับการดูแลสุขภาพออกกำลัง เนี่ยเวลาที่เข้าไปในนิคมนะ พี่ก็จะต้องเป็นคน
 นำพาเขาวิ่งบ้าง เดินบ้าง หรือเปลี่ยนมาเดินบ้าง ทำให้ผ่อนคลายความเครียดให้เคสอะค่ะ ได้สุขภาพ
 ดีด้วย สังเกตดูเคส เขาสนุกมากนะ พอเพลงจบ แต่เคสยังอยากเดินไม่ยอมจบ ที่นี้ก็จะพากันออก
 กำลังกายในทุกวันจันทร์ วันพุธ และวันศุกร์ ค่ะ 3 วันต่อสัปดาห์ อย่างน้อยมันก็ทำให้เคสเขาลืม
 คิดถึงเรื่องเก่า ๆ ที่ทำให้เขาไม่สบายใจไปได้บ้าง...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 74, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม
 2562)

(4) การค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง เป็นบทบาทเชิงรุกที่จะต้องส่งเสริม
 และสนับสนุนให้บุคคลได้รู้จักตนเอง กล่าวคือ รู้ตัวว่าจะตัดสินใจเลือกกระทำสิ่งใดและสิ่งนั้น
 ต้องมีอิทธิพลที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของตนเอง โดยจะต้องมีพื้นฐานความเชื่อที่ว่า
 ความรู้ความสามารถของตนนั้น เกิดมาจากการที่ตนเองตั้งใจฝึกฝน ความพยายาม ความขยันหมั่นเพียร
 ความมีมานะอดทน และได้ฝึกปฏิบัติอย่างจริงจัง มิใช่เพราะได้มาจากการมีพรสวรรค์ หรือโชคชะตา
 และต้องตรวจสอบประเมินข้อดีหรือจุดแข็ง และข้อบกพร่องหรือจุดอ่อนของตนเองในงานหรือ
 กิจกรรมที่ได้กระทำอยู่ ยกตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...หนูก็จะจัด โครงการที่ส่งเสริมให้ผู้รับเขามีส่วนร่วม และตรงกับความรู้
 ความสามารถของเขาอะค่ะ อย่างเช่น มีโครงการพืชผักสมุนไพร หรือโครงการเลี้ยงไก่ไข่ดี
 มีคุณภาพ และนำไปส่งขายในตลาด มันขายได้ ที่สำคัญนะคะมันตรงกับความต้องการของผู้รับเลย
 หลายคนเขาก็ตั้งใจดูแลแปลงผักของตัวเอง ดูแลโรงเรือนไก่ให้อาหาร มีเวรเก็บไข่แล้วไปขาย
 รายได้เราใช้วิธีหารเฉลี่ยให้ทุกคนค่ะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 77, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

“...แรก ๆ ที่มีโครงการนี้ พี่เข้าไปในนิคมทุกวันค่ะ ไปตรวจสุขภาพกาย จิต สังคม เศส เราต้องประเมินเป็นระยะ พอหลัง ๆ มานี้เราก็เข้าไปตรวจอาทิตย์ละครั้ง เห็นพัฒนาการร่างกาย และจิตใจของเขาดีขึ้นอย่างชัดเจนเลยค่ะ ครูพี่เลี้ยงเขามีกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของเศสเลยคะ เศสเป็นทั้ง 9 คน เป็นผู้หญิง เขามีงานที่เขาถนัดและทำได้ดีก็คือทำเหรียญโปรยทาน กับพันกระดาศ สีไม้ต้นผ้า ส่งตลาด เห็นเขาทำไม่ทันเลย เพราะยอดสั่งเยอะ ทางเหนือเขาจะมีงานบุญเขาจะหาซื้อ ในตลาดมันไม่พอกับความต้องการ เขาเลยมาสั่งที่บ้านน้อยในนิคม...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 88, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2562)

(5) การเชื่อมั่นในตนเอง เป็นบทบาทเชิงรุกที่จะต้องส่งเสริมและสนับสนุน ใ้บุคคล มีความเชื่อมั่นกับวิธีการปฏิบัติตนเองที่ดี ที่มีความกล้าหาญ และพร้อมที่จะเผชิญกับ อุปสรรค ปัญหา โดยมีจิตใจมั่นคง เชื่อมั่นว่าคนทุกคนย่อมมีความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเอง ใ้ประสบความสำเร็จได้ ด้วยความรู้ ความสามารถ ความรับผิดชอบ และฝีมือการทำงานของแต่ละคน ยกตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...บทบาทเชิงรุกเลยก็คือจะต้องทำให้คนกลุ่มนี้ คิดว่าเขาไม่เป็นขยะสังคมหรือ คิดว่าเขาเป็นภาระของสังคม คือ ถ้าเราสามารถเปลี่ยนวิธีคิดเขาได้ ใ้เขาคิดทางบวก ซึ่งปกติแล้ว ความคิดเขาจะไม่ค่อยมี เราต้องกระตุ้นใ้เขาบ้าง ใ้แต่ข้อมูลเรื่องดี ๆ เพราะจะมีอยู่หนึ่งคนที่มี อารมณ์ในเรื่องทางเพศสูง เราต้องไม่ให้มีสิ่งเร้าในบ้านน้อยนิคม ซึ่งจะทำให้เขาดีขึ้น พี่เชื่อว่า เขาต้องพัฒนาตัวเองใ้ดีขึ้นได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 78, สัมภาษณ์, 10 มิถุนายน 2562)

(6) การประสบความสำเร็จในตนเอง เป็นบทบาทเชิงรุกที่จะต้องส่งเสริมและ สนับสนุนใ้บุคคล มองเห็นภาพของความสำเร็จในชีวิตของตน กล่าวคือ เป็นการทำงานเชิงรุก ที่ใ้บุคคลมีความภูมิใจว่าตนเองเป็นคนเก่ง ทั้งในเรื่องส่วนตัว ในเรื่องการบริหารจัดการกับ อารมณ์ตนเองที่ดี ความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลใกล้ชิด มีความสามารถในการพัฒนาฝีมือการทำงาน อันจะส่งผลใ้มีมูลค่าของงานที่เพิ่มมากขึ้น และมีคุณภาพที่ดีขึ้น ดังนั้นความสำเร็จในตนเองของ บุคคลก็คือ การที่บุคคลมีมูลค่าของงานมากขึ้น ก็จะส่งผลใ้มีการจ้างงานมากขึ้น มีความมั่นคง ในหน้าที่การงาน มีฐานะดีขึ้น และมีคุณภาพชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นตามมา ยกตัวอย่างถ้อยคำ สัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...ในกรณีทำกิจกรรมเผ่าถ่านพลังงานธรรมชาติเนี่ย ก็มีเศสคนหนึ่งอะ เขาทำได้ ทำได้ดีด้วย ถ้ามีการสนับสนุนต่อยอดแล้วขยาดิ ๆ ทำให้เป็นธุรกิจของตนเอง แต่ที่นับบาทของ สหวิชาชีพเนี่ย จะต้องใ้มันเกิดกระบวนการ ที่เขาจะคิดว่าเรื่องนี้มันเป็นเรื่องที่เขาจะพัฒนา ศักยภาพตัวเองใ้ได้ เขามีความภูมิใจในสิ่งที่เขาได้ เป็นรายได้ หรือว่าสามารถพึ่งตนเองได้ใน อนาคต...แต่ถ้าบทบาทเชิงรุกของสหวิชาชีพที่จะใ้เศสประสบความสำเร็จในตนเองใ้จริง ๆ นะ

ระบบของบ้านน้อยในนิคมอะ หรือระบบของหน่วยงานที่กำกับดูแล จะต้องเอื้อประโยชน์ และเห็นความสำคัญจริง ๆ ลดข้อจำกัดอย่างอย่าง ผมว่านะ เราก็จัดสรรบริเวณที่ดินให้เขาทำเป็นของตัวเอง มีอาชีพมีอะไร ให้มันดูเหมือนคนปกติที่เขาทำอะ เหมือนชุมชน มีบ้าน บ้านนี้เผาถ่าน บ้านนี้ปลูกผักนะ บ้านนี้เลี้ยงสัตว์ แล้วไปมาหาสู่กัน...แล้วก็เข้าสู่ระบบปกติอะนะ ใครทำผิดกฎหมายก็ว่ากันไปเลย เขามีความเป็นอิสระจริง ๆ ตามนโยบาย คือ เขาจะได้อยู่ตัวไว้ว่าเขาเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน แล้วสุดท้ายก็จะส่งเสริมให้เขามีพลังอำนาจในตนเองขึ้นมาโดยอัตโนมัติ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 82, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

1.2 บทบาทเชิงรุก ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง พบว่า จะต้องมีการส่งเสริมให้บุคคลตระหนัก ในการใฝ่รู้ เรียนรู้วิธีการ ที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองอย่างลึกซึ้ง ทั้งในด้าน โครงสร้างกรอบของความคิด ความรู้สึก การกระทำการเปลี่ยนแปลงจิตสำนึก การเปลี่ยนแปลงวิธีการดำรงชีพให้ดีขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ โดยมีรายละเอียดในด้านต่าง ๆ เช่น

(1) ด้านการส่งเสริมการตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก การกระทำ พบว่า จะต้องทำให้บุคคล มีทักษะและกระบวนการในการคิดที่ดี มองโลกในแง่บวก จัดระบบของกรอบความคิดในทางสร้างสรรค์ ไม่ควรไปคิดมากกับเรื่องเล็กน้อย ที่จะทำให้ไม่สบายใจ เพราะว่าความคิดในทางลบหรือในทางที่ไม่สร้างสรรค์ จะเป็นตัวบั่นทอนกำลังใจ ทำลายความคิด ความรู้สึก อันจะส่งผลกระทบต่อการประพฤติปฏิบัติตน เช่น เกิดภาวะความวิตก ความกังวล ไม่ชอบ ไม่พอใจ โมหะ อาฆาตพยาบาท โกรธ และต้องการหาทางแก้แค้น ในทางตรงกันข้ามกรณีเดียวกัน ถ้าเป็นการคิดที่ดี คิดในมุมบวก ก็จะทำให้บุคคลพยายาม หาหนทางในการพัฒนาตนเอง และปรับปรุงตนเองให้ดีขึ้น ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...บางคนเขาก็คิดอยากจะกลับบ้านนะ แต่บางคนญาติไม่ยอมรับ เขาก็คิดไปเลยว่าทำไมญาติถึงไม่ยอมเอาไป ไม่อยากให้กลับ คือ 1) เขาคิดว่าต้องเป็นภาระญาติละ 2) คือเหมือนขอนไม้ไม่มีราก คือ กลับไปบ้าน เขาไม่มีเงินอะ ญาติเขาก็ไม่อยากจะรับไป แต่ถ้าเป็นบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่จะทำงานเชิงรุกนะ เราต้องกระตุ้นเขา ให้เขาสามารถดูแลตัวเองได้ สามารถที่จะหาเงินใช้เองได้...ถ้ากระตุ้นได้แบบนี้ญาติเขาก็จะคิดว่า เนี่ยมันดินะ รับไปเลี้ยงอย่างไรเขาก็เป็นญาติกัน เป็นพี่น้องกัน โดยไม่ต้องเป็นภาระญาติมากเท่าไรนัก...แต่สหวิชาชีพทำงานแต่เชิงรับก็จะทำให้เขารู้สึกเหมือนกับว่า เขาไม่ต้องทำอะไรก็ได้ เขาก็มีอยู่มีกิน นั่นคือการตีตรา ทำให้เขารู้สึกด้อยค่า คือ ไม่อยากทำอะไรก็ได้ คือ อยู่ไปวัน ๆ อะ...แต่ถ้าสหวิชาชีพเราคอยกระตุ้นเขา ทำให้เขาคิดบวก กระตุ้นเขาทำตัวให้มีประโยชน์ เขาสามารถหาเงินได้ แล้วมีเงินเก็บสักก้อนหนึ่งหรือในขณะที่อยู่ที่นิคมฯ ทำให้เขาสามารถหารายได้ แบบนี้น่าจะดี...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 85, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

(3) ด้านการส่งเสริมให้เกิดการแยกแยะในพฤติกรรมที่ดีของตนเอง พบว่า จะต้องทำให้บุคคล มีการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ดี และจะต้องแยกแยะได้ในพฤติกรรมดีและพฤติกรรมที่ไม่ดี โดยบุคคลจะต้องมีอิสรภาพในการเลือกตอบสนองพฤติกรรมใดพฤติกรรมหนึ่ง โดยมีความเชื่อมั่นในคุณค่าเหล่านี้ ได้แก่ การรู้จักตนเอง จินตนาการ มีวิจารณญาณ ความมุ่งมั่นที่เป็นอิสระกระทำในสิ่งที่ตนเองตระหนักว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล ดังนี้

“...บทบาทของการศึกษานะคะเราจะไม่เน้นในเรื่องของวิชาการอ่านเขียนเท่าไรนัก แต่ที่สำคัญเราจะส่งเสริมให้เขาคิดวิเคราะห์ตัวเอง วิเคราะห์พฤติกรรมของตัวเอง การรู้ ผิด รู้ชอบ รู้ชั่ว รู้ดี พฤติกรรมแบบนี้มันเป็นทักษะพื้นฐานของมนุษย์ค่ะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 75, สัมภาษณ์, 11 มิถุนายน 2562)

1.3) บทบาทเชิงรุก ในการส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดทักษะในการเป็นทุนมนุษย์ พบว่า จะต้องส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคล นำคุณค่าที่อยู่ในตัวบุคคลออกมาใช้ประโยชน์ ซึ่งคุณค่าของบุคคลดังกล่าวนี้ เป็นคุณค่าที่ไม่มีตัวตน ไม่สามารถมองเห็น หรือจับต้องได้ หรือที่เรียกว่า สมรรถนะภายในของบุคคล หรือ “ทักษะ ความรู้และความสามารถ” ซึ่งในบทบาทในการทำงานเชิงรุกนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่กลุ่มสหวิชาชีพจะต้องทำงานให้บุคคลเกิดศักยภาพต่าง ๆ ดังนี้

(1) ด้านการส่งเสริมให้เกิดความรู้ พบว่า บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพเชิงรุก จะต้องให้ความรู้เรื่องการพิทักษ์สิทธิของบุคคล เพราะว่าการส่งเสริมความรู้เรื่องสิทธินั้นเป็นเรื่องสำคัญที่คนทุกคนจะต้องรู้และเข้าใจในสิทธิของตนเอง ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล เช่น

“...พี่ก็จะส่งเสริมให้ผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองเนี่ย เขาู้เรื่องสิทธิที่พึงจะได้ อย่างมาเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมอย่างน้อย ๆ ก็พึงจะสิทธิในความเป็นมนุษย์ เรื่องปัจจัยสี่ เช่น อาหาร ที่อยู่อาศัย การศึกษา สุขภาพอนามัย มีงานทำมีรายได้ นันทนาการ หรือถ้าออกจากโครงการนี้ไปก็ยังมีสิทธิด้านอื่น ๆ ที่ควรจะรู้ ก็คิดว่าบทบาทการให้ความรู้ของสหวิชาชีพที่ต้องทำอย่างเร่งด่วนก็คือสร้างความเข้าใจค่ะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 86, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

(2) ด้านการส่งเสริมในเกิดความสามารถ พบว่า บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพเชิงรุก จะต้องส่งเสริมให้บุคคลเกิดความสามารถในด้านต่าง ๆ ของตนเอง และความถนัดเฉพาะของตน เช่น ความสามารถในการคิด วิเคราะห์ รู้ผิดชอบชั่วดี สามารถดำรงชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง สามารถเคารพกฎกติกาของสังคม สามารถดำรงชีวิตอยู่อย่างปกติสุข หรือสามารถในการเรียนรู้สิ่งใหม่ ๆ เช่น การประกอบอาชีพเสริม เป็นต้น ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล เช่น

“...บทบาทเชิงรุกจะเน้นความสามารถทางกฎระเบียบสังคมส่วนใหญ่ แต่ในการฝึกอาชีพ มันเป็นเรื่องค่อนข้างยากนะที่มันเป็นที่เกศตรก็จริง แต่เคยบางคน ทำงานได้ไม่เต็มที่ เพราะเขาต้องกินยา พอกินยาแล้ววัง ทำงานเครื่องจักรไม่ได้แน่นอน มันเป็นอันตรายต่อพวกเขา ก็ต้องทำงานอะไรที่ไม่หนักจนเกินไป ถอนหญ้า คายหญ้า เราก็ต้องควบคุมดูแลเรื่องใช้เครื่องตัดหญ้า ดังนั้น ครูเขาก็เลยสอนความสามารถด้านอื่น ๆ เช่น การปั้นกระถางต้นไม้ปูนปั้นเนื้อที่สามารถทำได้...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 80, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2562)

(3) ด้านการส่งเสริมให้เกิดทักษะชีวิต พบว่า บทบาทเชิงรุกของสาขาวิชาชีพ จะต้องส่งเสริมทักษะชีวิตขั้นพื้นฐานให้กับบุคคลที่ขาดที่พึ่งพิง และประสบปัญหา เช่น เรื่องทักษะส่วนตัว ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล เช่น

“...อันดับแรกจะต้องฝึกในเรื่องของทักษะชีวิตก่อนเลยนะ เพราะว่าคนที่ผู้ใช้บริการจะออกไปอยู่ข้างนอกได้ ไปอยู่กับครอบครัว หรืออยู่กับสังคมได้เนี่ย เขาต้องมีทักษะชีวิต เพราะว่าส่วนใหญ่ที่มาในครั้งแรกเนี่ยไม่มีทักษะชีวิตเลย แม้กระทั่งเรื่องของการดูแลสุขภาพร่างกายของตัวเอง อาบน้ำ แปรงฟัน อะไรอย่างนี้ เราต้องมาฝึกใหม่หมดเลย ซักผ้า การดูแลบริหารจัดการของความสะอาดในห้องของตัวเอง การดูแลตัวเองเนี่ย...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 80, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2562)

(1) ด้านการส่งเสริมให้เกิดทัศนคติที่ดี พบว่า การให้กำลังใจด้วยการกล่าวชื่นชมเล็ก ๆ น้อย ๆ ก็จะทำให้บุคคลเกิดทัศนคติที่ดี รู้สึกมีพลังที่จะทำในสิ่งดี ๆ ดังนั้นบทบาทเชิงรุกของกลุ่มวิชาชีพต้องให้กำลังใจ ทำให้บุคคลเห็นคุณค่าในตนเอง ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล เช่น

“...เขาทำได้ดี ก็ชื่นชมเขา ให้กำลังใจเขา ที่พี่ไปล่าสุดพี่ไปจัดโครงการก็มุ่งมั่นใจมาก ๆ ทำนู่นนี่นั่น ทำโชว์ เห็นพัฒนาการที่ดีขึ้นเลยทีเดียวนะ จริง ๆ การกล่าวชมเชยเนี่ยสำคัญนะสำหรับทุกคนแหละ เราคนปกติเนี่ยเรายังรู้สึกดีเวลามีคนชื่นชม ให้กำลังใจเรา เรายังรู้สึกดีเลย โดยเฉพาะกับคนไข้แล้วก็คนที่เรารอเนี่ย คือ เขาก็จะรู้สึกว่าคุณค่าเขาต่ำ คือ คุณค่าเขาน้อยกว่าคนปกติ แต่ถ้าเราชื่นชมเขา ให้กำลังใจเขาในสิ่งที่เขาทำแล้วมันดีจริง ๆ เขาก็จะรู้สึกว่าค่าชมมันมีคุณค่ามาก มันเป็นพลังให้เขา พี่ว่าอย่างงั้นนะ อย่างเวลามาโรงพยาบาลก็ยังชมเขา เขาก็ยังเป็นหัวหน้าทีม เดินมา มาหาพี่หมอบ เราก็ “อืม เก่งขึ้นนะ” เขาก็จะยิ้ม เขาก็จะรู้สึกดีแหละ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 81, สัมภาษณ์, 26 พฤษภาคม 2562)

2. บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: เชิงรับ

(Reactive)

ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองในเชิงรับนั้น จะเป็นการทำงานในลักษณะของการรับมือที่จำเป็นจะต้องมีการปรับปรุง แก้ไข ในประสิทธิภาพประเด็นต่าง ๆ ของการทำงานในบทบาทของสหวิชาชีพมากกว่าการทำงานในบทบาทเชิงรุก ที่พยายามเน้นให้เกิดการป้องกันและพัฒนา และเน้นให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผล อันจะนำไปสู่การส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนของผู้ใช้บริการในฐานะทุนมนุษย์

การศึกษา พบว่า มีบทบาทเชิงรับที่จะต้องนำไปสู่การปรับปรุง แก้ไข ในประสิทธิภาพของการทำงานของกลุ่มสหวิชาชีพ ซึ่งจะนำไปเสริมการทำงานในบทบาทเชิงรุก คือ 1) บทบาทในเรื่องกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้โดยเฉพาะและปฏิบัติอยู่เป็นประจำ และ 2) บทบาทของกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อบังคับ ที่ปิดกั้นไม่ให้เกิดการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง 3) บทบาทความเข้าใจในการสัมผัสกับปัญหาโดยตรง (สหวิชาชีพที่ทำงานนอกบ้านน้อยในนิคมฯ กับสหวิชาชีพที่ทำงานภายในบ้านน้อยในนิคมฯ) และ 4) บทบาทในเชิงการบริหารจัดการ โดยมีรายละเอียด ดังต่อไปนี้

1. บทบาทในเรื่องกฎหมาย ที่กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้โดยเฉพาะและปฏิบัติอยู่เป็นประจำ พบว่า กฎหมายเฉพาะได้กำหนดอำนาจหน้าที่ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์ในงานปฏิบัติงานของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมายผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองไว้อย่างชัดเจน โดยกำหนดไว้ 9 หลักเกณฑ์ ได้แก่ การจัดสวัสดิการสังคม เช่น บังคับจ่ายสิ่งของการดำเนินชีวิต การเสริมสร้างสมรรถภาพร่างกายและจิตใจ เช่น คัดกรองฟื้นฟูสภาพร่างกายและจิตใจ การรักษาพยาบาล การส่งเสริมการศึกษาและอาชีพ เช่น การเข้าถึงข้อมูลข่าวสารและฝึกอาชีพ การส่งเสริมและสนับสนุนการสร้างโอกาสในสังคม เช่น การเข้าถึงบริการขั้นพื้นฐาน การพัฒนาคุณภาพชีวิต เช่น บังคับพื้นฐานในการดำรงชีวิตและได้รับการยอมรับจากครอบครัว การสนับสนุนให้คนมีงานทำ การสนับสนุนให้คนไร้ที่พึ่งมีที่พักอาศัย และการป้องกันมิให้มีการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมต่อคนไร้ที่พึ่ง ซึ่งในรายละเอียดของการดำเนินงานสำหรับกลุ่มเป้าหมาย ผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ดังกล่าวนี้นี้ จะเป็นอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง คือ กฎหมายการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พ.ศ. 2557 และ กฎหมายการควบคุมการขอทาน พ.ศ. 2559 ที่มอบอำนาจหน้าที่ให้หน่วยงานเกี่ยวกับการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินการ และกฎหมายสุขภาพจิต พ.ศ. 2551 มอบอำนาจหน้าที่ให้หน่วยงานด้านสาธารณสุข เป็นผู้รับผิดชอบหลักในการดำเนินการ แต่ในทางปฏิบัติจริงของกลุ่มสหวิชาชีพที่มีการแต่งตั้งให้เป็นคณะทำงานเฉพาะในแต่ละพื้นที่นั้น กลุ่มสหวิชาชีพ

ไม่สามารถที่จะดำเนินการได้ เพียงแต่มีบทบาทในการให้ข้อเสนอแนะในที่ประชุมเท่านั้น ซึ่งหากหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงไม่เห็นด้วยหรือเกิดการขัดแย้งขึ้น การดำเนินงานในบทบาทของกลุ่มสาขาชีพที่ส่งเสริมให้ผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองก็จะไม่มีบทบาทในเชิงรุกได้ และไม่มีผลประโยชน์เกิดขึ้นจริง และจากการเก็บรวบรวมข้อมูล พบว่า ส่วนใหญ่ไม่มีการประชุม คณะทำงานกลุ่มสาขาชีพอย่างจริงจังและต่อเนื่อง ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของให้ข้อมูล เช่น

“...กลุ่มสาขาชีพจะเข้ามา แต่ไม่รู้ว่าจะเข้ามาทำอะไร อย่างไร ไม่มีแผนที่ชัดเจน ไม่มีข้อมูลรายบุคคล รายเคส ให้สาขาชีพ มีแค่กระดาษแผ่นเดียว แล้วเวลาประชุมก็เสร็จไป แยกย้ายไป ไม่มีอะไรสานต่อ เหมือนเวลานายอำเภอมาก็ตอบไม่ได้เพราะไม่มีข้อมูลให้เขาตัดสินใจ ส่วนบางแห่งก็ไม่มีการประชุม บางแห่งมีประชุม แค่ 2 ครั้ง คือ ตั้งแต่เริ่มโครงการ ปี 2560 แล้ว อีกครั้งหนึ่งก็เมื่อต้นปี 2562 มันดูเหมือนไม่สำคัญซะใหม่ ต้องปรับเยอะเลย ตั้งแต่ผู้บริหารระดับกรมลงมาจนถึงคนที่ทำหน้าที่ในนิคมสร้างตนเอง ต้องเป็นข้อสั่งการที่ชัดเจนมาก...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 82, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

2. บทบาทของการปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อบังคับ กับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง พบว่า การมีกฎระเบียบข้อบังคับข้อห้ามที่เข้มงวด กวดขัน อาจจะไปสู่การปิดกั้นในกระบวนการเสริมพลังอำนาจในตนเอง เนื่องจากผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองมองว่าตนเองเป็นผู้ต้องขัง ไม่มีความเป็นอิสระในการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง อย่างไรก็ตาม กฎระเบียบดังกล่าวจะทำให้เรียนรู้เกี่ยวกับการเคารพตนเองและผู้อื่น ตลอดจนการเคารพกติกาของสังคม ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของให้ข้อมูล เช่น

“...เพราะเขาโดนบีบ ด้วยกฎ ระเบียบ กติกา ตั้งแต่เขาเข้ามาแล้ว ใจ อยู่ตรงนั้นนะ ห้ามไปไหน เมื่อไปก็ตามทันที มันก็ไม่รู้ย้ายขาไปทางไหน...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 83, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

“...การมีกฎระเบียบที่ชัด ที่กำหนดไว้ก็เพื่อเป็นการควบคุมการประพฤติตัวของเคส เคสแต่ละคนมีลักษณะที่แตกต่างกันในเชิงความคิด ซึ่งเราไม่อาจจะรู้ได้ว่าใครคิดอย่างไรหรือจะละเมิดสิทธิคนอื่น ๆ อย่างไร...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 87, สัมภาษณ์, 12 มิถุนายน 2562)

3. บทบาทความเข้าใจในการสัมผัสกับปัญหาโดยตรงของสาขาชีพที่ทำงาน นอกบ้านน้อยในนิคมฯ กับสาขาชีพที่ทำงานภายในบ้านน้อยในนิคมฯ พบว่า กลุ่มสาขาชีพที่ปฏิบัติงานภายนอก เช่น ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ยังไม่มีการทำความเข้าใจในเชิงลึกกับข้อมูลของกลุ่มเป้าหมายผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง จึงยังไม่มีความรู้ความเข้าใจกับปัญหาอย่างชัดเจน หรือเข้าใจเพียงผิวเผินเท่านั้น แต่เมื่อได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงานก็จะปฏิบัติไปในเฉพาะหน้าที่บทบาทของตนเองเท่านั้น ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของให้ข้อมูล เช่น

“...พี่ไม่รู้เลยว่าคนพวกนี้เขามาจากไหน เขาทำผิดอะไรหรือเปล่า ไม่มีข้อมูลอะไรให้ดูเลย ถึงเวลาก็ไปประชุมกลุ่มสหวิชาชีพ เขาก็มอบหมายให้พี่ไปตรวจสุขภาพ ดังนั้น พี่เป็นพยาบาล เฉพาะทาง ส่วนใหญ่จะเป็นการดูแลรักษาคนไข้ รักษาตามโรคประจำตัวที่คนไข้เขาเป็นนะค่ะ ซึ่งจากที่พี่ได้มีโอกาสไปสัมผัสกับสมาชิกคนที่อยู่ในบ้านน้อยในนิคมทุ่งสานเนี่ย ปรากฏว่า ส่วนมากจะเป็น โรคทางจิตเวช เราก็รักษาไปตามมาตรฐาน เช่น ผู้ป่วยป่วยเป็นเรื้อรัง เราก็จะต้อง ดูแลเรื่องการรับยาต่อเนื่อง การรับประทานยา อาการกำเริบ หรือมีอาการข้างเคียงจากยาปฏิชีวนะ และควบคุมโรค...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 74, สัมภาษณ์, 30 พฤษภาคม 2562)

4. บทบาทในเชิงการบริหารจัดการ พบว่า ความไม่พร้อมในการบริหารจัดการ ด้านบุคลากรที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติงาน ยังขาดความรู้ความสามารถเฉพาะด้านในการปฏิบัติงาน กับกลุ่มเป้าหมาย ดังตัวอย่างถ้อยคำสัมภาษณ์ของผู้ให้ข้อมูล เช่น

“...คือตั้งแต่มาที่แรกเนี่ย ผมเข้าไปเนี่ย มันก็เจอปัญหาหนึ่งคือ ความสมบูรณ์ ความพร้อม ของศูนย์ (นิคมฯ) มันยังไม่มี การสนับสนุนครบ ในเรื่องนักจิตวิทยา นักสังคมสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่เอง ซึ่งถูกคำสั่งให้ปฏิบัติหน้าที่ การสังเกตคนที่มีอาการแบบนี้เนี่ย (จิตเวช) มันค่อนข้างเป็นไปได้ยาก ถ้าขาดประสบการณ์ ความพร้อมของเจ้าหน้าที่ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้หญิงอะ แล้วผู้ใช้บริการเป็นผู้ชาย ก็เป็นข้อจำกัด ตอนที่หยุดยาหรือกินยาขาดยาเนี่ย มันเป็นไปได้เสมอว่า อาจจะมีคดีอะไรต่าง ๆ ตามมาอีก ผู้หญิงก็ไม่ค่อยอยากจะทำเสี่ยง กลางค้ำกลางคืนอะไรเนี่ย แล้วก็ยังมีน้อยอะคนสองคนผลัด กันที่ดูแลอยู่...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 83, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

“...เราพยายามสังเกต คือใช้วิชาที่เราเคยเรียนมาอะ ถามว่าเรามีความรู้เกี่ยวกับเรื่องนัก สังคมสงเคราะห์ไหม ไม่มีเลย แต่เราใช้วิธีสังเกตจากตัวพวกเขาเนี่ยแหละ ว่ามันเป็นยังไง บางครั้ง เราก็อาศัยทีมวิชาชีพเฉพาะ นักสังคมสงเคราะห์ นักจิตวิทยา จากโรงพยาบาลจิตเวช คือ อะไรที่เรา ไม่รู้ เราไม่แน่ใจ โทรถามเลยว่าถ้าเกิดมันเป็นแบบนี้อะ จะต้องทำยังไง แล้วถ้าเกิดทำแบบนี้อะ มันถูกไหมพี่ มันผิดไหม ใช้คำพูดแบบนี้มันจะเป็นผลลบกับตัวเคสไหม เราถามถึงขนาดนั้นเลย นะค่ะ...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 80, สัมภาษณ์, 9 พฤษภาคม 2562)

“... นิคมฯ ยังไม่พร้อม เพราะว่าไม่มีนักจิตวิทยา และไม่มีนักสังคมสงเคราะห์เฉพาะ ก็ ฉะนั้นการมองเชิงลึกเกี่ยวกับการพัฒนาเคส เพื่อที่จะไปสู่ระยะยาวเนี่ย จะยังไม่มีตรงนี้...” (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 82, สัมภาษณ์, 25 มิถุนายน 2562)

ตารางที่ 9 สรุปบทบาทของกลุ่มวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะ
 ทูตมนุษย ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง

บทบาท กลุ่มวิชาชีพ	การเรียนรู้	ผลที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลง
บทบาทเชิงรุก		
1. ส่งเสริมสนับสนุน ตามขั้นตอน การเสริมพลัง อำนาจในตนเอง	1) การวางแผนในเป้าหมายของชีวิต คือ การกำหนดเงื่อนไขของตนเอง/ ศรัทธา/ เชื่อมั่นในตนเอง/ มีแรงจูงใจเชิงบวก/ เห็นคุณค่าในตนเอง 2) การยอมรับความเป็นจริง คือ ยอมรับ/ ทบทวน/ ค้นหาสาเหตุของสภาพปัญหา ตนเอง 3) การคิดทบทวนตนเอง คือ การมี วิจาร์ณญาณ/ ตระหนักรู้/ ควบคุม พฤติกรรมตนเองได้/ รู้ตัวเองเกี่ยวกับ ความผิดชอบชั่วดี 4) การค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง คือตัดสินใจเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับ ความรู้ความสามารถของตนเอง 5) การเชื่อมั่นในตนเอง คือ การเลือกที่ จะปฏิบัติตนที่ดี มีภูมิคุ้มกันต่อสู้กับ ปัญหาอุปสรรคของตนเอง 6) การประสบความสำเร็จในตนเอง คือ การมองเห็นภาพความสำเร็จของตนเอง/ ภูมิใจในตนเอง/ จัดการกับอารมณ์ของ ตนเองที่ดี/ มิตรสัมพันธ์ที่ดีกับคน รอบข้าง/ พัฒนาฝีมือทำงาน/ พึ่งตนเอง	- การวางแผนชีวิตของตนเอง ที่ดี - ได้บทเรียนจากประสบการณ์ ที่ผิดพลาดของตนเอง มีตัวอย่างที่ดีจากคนรอบข้าง - ได้แนวทางการพัฒนา ตนเอง/ ปรับปรุงตนเอง - ค้นพบจุดแข็งและจุดอ่อน ของตนเอง - มีจิตใจที่มั่นคง เชื่อมั่น ในความรู้ความสามารถ ของตนเอง - มีมูลค่าของการทำงาน ที่เพิ่มมากขึ้น/ มั่นคง ในชีวิต/ มีคุณภาพชีวิตที่ดี

ตารางที่ 9 (ต่อ)

บทบาท กลุ่มสหวิชาชีพ	การเรียนรู้	ผลที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลง
2. ส่งเสริมและ สนับสนุนให้เกิด การเปลี่ยนแปลง ตนเอง	- การส่งเสริมการตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก การกระทำ - การส่งเสริมให้เกิดการแยกแยะ ในพฤติกรรมที่ดีของตนเอง	- มีทักษะและกระบวนการ ในการคิดที่ดี มองโลกใน แง่บวก จัดระบบของกรอบ ความคิดในทางสร้างสรรค์ - การรู้จักตนเอง มีวิจารณญาณ ความมุ่งมั่นที่เป็นอิสระ กระทำในสิ่งที่ตนเอง ตระหนักว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี
3. ส่งเสริมและ สนับสนุนให้เกิด ทักษะในการเป็น ทุนมนุษย์	- เกิดความรู้ - เกิดความสามารถ - เกิดทักษะชีวิต - เกิดทัศนคติที่ดี	- รู้ในสิทธิ หน้าที่ของตนเอง - รู้คิด วิเคราะห์ ทำงาน ตามความถนัด - รู้เข้าใจ ลงมือปฏิบัติใน ทักษะพื้นฐานของชีวิต - มองสิ่งต่าง ๆ รอบตัวใน แง่ดี หรือด้านบวก
บทบาทเชิงรับ		
1. ส่งเสริมด้าน กฎหมายเฉพาะ ที่ได้กำหนดอำนาจ หน้าที่ของกลุ่ม สหวิชาชีพ	- เรียนรู้การจัดสวัสดิการสังคมเฉพาะ ให้กับกลุ่มเป้าหมายไว้อย่างชัดเจน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างน้อย ทั้ง 5 ด้าน	- ได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐาน ตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด
2. ปรับปรุง กฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อบังคับ	- การเรียนรู้กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อห้ามในการอยู่ร่วมกันของคน ในสังคมมีความยืดหยุ่น	- เคารพสิทธิของตนเองและ ผู้อื่น รู้เข้าใจ และปฏิบัติตาม ระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ของคนในสังคม

ตารางที่ 9 (ต่อ)

บทบาท กลุ่มสหวิชาชีพ	การเรียนรู้	ผลที่เกิดขึ้นกับการเปลี่ยนแปลง
3. การสัมผัสกับ ปัญหาโดยตรง	- การได้เรียนรู้สาเหตุของปัญหาที่ แตกต่างกันหลากหลาย ของแต่ละบุคคล	- เกิดการเห็นอกเห็นใจซึ่งกัน และกัน เกิดความช่วยเหลือ กัน ที่เป็นลักษณะของเพื่อน ช่วยเพื่อน
4. ด้านการบริหาร จัดการ	- เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เรียนรู้ การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปรับตัวจาก ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด	- เรียนรู้การปรับตัวให้เข้ากับ สถานการณ์จริง

**ตอนที่ 3 ผลการศึกษาการเสนอแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม
เพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่
การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์**

จากการสนทนากลุ่ม เมื่อวันอังคารที่ 22 ตุลาคม พ.ศ. 2562 สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. แนวทางการสนับสนุนจากพลังภายในตนเอง ได้แก่ การที่บุคคลได้เสริมพลังภายใน
จิตใจของตนเอง ที่จะป้องกันหรือเอาตัวรอดจากภัยต่าง ๆ ที่จะทำให้ตนเอง ต้องประสบกับ
ความทุกข์ทรมาน ทั้งทางร่างกาย เช่น ความหิวโหย ความเจ็บปวด ความรุนแรง หรือทางจิตใจ เช่น
แรงกระตุ้นที่ทำให้มีอารมณ์โกรธ ความเครียด ความวิตกกังวล ความผิดหวัง ความโศกเศร้า
ความเสียใจ ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ดังกล่าวนี้อาจนำไปสู่สภาวะที่ไม่พึงประสงค์ของบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุของ
การเกิดปัญหาของตนเอง ปัญหาของครอบครัว จนนำไปสู่ปัญหาสังคมในวงกว้างมากขึ้น

อย่างไรก็ตามเมื่อบุคคลเกิดปัญหาขึ้น ก็จะต้องรู้จักการปรับปรุงตนเอง เรียนรู้ที่จะแก้ไข
ปัญหาของตนเองให้ได้ ดังนั้น การสนับสนุนจากพลังในตนเอง จึงเป็นสิ่งที่จะกระตุ้น กำหนดพลัง
จิตใจของตนเอง เพื่อที่จะทำให้ตนเองเกิดความมุ่งมั่นทุ่มเท เชื่อมมั่นในตนเอง ซึ่งจะนำไปสู่การช่วยเหลือ
จากตนเองทั้งทางร่างกายและจิตใจ เช่น การเห็นคุณค่าในตนเองหรือภูมิใจในตนเอง และเมื่อตนเอง
ได้ช่วยเหลือตนเองได้แล้ว ก็จะเป็นความภาคภูมิใจที่จะสามารถไปช่วยเหลือบุคคลอื่น ๆ และ
ช่วยเหลือสังคมได้ต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.1 การช่วยเหลือตนเองทางด้านร่างกายและจิตใจ มีหลายปัจจัย โดยเฉพาะทางด้าน
ร่างกาย เช่น ทักษะพื้นฐานในการดูแลสุขภาพร่างกายของตนเองให้แข็งแรงตามหลักสุขอนามัย

การป้องกันการเกิดโรคภัยไข้เจ็บด้วยตนเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มเป้าหมายผู้ใช้บริการบ้านน้อย
 ในนิคมสร้างตนเอง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ต้องได้รับการบำบัดรักษาความผิดปกติของร่างกายและ
 จิตใจ ด้วยวิธีการต่าง ๆ เช่น การใช้ยาปฏิชีวนะอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนใหญ่แล้วผู้ใช้บริการบ้านน้อย
 ในนิคมสร้างตนเองจะเป็นผู้มีความผิดปกติทางจิตเรื้อรัง โดยจะต้องรับการบำบัดรักษาด้วยยาปฏิชีวนะ
 ตลอดชีวิต ดังนั้นแนวทางในการช่วยเหลือตนเองจึงจำเป็นต้องทำมีการตระหนักรู้ และเห็นคุณค่า
 ของการบำบัดรักษาตนเองอย่างต่อเนื่อง และการช่วยเหลือตนเองทางจิตใจ เช่น มีกำลังใจ มีแรงจูงใจ
 มีความหวัง ความมุ่งมั่น มีใจรักและมีความศรัทธาในการบำบัดรักษา เพื่อให้การดำเนินชีวิตของ
 ตนเอง มีความสุขกายและสุขใจตามความปรารถนา เป็นต้น

1.2 การเห็นคุณค่าในตนเอง คือ ความรู้สึกมีคุณค่าภายในจิตใจของบุคคลที่ได้มาจากการ
 การตัดสินใจคุณค่าของตนเองตามประสบการณ์ ความรู้สึก ทักษะที่ มีต่อตนเอง ทั้งในด้านบวกและ
 ด้านลบ ดังนั้น จึงต้องส่งเสริมให้บุคคลนำศักยภาพด้านบวกที่ได้รับจากสถานการณ์ต่าง ๆ ในด้าน
 ต่าง ๆ ดังนี้

1.2.1 ด้านความรู้ มองว่าคุณค่าจากที่ตนเองเคยมีประสบการณ์ได้รับการอบรม
 สั่งสอนวิชาความรู้ที่ดี เช่น การประพฤติตนอยู่ในศีลธรรม ความดีงาม ในคุณค่าของความเป็นมนุษย์
 ซึ่งจะนำมาใช้ประโยชน์ต่อตนเองและสังคมได้

1.2.2 ด้านความสามารถ มองว่าการเห็นคุณค่าในความสามารถเฉพาะของตนเอง
 จะมีความสำคัญมาก เช่น ความสามารถพิเศษในงานช่างฝีมือ ด้านศิลปกรรม การวาด การเขียน
 การดนตรีสุนทรียะของชีวิต และด้านอื่น ๆ ที่จะสามารถนำออกมาใช้ประโยชน์ช่วยเหลือตนเอง
 และสังคมได้

1.2.3 ด้านทักษะชีวิต มองว่าการเห็นคุณค่าของการดำรงชีวิตตามระเบียบแบบแผน
 ประเพณี วัฒนธรรม วิถีชีวิต และค่านิยมของคนส่วนใหญ่สังคม เห็นคุณค่าในทักษะการฟัง การพูด
 การอ่าน การเขียน การคิด การเยาะเย้ย ผิดชอบชั่วดี และความรับผิดชอบในบทบาทหน้าที่ต่อตนเอง
 และต่อผู้อื่น

1.2.4 ด้านทัศนคติเชิงบวก มองว่าการเห็นคุณค่าของตนในการมีความคิดที่ดี
 คิดในเชิงบวก ในการช่วยเหลือตนเอง และมีจิตใจคิดช่วยเหลือคนอื่น และนอกจากนี้ยังเป็นการใช้
 ประโยชน์จากธรรมชาติที่อาศัยอยู่ ในการบำบัดรักษาจิตใจตนเองอีกด้วย

1.3 การพึ่งตนเองและความพอใจในตนเอง การพึ่งตนเองได้คือเป้าหมายที่สำคัญ
 ของมนุษย์ โดยเฉพาะเมื่อบุคคลประสบปัญหาความเดือดร้อนทางสังคม ดังเช่นผู้ใช้บริการใน
 โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อประสบปัญหาแล้วสามารถที่จะเรียนรู้ และแก้ไขปัญหา
 ของตนจนสามารถกลับมาดำเนินชีวิตได้อย่างปกติสุขในสังคม ตามคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ก็คือว่าประสบความสำเร็จของชีวิตได้ในระดับหนึ่ง ซึ่งการที่จะพึ่งตนเองได้นั้น ปัจจัยที่สำคัญในปัจจุบัน ก็คือ การมีทุนที่เป็นทรัพย์สิน ในการลงทุนประกอบสัมมาอาชีพ เลี้ยงตนเองได้อันจะนำไปสู่ความพึงพอใจในตนเองได้

1.4 การสร้างแรงจูงใจในตนเอง แรงจูงใจเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับหลักทางจิตวิทยา กล่าวคือ เมื่อบุคคลมีแรงจูงใจในตนเองที่ดี ย่อมจะเป็นการเสริมแรงให้บุคคลมีความมุ่งมั่น พยายามที่จะดำรงชีวิต หรือการประกอบสัมมาอาชีพเพื่อสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตนเอง เช่น ความต้องการปัจจัยสี่แห่งการดำรงชีวิต หรือความต้องการได้รับการยอมรับจากคนในสังคม เป็นต้น

1.5 การใช้ประสบการณ์ของตนเอง ซึ่งอาจจะเป็นประสบการณ์ในด้านบวกหรือประสบการณ์ในด้านลบ ก็สามารถที่จะนำมาปรับปรุงหรือแก้ไขพัฒนาให้ดีขึ้นได้ ดังคำกล่าวที่ว่า คนเราเรียนรู้ได้จากประสบการณ์ตรงและประสบการณ์อ้อม การนำประสบการณ์ที่ดีมาพัฒนาต่อยอดในการดำเนินชีวิต หรือทำงานให้ประสบผลสำเร็จ และในขณะเดียวกันก็นำประสบการณ์ที่ผิดพลาดมาเรียนรู้เพื่อแก้ไขปรับปรุง หรือเป็นบทเรียนชีวิต หรือบทเรียนในการทำงานของตนเองแล้วแต่กรณี

1.6 การมีเป้าหมายชีวิตที่จะพัฒนาตนเอง การเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น การทบทวนตนเอง เรียนรู้ ปรับปรุงตนเอง ต่อยอดความสำเร็จของตนเอง ตามหลักความเชื่อที่ว่า “มนุษย์ทุกคนย่อมสามารถพัฒนาได้” ดังนั้นการส่งเสริมให้บุคคลที่ประสบกับปัญหาชีวิตหรือกลุ่มคนผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคม สามารถที่จะวางแผนชีวิตของตนเอง มีเป้าหมายในการเดินของชีวิต จึงจะเป็นเป้าหมายที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงให้ดีขึ้นได้

สรุปได้ว่า แนวทางการสนับสนุนจากพลังในตนเอง ด้วยการมีขวัญกำลังใจที่ดีย่อมจะเป็นแรงผลักดันให้เกิดการที่ได้ช่วยเหลือตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะชีวิต ทักษะคิดใช้เชิงบวก ทำให้พึ่งตนเองได้ การสร้างแรงจูงใจให้ตนเองก็ทำให้ตนเองมีพลังในใจ ซึ่งเป็นแนวทางสำคัญหนึ่งที่จะนำไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเสริมพลังอำนาจให้กลุ่มผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองหรือคนไร้ที่พึ่ง ตลอดจนกลุ่มเปราะบางทางสังคมอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

2. แนวทางการสนับสนุนจากสังคม ได้แก่ สิ่งที่บุคคลได้รับการสนับสนุนทางสังคม เช่น การได้รับความช่วยเหลือทางด้านข้อมูลข่าวสาร ตัวเงิน วัสดุสิ่งของเครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน ให้ที่พักพิง หรือการสนับสนุนทางด้านจิตใจเช่นการแสดงคำพูดปลอบใจ ซึ่งผู้ช่วยเหลืออาจเป็นปัจเจกบุคคล หรือกลุ่มคน หรือสมาคมก็ได้ ก็ถือได้ว่าเป็นแรงผลักดันให้บุคคลได้มีกำลังใจที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปสู่เป้าหมายตามที่ต้องการได้ ส่วนในการดำเนินงานนั้นจะต้องใช้วิธีการ

แบบบูรณาการ และทำงานร่วมกันระหว่างเครือข่ายหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกลุ่มเป้าหมาย เช่น การสนับสนุนทางร่างกาย ทางจิตใจ ได้แก่ หน่วยงานด้านการสาธารณสุข และการสนับสนุนทางสังคม ได้แก่ หน่วยงานทางพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เป็นต้น โดยมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การช่วยเหลือจากครอบครัวคนใกล้ชิด/ ครอบครัวอุปถัมภ์ ได้แก่ การส่งเสริมให้เกิดกิจกรรมที่สร้างสัมพันธ์ที่ดีภายในครอบครัว ความเข้มแข็งของสถาบันครอบครัว ซึ่งถือว่าเป็นหน่วยที่เล็กที่สุดของสถาบันทางสังคม จะทำให้ปัญหาของคนไร้ที่พึ่งหมดไปจากสังคม การสนับสนุนให้ครอบครัวที่อุปถัมภ์คนไร้ที่พึ่ง อาจจะจูงใจโดยให้ได้รับค่าตอบแทนจากรัฐ เช่น สนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดู หรือได้รับการลดหย่อนภาษี ก็แนวทางหนึ่งที่จะสามารถดำเนินการได้โดยต้องมีการกำหนดนโยบายของรัฐ และมีการกำหนดในด้านการแนวทางการสนับสนุนด้วยกฎหมายในหัวข้อถัดไป

2.2 การช่วยเหลือกันเอง/ จากเพื่อนช่วยเพื่อน การพึ่งพาอาศัยกันระหว่างกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคมหรือคนไร้ที่พึ่ง หรือคนที่เคยประสบปัญหาใกล้เคียงกัน ยื่นความช่วยเหลือมาช่วยเหลือกัน เช่น การให้ที่พักพิง การให้เงินทุนในการดำรงชีพ

2.3 การช่วยเหลือจากกลุ่มสหวิชาชีพ เป็นแนวทางที่ต้องส่งเสริมให้บุคคลที่มีบทบาทหน้าที่ในการทำงานกับกลุ่มผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ได้เข้ามารวมกลุ่มอาจจะเป็นทางการและไม่เป็นทางการ เพื่อที่จะร่วมกันป้องกันปัญหามากกว่าการแก้ไขและบำบัดฟื้นฟู หลังจากได้เกิดปัญหาแล้ว

2.4 การช่วยเหลือจาก เครือข่ายภาคประชาสังคม ชุมชน องค์กรทางศาสนา การส่งเสริมและสนับสนุนให้องค์กรเครือข่ายภาคประชาสังคมเข้ามามีบทบาทในการทำงาน โดยเป็นการทำงานที่เน้นคนมากกว่าเน้นตัวชี้วัด ก็จะเกิดการร่วมมือ ซึ่งปัจจุบันได้มีองค์กรทางศาสนาเข้ามามีบทบาทในการช่วยเหลือผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบ้าง ก็ถือได้ว่าเป็นการได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ดี

2.5 การช่วยเหลือจากการจ้างงาน/ ผู้ประกอบการ ในด้านการจ้างงานเป็นเป้าหมายสำคัญที่จะพัฒนาให้ผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองได้ทำงานและสามารถพึ่งตนเองได้ในระยะยาว ดังนั้น การประสานเครือข่ายความร่วมมือด้านแรงงาน โดยต้องมีการจัดทำความตกลงการจ้างงานกับหน่วยงานอย่างต่อเนื่อง

2.6 การช่วยเหลือจากหน่วยงานภาคเอกชน องค์กรธุรกิจ มูลนิธิ และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร หรือ NGO โดยต้องร่วมมือกับองค์กรภาคเอกชนเข้ามามีบทบาทในการทำงานร่วมกับภาครัฐ เป็นภาคีเครือข่ายร่วมกันที่เข้มแข็ง

สรุปได้ว่าแนวทางการสนับสนุนจากสังคม ที่เป็นลักษณะของการช่วยเหลือจากครอบครัว ญาติ หรือคนใกล้ชิด และการมีครอบครัวอุปถัมภ์ หรือการช่วยเหลือกันเองระหว่างผู้มีปัญหา เหมือนกัน ในลักษณะเพื่อนช่วยเพื่อนจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าไม่ได้มีปัญหาคอเดียวยุ่เพียงผู้เดียว และการช่วยเหลือจากกลุ่มสภวิชาชีพ การช่วยเหลือจากเครือข่ายภาคประชาสังคม ชุมชน องค์กร ทางศาสนาต่าง ๆ ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม หรือศาสนาคริสต์ ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนจาก สังคมที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การได้รับสนับสนุนจากการจ้างงาน/ ผู้ประกอบการหน่วยงานภาคเอกชน องค์กรธุรกิจ มูลนิธิ ตลอดจนองค์กรไม่แสวงหาผลกำไรหรือ NGO จากภาคีเครือข่ายเหล่านี้ จะสามารถทำให้บุคคลที่อยู่ในภาวะยากลำบากสามารถที่จะเรียนรู้ ลู่การเปลี่ยนแปลงตนเองและพึ่งตนเองได้ในที่สุด

3. แนวทางการสนับสนุนจากกฎหมาย คือ สิ่งที่บุคคลได้รับการสนับสนุนจากกฎหมาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่หน่วยงานรัฐ หรือแนวนโยบายของรัฐได้กำหนดไว้ ซึ่งถือเป็น ระบบและกลไก โดยใช้เป็นเครื่องมือสำคัญของรัฐ ในการที่จะช่วยเหลือบุคคลตามสิทธิที่พึงมี ด้วยความเท่าเทียมเสมอภาคกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับกลุ่มคนที่ด้อยโอกาสทางทางสังคม หรือกลุ่มคนไร้ที่พึ่งพิงที่จำเป็นจะต้องมีการกำหนดมาตรการเฉพาะในการช่วยเหลือ โดยแนวทางการสนับสนุนจากกฎหมายนั้น ก็เริ่มตั้งแต่กฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งเป็นกฎหมายหลักของรัฐและ กฎหมายประกอบรัฐธรรมนูญเฉพาะด้าน เช่น ด้านการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ด้านการควบคุม การขอทาน ด้านสุขภาพจิต หรือแม้กระทั่งด้านการคุ้มครองในกระบวนการยุติธรรม เป็นต้น โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 การช่วยเหลือตามหลักพิทักษ์สิทธิมนุษยชน ผู้ร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่ มีความเห็นว่า ในคำว่า “มนุษย์” นั้น ไม่ว่าจะเป็นคนปกติทั่วไป หรือคนเร่ร่อน ไร้ที่พึ่งพิง คนพิการ ทางร่างกายเคลื่อนไหว และจิตใจหรือพิการทางการเรียนรู้ ตลอดจนคนที่ประสบปัญหา ความยากลำบากในการดำเนินชีวิตในสังคม ย่อมได้รับการจุนเจือช่วยเหลือให้กลุ่มเหล่านี้สามารถ พึ่งตนเองได้ตามอัตภาพตามหลักของสิทธิมนุษยชน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเองก็ได้รับการช่วยเหลือตามสิทธิที่พึงมี ด้วยการพัฒนาศักยภาพทั้งด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะชีวิต ทักษะคิดที่ดี ให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น

3.2 การช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคม ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่า เป็นระบบและกลไก ในการส่งเสริมการป้องกัน แก้ไข บำบัด พื้นฟูและพัฒนาให้บุคคลสามารถช่วยเหลือตนเองได้ ทั้งด้านที่อยู่อาศัย ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านการมีรายได้และมีงานทำ ด้านความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สิน ด้านกระบวนการยุติธรรม ด้านนันทนาการ ตลอดจนด้านบริการสังคมทั่วไป ทั้งในยามปกติและในยามขัดสนยากไร้

3.3 การช่วยเหลือด้านการประกันสังคม ผู้ร่วมสนทนากลุ่มต่างก็เห็นว่าเป็น การช่วยเหลือให้บุคคลมีหลักประกันความมั่นคงของตน โดยเน้นไปที่ความมั่นคง ความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินของตน โดยเฉพาะบุคคลด้อยโอกาสทางสังคม รวมไปถึงผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง ให้สามารถมีความมั่นคงในการดำเนินชีวิตของตน โดยมีลักษณะเป็นโครงการ ความปลอดภัยทางสังคมที่มั่นคงให้กับบุคคลได้อย่างมั่นคง

3.4 การช่วยเหลือด้านการบริการสังคม ผู้ร่วมสนทนากลุ่มเห็นว่า เป็นแนวทาง ในการให้บริการด้านต่าง ๆ ทางสังคม ซึ่งเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง ให้มีความสะดวกในการดำเนินชีวิตตามสมควรแก่สภาพนี้ อันจะเป็นแนวทาง ที่นำไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ ได้ เช่น การจัดสวัสดิการ ในกลุ่มเด็กและเยาวชน กลุ่มคนพิการ กลุ่มผู้สูงอายุ ตลอดจนกลุ่มผู้ประสบปัญหาความยากลำบาก ในการดำเนินชีวิตอื่น ๆ เป็นต้น

3.5 การช่วยเหลือด้านการคุ้มครองทางสังคม ผู้ร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่เห็นว่า ควรมีแผน มาตรการ และนโยบายในการคุ้มครองทางสังคมที่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาส ทางสังคม ผู้ประสบปัญหาความยากลำบากในการดำเนินชีวิต ตลอดจนผู้ใช้บริการในบ้านน้อยในนิคม สร้างตนเอง ให้สามารถเข้าถึงข้อมูลได้ง่าย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเรื่อง การคุ้มครองด้านสุขภาพ ด้านรายได้ และด้านการศึกษา

3.6 การช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ ผู้ร่วมสนทนากลุ่มส่วนใหญ่เห็นว่า ควรมีแนวทางในการสนับสนุนตามกฎหมาย คือ การสนับสนุนเป็นตัวแทน โดยสนับสนุนให้กับ ผู้ด้อยโอกาส ผู้ประสบปัญหาความยากลำบากในการดำเนินชีวิต รวมไปถึงกลุ่มผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง เป็นครั้ง ๆ เช่น ครั้งละไม่เกิน 3,000 บาท ต่อปี เพื่อเป็นเงินทุนในการประกอบ อาชีพดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง หรือการสนับสนุนเป็นสิ่งของ โดยช่วยเหลือเป็นสิ่งของเครื่องใช้ ในการดำรงชีพ เช่น อาหารแห้ง ตลอดจนการสนับสนุนด้านที่อยู่อาศัย ที่มีลักษณะต้นทุนต่ำ เพื่อให้ ผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองหรือผู้ด้อยโอกาส ได้มีโอกาสเช่าซื้อและมีความภูมิใจ ในความเป็นเจ้าของได้เอง

สรุปแนวทางการสนับสนุนจากกฎหมายได้ว่า เป็นระบบและกลไกที่สำคัญใน การปฏิบัติงานกับกลุ่มผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และกลุ่มคนที่ประสบปัญหา ความยากลำบากในการดำรงชีวิตกลุ่มอื่น ๆ ดังนั้น การช่วยเหลือตามหลักพิทักษ์สิทธิมนุษยชน การช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคม การช่วยเหลือด้านการประกันสังคม การช่วยเหลือด้านการบริการ สังคม การช่วยเหลือด้านการคุ้มครองทางสังคม และการช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ ย่อมส่งผลให้ ผู้ที่ได้รับการช่วยเหลือจะเกิดพลังภายในที่จะต่อสู้ดำเนินชีวิตได้ตามศักดิ์ศรีคุณค่าของความเป็น มนุษย์ได้อย่างยั่งยืน

ข้อเสนอแนะเพิ่มเติมในการเสนอแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้ การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

จากการสนทนากลุ่ม โดยผู้ร่วมสนทนาได้เสนอแนะความคิดเห็นเพิ่มเติมในการเสนอ แนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1. ผู้บริหารหน่วยงานนิคมสร้างตนเองต้องให้ความสำคัญและเป็นผู้ที่มีความรู้ ความเข้าใจในงานสังคมสงเคราะห์อย่างแท้จริง
2. เนื่องจากเป็นภารกิจงานแบบใหม่ของนิคมสร้างตนเอง ที่ได้รับจากนโยบายของรัฐ ในการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เนื่องจากภารกิจของนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่เริ่มคือการช่วยราษฎรที่เดือนร้อนจากการใช้ประโยชน์ที่ดิน และการจัดสรรที่ดิน ดังนั้นเมื่อมี โครงการนำผู้ให้บริการจากสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง มาร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคม สร้างตนเอง มาเป็นงานหลัก จึงต้องให้ความรู้ความเข้าใจกับบุคลากรในการปฏิบัติงาน
3. การเสริมพลังอำนาจ แรงจูงใจเชิงบวก ต้องเสริมพลังให้กับเจ้าหน้าที่ที่ต้องปฏิบัติงาน ด้วย เพื่อที่จะได้ลดความเครียด ความท้อแท้ ความหมดกำลังใจ ให้บุคลากรเจ้าหน้าที่เพราะกลุ่ม คนเหล่านี้จะต้องทำงานใกล้ชิดตลอดเวลา ไม่มีหยุดพักผ่อน กับกลุ่มเป้าหมายที่มีความเปราะบาง ทางสังคมหรือกลุ่มผู้ให้บริการในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง
4. เป้าหมายของการดำเนินโครงการ คือ อยากรู้จะเห็นเขาคืนสู่ครอบครัว เขาสามารถ พึ่งตนเองได้ ยืนได้ด้วยลำแข้งของตัวเอง และได้รับการยอมรับจากสังคม
5. ให้ผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ได้กลับคืนสู่ครอบครัวหรือญาติพี่น้อง หรือผู้ที่เป็นผู้ดูแลรับผิดชอบหลัก โดยหน่วยงานรัฐอาจจะสนับสนุนค่าใช้จ่าย หรือค่าอาหาร ในการดูแล ให้กับครอบครัวที่มีผู้ด้อยโอกาสทางสังคม คนเร่ร่อน คนไร้ที่พึ่ง หรือให้ครอบครัว อุปถัมภ์ที่รับดูแล โดยมีการสนับสนุนเป็นตัวเงิน เช่น ตามหลักเกณฑ์ค่าอาหารคนละ 57 บาทต่อวัน หรือเดือนละประมาณ 1,700 บาท เพียงแต่เปลี่ยนสถานที่จากนิคมสร้างตนเอง หรือสถานคุ้มครอง คนไร้ที่พึ่ง ซึ่งให้เจ้าหน้าที่เป็นคนรับผิดชอบ

ตารางที่ 10 สรุปแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการ
ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะ
ทุนมนุษย์

แนวทางสนับสนุนจากพลังภายในตนเอง	แนวทางสนับสนุนจากสังคม	แนวทางสนับสนุนจากกฎหมาย
1. การช่วยเหลือตนเองทางด้านร่างกายและจิตใจ	1. การช่วยเหลือจากครอบครัว คนใกล้ชิด/ ครอบครัวอุปถัมภ์	1. การช่วยเหลือตามหลักพิทักษ์สิทธิมนุษยชน
2. การเห็นคุณค่าในตนเอง - ความรู้ - ความสามารถ - ทักษะชีวิต - ทศนคติที่ดี	2. การช่วยเหลือกันเอง/ จากเพื่อนช่วยเพื่อน	2. การช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคม
3. การพึ่งตนเองและความพอใจในตนเอง	3. การช่วยเหลือจากกลุ่มสหวิชาชีพ	3. การช่วยเหลือด้านการประกันสังคม
4. การสร้างแรงจูงใจในตนเอง	4. การช่วยเหลือจาก เครือข่ายภาคประชาสังคม ชุมชน องค์กรทางศาสนา	4. การช่วยเหลือด้านการบริการสังคม
5. การใช้ประสบการณ์ของตนเอง	5. การช่วยเหลือจากการจ้างงาน/ ผู้ประกอบการ	5. การช่วยเหลือด้านการคุ้มครองทางสังคม
6. การมีเป้าหมายชีวิตที่จะพัฒนาตนเอง	6. การช่วยเหลือจากหน่วยงานภาคเอกชน องค์กรธุรกิจ มูลนิธิ และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร หรือ NGO	6. การช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ - ให้เป็นเงิน - ให้เป็นสิ่งของ - ให้เข้าถึงที่อยู่อาศัย ต้นทุนต่ำ

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์” มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ เพื่อศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ และเพื่อเสนอแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยมีวิธีดำเนินการวิจัย ดังนี้

ตอนที่ 1 ศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองเพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยรวมจำนวน 73 คน เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จาก 3 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ 1 ผู้ใช้บริการในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองในภาคเหนือ จำนวน 5 แห่ง รวม 45 คน กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บริการที่กลับไปใช้ชีวิตอิสระที่บ้านร่วมกับครอบครัว จำนวน 14 คน และกลุ่มที่ 3 ครอบครัว/ ผู้ดูแลผู้ให้บริการที่ใช้ชีวิตอิสระที่บ้าน จำนวน 14 คน โดยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided interviews) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แบบตีความและสรุปข้อมูลสำคัญ โดยนำเสนอผลการวิจัยเป็นเชิงพรรณนาความ

ตอนที่ 2 ศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญคือกลุ่มสหวิชาชีพ เลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้มีประสบการณ์การทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ หรือด้านผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ไม่น้อยกว่า 3 ปี จากนั้นให้ผู้ให้ข้อมูลบอกต่อ (Snow ball) รวมจำนวน 15 คน โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) ใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-structured or Guided interviews) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) แบบตีความและสรุปข้อมูลสำคัญ โดยนำเสนอผลการวิจัยเป็นเชิงพรรณนาความ

ตอนที่ 3 เพื่อเสนอแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ โดยการสนทนากลุ่ม (Focus group discussion) ซึ่งเลือกแบบเจาะจง (Purposive

sampling) จากกลุ่มนักวิชาการ นักวิจัย อาจารย์ผู้สอนทางด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ กลุ่มผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร องค์กรด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ กลุ่มผู้แทนกลุ่มสหวิชาชีพ รวมจำนวน 9 ท่าน วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา โดยนำเสนอผลการวิจัยเป็นเชิงพรรณนาความ

สรุปผลการวิจัย

1. การเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

ขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการใน โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ พบว่า แบ่งออกเป็น 6 ขั้นตอน ได้แก่

ขั้นที่ 1 การวางแผนในเป้าหมายของชีวิต โดยจะต้องกำหนดความมุ่งมั่นทุ่มเทให้กับตนเอง ในการวางแผนในเป้าหมายของชีวิตของตนเอง ซึ่งการวางแผนขั้นพื้นฐานที่สุดของชีวิต ก็คือ การวางแผนในการที่จะตอบสนองความต้องการสวัสดิการขั้นพื้นฐานของชีวิต เช่น การศึกษา สุขภาพอนามัย ที่อยู่อาศัย อาหารและโภชนาการ มีงานทำและมีรายได้ และนันทนาการ และต้องกำหนดความเชื่อมั่นในตนเอง ยึดมั่นในทักษะความรู้ ความสามารถ มีแรงจูงใจในตนเอง หมั่นเรียนรู้ ตระหนักรู้ พยายามเรียนรู้ ปรับตัวเองเข้ากับสังคม แยกแยะได้ในพฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้น โดยเชื่อมั่นว่าต้องเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น และมีความภาคภูมิใจในตนเองอย่างสม่ำเสมอ มีความสนใจใฝ่รู้อย่างสม่ำเสมอ และจะต้องเรียนรู้จุดแข็ง จุดอ่อนของตัวเอง เพื่อเข้าใจสภาพบริบทของปัญหา และเรียนรู้ที่จะแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองในฐานะทุนมนุษย์ คือ การได้เปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น มีค่านิยมที่ดี มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะชีวิต มีทัศนคติในเชิงบวก มีเป้าหมายชีวิต มีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ดี มีความพึงพอใจในตนเอง และการพึ่งตนเอง มีกำลังใจจากการได้รับการสนับสนุนทางสังคม จนสามารถพัฒนาตนเองได้อย่างยั่งยืน

ขั้นที่ 2 การยอมรับความเป็นจริง โดยในขั้นนี้จะทำให้บุคคลได้ทบทวนไตร่ตรองสิ่งที่เผชิญอยู่ โดยยอมรับสภาพปัญหาของตน ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ที่ได้รับจากความทุกข์ทรมาน ด้านอารมณ์ ความตึงเครียด ความวิตกกังวล ผิดหวัง โศกเศร้า เสียใจ ด้านสติปัญญาการรับรู้ความคิด การสื่อสาร การเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมเชิงลบ และความรุนแรง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองในฐานะทุนมนุษย์ คือ ได้ทบทวนตนเองจากปัญหาตนเอง ปัญหาครอบครัว ปัญหาสังคม ที่ส่งผลกระทบต่อพฤติกรรมตนเอง และสามารถที่จะสำรวจจัดการกับอารมณ์และสติตนเองได้อย่างถูกต้อง การจัดการกับสติของตนเอง รู้ตัวเอง รู้กาลเทศะและบทบาทหน้าที่ของตน ตลอดจนสามารถปรับพฤติกรรมเชิงบวกได้

ขั้นที่ 3 การคิดทบทวนตนเอง ซึ่งขั้นนี้จะทำให้บุคคลได้สะท้อนและทบทวน รื้อฟื้น ความรู้ ความสามารถของตนในอดีต รวมถึงสำรวจตรวจสอบค้นหาสิ่งที่ตนเองสนใจ ความต้องการ ของตนเอง ในวิธีคิด มุมมอง ทักษะคติ อย่างมีเป้าหมายสำหรับการดำเนินชีวิต ตลอดจนได้ทบทวน บทบาทหน้าที่ ทบทวนความรับผิดชอบของตน ทบทวนวิธีการจัดการกับอารมณ์ของตน ทบทวน ความภาคภูมิใจในตนเอง ทบทวนทักษะทางการงานอาชีพของตนเอง อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลง ตนเองในฐานะทุนมนุษย์ คือ รู้จักวิธีการใช้วิจารณ์ญาณในการทบทวนตนเอง ทั้งด้านการคิดและ การกระทำอันด้วยเหตุและผลจะนำไปสู่การปรับปรุงตนเองให้ประสบความสำเร็จ

ขั้นที่ 4 การค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง โดยในขั้นนี้จะทำให้บุคคลได้เลือกใช้วิธีการ ปฏิบัติตนหรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิก ทักษะฝีมืออาชีพ ความรู้ ความสามารถของตนเอง และจะทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองและความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน ที่เกิดจากการลงมือปฏิบัติ ในสิ่งที่ตนชำนาญ และการได้รับการสนับสนุน ความใส่ใจ สนใจจากบุคคลรอบข้างที่ใกล้ชิด อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองในฐานะทุนมนุษย์ คือ มีเป้าหมายเพื่อให้เกิดความภาคภูมิใจ ในตนเอง และมีกำลังใจที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม

ขั้นที่ 5 การเชื่อมั่นในตนเอง ในขั้นนี้จะทำให้บุคคลเกิดความตระหนักในความเข้มแข็ง ของตนเอง ตระหนักในความสามารถของตนเอง ตระหนักในการพึ่งตนเอง ตระหนักในการแก้ไข ปัญหาด้วยตนเอง มีจิตใจรักและศรัทธาในสิ่งที่ตนเองกระทำอยู่ ได้รับประสบการณ์จากแบบอย่าง ที่ดีจากคนใกล้ชิดที่ประสบความสำเร็จ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองในฐานะทุนมนุษย์ คือ เกิดความมุ่งมั่นทุ่มเท ทั้งร่างกายและจิตใจกับการแก้ปัญหาอุปสรรคของตน มานะเพียรพยายาม มีความอดทน ออกกำลังกาย ทำให้จิตใจแจ่มใสและรู้รับฝึกรับผิดชอบต่อสิ่งที่ตนกระทำอยู่ ทำให้เกิดแรงบันดาลใจ ให้บุคคลอื่น ๆ ประพฤติปฏิบัติตาม

ขั้นที่ 6 การประสบความสำเร็จในตนเอง ในขั้นตอนนี้จะทำให้บุคคลประสบผลสำเร็จ ในการดำเนินชีวิตตามเป้าหมายในการดำเนินชีวิตของตนเอง ได้รับผลตอบแทน คือ รางวัลที่เป็น มูลค่าทางกายและทางใจ เป็นสิ่งตอบแทน เช่น กำลังใจทางคนรอบข้าง ตัวเงินจากการจ้างงานหรือ อื่น ๆ มีความเชื่อมั่นในการปฏิบัติตนเองที่ประสบผลสำเร็จตามความคาดหวังของตนเอง เช่น การได้รับการยอมรับ ความรัก ความอบอุ่น มีความมุ่งมั่นที่เปลี่ยนแปลงตนเองให้มีคุณค่า มีทักษะ ชีวิตที่ดี สามารถช่วยเหลือตนเอง คนรอบข้างและสังคมได้ มีทัศนคติที่ดีต่อการดำรงชีวิตและได้รู้ถึง กำลังใจที่ได้รับจากการดิ้นรน การให้กำลังใจ อันจะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเอง ในฐานะทุนมนุษย์ คือ เกิดความเข้มแข็งทางด้านร่างกาย และจิตใจ เกิดความรู้สึกลึกซึ้งอยากมีส่วนร่วมกิจกรรมสาธารณ ประโยชน์ เกิดมีเป้าหมายในชีวิตตามศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเอง และเกิดการพัฒนาตนเอง และ มีแผนการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเองได้อย่างยั่งยืน

2. บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง

บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง พบว่า แบ่งเป็น 2 บทบาท ได้แก่

1. บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: เชิงรุก มีดังนี้

1) การส่งเสริมสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ตามขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจในตนเอง ทั้ง 6 ขั้นตอน กล่าวคือ วางแผนกำหนดเงื่อนไขของตนเอง ขอมริบ ทบทวน ค้นหาสาเหตุของสภาพปัญหาตนเอง มีวิจรรย์ญาณ มีการตระหนักผู้ ตัดสินใจเลือกสิ่งที่เหมาะสมกับความรู้ความสามารถของตนเอง เลือกที่จะปฏิบัติตนที่ดี มีภูมิคุ้มกันต่อผู้กับปัญหาอุปสรรคของตนเอง มองเห็นภาพความสำเร็จของตนเอง เกิดความภูมิใจในตนเอง สามารถจัดการกับอารมณ์ของตนเองที่ดี มิมีตรสัมพันธที่ดีกับคนรอบข้าง พร้อมทั้งพัฒนาทักษะฝีมือทำงานและพึ่งตนเองได้ 2) การส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงตนเอง ด้านการตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก การกระทำ มีทักษะและกระบวนการในการคิดที่ดี มองโลกในแง่บวก จักระบบของกรอบความคิดในทางสร้างสรรค์ รู้จักตนเอง มีวิจรรย์ญาณ ความมุ่งมั่นที่เป็นอิสระกระทำในสิ่งที่ตนเองตระหนักว่าเป็นพฤติกรรมที่ดี 3) ส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดทักษะในการเป็นทุนมนุษย์ เกิดความรู้ คือ รู้ในสิทธิหน้าที่ของตนเอง เกิดความสามารถ คือ รู้คิด วิเคราะห์ ทำงานตามความถนัด เกิดทักษะชีวิต คือ รู้ เข้าใจ ลงมือปฏิบัติในทักษะพื้นฐานของชีวิต และเกิดทัศนคติที่ดี คือ มองสิ่งต่าง ๆ รอบตัวในแง่ดี หรือด้านบวก

2. บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง: เชิงรับ มีดังนี้

1) ส่งเสริมด้านกฎหมายเฉพาะที่ได้กำหนดอำนาจหน้าที่ของกลุ่มสหวิชาชีพ สามารถเรียนรู้การจัดการสวัสดิการสังคมเฉพาะให้กับกลุ่มเป้าหมายไว้อย่างชัดเจนตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้อย่างน้อยทั้ง 5 ด้าน คือ ด้านที่อยู่อาศัย ด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา ด้านการมีรายได้และมิงานทำ และด้านนันทนาการ ส่งผลให้บุคคลได้รับสวัสดิการขั้นพื้นฐานตามหลักเกณฑ์ที่กำหนด 2) การปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อบังคับ ทำให้การเรียนรู้กฎเกณฑ์ ระเบียบ ข้อบังคับ ข้อห้ามในการอยู่ร่วมกันของคนในสังคมมีความยืดหยุ่นขึ้น ผลที่เกิดขึ้นจะทำให้บุคคลเกิดความเคารพสิทธิของตนเองและผู้อื่น รู้เข้าใจ และปฏิบัติตามระเบียบกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ ของคนในสังคม 3) การสัมผัสกับปัญหาโดยตรง ที่ได้เรียนรู้ต้นตอ สาเหตุของปัญหาที่แตกต่างหลากหลายของแต่ละบุคคล เกิดการเห็นอกเห็นใจซึ่งกันและกัน เกิดความช่วยเหลือกัน ที่เป็นลักษณะของเพื่อนช่วยเพื่อน 4) ด้านการบริหารจัดการการได้เรียนรู้จากการปฏิบัติจริง เรียนรู้การแก้ปัญหาเฉพาะหน้า ปรับตัวจากทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัด ส่งผลทำให้เกิดการปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์จริง

3. แนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการ ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

แนวทางไปสู่ นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการ
ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์
พบว่า แบ่งเป็น 3 แนวทาง ได้แก่

1. แนวทางการสนับสนุนจากพลังภายในตนเอง จะทำให้บุคคลได้เสริมพลังภายในจิตใจ
ของตนเอง ที่จะป้องกันหรือเอาตัวรอดจากภัยต่าง ๆ ที่จะทำให้ตนเองต้องประสบกับความทุกข์
ทรมาน ทั้งทางร่างกายและทางจิตใจ โดยจะนำไปสู่สภาวะที่ไม่พึ่งประสงค์ของบุคคล ซึ่งเป็นสาเหตุ
ของการเกิดปัญหาของตนเอง ปัญหาของครอบครัว จนนำไปสู่ปัญหาสังคมในวงกว้างมากขึ้น
ดังนั้น แนวทางการสนับสนุนจากพลังในตนเอง ด้วยการมีขวัญกำลังใจที่ดีย่อมจะเป็นแรงผลักดัน
ให้เกิดการช่วยเหลือตนเอง เห็นคุณค่าในตนเองทั้งในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะชีวิต ทักษะคิด
ใช้เชิงบวก ทำให้พึ่งตนเองได้ การสร้างแรงจูงใจให้ตนเองก็ทำให้ตนเองมีพลังในใจ ซึ่งเป็นแนวทาง
สำคัญหนึ่งที่จะนำไปสู่ นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเสริมพลังอำนาจให้กลุ่มผู้ให้บริการ
บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง หรือคน ไร้ที่พึ่ง ตลอดจนกลุ่มเปราะบางทางสังคมอื่น ๆ ได้เป็นอย่างดี

2. แนวทางการสนับสนุนจากสังคม ความช่วยเหลือสนับสนุนทางด้านข้อมูลข่าวสาร
ตัวเงิน วัสดุสิ่งของ เครื่องใช้ในชีวิตประจำวัน การให้ที่พักพิง หรือการสนับสนุนทางด้านจิตใจ เช่น
การแสดงคำพูดปลอบใจ ที่เป็นลักษณะของการช่วยเหลือจากครอบครัว ญาติ หรือคนใกล้ชิด และ
การมีครอบครัวอุปถัมภ์ หรือการช่วยเหลือกันเองระหว่างผู้มีปัญหาเหมือนกัน ในลักษณะเพื่อน
ช่วยเพื่อน จะทำให้เกิดความรู้สึกละม้ายไม่ได้มีปัญหาโดดเดี่ยวอยู่เพียงผู้เดียว และการช่วยเหลือจาก
กลุ่มสหวิชาชีพ การช่วยเหลือจากเครือข่ายภาคประชาสังคม ชุมชน องค์กรทางศาสนาต่าง ๆ
ทั้งศาสนาพุทธ ศาสนาอิสลาม หรือศาสนาคริสต์ ซึ่งจะเป็นการสนับสนุนจากสังคมที่มี
ความหลากหลายทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ การได้รับสนับสนุนจากการจ้างงาน/ ผู้ประกอบการ
หน่วยงานภาคเอกชน องค์กรธุรกิจ มูลนิธิ ตลอดจนองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร หรือ NGO จากภาคี
เครือข่ายเหล่านี้ จะสามารถทำให้บุคคลที่อยู่ในภาวะยากลำบาก สามารถที่จะเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
ตนเองและพึ่งตนเองได้

3. แนวทางการสนับสนุนจากกฎหมาย เป็นสิ่งที่บุคคลได้รับจากการสนับสนุนจาก
กฎหมาย ระเบียบ แนวทางปฏิบัติต่าง ๆ ที่หน่วยงานรัฐ หรือแนวนโยบายของรัฐได้กำหนดไว้
ซึ่งเป็นระบบและกลไกที่สำคัญ ดังนั้น การช่วยเหลือตามหลักพิทักษ์สิทธิมนุษยชน การช่วยเหลือ
ด้านสวัสดิการสังคม การช่วยเหลือด้านการประกันสังคม การช่วยเหลือด้านการบริการสังคม
การช่วยเหลือด้านการคุ้มครองทางสังคม และการช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ ย่อมส่งผลให้ผู้

ได้รับการช่วยเหลือ จะเกิดพลังภายในที่จะต่อสู้ดำเนินชีวิตได้ตามศักดิ์ศรีคุณค่าของความเป็นมนุษย์ ได้อย่างยั่งยืน เป็นต้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยเรื่อง “การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์” มีประเด็นนำมาอภิปรายตามวัตถุประสงค์ ดังนี้

1. ศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

ผลการศึกษา พบว่า ขั้นแรก เป็นการวางแผนในเป้าหมายของชีวิต ซึ่งบุคคลจะต้องกำหนดแผนเป้าหมายชีวิต ความมุ่งมั่นทุ่มเทให้กับตนเอง กำหนดความเชื่อมั่นในตนเอง ยึดมั่นในทักษะความรู้ ความสามารถ มีแรงจูงใจในตนเอง หมั่นเรียนรู้ ตระหนักรู้ พยายามเรียนรู้ ปรับตัวองให้เข้ากับสังคม มีความเชื่อมั่นที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น โดยเปรียบเทียบพฤติกรรมระหว่างก่อนและหลังเข้าสู่ขั้นตอนของการเสริมพลังอำนาจ ดังนั้น มีค่านิยมที่ดี มีความรู้ มีความสามารถ มีทักษะชีวิต มีทัศนคติเชิงบวก มีเป้าหมายชีวิต มีแบบแผนการดำเนินชีวิตที่ดี จากการเรียนรู้ประสบการณ์ในอดีต เกิดความพึงพอใจในตนเอง และการพึ่งตนเอง มีกำลังใจ จากการได้รับการสนับสนุนทางสังคมที่ดี จะเป็นแรงกระตุ้น ส่งเสริมและสนับสนุนให้บุคคลมีความมุ่งมั่นทุ่มเท ทั้งร่างกายและจิตใจที่จะทำคุณประโยชน์ให้สังคม โดยรวม และสามารถพัฒนาตนเองได้ ซึ่งสิ่งเหล่านี้เป็นปัจจัยภายในของบุคคลที่จะส่งเสริมให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Robert (2003, p. 48) ที่กล่าวว่า วิธีการการเสริมพลังอำนาจนั้น เป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่การกำหนดเงื่อนไขในตนเอง คิดวางแผนตนเองว่าจะต้องเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นในมิติต่าง ๆ เพราะว่าเป็นกระบวนการเรียกร้องให้บุคคลคนที่ได้รับการเสริมพลังเกิดแรงบันดาลใจ เกิดการกระตุ้นเร้าให้คิดทบทวนมองหาความรู้ ความสามารถที่จะเปลี่ยนแปลงตนเอง ซึ่งในที่สุดก็จะเป็นการส่งพลังของความเปลี่ยนแปลงให้กับตนเองได้และคนอื่น ๆ รอบ ๆ ช้าง และยังสอดคล้องกับงานของภทรพร คงวิจิตต์ (2560) ที่ได้พัฒนาโปรแกรมเทคนิคการเสริมพลังอำนาจและการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยพบว่า มีเทคนิคดังนี้ 1) เทคนิคการให้คำปรึกษา 2) เทคนิคการคิดบวก 3) เทคนิคการแก้ปัญหา 4) เทคนิคการตั้งเป้าหมายในชีวิต 5) เทคนิคการสร้างความสุข 6) เทคนิคการยอมรับการเปลี่ยนแปลง และ 7) เทคนิคการสร้างเชื่อมั่น โดยโปรแกรมนี้สามารถส่งเสริมบุคคล มีความเข้าใจ เกี่ยวกับการเสริมพลังอำนาจและการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้น ทั้งผู้ให้บริการและผู้รับบริการ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้กับกลุ่มเป้าหมายที่เข้ามารับบริการ

ซึ่งมีระดับพลังอำนาจและการเห็นคุณค่าในตนเองสูงขึ้นกว่าก่อนเข้ารับบริการ และดังที่ อภิญา เวชชัย (2555, หน้า 19) ที่ได้ศึกษาพบว่า กระบวนการสำคัญของการเสริมพลังอำนาจในตนเอง ก็คือ การสร้างให้บุคคล วิเคราะห์ วางแผนและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง ให้สามารถฟื้นคืนพลังและช่วยให้ผู้ใช้บริการรับมือกับการเปลี่ยนแปลงรอบด้าน มากกว่าการช่วยเหลือด้วยวัตถุปัจจัยหรือคำแนะนำปรึกษา ดังนั้น การวางแผนในเป้าหมายชีวิตจึงเป็นขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองได้เป็นอย่างดี

ส่วนในขั้นที่ 2 การยอมรับความเป็นจริง โดยในขั้นนี้จะทำให้บุคคลได้ทบทวนได้ตรงต่อสิ่งที่เผชิญอยู่ โดยยอมรับสภาพปัญหาของตน ไม่ว่าจะเป็นประสบการณ์ที่ได้รับจากความทุกข์ ทรมาน ด้านอารมณ์ ความตึงเครียด ความวิตกกังวล ผิดหวัง โศกเศร้า เสียใจ ด้านสติปัญญาการรับรู้ ความคิด การสื่อสาร การเรียนรู้ โดยเฉพาะด้านพฤติกรรมเชิงลบ และความรุนแรง และสามารถที่จะสำรวจจัดการกับอารมณ์และสติของตนเองได้อย่างถูกต้อง ฉะนั้นแล้วการยอมรับความจริง ด้วยการตอบสนองของบุคคลในด้านประสบการณ์ อารมณ์ สติปัญญา การรับรู้และพฤติกรรมจากการได้ตรง พยายาม ค้นหาข้อมูล ความเป็นจริงเกี่ยวกับปัญหาของตนเอง เช่น ทักษะ ความรู้ ความสามารถ การเห็นคุณค่าในตนเอง ตลอดจนรับรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ของตนได้เป็นอย่างดี อันจะส่งผลให้บุคคลได้เกิดกระบวนการวิเคราะห์ตนเอง มีกำลังใจในตนเอง นำไปสู่การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง และปรับปรุงพฤติกรรมของตนเองให้ดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อภิญา เวชชัย (2555, หน้า 19) ที่พบว่า กระบวนการเสริมพลังอำนาจในตนเองนั้น เป็นการส่งเสริมให้บุคคลเกิดการยอมรับในเหตุผลที่ตนเองได้รับการปฏิบัติอย่างเหมาะสม และเกิดการเปลี่ยนแปลงสภาวะจิตใจให้เกิดความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงทั้งจากตนเอง ผู้โครงสร้างสังคม และในงานของ นุชนาถ ยูอันเงาะ (2562) ที่ได้ศึกษาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ โดยพบว่า แก่นนำชุมชนสมาชิก ผู้อยู่ในภาวะเสี่ยงและครอบครัว ตลอดจนผู้พ้นโทษ ได้เรียนรู้จากคำบอกเล่า แบ่งปัน ประสบการณ์ความทุกข์ และบทเรียนที่ได้จากการกระทำผิด ผลที่เกิดขึ้นก็คือ พลังแห่งการแบ่งปัน การเกื้อกูลกันในกลุ่มก่อให้เกิดความเข้าใจ ความผิดพลาดในชีวิตมนุษย์นั้น ไม่ใช่ตราบาปชั่วชีวิต แต่เป็นบทเรียนส่วนหนึ่งของชีวิตที่ให้อภัยและให้โอกาสแก่ตนเองและผู้อื่น สอดคล้องกับ Gutierrez (1990, pp. 149-153) ที่ได้อธิบายถึงกระบวนการที่บุคคลทำความเข้าใจปัญหา ข้อท้าทาย และพฤติกรรมของตน พฤติกรรมที่ตนได้กระทำกับคนอื่น ที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงหรือปรับปรุงสถานการณ์ชีวิตของตน ซึ่งถือเป็นการยอมรับความจริงของบุคคลอีกด้วย

ในขั้นที่ 3 ที่เป็นการคิดทบทวนตนเอง ซึ่งจะทำให้บุคคลได้ทบทวน รื้อฟื้น ความรู้ ความสามารถของตนในอดีต รวมถึงสำรวจตรวจสอบค้นหาสิ่งที่ตนเองสนใจ ความต้องการของตนเอง ในวิธีคิด มุมมอง ทักษะคติ อย่างมีเป้าหมายสำหรับการดำเนินชีวิต ทบทวนบทบาทหน้าที่

ความรับผิดชอบ ความภูมิใจในตนเอง ทักษะทางการงานอาชีพของตนเอง ดังนั้น การทบทวนตนเอง จะทำให้บุคคลได้ค้นพบจุดแข็งจุดอ่อนของตนเอง ตลอดจนภาระหน้าที่ที่ความรับผิดชอบของตนเอง โดยจะทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในเชิงบวก ซึ่งสอดคล้องกับงานของ Robert (2003, p. 74) ได้เสนอลักษณะของการปฏิบัติงานที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลังอำนาจ ในด้านการเกิดมโนภาพแห่งตน ซึ่งได้กล่าวว่าเป็นพื้นฐานที่ทำให้บุคคลเกิดการทบทวน ทำความเข้าใจกับตนเองทั้งวิถีคิด ความเชื่อ ความต้องการของตน และเมื่อบุคคลเกิดความเข้าใจตนเองอย่างแท้จริงก็จะช่วยให้เกิดการประเมินจุดแข็ง และจุดอ่อนของตนได้อย่างเที่ยงธรรม และยังสอดคล้องกับเมธาสิทธิ์ มีสวสินธุ์ (2558) ที่ศึกษากระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าแท้ในตนเอง ของเยาวชนชายที่กระทำผิดคดีความรุนแรง พบว่า กระบวนการมี 4 ขั้นตอน คือ 1) ขั้นแยกแยะ ประกอบไปด้วย ทบทวนตนเอง ดึงตนเอง ออกจากการยึดติด ตั้งคำถามกับตนเอง และค้นหาตัวตนที่แท้จริง 2) ขั้นสร้างเจตนาธรรม ประกอบด้วยการวางแผนการกระทำ และเตรียมความพร้อมด้านอารมณ์ 3) ขั้นกล้าเผชิญ ประกอบด้วยการลงมือปฏิบัติ และสังเกตผลการปฏิบัติ และ 4) ขั้นพัฒนาปรีธรรม เป็นการกระทำซ้ำกระบวนการ ซึ่งยังพบว่า ใน 3 ขั้นตอนแรก จะนำไปสู่เป้าหมาย 3 ระดับ ได้แก่ การเผชิญกับความเป็นจริง การใช้ชีวิตอย่างมีเป้าหมาย และการแสดงความรับผิดชอบและตรวจสอบความเชื่อตรงต่อตนเอง ดังนั้น การทบทวนตนเอง จึงส่งผลให้บุคคลได้มีมุมมองตนเองอย่างรอบด้าน และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นได้ในที่สุด

ขั้นที่ 4 การค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง ซึ่งจะทำให้บุคคลได้เลือกใช้วิธีการปฏิบัติตน หรือกิจกรรมที่เหมาะสมกับบุคลิก ทักษะฝีมืออาชีพ ความรู้ ความสามารถ ของตนเอง และจะทำให้เกิดความมั่นใจในตนเองและความเชื่อมั่นในศักยภาพของตน มีเป้าหมายและกำลังใจที่จะประพฤติปฏิบัติในสิ่งที่ดีงาม ฉะนั้นแล้วการกระทำในสิ่งที่เหมาะสมกับตนเองนั้นจะทำให้บุคคลเกิดความมั่นใจ เชื่อมั่นในศักยภาพของตนเอง อันจะเป็นแรงผลักดันความสามารถ ความถนัด ความเชี่ยวชาญ ในด้านหนึ่งของตน มาแสดงให้บุคคลอื่น ๆ เห็นถึงความสามารถ ซึ่งสอดคล้องกับงานศึกษาของ อภิญา เวชชัย (2555, หน้า 19) ที่พบว่า กระบวนการเสริมพลังอำนาจนั้นเป็นการส่งเสริมให้บุคคล ค้นหาความสามารถ ความเชี่ยวชาญ จุดแข็ง คุณค่าที่มีอยู่ภายในตนเอง เพื่อให้เกิดความตระหนักรู้ ในพลังแห่งตน รู้การกระทำในสิ่งที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของตนเอง และยังสอดคล้องกับ Robert (2003, p. 74) ที่ได้กล่าวไว้ว่า ลักษณะของการปฏิบัติงานด้านหนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการเสริมพลังอำนาจ ก็คือ การได้ปลูกสร้างจิตสำนึกของตนเองและช่วยให้ตนเอง มองเห็นสาเหตุของปัญหา ในระดับส่วนตัว เกิดการเรียนรู้ในระดับการวิเคราะห์ในระดับลึกได้ ก็จะเป็นการเรียนรู้ในระดับ

การปลูกสร้างจิตสำนึก จนสามารถเปลี่ยนความคิด เกิดการสร้างกำลังใจในตนเอง และฟื้นฟูตนเอง จากปัญหาได้ และค้นหาสิ่งที่ถนัดกับความรู้ความสามารถของตนเอง

ขั้นที่ 5 การเชื่อมั่นในตนเอง ขั้นนี้บุคคลจะเกิดความตระหนักในความเข้มแข็งและความรู้ความสามารถของตนเอง พยายามพึ่งตนเองและแก้ไขปัญหาด้วยตนเอง มีจิตใจรักและศรัทธาในสิ่งที่ตนเองกระทำอยู่ ได้รับประสบการณ์จากแบบอย่างที่ดี จากคนใกล้ชิดที่ประสบความสำเร็จ ดังนั้นการที่บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง ย่อมจะส่งผลให้บุคคลพยายามที่จะแสดงความสามารถของตนเองออกมาทางพฤติกรรมที่ดีงาม และสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานของตนเองได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Gibson (1993) ที่พบว่า การเสริมพลังอำนาจนั้น มีขั้นตอนที่เป็นกระบวนการที่ส่งเสริม และพัฒนาความสามารถของบุคคล เพื่อให้บุคคลสามารถแสวงหาวิธีการเพื่อให้บรรลุความต้องการ และแก้ไขปัญหาของตนเองและการนำไปสู่ความเชื่อมั่นในตนเองของบุคคลก็ คือ ด้านการตัดสินใจเลือกวิธีปฏิบัติกิจกรรมที่เหมาะสมกับตนเอง (Taking charge) เพื่อควบคุมและจัดการ กับปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ช่วยให้การตัดสินใจแก้ปัญหาเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้บุคคลเกิดความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น มีความมุ่งมั่นสู่เป้าหมายอย่างสม่ำเสมอด้วยคุณค่าของตัวเองบุคคลนั้น ๆ

และขั้นที่ 6 การประสบความสำเร็จในตนเอง ขั้นนี้ทำให้บุคคลประสบผลสำเร็จในการดำเนินชีวิต ตามเป้าหมายของตนเอง ได้รับผลตอบแทน คือ รางวัลที่เป็นมูลค่าทางกายและทางใจ เป็นสิ่งตอบแทน เช่น กำลังใจทางครอบครัว ตัวเงินจากการจ้างงาน ตลอดจนเกิดความเข้มแข็งทางด้านร่างกาย และจิตใจ เกิดความรู้สึกอยากมีส่วนร่วมกับการกิจกรรมสาธารณประโยชน์ เกิดมีเป้าหมายในชีวิตตามศักดิ์ศรีและคุณค่าของตนเอง และเกิดการพัฒนาตนเอง และมีแผนการดำเนินชีวิตด้วยการพึ่งตนเอง และการเห็นคุณค่าในตนเอง ดังนั้น การประสบความสำเร็จในชีวิตซึ่งเป็นเป้าหมายสูงสุดในความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ ย่อมจะเป็นแรงผลักดันให้บุคคลมีความพยายามในการเรียนรู้ที่จะปรับปรุงและเปลี่ยนแปลงในพฤติกรรมของตนเอง และทำให้ตนเองรู้สึกมีคุณค่า มีศักยภาพในฐานะที่เป็นทุนมนุษย์ ที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะชีวิตและมีทัศนคติที่ดี สอดคล้องกับพงศรัชต์รัช วิวังสุ (2555) ได้ศึกษาอำนาจการทำนายของปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สำหรับการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา โดยนำไปสู่ขั้นตอนของการประสบความสำเร็จในตนเอง ซึ่งพบว่า มีปัจจัย คือ สภาพโปรแกรมและการจัดกิจกรรมการเรียนรู้เพื่อการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา การรับรู้ ประสบการณ์การดื่มสุรา การแลกเปลี่ยนเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงในตนเอง และแรงจูงใจเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการดื่มสุรา สามารถร่วมกันทำนายได้ โดยสภาพโปรแกรมและการจัดกิจกรรมเพื่อการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงในตนเองเพื่อการเลิกดื่มสุราสูงที่สุด

2. ศึกษาบทบาทของกลุ่มสาขาวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะ
ทุนมนุษย์ ของผู้ใช้บริการใน โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง

ผลการศึกษา พบว่า บทบาทของกลุ่มสาขาวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง
แบ่งเป็น 2 บทบาท คือ บทบาทเชิงรุก (Proactive) และบทบาทเชิงรับ (Reactive)

บทบาทเชิงรุก (Proactive) ได้แก่ 1) บทบาทในการทำงานเชิงรุกของกลุ่มสาขาวิชาชีพ
จะต้องมีการดำเนินการ เป็นผู้ที่ยกย่องแนะนำ ส่งเสริมสนับสนุน หรือแม้กระทั่งการบังคับ ใ้บุคคล
รู้ได้เรียนรู้ การวางแผนชีวิตในด้านต่าง ๆ ตามขั้นตอนทั้ง 6 ขั้นตอนของการเสริมพลังอำนาจ
ในตนเอง เพื่อเตรียมรับมือกับปัญหาต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต คือ การส่งเสริมและสนับสนุน
ใ้บุคคลได้มีการวางแผนในเป้าหมายชีวิต มีการยอมรับความเป็นจริง มีการคิดทบทวนตนเอง
ส่งเสริมใ้มีการค้นหาสิ่งที่เหมาะสมกับตนเอง ส่งเสริมใ้มีการเชื่อมั่นในตนเอง อันจะนำไปสู่
การประสบความสำเร็จในตนเอง ดังนั้นบทบาทเชิงรุกในการแนะนำ และส่งเสริมใ้บุคคล
เกิดกระบวนการคิด วิเคราะห์ แยกแยะตนเองเกี่ยวกับการวางแผนชีวิต แผนพัฒนาตนเอง ค้นหา
จุดเด่นของตน เรียนรู้จากข้อผิดพลาดของตนเองในอดีต จนนำไปสู่การพัฒนาตนเอง และพึ่งตนเอง
ได้อย่างยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับ Gibson (1993) ที่พบว่า กระบวนการเสริมพลังอำนาจ เป็นการกระทำ
ที่ใ้บุคคลได้ค้นพบตนเองและยอมรับกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงกับตนเอง อันประกอบไปด้วย
การตอบสนองของบุคคลด้านอารมณ์ สติปัญญาการรับรู้ และด้านพฤติกรรม และการสะท้อนคิด
ของบุคคล เกิดการทบทวนเหตุการณ์ สถานการณ์อย่างรอบครอบ เพื่อตัดสินใจและจัดการกับปัญหา
ของตนเองได้อย่างเหมาะสม 2) บทบาทเชิงรุกในการส่งเสริมและสนับสนุนใ้เกิดการเรียนรู้สู่
การเปลี่ยนแปลงตนเอง ได้แก่ ด้านการตระหนักรู้ในความคิด ความรู้สึก การกระทำ และด้าน
การส่งเสริมใ้เกิดการแยกแยะในพฤติกรรมที่ดีของตนเอง โดยบทบาทเชิงรุกนี้จะส่งผลใ้
บุคคลมีทักษะกระบวนการคิดที่ดี มองโลกในด้านบวก รู้จักตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับวิจารณ์ พานิช
(2558, หน้า 4-5) ที่พบว่า การเรียนรู้ในทุกระดับนั้น เป็นการเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง
ภายในตนเอง ในลักษณะของการใ้ความหมายใหม่ของสิ่งต่าง ๆ เรื่องราวต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลง
โลกทัศน์ ความมุ่งมั่นและพฤติกรรม และยังสอดคล้องกับเมธาสิทธิ์ มีสวสินธุ์ (2560, หน้า 54)
ที่ได้สรุปว่า เป็นกระบวนการสะท้อนคิดเกี่ยวกับประสบการณ์ในชีวิตที่บุคคล และ 3) บทบาท
เชิงรุกในการที่จะส่งเสริมและสนับสนุนใ้เกิดทักษะในการเป็นทุนมนุษย์ ได้แก่ ส่งเสริมใ้เกิด
ความรู้ ส่งเสริมในเกิดความสามารถ ส่งเสริมใ้เกิดทักษะชีวิต และส่งเสริมใ้เกิดทัศนคติที่ดี
ดังนั้น บทบาทเชิงรุกนี้จะส่งเสริมใ้บุคคลเกิดความรู้ในสัทธา หน้าที่ ความสามารถของตนเอง
ใ้บุคคลรู้คิด วิเคราะห์ และทำงานตามความถนัดของตน ซึ่งสอดคล้องกับ Carolyn Swift
Gloria Levin (1987, pp. 71-94) ที่กล่าวว่า บุคคลที่สนับสนุนใ้เกิดการเสริมพลังอำนาจนั้น จะเป็น

พัฒนาการของสภาวะทางจิตใจของบุคคล ที่ทำให้มีการพัฒนาความคิด ความรู้สึก ความเข้มแข็งใน ตัวบุคคล ให้เกิดความกล้าที่จะเปลี่ยนแปลงความคิด การกระทำของตนเองหรือเกิดการเคลื่อนไหว ที่ผลักดันให้เกิดการเปลี่ยนแปลง โครงสร้างสังคม มาตรการ กฎหมาย และยังคงสอดคล้องกับ Gibson (1991, pp. 354-361) ที่กล่าวว่า กระบวนการเสริมพลังอำนาจ เป็นการที่บุคคล หรือคณะหนึ่ง ทำให้ผู้ใดผู้หนึ่งมีอำนาจ และมีอิทธิพลเหนือตนเอง ซึ่งจะ使人เกิดความคิดในด้านบวกต่อ ความสามารถของตน และพร้อมที่จะสร้างความเปลี่ยนแปลงตนเอง

บทบาทเชิงรับ (Reactive) ได้แก่ การทำงานในลักษณะของการรับมือที่จำเป็นจะต้องมี การปรับปรุง แก้ไขในประสิทธิภาพประเด็นต่าง ๆ ของการทำงานในบทบาทของสาขาวิชาชีพ คือ 1) บทบาทในเรื่องกฎหมายที่กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้โดยเฉพาะและปฏิบัติอยู่เป็นประจำ 2) บทบาท ของการปรับปรุงกฎระเบียบ ข้อห้าม ข้อบังคับ กับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง 3) บทบาท ความเข้าใจในการสัมผัสกับปัญหาโดยตรง และ 4) บทบาทในเชิงการบริหารจัดการ

3. ศึกษาแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคม เพื่อเสริมพลังอำนาจของ ผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะ ทูตนมนุษย์

ผลการศึกษา พบว่า มีแนวทางไปสู่นโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจ จำนวน 3 แนวทาง คือ 1) แนวทางการสนับสนุนจากพลังภายในตนเอง ได้แก่ การช่วยเหลือตนเอง ทางด้านร่างกายและจิตใจ การเห็นคุณค่าในตนเอง ในด้านความรู้ ความสามารถ ทักษะชีวิต และ ทักษะที่ดี การพึ่งตนเองและความพอใจในตนเอง การสร้างแรงจูงใจในตนเอง การใช้ประสบการณ์ ของตนเอง และการมีเป้าหมายชีวิตที่จะพัฒนาตนเอง การเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น 2) แนวทางการสนับสนุนจากสังคม ได้แก่ การช่วยเหลือจากครอบครัวคนใกล้ชิด/ ครอบครัว อุปถัมภ์ การช่วยเหลือกันเอง/ จากเพื่อนช่วยเพื่อน การช่วยเหลือจากกลุ่มสาขาวิชาชีพ การช่วยเหลือ จากเครือข่ายภาคประชาสังคม ชุมชน องค์กรทางศาสนา การช่วยเหลือจากการจ้างงาน/ ผู้ประกอบการ และการช่วยเหลือจากหน่วยงานภาคเอกชน องค์กรธุรกิจ มูลนิธิ และองค์กรไม่แสวงหาผลกำไร ดังนั้น การได้รับการสนับสนุนจากพลังภายในตนเองและได้รับสนับสนุนจากสังคม ย่อมส่งผลให้ บุคคลมีกำลังใจ มีความคาดหวังว่าตนเองจะได้รับการช่วยเหลือและการยอมรับนับถือจากตนเอง จากคนใกล้ชิดและจากสังคม ทำให้มีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงาน ส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10 (2560) ที่พบว่า การเตรียมความพร้อมในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ ชุมชน จะต้องเตรียมความพร้อมของครอบครัว ชุมชน หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อนการส่งคืน ต้องส่งเสริมการมีส่วนร่วมของเครือข่ายสังคม เสริมพลังครอบครัวและชุมชน อาศัยทุนทางสังคม เป็นต้น และ 3) แนวทางการสนับสนุนจากกฎหมาย ได้แก่ การช่วยเหลือตามหลักพิทักษ์สิทธิ

มนุษย์ชน การช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคม การช่วยเหลือด้านการประกันสังคม การช่วยเหลือด้านการบริการสังคม การช่วยเหลือด้านการคุ้มครองทางสังคม และการช่วยเหลือด้านการสงเคราะห์ ฉะนั้นการได้รับการสนับสนุนจากกฎหมายจะทำให้บุคคลเกิดการคำนึงถึงสิทธิของตนเองที่พึงมี พึงได้รับจากการช่วยเหลือสวัสดิการสังคมด้านต่าง ๆ เช่น ปัจจัยขั้นพื้นฐานในการดำรงชีพ ที่อยู่ อาศัย อาหาร ยา รักษาโรค เป็นต้น โดยสอดคล้องกับงานของ Carol and Melvin (1999) ที่ได้ศึกษาสาเหตุของการไร้ที่อยู่อาศัยจนออกมาเร่ร่อนในส่วนต่าง ๆ ของโลกทั่ว ๆ ไปก็คือ การเป็นคนตกงาน และขาดแคลนที่อยู่อาศัย และกฎหมายจากนโยบายของรัฐ ที่พยายามลดจำนวนคนป่วยในโรงพยาบาล โรคจิต จึงทำให้ผู้ป่วยเหล่านี้ต้องไปเช่าที่พักอาศัยในราคาถูก เมื่อมีรายได้น้อยลงและขาดเครือข่าย การสนับสนุนทางสังคม จึงต้องกลายมาเป็นคนไร้ที่อยู่อาศัย ไร้ที่พึ่งพิง

ดังนั้นจะเห็นได้ว่า การสนับสนุนจากพลังภายในตนเอง จากสังคม และจากกฎหมาย เหล่านี้จึงเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดการเสริมพลังอำนาจของบุคคลได้ และทำให้บุคคลต้องต่อสู้ เรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองในฐานะที่เป็นทุนมนุษย์ เป็นพลเมืองโลกที่มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

1. หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม องค์กรเครือข่ายชุมชนที่มีบทบาทหน้าที่ในการป้องกัน แก้ไข ฟื้นฟู และพัฒนา ควรจะนำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบาย แผนและมาตรการ หรือออกแบบกิจกรรม โครงการ เพื่อการจัดสวัสดิการสังคมสำหรับกลุ่มเปราะบางทางสังคมอื่น ๆ นอกจากกลุ่มคนไร้ที่พึ่ง เช่น เด็กและเยาวชนที่กลุ่มเสี่ยง กลุ่มผู้ต้องขังที่พ้นโทษ โดยไม่มีญาติ กลุ่มคนพิการ และกลุ่มแรงงานนอกระบบ ตลอดจนกลุ่มผู้สูงอายุ ทั้งเพศชายและเพศหญิงที่เสี่ยงกับการไม่มีญาติหรือผู้ดูแล หรือเสี่ยงกับการถูกระทำ ความรุนแรง

2. องค์กรพัฒนาสถาบันครอบครัว ควรร่วมมือกับองค์กรภาคีเครือข่าย เช่น องค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร หรือ NGO นำผลที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านแนวทางการสนับสนุนจากสังคม ไปเป็นแนวทางในการวางแผนจัดทำโครงการต่าง ๆ เพื่อป้องกันปัญหา โดยเฉพาะกลุ่มผู้มีความผิดปกติทางจิตเรื้อรังที่ไม่มีญาติและกลุ่มเสี่ยง โดยอาจจะทำเป็นข้อตกลงความร่วมมือกับเครือข่ายกลุ่มสหวิชาชีพในการทำงานแบบเชิงรุก (Proactive)

3. สถาบันการศึกษาที่จัดการเรียนการสอนด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ หรือการพัฒนาสังคม ควรนำผลที่ได้จากการวิจัยไปศึกษาต่อยอดพัฒนาในแวดวงวิชาการ ในประเด็น ขั้นตอนของการเสริมพลังอำนาจในตนเองของผู้ใช้บริการ หรือกลุ่มเป้าหมายทางสังคมสงเคราะห์

หรือบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ปฏิบัติงานกับกลุ่มเป้าหมายทางสังคมสงเคราะห์ กลุ่มเปราะบางทางสังคมอื่น ๆ หรือนำไปใช้ในการอ้างอิง ออกแบบเนื้อหาหลักสูตรและกิจกรรมการเรียนการสอน หรือปรับปรุงหลักสูตรรายวิชาให้มีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาเฉพาะกลุ่มเป้าหมายต่าง ๆ เพื่อรับมือกับวิกฤตการณ์การเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจและสังคมของโลก

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ควรมีระบบและกลไกในการส่งเสริมศักยภาพของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม ทุกกลุ่มเป้าหมายให้เกิดการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีขึ้น
2. ควรมีนโยบายที่ส่งเสริมและสนับสนุนให้สถาบันครอบครัว มีความเข้มแข็ง ในด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อม เพื่อการป้องกันความเปราะบางที่จะนำไปสู่ปัญหาสังคม

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรศึกษารูปแบบการเสริมสร้างศักยภาพการพัฒนาตนเองเพื่อการพึ่งตนเอง อย่างยั่งยืนของผู้ด้อยโอกาสทางสังคม เพราะว่าจะได้มีรูปแบบที่เหมาะสมในการกำหนดนโยบาย เพื่อจัดสวัสดิการสังคมให้กับกลุ่มเป้าหมายผู้ด้อยโอกาส
2. ควรศึกษากระบวนการ หรือขั้นตอนในการเห็นคุณค่าในตนเอง และแรงจูงใจ ในการเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นในกลุ่มเป้าหมายอื่น ๆ เช่น เด็กเยาวชนกลุ่มเสี่ยงกระทำผิด และผู้ต้องขังพื้นที่โทษ เพราะว่าจะนำไปสู่การวางแผนในเป้าหมายระยะยาวของชีวิตตนเองได้
3. ควรศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการจัดสวัสดิการสังคมของหน่วยงานอื่น ๆ ที่ส่งเสริมให้ผู้ด้อยโอกาสทางสังคมได้เรียนรู้กระบวนการของการพึ่งตนเองอย่างยั่งยืน

บรรณานุกรม

กมลพรรณ พันฟัง. (2553). *อัตลักษณ์ การเสริมพลังอำนาจ และการกำหนดวิถีชีวิตตนเอง:*

การดำรงชีวิตอิสระของคนพิการในสังคมไทย. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์
ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารสังคม, ภาควิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์,
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2561 ก). เข้าถึงได้จาก <http://www.bsd.dsdw.go.th/index.php/>

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ. (2561 ข). *แผนปฏิบัติการกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ*

ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2561. เข้าถึงได้จาก <http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/>

กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์. (ม.ป.ป.). *ข้อมูลนิคมสร้างตนเองภาคเหนือ.*
ม.ป.ท.

กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. (2538). *พื้นฐานทฤษฎีสังคมสงเคราะห์* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

กิติพัฒน์ นนทปัทมะคุลย์. (2548). *นโยบายสังคมและสวัสดิการสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 4). กรุงเทพฯ:

สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ขัตพันธ์ ชุมนุสนธิ์. (2551). *การเสริมสร้างพลังอำนาจของคนพิการ กรณีศึกษา ศูนย์การดำรงชีวิต*

อิสระของคนพิการจังหวัดนครปฐม. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชา
พัฒนศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

คณะกรรมการการสหวิชาชีพเพื่อการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง. (2561). *คู่มือทีมสหวิชาชีพเพื่อการ*

คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง. กรุงเทพฯ: กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.

คณะกรรมการส่งเสริมสวัสดิการสังคมแห่งชาติ. (2545). *แผนพัฒนางานสวัสดิการสังคมและสังคม*

สงเคราะห์แห่งชาติ ฉบับที่ 4 พุทธศักราช 2545-2549. ม.ป.ท.

คึกฤทธิ์ ปราโมช. (2510). *สี่แผ่นดิน.* กรุงเทพฯ: สยามรัฐ.

จงจิตต์ โสภณภรณ์. (2555). *สวัสดิการสังคม* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์

มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

จิราลักษณ์ จงสถิตมัน. (2535). *ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับสังคมสงเคราะห์.* เชียงใหม่: มหาวิทยาลัย

เชียงใหม่.

ชนินารถ เจริญเนื่อง. (ม.ป.ป.). *IRP* กับการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง. ใน *เอกสารเพื่อการ*

ประชาสัมพันธ์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวงการพัฒนาสังคมและ

ความมั่นคงของมนุษย์. ม.ป.ท.

- ชนินดารถ เจริญเนื่อง. (ม.ป.ป.). ทักษะและองค์ความรู้ที่จำเป็นในการปฏิบัติงานกับกลุ่มเป้าหมาย
ที่อยู่ในความดูแลของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ.
ใน *เอกสารเพื่อการประชาสัมพันธ์ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ กระทรวง
การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์*. ม.ป.ท.
- ชลลดา ทองทวี และคณะ. (2552). *จิตตปัญญาศึกษา: การสำรวจและสังเคราะห์ความรู้จิตตปัญญา
ศึกษาเบื้องต้น*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยมหิดล.
- เชอเกียรติม ตรงปะ ริน โปเช. (2539). *การเดินทางอย่างปราศจากจุดมุ่งหมาย: มหาปรัชญา
แห่งพุทธต้นตระกูล*. (พจนานุกรมฉบับมติแปล). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ. (2549). *สวัสดิการสังคมในมิติกินดี อยู่ดี มีสุข มีสิทธิ*. กรุงเทพฯ:
เอดิชั่นเพรส โปรดักส์.
- ทัศนีย์ ลักษณ์ภินชัช. (2545). *การใช้ทรัพยากรในงานสวัสดิการสังคม*. กรุงเทพฯ:
สมชายการพิมพ์.
- ทิพาภรณ์ โพธิ์ถวิล และยุพา วงศ์ไชย. (2542). *สารานุกรมทางสังคมสงเคราะห์ศาสตร์*. กรุงเทพฯ:
สมาคมนักสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- เทียมจันทร์ พานิชย์ผลินไชย. (2559). การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลง: การจัดการเรียนรู้
ด้านการผลิตครู. *วารสารมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 22(2), 1-11.
- ธนอร จันทรธนู. (2552). *ความรู้ ความคิดเห็นและการบริหารจัดการบริการแก่คนไร้ที่พึ่ง
สถานสงเคราะห์คนไร้ที่พึ่งในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล สังกัดกรมพัฒนา
สังคมและสวัสดิการ*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต, สาขาวิชา
สังคมสงเคราะห์ศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์. (2551). *การเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงและจิตตปัญญาศึกษา*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ธนา นิลชัยโกวิทย์ และอดิศร จันทรสุข. (2559). *ศิลปะการจัดกระบวนการเรียนรู้เพื่อ
การเปลี่ยนแปลง: คู่มือกระบวนการจิตตปัญญา (พิมพ์ครั้งที่ 2)*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ธนากร ยุทธพลนาวิ. (2553). *การพัฒนาระบบบริการสำหรับคนไร้บ้าน: ศึกษากรณีการให้บริการ
ของมูลนิธิพัฒนาที่อยู่อาศัย*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต,
สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์ศาสตร์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- นุชนาฏ ยูอันเงาะ. (2562). การเสริมพลังอำนาจชุมชนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตผู้ต้องขังหลังพ้นโทษ.
วารสารสังคมวิวัฒน์, 10(2), 110-116.

- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2546). *โลกของคนไร้บ้าน*. กรุงเทพฯ: โอเอ พรินต์ติ้ง เฮ้าส์.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2545-2546). วิถีชีวิตคนไร้บ้าน: ความหลากหลาย ณ ชายขอบเมืองหลวง. *วารสารปาริชาติ*, 15(2), 43-73.
- บุญเลิศ วิเศษปรีชา. (2560). การหวนกลับมาของงานชาติพันธุ์วรรณา: “อยู่ที่นั่น” กับคนไร้บ้านในมะนิลา ประเทศฟิลิปปินส์. *วารสารธรรมศาสตร์*, 36(2), 1-32.
- ประกาศคณะกรรมการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง เรื่อง มาตรฐานการปฏิบัติงานของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง. (2559, 9 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่ม 133 ตอนพิเศษ. 38 ง. หน้า 27-29.
- ประเวศ วะสี. (2547). *การเรียนรู้ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายใน*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มูลนิธิสำนักกรักบ้านเกิด.
- ประเวศ วะสี. (2550). *การจัดการความรู้: กระบวนการปลดปล่อยมนุษย์สู่ศักยภาพ เสรีภาพและความสุข*. กรุงเทพฯ: กรีน-ปัญญาญาณ.
- ปรีดี พนมยงค์. (2491). *เค้าโครงการเศรษฐกิจของหลวงประดิษฐมนูธรรม*. อยุธยา: อักษรเจริญทัศน์.
- ป่วย อึ้งภากรณ์. (2519). ป่วย อึ้งภากรณ์ จากครรภ์มารดาถึงเชิงตะกอน. ใน *หนังสือรวบรวมข้อเขียนของป่วย อึ้งภากรณ์ ที่ระลึกต่อการจากไปเมื่อปี พ.ศ. 2542*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มูลนิธิโกมลคีมทอง.
- เปรมวดี สารชีวิน. (2554). *การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้เพื่อส่งเสริมสุขภาพด้วยภูมิปัญญาไทยและกระบวนการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงสำหรับประชาชนกลุ่มเสี่ยงต่อโรควิถีชีวิต*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เปาโล แฟร์. (1986). *การศึกษาของผู้ถูกกดขี่*. กรุงเทพฯ: สานมีมา.
- พงษ์รัชต์วิช วิวงส์. (2555). *การพัฒนา รูปแบบการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง สำหรับการบำบัดรักษาผู้ติดสุรา*. วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา นอกระบบโรงเรียน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). (2551). *พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์* (พิมพ์ครั้งที่ 11/2). กรุงเทพฯ: เอส. อาร์. พรินต์ติ้ง แมส โปรดักส์.
- พระราชบัญญัติการคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง พุทธศักราช 2557. (2557, 23 ธันวาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 1-9.

พระราชบัญญัติควบคุมการขอทาน พุทธศักราช 2559. (2559, 29 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*.

หน้า 1-7.

พระราชบัญญัติลูกเสือ พุทธศักราช 2551. (2551, 4 มีนาคม). *ราชกิจจานุเบกษา*. หน้า 92-115.

พระราชบัญญัติสุขภาพจิต พุทธศักราช 2551. (2551, 20 กุมภาพันธ์). *ราชกิจจานุเบกษา*.

หน้า 37-54.

ภัทรพร คงวิจิตต์. (2560). *โปรแกรมพัฒนาเทคนิคการเสริมพลังอำนาจและการเห็นคุณค่าในตนเอง สำหรับนักพัฒนาสังคม*. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษา ตลอดชีวิตและการพัฒนามนุษย์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศิลปากร.

เมธาสิทธิ์ มีสวายสินธุ์. (2558). *การพัฒนากระบวนการเรียนรู้เพื่อการเปลี่ยนแปลงเพื่อเสริมสร้าง การเห็นคุณค่าแท้ในตนเองของเยาวชนชายที่กระทำผิดคดีความรุนแรง*. วิทยานิพนธ์ ครุศาสตร์ดุสิตบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาจากระบบโรงเรียน, คณะครุศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เมธาสิทธิ์ มีสวายสินธุ์. (2560). *กระบวนการเปลี่ยนแปลงปริทรรศน์เพื่อเสริมสร้างการเห็นคุณค่าแท้ ในตนเองของเยาวชนชายที่กระทำผิดคดีความรุนแรง*. *วารสารพฤติกรรมศาสตร์*, 23(1), 2-20.

ขงยุทธ เพ็ญศรี. (ม.ป.ป.). *บ้านน้อยในนิคม: พัฒนาสังคมของคนไร้ที่พึ่งในชุมชนเสมือนจริง*.

เข้าถึงได้จาก <http://www.dsdw2016.dsdw.go.th>

ยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2561-2580). (2561). *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 135 ตอนที่ 82 ก.

จเรช โภกมุท. (2553). *การส่งเสริมการทำงานของทีมนิสิตวิชาชีพในการคุ้มครองเด็กที่ถูกทารุณกรรม จังหวัดนนทบุรี*. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

รณภูมิ สามัคคีคารมย์. (2560). *นิยามและมายาคติกับความเป็นจริงของคนไร้บ้าน ผ่านการสำรวจ ในพื้นที่กรุงเทพมหานคร*. *วารสารวิจัยสังคม*, 40(2), 155-188.

ระพีพรรณ คำหอม. (2549). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย* (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

ระพีพรรณ คำหอม. (2554). *สวัสดิการสังคมกับสังคมไทย (Social welfare in the Thai society)* (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: จรัลสนิทวงศ์การพิมพ์.

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. *ราชกิจจานุเบกษา*. เล่มที่ 134 ตอนที่ 40 ก.

ราชบัณฑิตยสถาน. (2546). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน 2542*. กรุงเทพฯ: นามมี บุคส์พับลิเคชัน.

- วัชรินทร์ วุฒิธรรมาภรณ์. (2560). การส่งเสริมความร่วมมือในการรับประทายาสำหรับผู้ป่วยจิตเภท
ในชุมชน. *วารสารการพยาบาลจิตเวชและสุขภาพจิต*, 31(1), 1-12.
- วันทนีย์ วาสิตะสิน และคณะ. (2553). *ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์*.
(พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจารณ์ พานิช. (2558). *การเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลง (Transformative learning)*. กรุงเทพฯ:
เอส อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์.
- วิจิตร ระวิวงศ์. (2527). พุทธศาสนากับการสังคมสงเคราะห์. *วารสารวิทยาศาสตร์
สาขาสังคมศาสตร์*, 5(2), 149-155.
- วิภารณ์ เบ็ญจมาศ. (2560). การสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชนดูแลสุขภาพผู้ป่วยเบาหวาน
บ้านหนองบัว ตำบลลาดบัวขาว อำเภอสีคิ้ว จังหวัดนครราชสีมา. *วารสารวิทยาลัย
พยาบาลบรมราชชนนี นครราชสีมา*, 23(1), 31-43.
- วิไลลักษณ์ รุ่งเมืองทอง. (2559). กระบวนการเสริมพลังอำนาจประชาชนเพื่อการเป็นปึกแผ่น
ของชุมชน. *วารสารพัฒนาสังคม*, 18(2), 77-101.
- วิภา อิศรางกูร ณ อยุธยา. (2555). การเสริมพลังอำนาจในการดูแลตนเองสำหรับผู้ป่วยเบาหวาน
และความดันโลหิตสูงในชุมชน: แนวคิดและการประยุกต์ใช้. *วารสารวิทยาลัยบัณฑิต
เอเชีย*, 2(2), 14-19.
- ศิริพงษ์ เสภาภย. (2551). ทุมนมนุษย์และบทบาทในการพัฒนาองค์กร. *วารสารรามคำแหง*, 25(4),
200-210.
- สมบูรณ์ ศิริประชัย. (2542). *อาจารย์ป่วย อีภภรณ์ กับการสร้างทุนมนุษย์และทุนสังคม*.
กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมบูรณ์ ศิริประชัย. (2551). *หนึ่งทศวรรษ WTO*. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สมสิทธิ์ อัสตรินิธี และกาญจนา ภูครองนาค. (2555). *การศึกษาวิเคราะห์ความรู้เกี่ยวกับการเรียนรู้
สู่การเปลี่ยนแปลง ตามแนวคิดปัญญาศึกษาเพื่อการบ่มเพาะความซื่อตรง*. กรุงเทพฯ:
มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2560). *แผนพัฒนาเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติฉบับที่สิบสอง พุทธศักราช 2560-2564*. กรุงเทพฯ: สำนักงาน
คณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2561). *โครงสร้างของครัวเรือน
อัตราการจดทะเบียนสมรสและอัตราการจดทะเบียนการหย่า ปี พ.ศ. 2523-2559*.
เข้าถึงได้จาก <http://social.nesdb.go.th/social/>

- สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุนวิชาการ 10. (2560). *แนวทางการเตรียมความพร้อมของครอบครัว และชุมชนในการรับคนไร้ที่พึ่งกลับสู่ชุมชน*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวง การพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคง ของมนุษย์.
- สุเทพ เชาวลิต. (2527). *สวัสดิการสังคม*. ขอนแก่น: โอเดียนสโตร์.
- สุภางค์ จันทวานิช. (2553). *วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ* (พิมพ์ครั้งที่ 17). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุมิตร สุวรรณ. (2559). *เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การออกแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ วิทยาเขตกำแพงแสน.
- สุรศักดิ์ ชะมารัมย์. (2560). การจัดการทุนมนุษย์: ความหมาย ความสำคัญ วิวัฒนาการ และ แนวโน้ม. *วารสารวิชาการและวิจัย มทร.พระนคร สาขามนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, 2(1), 116-131.
- สุวิชัย โกศัลยะวัฒน์. (2557). *เอกสารประกอบการบรรยายเรื่อง การวิเคราะห์ยุทธศาสตร์และ แผนการศึกษาของชาติเพื่อการพัฒนา*. ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- อภิญา เวชชัย. (2555). *การเสริมพลังอำนาจในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- อัจฉรา รักษ์ดิษฐม. (2559). *คนไร้บ้าน การเดินทางสู่ความโดดเดี่ยว*. กรุงเทพฯ: ภาพพิมพ์.
- อับดุลเลาะ เจ๊ะหลง. (2559). การศึกษาของผู้ถูกกดขี่ Pedagogy of the oppressed. *วารสารสงขลานครินทร์ ฉบับสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์*, 22(2), 295-322.
- Carolyn Swift Gloria Levin. (1987). Empowerment: An emerging mental health technology. *Journal of Primary Prevention*, 8(2), 71-94.
- Christopher, J. M. (2006). *Self-esteem research, theory, and practice: Toward a positive psychology of self-esteem* (3rd ed.). n.p.
- David, A. S., & Leon, A. (1987). Identity work among the homeless: The verbal construction and avowal of personal identities. *The American Journal of Sociology*, 92(6), 1336-1371.
- Freire, P. (1968). *Pedagogy of the oppressed* 30th anniversary edition. New York: The Continuum International Publishing Group.
- Gibson, C. H. (1991). A concept analysis of empowerment. *Journal of Advanced Nursing*, 16, 354-361.

- Gibson, C. H. (1993). *A study of empowerment in mothers of chronically ill children*. Boston: Boston College.
- Gibson, C. H. (1995). A process of empowerment in mother of chronically ill children. *Journal of Advanced Nursing*, 21(6), 1201-1210.
- Gould, R. L. (1978). *Transformations: Growth and change in adult life*. Oxford, England: Simon & Schuster.
- Gutierrez, L. M. (1990). Working with women of color: An empowerment perspective. *Social Work*, 35, 149-153.
- Jonathan, P., & Greta, B. (2011). *Personalisation in social work*. Bournemouth University.
- Jurgen, H. (1991). *The structural transformation of the public sphere*. First MIT Press paperback edition, Massachusetts Institute of Technology.
- Mary, E. R. (1992). *What is social case work an introductory description*. New York: Russell Sage Foundation.
- Marybeth, S. (2010). Homelessness, poverty, and social exclusion in the United States and Europe. *European Journal of Homelessness*, 4.
- Mezirow, J. (2009). *Transformative learning theory*. Transformative Learning in Practise: Insights from Community.
- Nathaniel, B. (1995). *The six pillars of self-esteem*. A Canadian-American psychotherapist and writer known for his work in the psychology of self-esteem. n.p.
- Peter, H. R. (1989). *Down and out in America: The origins of homelessness*. Chicago: University of Chicago Press.
- Robert, A. (2003). *Social work and empowerment*. British Association of Social Work.
- Robert, A. (2008). *Empowerment, participation and social work*. UK: Social Work Series.
- Santos-Rodrigues, H, Pedro, F. D., & Carlos, F. J. (2010). The influence of human capital on the innovativeness of firms. *International Business and Economic Research Journal (IBER)*, 9(9), 55.
- Susser, E., Conover, S., & Struening, E. L. (1990). Mental illness in the homeless: Problems of epidemiologic method in survey of the 1980s. *Community Mental Health Journal*, 26(5), 391-414.
- Yoshihiro, O. (2007). A comparative study of homelessness in the United Kingdom and Japan. *Journal of Social Issues*, 63, 3.

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก
ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูลหลัก

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ 1 ได้แก่ ผู้ใช้บริการที่สมัครใจและผ่านเกณฑ์ การประเมินตามกระบวนการของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งต้นสังกัด และถูกส่งตัวให้ไปทดลองใช้ชีวิตอิสระในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ทั้ง 5 แห่ง จำนวน 45 ราย เริ่มตั้งแต่ผู้ให้ข้อมูล รายที่ 1-45 ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 1

เพศชาย อายุ 57 สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 แยกทางกับภรรยา ไม่มีบุตร ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในพื้นที่ จังหวัดลำปาง อาศัยอยู่บ้านกับบิดา ซึ่งมีอายุประมาณ 84 ปี มีพี่น้องร่วม บิดามารดา รวม 8 คน ต่างคนก็แยกย้ายไปมีครอบครัวและประกอบอาชีพ ไม่สามารถติดต่อได้เลย หลังจากบิดาเสียชีวิต ก็ออกจากบ้านใช้ชีวิตในที่สาธารณะเร่รอนกินนอนตามถนนในเมืองเป็นเวลา 2 ปี และขึ้นรถไฟฟรี เดินทางไปกรุงเทพฯ ขอเงินเขา นอนตามข้างถนนแถวสวนจตุจักร ได้เงินมาก็ชอบซื้อสุรา สูบบุหรี่บ้าง มีเจ้าหน้าที่มารับไปอยู่สถานสงเคราะห์ที่รังสิต แล้วเขาก็ส่งมาอยู่ สถานสงเคราะห์วังทอง เขาทำบัตรประชาชนให้ใหม่ หรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก และได้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อประมาณเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนิน โครงการฯ ไม่มีข้อมูลที่ติดต่อญาติได้ ต้องรับประทาน ยาบำบัดความผิดปกติทางจิตทุกวัน 3 เวลาหลังอาหารเช้า กลางวัน และเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ใน บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งसान จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 2

เพศชาย อายุ 58 ปี ไม่พบข้อมูลประวัติการศึกษา ภูมิลำเนาเดิมอยู่ จังหวัดพิจิตร สถานภาพโสดไม่มีครอบครัว ไม่มีข้อมูลบิดามารดา ไม่มีเอกสารทางทะเบียนราษฎร ใช้ชีวิตนอน อยู่ในที่สาธารณะ แถว ๆ สถานีรถไฟพิษณุโลก ประมาณ 1 ปี เดินไปเรื่อย ๆ บางวันก็ไปนอน หนาวหิวหิวพอพุทธชินราช ริมน้ำ อากาศมันเย็นดี แล้วขอเงินประชาชนในตลาดสดพิษณุโลก เคยรับจ้างทำงานยกผักขึ้นรถในตลาด ได้เงินครั้งละ 30 บ้าง 50 บาท มั่งแล้วแต่เขาจะให้ เคยสูบกัญชากับเพื่อนในตลาด บางทีก็ดื่มสุรา แล้วก็ยังมีเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมเขามาสำรวจ แล้วเขาชวน ไปอยู่ด้วย เขาพาไปตรวจร่างกายที่โรงพยาบาลจิตเวชที่วังทอง แล้วก็มาอยู่สถานคุ้มครองคนไร้ ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เขาทำบัตรประชาชนให้ใหม่ สมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคม สร้างตนเอง เมื่อปี พ.ศ. 2560 ประมาณเดือนพฤษภาคม หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนิน โครงการฯ ไม่มีข้อมูลที่ติดต่อญาติได้ ต้องรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิตทุกวัน 3 เวลาหลังอาหารเช้า กลางวัน และเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งसान จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 3

เพศชาย อายุ 56 ปี สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 เคยอยู่กับบิดามารดา ในท้องที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก มีพี่น้อง 7 คน แต่เสียชีวิตหมดแล้ว เคยมีแฟนแต่เลิกกันไปแล้ว ไม่มีลูก เคยทำงานรับจ้างก่อสร้างที่กรุงเทพฯ แต่ไม่ทำแล้วเพราะเจ็บป่วย ไม่มีที่อยู่อาศัย เลยนอนตามขนส่งหมอชิต แล้วก็ขึ้นรถไฟมาพิษณุโลก นอนตามศาลารอดโดยสารข้างถนน ป่วยตำรวจเขาเลยพาไปส่งโรงพยาบาล แล้วก็ไปอยู่สถานสงเคราะห์วังทอง หรือสถานคุ้มครอง คนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นเวลา 5 ปี เขาทำบัตรประชาชนให้ใหม่ แล้วก็สมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อประมาณเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2559 หรือในระยะแรกของการดำเนินโครงการฯ ไม่มีข้อมูลที่ติดต่อญาติได้ ต้องรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิต ทุกวัน 3 เวลาหลังอาหารเช้า กลางวัน และเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ทุ่งसान จังหวัดพิษณุโลก รวมเป็นระยะเวลา 3 ปี แล้ว

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 4

เพศชาย อายุ 61 ปี ไม่มีข้อมูลประวัติการศึกษา ภูมิลำเนาเดิมอยู่ จังหวัดชัยนาท ไม่มีข้อมูลบิดามารดา เสียชีวิตหมดแล้ว บ้านไฟไหม้ ไม่มีญาติไม่รู้ที่อยู่ไหน เคยมีแฟนแต่ก็เลิกกันไป ตั้งแต่สมัยหนุ่ม ๆ ตอนนั้นไปทำงานเมืองนอก (ไม่มีข้อมูลชื่อประเทศที่ไปทำงาน) กลับมาบ้านแฟนก็ทิ้งไป ไม่มีเอกสารทางทะเบียนราษฎรเพราะหาย มาอยู่ที่วังทองเขาทำบัตรให้ใหม่ ใช้ชีวิตหลบนอนอยู่ในตลาดที่นครสวรรค์ ขอข้าววัดกิน บางครั้งก็ได้กิน บางครั้งก็ไม่ได้กิน เจ้าหน้าที่ที่เขาเคยรับมาอยู่สถานสงเคราะห์วังทองได้ 8 ปี แล้วเขาก็ให้มาอยู่ที่นี่ (บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง) เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองในเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2561 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ ไม่มีข้อมูลที่ติดต่อญาติได้ ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาเรื่องการสื่อสาร และมีการรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตทุกวัน ๆ ละ 4 เวลา เช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งसान จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 5

เพศชาย อายุ 39 ปี สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ไม่มีหลักฐานคุณวุฒิทางการศึกษา ภูมิลำเนาเดิมอยู่กับยาย ในท้องที่อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย สถานภาพโสด ยายเสียชีวิต มีคนมายึดบ้านไม่มีที่อยู่ เคยไปอาศัยอยู่วัด แต่อยู่ไม่ได้ พระเจ้าไม่ให้อยู่ ต่อมาไปทำงานเป็นช่างซ่อมมอเตอร์ไซด์อยู่หลายปี ชอบดื่มสุรา สูบบุหรี่ เมื่อเมามายแล้วก็ทะเลาะกับเพื่อนที่ร้านซ่อมรถ โคนทำร้าย หนีไปขึ้นรถโดยสาร ไปนอนอยู่ศูนย์สถานีขนส่งสุโขทัย จากนั้นขอเงินค่ารถโดยสารขึ้นรถไปกรุงเทพฯ อยากหางานทำแต่ไม่มีใครรับทำงาน นอนอยู่หมอชิตหลายวัน เจ้าหน้าที่เขาพาไปส่งศูนย์สงเคราะห์คนจนในกรุงเทพฯ แล้วเขาก็ส่งมาอยู่ที่สงเคราะห์วังทอง ปีที่เข้าร่วม

โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองประมาณ เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการ ไม่มีข้อมูลที่ติดต่อญาติ ต้องรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิตทุกวัน 2 เวลา เช้าและเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 6

เพศชาย อายุ 47 ปี เคยศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภูมิลำเนาเดิมอยู่อำเภอพยุหะคีรี จังหวัดนครสวรรค์ บิดามารดาเสียชีวิต ไม่มีครอบครัว เมื่อก่อนทำงานมีคนจ้างเลี้ยงเป็ดไล่ทุ่งอยู่แถวอำเภอภาชี จังหวัดอยุธยา พอติดยา กินเหล้า สูบกัญชา เขาจึงเลิกจ้างทำงาน ขึ้นรถไฟไปหางานกรุงเทพ แล้วไปนอนอยู่แถวหัวลำโพง ใช้ชีวิตอยู่ในที่สาธารณะอยู่ในบริเวณเกาะรัตนโกสินทร์ ขอข้าววัดกิน นอนตามตลาด โป้เบ๊ บางวันจะมีคนใจบุญมาแจกข้าวแถวสนามหลวง เดินขอเงินฝรั่ง มีคนแจ้งตำรวจจับ เจ้าหน้าที่ส่งเคราะห์ก็พาไปอยู่แถวดินแดง (บ้านมิตรไมตรีกรุงเทพ หรือ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งกรุงเทพมหานคร) แล้วก็มาอยู่ที่สงเคราะห์วังทอง หรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ประมาณ 2 ปี เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองประมาณ เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการ ไม่มีข้อมูลที่ติดต่อญาติ รับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตทุกวัน ๆ ละ 2 เวลา หลังอาหารเช้าและเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 7

เพศชาย อายุ 57 ปี ไม่มีข้อมูลประวัติการศึกษา ภูมิลำเนาเดิมอยู่ จังหวัดสระบุรี สถานภาพโสด ไม่มีข้อมูลบิดามารดาและญาติพี่น้อง และไม่ทราบข้อมูลการทำงานเลย เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์ ได้รับแจ้งจากประชาชนทั่วไป พบผู้ให้ข้อมูลเดินอยู่ข้างถนนในเมืองสระบุรี ไม่มีเสื้อผ้าใส่ เจ้าหน้าที่จึงดำเนินการส่งเข้ารับการรักษาอาการทางจิตเวช และเมื่อเสร็จสิ้นการบำบัดรักษาไม่มีญาติติดต่อ และไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร จึงรับมากำหนดสวัสดิภาพต่อที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งชายธัญบุรี จังหวัดปทุมธานี เป็นระยะเวลา 3 ปี และเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการ ไม่มีข้อมูลผู้ติดต่อ มีการรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิตทุกวัน ๆ ละ 4 เวลา เช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 8

เพศชาย อายุ 49 ปี เคยเรียนระดับประถมศึกษาแต่ไม่จบ อ่านเขียนไม่ได้ ภูมิลำเนาเดิมมีในท้องที่อำเภอวัดโบสถ์ จังหวัดพิษณุโลก ตอนเด็กอยู่กับปู่ ไม่มีข้อมูลบิดามารดา อาศัยกระท่อมอยู่ในที่คนอื่น เคยช่วยปู่รับจ้างเขาทำนา เก็บของในป่า พอปู่เสียชีวิตไปอาศัยกินข้าววัด สถานภาพ

โสด ตอนที่พิษณุโลกน้ำท่วมใหญ่ (ประมาณ พ.ศ. 2538-2539) เข้าไปทำงานทำในกรุงเทพ งานก่อสร้างแถวรังสิต อยู่ได้ 5-6 ปี ก็ไม่ได้ทำต่อ โคนหลอกไปลงเรือทะเล ไม่ได้ไป แต่มีเพื่อนไปนอนตามสนามหลวง หากินแถวสนามหลวง เมื่อก่อนทางราชการยังไม่ได้จับกุม ก็นอนสนามเลย ใช้ชีวิตอาศัยอยู่ตามแถวหัวลำโพงบ้าง ตอนนั้นติดสุรา เสพกัญชา เจ้าหน้าที่เขาจับ ไปอยู่บ้านสงเคราะห์แถว ๆ นนทบุรี (จังหวัดนนทบุรี) ไม่มีเอกสารทางทะเบียนราษฎร เขาทำให้ใหม่ เขาก็ส่งมาอยู่สงเคราะห์ที่วังทอง หรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก อยู่ได้ปีกว่า ๆ เพราะคนมันเยอะ อยู่รวมกันเป็นร้อยคน เลยสมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง มาอยู่ชุดแรกเลยตอนนั้นมา 10 คน (ประมาณเดือนกันยายน พ.ศ. 2559) ไม่สามารถติดต่อญาติได้ ต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตวันละ 2 เวลา เช้าและเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งसान จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 9

เพศชาย อายุ 51 ปี ไม่ได้รับการศึกษา ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในท้องที่อำเภอหนองบัว จังหวัดนครสวรรค์ ไม่มีข้อมูลบิดามารดา สถานภาพโสด อาศัยอยู่กับยายมาจนโตพอยายเสียชีวิต ก็ไปทำงานทำ แต่หาไม่ได้ ตอนหนุ่ม ๆ ไปอยู่ในคุกเกือบ 20 ปี ติดคุกอยู่กรุงเทพฯ ออกมาก็ไม่รู้จะไปไหน ไปเดินข้างถนน ตำรวจเขารับไปอยู่โรงพยาบาลศรีธัญญา แล้วก็ถูกส่งมาอยู่สถานสงเคราะห์วังทอง ได้ปีกว่า ๆ เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง มาอยู่ประมาณเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการ ไม่มีข้อมูลติดต่อญาติพี่น้อง มีการรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิตทุกวัน ๆ ละ 4 เวลา เช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งसान จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 10

เพศชาย อายุ 51 ปี ไม่มีข้อมูลประวัติการศึกษา ไม่มีข้อมูลบิดามารดา และไม่มีเอกสารหลักฐานทางทะเบียนราษฎร ภูมิลำเนาเดิมอยู่ จังหวัดบุรีรัมย์ สถานภาพโสด ไม่สามารถติดต่อผู้ใดได้ ไปใช้ชีวิตอาศัยหาอาหารกิน ขอดาน อยู่ในที่สาธารณะในกรุงเทพฯ เป็นเวลาหลายสิบปี เจ้าหน้าที่ส่งคนสงเคราะห์รับตัวมาคุ้มครองสวัสดิภาพ ที่สถานสงเคราะห์ชายธัญบุรี แล้วถูกส่งต่อไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก และออกเอกสารบัตรประจำตัวประชาชนให้ใหม่ มีประวัติทางจิตเวช จะต้องรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิต หรือยาจิตเวชอย่างต่อเนื่อง ทุกวัน ๆ ละ 4 เวลา เช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน บางครั้งเมื่อมีอาการทางจิตรุนแรง เช่น ทำร้ายตัวเอง และทำร้ายผู้อื่น เจ้าหน้าที่ที่พี่เลี้ยงจะต้องนำไปฉีดยาบำบัดด้วยที่โรงพยาบาลจิตเวชพิษณุโลก เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองประมาณเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการ มีข้อจำกัดไม่สามารถสื่อสารเป็นประโยคได้ ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งसान จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 11

เพศชาย อายุ 53 ปี สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ช่างก่อสร้าง ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในท้องที่อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ บิดามารดาเสียชีวิตหมด ญาติไม่มี 'ไม่รู้' อยู่ไหน ตอนเด็กอยู่กับตา ตาเสียชีวิตไปเป็น 20 กว่าปีแล้ว มีพี่ชายอีก 1 คนที่อยู่กับตาด้วยกัน แต่ตอนนี้ไปอยู่ไหนไม่รู้ ติดต่อกไม่ได้ เคยมีแฟนแต่ก็เลิกกันไปนานแล้ว ไม่มีบุตร อยู่ด้วยกันไม่ได้ เมื่อก่อนทำงานได้ ทำได้ทุกอย่างงานปูน ไม้ เชื่อมโลหะ และตอนนั้นเคยรับเหมาก่อสร้าง ปี 2540 เศรษฐกิจแย่ ก็เลยขาดทุน ลูกน้องก็หนีหมด ได้รับอุบัติเหตุตกนั่งร้านจนสะโพกหัก ไปอยู่โรงพยาบาลที่กรุงเทพฯ นานเป็นเดือน ยกของหนักไม่ได้ 'ไม่ได้' ทำงานมีปัญหา ไม่มีที่อยู่ เลยสมัครมาอยู่ที่สถานสงเคราะห์วังทอง อยู่มา 3 ปีกว่า เขาก็ส่งมาเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองที่ทุ่งสาน ตั้งแต่รุ่นแรกเลย ปี 59 ตอนสร้างที่ทุ่งสานใหม่ ๆ เลย เป็นคนชอบความสะอาด ไม่มีความคิดปกติทางจิต ไม่ต้องรับประทานยาบำบัด และไม่สามารถติดต่อญาติได้ ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 12

เพศชาย อายุ 54 ปี 'ไม่เคย' ได้รับการศึกษา ไม่พบข้อมูลบิดามารดา ในวัยเด็กอาศัยอยู่วัดกับย่า ในพื้นที่อำเภอเนินมะปราง จังหวัดพิษณุโลก สถานภาพโสด ต่อมาย่าเสียชีวิต ก็ไม่รู้ทำอะไร ก็นอนวัดไปก่อน ตอนเกณฑ์ทหารเคยไปอยู่ในป่า จำได้ว่าต้องไปนอนอยู่โรงพยาบาลเป็นเดือน ออกมากก็คิดยา ตอนนั้นขามันมีเยอะมาก มีทุกที่ และคิดเหล้ามาก เดี่ยวนี้เลิกยาแล้ว มัน 'ไม่ดี' ไม่มีที่อยู่เดินไปเรื่อย ๆ ขอข้าวเขากินมั่ง ขอตั้งค้ำรถบั้ง แล้วก็มีคนรับมาอยู่สถานสงเคราะห์วังทอง หรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก อยู่มาเกือบ 10 ปี ไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร แต่เจ้าหน้าที่เขาทำให้ใหม่ ให้ที่อยู่ที่สงเคราะห์วังทอง เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อประมาณมกราคม พ.ศ. 2560 ต้นปี เป็นรุ่นแรกของการดำเนินโครงการ ต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความคิดปกติทางจิต 2 เวลา เช้าและเย็น ไม่มีญาติติดต่อได้ ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 13

เพศชาย อายุ 48 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภูมิลำเนาเดิม เคยอาศัยอยู่กับมารดาในท้องที่ตำบลนครชุม อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร บิดามารดาแยกทาง มีพี่น้องต่างบิดา 3 คน สถานภาพโสด เมื่อมารดาเสียชีวิตผู้ให้ข้อมูล บ้านที่อยู่อาศัยถูกยึดจากแหล่งเงินกู้ยืม เนื่องจากผิดสัญญาการถ่ายถอน ผู้ให้ข้อมูล 'ไม่ได้' ทำงาน ไม่มีที่พึ่งพิง ประกอบกับมักจะชอบชีวิตอิสระ และใช้ชีวิตในที่สาธารณะ อาศัยกินอยู่หลับนอนบริเวณใต้สะพานข้ามแม่น้ำปิง ในท้องที่เขตอำเภอเมืองกำแพงเพชร หน่วยงานสังคมสงเคราะห์ได้ออกสำรวจ จึงได้นำตัวไปตรวจคัดกรอง ตรวจสภาพ

ร่างกาย และโรคประจำตัว ที่โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ และไม่มีญาติติดต่อได้จึงส่ง
 เข้ารับการคุ้มครองที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นเวลา 2 ปี มีคุณสมบัติ
 ช่วยเหลือตนเองได้ จึงถูกคัดเลือกเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อประมาณ
 มกราคม พ.ศ. 2560 ต้นปี เป็นรุ่นแรกของการดำเนินโครงการ แต่ต้องรับประทานยาบำบัดรักษา
 ความผิดปกติทางจิต 2 เวลา เช้าและเย็น ไม่มีญาติติดต่อได้ ปัจจุบันอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคม
 สร้างตนเองทุ่งसान จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14

เพศชาย อายุ 43 ปี เคยเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ไม่สำเร็จชั้นประถมศึกษา
 จึงได้บวชเป็นสามเณร ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในท้องที่ ตำบลปากพระ อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย
 อาศัยอยู่กับแม่เลี้ยงและพ่อเลี้ยง และบุตรของแม่เลี้ยงอีก 2 คน เพศชาย 1 คน หญิง 1 คน เมื่อเติบโต
 ต่างก็แยกย้ายไปประกอบอาชีพมีครอบครัว สถานภาพโสด เคยทำงานเป็นเจ้าหน้าที่กู้ภัยเมตตา
 ที่จังหวัดสุโขทัย ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลเติบโตเป็นวัยรุ่น ไม่มีงานทำก็ใช้ชีวิตเร่ร่อน เก็บขวดพลาสติก
 ของเก่าขาย ได้เงินมาก็ซื้อสุรา สูบบุหรี่ อาศัยใช้ชีวิตหลับนอนได้สะพานข้ามแม่น้ำยม ในบริเวณ
 ตำบลยางซ้าย จังหวัดสุโขทัย เคยจำคุกที่เรือนจำ จังหวัดสุโขทัย คดีพากผู้เยาว์ เป็นระยะเวลา 1 ปี
 6 เดือน เมื่อพ้นโทษมาก็ใช้ชีวิตเร่ร่อนเช่นเดิม ประชาชนจึงแจ้งศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัด
 สุโขทัย นำตัวไปตรวจร่างกายและไปนำคุ้มครองสวัสดิภาพที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง
 จังหวัดพิษณุโลก ไม่มีความผิดปกติทางจิต จึงไม่ต้องรับประทานยาบำบัด มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์
 ช่วยเหลือตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบางระกำ
 จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 หรือเป็นรุ่นแรกของการดำเนินโครงการฯ ขณะใช้
 ชีวิตอยู่ในบ้านน้อยฯ ก็สามารถเก็บเงินจากการรับจ้างทำงานขายของเก่าและทำงานอื่น ๆ ปัจจุบัน
 มีเงินเก็บ จำนวน 10,000 บาท มีความเป็นผู้นำคนอื่น ชยันทำงาน ปัจจุบันไม่มีญาติติดต่อได้
 แต่อยากกลับไปอยู่บ้านแม่เลี้ยงและพ่อเลี้ยงที่จังหวัดสุโขทัย แต่ทางบ้านไม่ยินดีที่จะรับไป
 เนื่องจากมีปัญหาทางเศรษฐกิจ

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 15

เพศชาย อายุ 57 ปี เคยสำเร็จการศึกษา มศ.5 หรือเทียบเท่าระดับมัธยมศึกษาปีที่ 6
 ในปัจจุบัน แต่ไม่มีหลักฐานแสดงคุณวุฒิ ภูมิลำเนาเดิมอยู่กับบิดามารดาซึ่งเป็นชาวไทยเชื้อสายจีน
 อาศัยอยู่รวมกัน 5 คน อยู่ในท้องที่ อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย ผู้ให้ข้อมูลเป็นชายข้ามเพศ
 มีบุคลิกลักษณะและการแต่งกายเป็นหญิง รักความสวยงาม สะอาด สถานภาพโสด เนื่องจาก
 มีปัญหาทางบ้าน ซึ่งบิดาเชื้อสายจีนไม่ยอมรับการเป็นชายข้ามเพศ จึงได้รับความกดดันจากครอบครัว
 และหนีออกจากบ้านใช้ชีวิตเร่ร่อน ท่องเที่ยวไปเรื่อย จนไปถึงกรุงเทพมหานคร ก็ใช้ชีวิตอยู่ใน

ที่สาธารณะบริเวณตลาดชุมชนบ้าง ท้องสนามหลวงบ้าง บริการทางเพศบ้าง ได้เงินมาก็ซื้อบุหรี่สูบ ดื่มสุรา เจ้าหน้าที่สังคมสงเคราะห์รับตัวไปตรวจสุขภาพกายและจิต จึงเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก รับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 1 เวลา หลังอาหารเย็น มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่ มีนาคม พ.ศ. 2560 หรือเป็นรุ่นแรกของการดำเนินโครงการฯ ไม่มีใครมาติดต่อหรือมาเยี่ยม ออกกลับไปบ้านที่จังหวัดสุโขทัย แต่บิดาไม่ยอมรับและไม่ยินดีที่จะรับไปดูแล

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 16

เพศชาย อายุ 40 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ไม่มีหลักฐานคุณวุฒิ ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในท้องที่ อำเภอสวรรคโลก จังหวัดสุโขทัย บิดามารดาแยกทางตั้งแต่ผู้ให้ข้อมูลยังวัยเด็ก มีน้องชาย 1 คน เป็นทหารเกณฑ์และปลดประจำการมาอยู่บ้านไม่ทำงาน สถานภาพโสด อาศัยอยู่กับมารดาที่จังหวัดสมุทรปราการ ทำงานรับจ้างบ้างเล็กน้อย เคยไปทำงานก่อสร้าง ในอำเภอพิชัย จังหวัดอุตรดิตถ์ ได้เงินมาก็ซื้อสุรา ซื้อบุหรี่ เมื่อก่อนสร้างแล้วเสร็จก็ไม่มีงานทำ วางงาน เก็บของเก่าขาย มารดาเห็นว่าพฤติกรรมผิดปกติ จึงนำตัวไปทำการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ หลังเสร็จสิ้นการบำบัดรักษามารดาไม่ยินดีที่จะรับการดูแล จึงถูกส่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ และถูกส่งมายังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เนื่องจากเป็นพื้นที่รับผิดชอบตามภูมิลำเนา มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่ มีนาคม พ.ศ. 2560 หรือเป็นรุ่นแรกของการดำเนินโครงการฯ จนถึงปัจจุบัน รับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตทุกวัน ๆ ละ 2 เวลา หลังอาหารเช้าเย็น ถ้าออกไปได้ก็ออกไปเก็บขวด เก็บของเก่าขายเลี้ยงตัวเอง ไม่มีผู้ใดมาติดต่อหรือเดินทางมาเยี่ยม

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 17

เพศชาย อายุ 47 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภูมิลำเนาเดิมอาศัยอยู่กับพี่สาวและพี่ชาย อยู่ในท้องที่จังหวัดเพชรบูรณ์ สถานภาพโสด สมัยยังเป็นวัยรุ่นขณะที่อายุได้ประมาณ 16 ปี เคยนั่งรถโดยสารเดินทางไปหางาน และบวชพระอยู่วัดแห่งหนึ่งในย่านสุขุมวิท บวชแล้วสึกเป็นเวลา 4-5 ครั้ง ประกอบอาชีพรับจ้างใช้แรงงานก่อสร้างในกรุงเทพฯ หลังจากหมดงาน วางงาน ไม่มีงานทำ และได้ดื่มเหล้า สูบบุหรี่ เสพยาเสพติด และดมกาว ถูกเจ้าหน้าที่จับดำเนินคดี และจำคุกอยู่ในเรือนจำกรุงเทพมหานคร เป็นระยะเวลา 3 เดือน เมื่อพ้นโทษ ไม่มีงานทำ ใช้ชีวิตกินอยู่หลับนอนในที่สาธารณะได้ 2-3 ปี มีนักพัฒนาสังคมรับตัว เข้ารับการคุ้มครองและตรวจรักษาสุขภาพกาย จิต และส่งเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัด

พิษณุโลก รับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตทุกวัน ๆ ละ 1 เวลา หลังอาหารเช้า มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้ เข้าร่วมโครงการ บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 หรือเป็น รุ่นแรกของการดำเนินโครงการฯ ปัจจุบัน ไม่มีใครมาติดต่อหรือมาเยี่ยมเลย อยากกลับไปบ้านเกิด อยากไปใช้ชีวิตประกอบอาชีพ แต่ไม่มีญาติพี่น้องให้การช่วยเหลือค้ำจุนในปัจจุบันต่าง ๆ ของ การดำเนินชีวิต

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 18

เพศชาย อายุ 63 ปี สำเร็จการศึกษาระดับชั้น มศ.3 หรือเทียบเท่าระดับชั้นมัธยมศึกษา ปีที่ 6 ภูมิลำเนาเดิมอาศัยอยู่กับบิดามารดา อยู่ในท้องที่ตำบลชากังราว อำเภอเมือง จังหวัดกำแพงเพชร มีอาชีพเป็นข้าราชการครู ปัจจุบันบิดาและมารดาเสียชีวิต มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 3 คน โดยผู้ให้ ข้อมูลเป็นคนกลาง น้องสาวคนเล็กแต่งงานกับคนต่างชาติ แล้วย้ายไปอยู่ต่างประเทศไม่เคยกลับมา ดูแลผู้ให้ข้อมูล ส่วนพี่สาวได้ขายบ้านและที่ดินย้ายไปอาศัยประกอบอาชีพเป็นข้าราชการครูอยู่กับ ครอบครัวที่จังหวัดนนทบุรี เนื่องจากผู้ให้ข้อมูลมีความผิดปกติทางจิตมาตั้งแต่สมัยวัยหนุ่ม และ ได้รับการดูแลจากมารดา และมารดาพาไปบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ที่โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อมารดาเสียชีวิต จึงต้องอยู่เพียงลำพัง และใช้ชีวิตกินอยู่หลับนอนอยู่ในที่สาธารณะ เดินทางเร่ร่อนตามท้องถนน ประชาชนจึงแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและผู้นำชุมชนรับไปคุ้มครอง สวัสดิภาพที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งนนทบุรี จังหวัดนนทบุรี และส่งไปยังสถานคุ้มครองคน ไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นระยะเวลา 1 ปี ผู้ให้ข้อมูลมีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถ ช่วยเหลือตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 หรือเป็นรุ่นแรกของการดำเนินโครงการฯ รับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตทุกวัน ๆ ละ 1 เวลา หลังอาหารเช้า อยากกลับบ้าน ที่จังหวัดกำแพงเพชร แต่เนื่องจากไม่มีพี่หรือน้องที่รับไปอุปการะและหรือไม่มีผู้ใดมาติดต่อ เยี่ยมเลย

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 19

เพศชาย อายุ 43 ปี สมัยเด็กเคยย้ายที่เรียนถึง 3 โรงเรียน เพราะมีปัญหา จนสำเร็จการศึกษา ระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภูมิลำเนาเดิมอาศัยอยู่ในท้องที่ตำบลสะเตียง จังหวัดเพชรบูรณ์ บริเวณ หน้าโรงพยาบาลประจำจังหวัด มารดาจริงประกอบอาชีพช่างเสริมสวย พ่อทำงานเป็นช่าง มีพี่น้อง 2 คน เพศชาย เคยมีที่ดินหลายแปลง แต่ถูกยึดเนื่องจากพี่ชายมีปัญหาเรื่องหนี้สินนำที่ดินไปจำนอง บิดามารดาจริงแยกทางเพราะอยู่กินด้วยกันไม่ได้ ทะเลาะกันบ้านแตกสาแหรกขาด สมัยวัยเด็ก เคยบวชเรียนเป็นสามเณรได้ 2 พรรษา สถานภาพโสด เคยมีภรรยาและลูก แต่ประสบอุบัติเหตุ

เสียชีวิต และเคยมีแม่เลี้ยงที่เป็นผู้ปกครองและเคยทำงานเป็นลูกจ้างขายของในท้องที่จังหวัด เพชรบูรณ์ เคยต้องโทษคดีพยายามฆ่า จำคุกอยู่เรือนจำหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ ระยะเวลา 5 ปี 4 เดือน เคยประกอบอาชีพเป็นหมอนวดแผนโบราณ มีรายได้ดี แต่มีปัญหาไม่ได้ทำต่อ ชีวิตมีปัญหาหลายด้านตั้งแต่เป็นวัยรุ่น มีคนนำไปตรวจรับการบำบัดรักษาอาการทางจิตเวชหลายแห่ง ทั้งสถานแรกรับบ้านเมตตา กรุงเทพมหานคร โรงพยาบาลจิตเวช จังหวัดขอนแก่น และที่โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเสร็จสิ้นการบำบัดรักษา ไม่มีญาติติดต่อรับไปดูแล จึงถูกส่งไปรับการคุ้มครองยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก รับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 2 เวลา หลังอาหารเช้าและเย็น มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 หรือเป็นช่วงที่ 3 ของการดำเนินโครงการฯ ใจจริง ๆ อยากกลับไปประกอบอาชีพเปิดร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ เพราะมีความสามารถซ่อมรถได้ อยากกลับ ผมยังไม่รู้ว่าจะออกไปจากที่นี่ยังไง จะออกไปแบบไหน

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 20

เพศชาย อายุ 53 เคยสำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภูมิลำเนาเดิมอาศัยอยู่ บิดาเลี้ยงที่รับอุปการะเลี้ยงดูมาตั้งแต่วัยเด็ก อยู่ที่จังหวัดอุดรธานี สาเหตุมาจากบิดามารดามีปัญหา จึงแยกทางกัน สถานภาพเคยมีภรรยา อาศัยและทำมาหากิน ทำงานรับจ้างกรีดยางพารา อยู่จังหวัด ภูเก็ท ไม่มีบุตร และได้แยกทางกัน อดีตเคยสูบบุหรี่ ดื่มเหล้ามาก แต่ปัจจุบันไม่ดื่มเหล้า แต่ยังสูบบุหรี่บ้างเพื่อการคลายเครียด ในอดีตเคยเป็นผู้ต้องขัง โทษคดีอนาจาร เป็นระยะเวลา 6 เดือน ภาคใต้ เมื่อพ้นโทษผู้ให้ข้อมูลจึงนั่งรถไฟฟรีจากภาคใต้มายังสถานีรถไฟหัวลำโพง กรุงเทพมหานคร และเดินทางไปต่อที่จังหวัดอุดรธานี และในขณะนั้นบิดาเลี้ยงได้ชีวิตลง เมื่อไม่มีที่พึ่งพิง จึงใช้ชีวิต อาศัยอยู่ในที่สาธารณะ เดินเร่ร่อนไปตามท้องถนน และขึ้นรถโดยสารไปจังหวัดต่าง ๆ และ ได้ทำงานรับจ้างเป็นกรรมกรใช้แรงงาน เช่น งานรับจ้างทำการเกษตรตัดอ้อยที่จังหวัดกำแพงเพชร เพื่อส่งโรงงานน้ำตาล และนอกจากนี้ยังมีงานก่อสร้าง มีหน้าที่มัดลวดโครงเหล็ก ผสมปูนจังหวัด ลำปาง จนในปีหนึ่งเกิดเหตุถูกคนทำร้ายร่างกาย จนได้รับบาดเจ็บนอนรักษาตัวอยู่โรงพยาบาล จังหวัดลำปาง เมื่อเสร็จสิ้นการรักษา เจ้าหน้าที่พัฒนาสังคม จึงรับตัวไปตรวจร่างกายและรักษา อาการความผิดปกติทางจิต ที่โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ และเมื่อไม่มีญาติที่จะติดต่อได้ เจ้าหน้าที่จึงนำไปคุ้มครองสวัสดิภาพที่สถานสงเคราะห์วังทอง ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 หรือปัจจุบัน เปลี่ยนชื่อเป็นสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก รวมเป็นระยะเวลา 10 ปีแล้ว ผู้ให้ข้อมูลไม่มีความผิดปกติทางจิต จึงไม่ต้องรับประทานยาบำบัด และมีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง

บางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2560 หรือเป็นรุ่นแรกของการดำเนินโครงการฯ ปัจจุบันไม่มีญาติ ผู้ให้ข้อมูลมีบุคลิกที่ขยัน อดทน ทำงานเกษตรกร ปลูกพืชผักเศรษฐกิจพอเพียง จึงได้มีผู้ใจบุญติดต่อขอรับไปทำงานจ้างเหมาสวน แต่ผู้ให้ข้อมูลยังไม่ขอรับเพราะมีความผูกพันกับสถานที่นิคมสร้างตนเองบางระกำ ที่อาศัยอยู่กินมาเป็นเวลา 3 ปีแล้ว

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 21

เพศชาย อายุ 46 ปี เคยสำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภูมิลำเนาเดิมเคยอาศัยอยู่กับบิดามารดา และมีพี่สาว ในท้องที่ตำบลเขาสมอแครง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก สถานภาพโสด เมื่อยังเป็นวัยรุ่นใช้ชีวิตทำงานรับจ้างทั่วไป เคยมีประสบการณ์เป็นกรรมกรก่อสร้างมาก่อน ตอนที่พี่สาวเป็นผู้รับเหมา แต่ก็ทำได้บางอย่าง อย่างเช่นผสมปูน แต่ไม่สามารถทำงานที่ใช้ทักษะความสามารถสูงขึ้นได้ เช่น ไม่สามารถก่อปูนผนังได้ ประกอบอาชีพใช้แรงงานอยู่ในตลาดเทศบาลนครพิษณุโลก มีรายได้เลี้ยงตัวเองไปวันหนึ่ง ๆ สุขุมหรี ดิมสุรา ท่องเที่ยวตามแหล่งบันเทิง เมื่อประสบปัญหาเศรษฐกิจ พี่สาวนำมาส่งเข้ารับการคุ้มครองที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง และมีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถช่วยเหลือตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่ เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 หรือเป็นช่วงที่ 3 ของการดำเนินโครงการฯ รับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 2 เวลา หลังอาหารเช้าและเย็น ถ้าออกจากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองบางระกำไป อยากจะไปทำงานรับจ้างเป็นกรรมกรใช้แรงงานงานก่อสร้างทั่วไปเหมือนเดิม

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 22

เพศชาย อายุ 48 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภูมิลำเนาเดิมอยู่กรุงเทพมหานคร บิดามารดาแยกทางกัน มารดาจึงให้ไปอาศัยอยู่กับตาที่จังหวัดนครพนม ได้ 7 ปี บิดาพาไปสมัครงานเป็นช่างซ่อมเครื่องรถยนต์ และช่างทำสิรถยนต์ แต่ก็มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานจึงลาออก หลังจากนั้นมาอยู่กับเพื่อนที่เป็นนักดนตรี ประกอบอาชีพรับจ้างเล่นดนตรีได้ระยะหนึ่ง ต่อมาชีวิตมีปัญหา ตกงาน เครียด จึงสุขุมหรี เสพกัญชา ดมกาว กินเหล้า แล้วก็ออกจากที่พักเดินไปเรื่อย ๆ เมื่อไม่ได้เสพยาก็จะเกิดอาการคุ้มคลั่ง ญาติจึงนำไปส่งสถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระเจ้าพระยา เพื่อการบำบัดรักษา หลังจากเสร็จสิ้นการบำบัดรักษา ญาติไม่ต้องการรับไปดูแลต่อ จึงถูกส่งไปยังสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับกวาง จังหวัดสระบุรี อยู่ได้ประมาณ 2-3 ปี ก็ได้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ (วันที่ 1 ต.ค.59-วันที่ 30 ก.ย. 60) ปัจจุบันยังสามารถติดต่อบิดาได้ และต้องรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิต วันละ 4 เวลา หลังอาหารเช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน โดยปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 23

เพศชาย อายุ 48 ปี สำเร็จการศึกษาประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ทางด้านช่างวิจิตรศิลป์ ภูมิลำเนาเดิมอยู่กรุงเทพมหานคร ไม่เคยมีครอบครัวเป็นของตนเอง ส่วนบิดาและมารดาเสียชีวิตแล้ว โดยมีพี่น้องร่วมบิดามารดา รวม 6 คน และไม่ได้ติดต่อกันเป็นระยะเวลายาวนาน เคยประกอบอาชีพเป็นช่างไฟฟ้า และช่างเครื่องยนต์ ต่อมาอาศัยอยู่ร่วมกับญาติ ซึ่งมีความสัมพันธ์ทางสายโลหิต โดยเป็นอา ซึ่งเมื่อขาดบิดามารดาซึ่งเป็นพี่พี่หลัก ประกอบกับเกิดปัญหาการดำเนินชีวิต จึงได้เสพยาเสพติด และใช้ชีวิตเที่ยวเตร่ จนขาดการติดต่อกับอาและญาติพี่น้อง ขณะเดินเร่ร่อนไปในชุมชน จึงถูกเจ้าหน้าที่ทางราชการควบคุมตัวไปคุมครองตามกฎหมาย ที่สถานคุมครองคนไร้ที่พึ่งทับทวน จังหวัดสระบุรี หลังจากนั้นมีการคัดเลือกผู้มีคุณสมบัติครบถ้วน จึงได้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ (วันที่ 1 ต.ค.59-วันที่ 30 ก.ย. 60) ปัจจุบันสามารถติดต่อกับญาติผู้ใหญ่ซึ่งบวชเป็นพระภิกษุสงฆ์ จำอยู่วัดแห่งหนึ่งในจังหวัดบุรีรัมย์ ส่วนการบำบัดความผิดปกติทางจิตนั้น จะต้องรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิต วันละ 4 เวลา หลังอาหารเช้า กลางวัน เย็น และก่อนนอน โดยปัจจุบันอาศัยอยู่บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 24

เพศชาย อายุ 59 ปี เคยเข้ารับศึกษาระดับปริญญาตรี แต่ไม่แน่ใจว่าสำเร็จการศึกษาหรือไม่ เนื่องจากไม่มีเอกสารหลักฐานทางคุณวุฒิ ภูมิลำเนาเดิมเคยอยู่บริเวณเขตหนองแขม กรุงเทพมหานคร บิดามารดาอายุมากแล้วอาศัยอยู่ด้วยกัน มีพี่น้องร่วมบิดามารดาทั้งหมด 8 คน ส่วนสถานภาพครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลนั้น ได้แยกทางกับภรรยา และมีบุตรด้วยกัน 3 คน อายุได้ประมาณ 18-20 ปีแล้ว อยากติดต่อกับลูกเพราะเป็นห่วงมากแต่ติดต่อไม่ได้ ชีวิตต้องประสบปัญหา จึงไปอาศัยอยู่ในความคุ้มครองของรัฐหรือสถานสงเคราะห์ เป็นระยะเวลาถึง 13 ปี ปัจจุบัน คือ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับทวน จังหวัดสระบุรี และได้สมัครเข้าร่วมโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้คนเร่ร่อนขอทานหรือบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการ ปัจจุบันยังสามารถติดต่อน้องชายได้ ต้องรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิต 3 เวลา หลังอาหารเช้า กลางวัน และเย็น โดยที่อยู่ปัจจุบันได้อาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 25

เพศชาย อายุ 56 ปี เคยเข้ารับการศึกษาถึงระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 2 แต่ไม่สำเร็จการศึกษา ไม่มีหลักฐานคุณวุฒิทางการศึกษา ภูมิลำเนาเดิมเคยอยู่บริเวณเขตพื้นที่ตำบลสำโรงเหนือ จังหวัดสมุทรปราการ และเคยอาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดา และได้แยกออกมาประกอบอาชีพรับจ้าง

ช่างทำเหล็กอยู่คนเดียวไม่มีครอบครัว เมื่อมีปัญหาไม่มีที่พึ่งพิง ก็ติดสุรา สูบบุหรี่ แสดงพฤติกรรมก้าวร้าวกับคนในชุมชน และเริ่มมีความผิดปกติทางจิต เจ้าหน้าที่ตำรวจจึงควบคุมตัวส่งไปบำบัดรักษาที่สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระเจ้าพระยา เมื่อเสร็จสิ้นการบำบัดรักษา ญาติปฏิเสธที่จะเลี้ยงดู เนื่องจากต้องรับทานยาบำบัดอย่างต่อเนื่อง จึงถูกหน่วยงานที่รับผิดชอบ ส่งต่อเข้าไปอยู่ในความคุ้มครองของสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับกวาง จังหวัดสระบุรี เป็นเวลา 3 ปี และได้สมัครใจที่จะเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่วันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการ และปัจจุบันยังสามารถติดต่อน้องสาว ซึ่งประกอบอาชีพอยู่ในเขตพื้นที่ตำบลบางพลีใหญ่ จังหวัดสมุทรปราการ สำหรับการบำบัดความผิดปกติทางจิตนั้น ผู้ใช้ข้อมูลต้องรับประทานยาบำบัด 2 เวลา หลังอาหารเช้าและเย็น โดยที่อยู่ปัจจุบันได้อาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 26

เพศชาย อายุ 48 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษาชั้นปีที่ 4 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ท้องที่ตำบลถ่านทราย อำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี มีพี่น้องร่วมบิดามารดา รวม 5 คน ต่างแยกย้ายไปทำงานมีครอบครัว อยู่ในอำเภอลำลูกกา จังหวัดลพบุรี ผู้ให้ข้อมูลอาศัยอยู่กับพี่สาวและมารดาไม่ทำงาน ไม่ประกอบอาชีพ ไม่มีรายได้ เมื่อมีปัญหาเกี่ยวกับครอบครัว จึงมีพฤติกรรมออกไปใช้ชีวิตตามที่สาธารณะ เดินตามข้างถนน ญาติไม่ต้องการรับไปอุปการะเลี้ยงดูแล้ว เนื่องจากมีปัญหาเรื่องเศรษฐกิจ และต้องรับภาระเลี้ยงดูแก่ผู้สูงอายุ และเด็กอ่อน ผู้ให้ข้อมูลไม่มีครอบครัว มีปัญหาทะเลาะเบาะแว้งกับญาติและขาดที่พึ่งพิง จึงถูกส่งตัวไปอยู่ที่สถานสงเคราะห์หรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับกวาง จังหวัดสระบุรี ได้ 2 ปี จึงได้สมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่วันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2561 หรือในระยะที่ 3 (วันที่ 1 ต.ค. 60-วันที่ 30 ก.ย. 61) ของการดำเนินโครงการฯ ปัจจุบันยังสามารถติดต่อกับญาติได้ ซึ่งยังประกอบอาชีพอยู่ในจังหวัดสระบุรี ผู้ให้ข้อมูลไม่มีความผิดปกติทางจิต จึงไม่ต้องรับประทานยาบำบัด ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 27

เพศชาย อายุ 32 ปี สำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมปลาย ในการศึกษาจนจบระบบและการศึกษาตามอัธยาศัย (กศน.) ภูมิลำเนาเดิมอาศัยอยู่ในท้องที่อำเภอมืองลพบุรี บิดามารดาแยกทางกัน ต่อมาบิดาได้เสียชีวิตลง มารดาแยกไปประกอบอาชีพและมีครอบครัวใหม่อยู่ในท้องที่จังหวัดชลบุรี ผู้ให้ข้อมูลจึงอาศัยอยู่กับย่า และเสียชีวิตในเวลาต่อมา สถานภาพครอบครัวของผู้ให้ข้อมูล แยกทางกับภรรยาโดยมีบุตรด้วยกัน 3 คน ซึ่งอยู่ในความดูแลของภรรยา ผู้ให้ข้อมูลไม่ประกอบอาชีพ ประสบปัญหาจึงเสพสารเสพติด คีเมเหล้า สูบบุหรี่ จนมีผลกระทบในระบบประสาท

ต่อมามารดาจึงส่งตัวเข้ารับการรักษา เมื่อเสร็จสิ้นการบำบัดรักษา มารดาไม่อุปการะเลี้ยงดูต่อ เนื่องจากมีปัญหาทางเศรษฐกิจประกอบกับมีภาระครอบครัวใหม่ ผู้ให้ข้อมูลจึงเข้าใช้บริการ ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัดลพบุรี และเมื่อครบกำหนดการคุ้มครองชั่วคราวได้ไม่เกิน 15 วัน แล้ว จึงถูกส่งตัวไปคุ้มครองต่อ ณ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับกวาง จังหวัดสระบุรี เป็นระยะเวลา 14 วัน และเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2561 หรือในระยะ ที่ 3 (วันที่ 1 ต.ค. 60-วันที่ 30 ก.ย. 61) ของการดำเนินโครงการฯ ปัจจุบันยังสามารถติดต่อกับ มารดาได้ทางโทรศัพท์ ผู้ให้ข้อมูลต้องรับการบำบัดความผิดปกติทางจิต ด้วยการรับประทานยา บำบัด 2 เวลา คือ หลังอาหารเช้า และก่อนนอน ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคม สร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 28

เพศชาย อายุ 34 ปี มีประวัติสำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภูมิลำเนาเดิม อยู่ท้องที่ตำบลถ่านารายณ์ อำเภอชัยบาดาล จังหวัดลพบุรี มีพี่น้องร่วมบิดามารดา จำนวน 2 คน บิดามารดาแยกทาง มารดาและพี่สาวไปประกอบอาชีพและมีครอบครัวใหม่ อยู่จังหวัดสงขลา ส่วนบิดามีครอบครัวใหม่และมีบุตร 1 คน ส่วนสถานภาพครอบครัวของผู้ให้ข้อมูลได้แยกทางกับ ภรรยา ซึ่งมีบุตรด้วยกัน 1 คน เป็นเพศชาย และปัจจุบันบุตรของผู้ให้ข้อมูล อายุ 13 ปี จึงต้องอยู่ใน ความคุ้มครองของสถานสงเคราะห์เด็ก เนื่องจากไม่มีผู้อุปการะเลี้ยงดู ผู้ให้ข้อมูลเดิมเคยประกอบ อาชีพรับจ้างได้ค่าตอบแทนวันละ 120-200 บาท จึงประสบปัญหาเศรษฐกิจ ไม่สามารถเลี้ยงดูบุตรได้ ผู้ให้ข้อมูลมีปัญหาละเลยวิาทกับมารดาเลี้ยงบ่อยครั้ง จึงไม่สามารถอยู่ร่วมกันได้ จึงเดินออกจาก บ้านไปใช้ชีวิตในที่สาธารณะ และถูกเจ้าหน้าที่ควบคุมตัวไปคุ้มครองตามกฎหมายคุ้มครองคน ไร้ที่พึ่ง ที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับกวาง จังหวัดสระบุรี เป็นระยะเวลา 1 ปี และต่อมาได้ตัดสินใจ เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่วันที่ 31 สิงหาคม พ.ศ. 2561 หรือในระยะที่ 3 (วันที่ 1 ต.ค. 60-วันที่ 30 ก.ย. 61) ของการดำเนินโครงการฯ โดยปัจจุบันยังสามารถติดต่อกับบิดา และมารดาเลี้ยงได้ ผู้ให้ข้อมูลรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิต 2 เวลาหลังอาหารเช้าและ เวลาก่อนนอน ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 29

เพศชาย อายุ 26 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ไม่มีข้อมูลของบิดามารดา และญาติพี่น้องปรากฏ เนื่องจากถูกทอดทิ้งขณะยังเป็นเด็ก โดยมีภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดพิจิตร จากนั้นได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพจากหน่วยงานบ้านพักเด็กและครอบครัวเวียงพิงค์ จังหวัด เชียงใหม่ ผู้ให้ข้อมูลไม่มีครอบครัว เคยมีผู้ปกครองอุปถัมภ์ขณะที่อาศัยอยู่บ้านพักเด็กเวียงพิงค์ แต่ปัจจุบันมิได้อุปถัมภ์แล้ว จึงได้เข้ารับการคุ้มครองในหน่วยงานของรัฐที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง

สัมมาหาพน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 2 ปี จึงสมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ (วันที่ 1 ต.ค. 59-วันที่ 30 ก.ย. 60) ปัจจุบันไม่สามารถติดต่อญาติได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูลทางทะเบียนราษฎรเลย ผู้ให้ข้อมูลไม่มีความผิดปกติทางจิต จึงไม่ต้องรับการบำบัดรักษาแต่อย่างใด ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุดรดิตถ์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 30

เพศชาย อายุ 35 ปี มีสัญชาติเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ม้ง ไม่มีข้อมูลประวัติการศึกษา ภูมิลำเนาเดิมอยู่ อำเภอเชียงของ จังหวัดเชียงราย ไม่พบข้อมูลสถานภาพครอบครัว ไม่มีที่พึ่งพิง จึงจำเป็นต้องเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ณ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสัมมาหาพน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 2 ปี และได้สมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ (วันที่ 1 ต.ค. 59-วันที่ 30 ก.ย. 60) และเมื่อเข้าร่วมโครงการดังกล่าวแล้วพบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความผิดปกติทางจิต จึงจำเป็นต้องเข้ารับการบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตที่โรงพยาบาลในจังหวัดอุดรดิตถ์ เป็นระยะเวลา 2 เดือน และปัจจุบันไม่สามารถติดต่อญาติได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูลทางทะเบียนราษฎรเลย ผู้ให้ข้อมูลต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต 2 เวลาหลังอาหารเช้าและเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุดรดิตถ์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 31

เพศชาย อายุ 58 ปี มีประวัติการศึกษาในระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) มีความสามารถด้านการพิมพ์ดีดพื้นฐาน ภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในท้องที่ตำบลหนองหอย จังหวัดเชียงใหม่ มารดาเสียชีวิต ไม่มีข้อมูลบิดา และไม่มีข้อมูลญาติพี่น้อง ตลอดจนไม่มีครอบครัวของตนเอง จึงขาดที่พึ่งพิง รับจ้างทำงานทั่วไปเช่าห้องพักอยู่เพียงลำพัง แต่เมื่อประสบปัญหาทางด้านการประกอบอาชีพและด้านเศรษฐกิจ จึงดื่มสุรา และสูบบุหรี่ จึงทำให้เกิดภาวะเครียดและหนีออกไปใช้ชีวิตในที่สาธารณะ จึงถูกเจ้าหน้าที่หน่วยงานรัฐนำตัวไปคุ้มครองสวัสดิภาพและบำบัดความผิดปกติทางจิตที่โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ และเมื่อสิ้นสุดการบำบัดรักษา ไม่มีบ้านที่อยู่อาศัยและไม่มีความที่พึ่งพิง จึงเข้ารับการคุ้มครองที่สถานสงเคราะห์ หรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสัมมาหาพน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 2 ปี และได้สมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่วันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ (วันที่ 1 ต.ค. 59- วันที่ 30 ก.ย. 60) โดยในปัจจุบันไม่สามารถติดต่อญาติหรือครอบครัวได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูลทางทะเบียนราษฎรเลย และผู้ให้ข้อมูลต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต 2 เวลาหลังอาหารเช้าและเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุดรดิตถ์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 32

เพศชาย อายุ 50 ปี มีประวัติการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ภูมิลำเนาเดิมอาศัยอยู่ในท้องที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ไม่พบข้อมูลของบิดามารดาและญาติพี่น้อง ตลอดจนสถานภาพทางครอบครัวผู้ให้ข้อมูล เคยเข้าห้องพักอาศัยเพื่อเข้าทำงานรับจ้างทั่วไปและทำงานพนักงานเสิร์ฟอาหารในร้านอาหาร มีประวัติการเสพสารเสพติด และมักจะดื่มสุราและสูบบุหรี่เป็นประจำ ต่อมาประสบปัญหาทางเศรษฐกิจและขาดที่พึ่งพิง จึงหนีออกไปเดินเร่ร่อนตามท้องถนน ตลอดจนใช้ชีวิตอยู่ในที่สาธารณะ เนื่องจากมีประชาชนผู้พบเห็นและเกรงว่าจะได้รับอันตราย จึงแจ้งกับเจ้าหน้าที่ทางปกครอง และถูกส่งตัวเข้ารับการคุ้มครอง ณ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง สันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ ได้ประมาณ 2-3 ปี จึงได้สมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ (วันที่ 1 ต.ค. 59-วันที่ 30 ก.ย. 60) โดยในปัจจุบันไม่สามารถติดต่อญาติหรือครอบครัวได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูลทางทะเบียนราษฎร และต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต 2 เวลา หลังอาหารเช้าของทุกวัน และปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 33

เพศชาย อายุ 60 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ภูมิลำเนาเดิมเคยมีบ้านและอาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดา ในท้องที่ตำบลท่าศาลา จังหวัดเชียงใหม่ พี่น้องรวมจำนวน 5 คน ต่างก็แยกย้ายไปมีครอบครัวและประกอบอาชีพ ต่อมาบิดามารดาเสียชีวิต ผู้ให้ข้อมูลก็ไม่มีที่พึ่งพิง และไม่มีครอบครัว เคยรับจ้างประกอบอาชีพช่าง ทำตัวไม่จำหน่าย และอาศัยอยู่บ้านนายจ้าง และได้เสพสารเสพติด ดินเหล้า ดินบุหรี และมีปัญหาทะเลาะวิวาทกับนายจ้างและเพื่อนร่วมงาน จึงหนีออกจากงาน และเดินเร่ร่อนไปเรื่อย ๆ ใช้ชีวิตในที่สาธารณะ มีประวัติเคยเข้ารับการบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตที่โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ และต่อมาเข้ารับการคุ้มครองที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ และได้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ ไม่มีข้อมูลที่จะสามารถติดต่อญาติได้ ต้องรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิตทุกวัน 3 เวลา หลังอาหารเช้า กลางวัน และเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 34

เพศชาย อายุ 51 ปี ไม่มีข้อมูลประวัติการศึกษา ภูมิลำเนาเดิมเคยอยู่กับบิดามารดาและญาติพี่น้องในท้องที่อำเภอกุดชุม จังหวัดยโสธร ต่อมามีปัญหาเรื่องที่ดินกับญาติพี่น้อง จึงตัดสินใจ

ออกเดินทางไปประกอบอาชีพรับจ้างใช้แรงงาน ทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยในสถานบันเทิง ผู้ให้ข้อมูลเคยมีครอบครัวแต่แยกทางกับภรรยา ไม่มีบุตร หลังจากนั้นใช้ชีวิตในที่สาธารณะเกือบของเก่าขาย และไปพักอาศัยอยู่ตามสถานีรถไฟ สถานีขนส่งผู้โดยสารในกรุงเทพฯ ส่วนใหญ่มีพฤติกรรมชอบดื่มเหล้า และเสพยาเสพติด เมื่อประสบปัญหาเศรษฐกิจประกอบกับไม่มีที่พึ่งพิง จึงไปทำการขอทานในเขตชุมชน และถูกเจ้าหน้าที่จับกุม พร้อมทั้งส่งเข้ารับการรักษาความผิดปกติทางจิตที่โรงพยาบาลจิตเวช เมื่อเสร็จสิ้นการบำบัดรักษา แต่ต้องรับประทานยาอย่างต่อเนื่อง และไม่มีที่อยู่อาศัย จึงถูกส่งไปคุ้มครองสวัสดิภาพ ณ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสัมมาหาพนจังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 5 ปี และสมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ เคยมีน้องชายต่างบิดามารดาทราบข่าวและเดินทางมาเยี่ยม และจะมารับไปอาศัยอยู่ด้วย แต่ก็ไม่มารับ ปัจจุบันต้องรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิตทุกวัน 3 เวลาหลังอาหาร เช้า กลางวัน และเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำ่าน จังหวัดอุดรธานี

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 35

เพศชาย อายุ 60 ปี เคยเข้าศึกษาระดับประถมศึกษาปีที่ 4 บิดามารดาเสียชีวิต มีพี่น้องร่วมบิดา 4 คน ภูมิลำเนาเดิมเคยอยู่บ้านร่วมกับญาติพี่น้อง ในท้องที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ผู้ให้ข้อมูลเคยมีครอบครัวแต่ต้องแยกทาง เพราะมีปัญหาทะเลาะเป็นประจำ เคยมีบุตรด้วยกันจำนวน 1 คน แต่ไม่ทราบข้อมูลว่าอยู่ที่ไหน เคยประกอบอาชีพรับจ้างเป็นช่างเหล็กอยู่ในพื้นที่จังหวัดเชียงราย ได้ 5 ปี อาศัยอยู่ละแวกบ้านญาติพี่น้อง มีพฤติกรรมชอบดื่มสุรา เมื่อเมามาขายได้ค่าทอนและทำร้ายคนรอบข้าง โดยเฉพาะญาติพี่น้อง ถูกญาติพี่น้องไล่ออกจากบ้าน และหนีออกไปใช้ชีวิตในที่สาธารณะ อาศัยชั่วคราวประทังชีวิตและขอทานในชุมชน จึงถูกเจ้าหน้าที่จับกุมตามกฎหมายควบคุมการขอทาน และถูกส่งไปคุ้มครองสวัสดิภาพที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสัมมาหาพนจังหวัดเชียงใหม่ และต่อมาก็สมัครใจเข้าร่วมโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้คนเร่ร่อนขอทานและถูกส่งไปอยู่ที่บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่ 16 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ ปัจจุบันยังสามารถติดต่อญาติพี่น้องได้ ไม่มีความผิดปกติทางจิต จึงไม่รับยาเพื่อบำบัดรักษา ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำ่าน จังหวัดอุดรธานี

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 36

เพศชาย อายุ 53 ปี เป็นผู้พิการทางการเคลื่อนไหว ขาทั้งสองข้างไม่เท่ากัน แต่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ ผู้ให้ข้อมูลสำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในจังหวัดเชียงราย เคยอาศัยอยู่ร่วมกับบิดามารดา ต่อมาบิดาได้แยกทางต่างไปมีครอบครัวใหม่

มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 7 คน และต่างก็แยกไปมีครอบครัวและประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่จังหวัดลำพูน ผู้ให้ข้อมูลเคยมีภรรยา แต่ไม่มีบุตร ต่อมาได้แยกทางกันเนื่องจากมีปัญหาหนี้สิน ผู้ให้ข้อมูลเคยประกอบอาชีพรับจ้างเชื่อมโลหะ ต่อมาประสบปัญหากับนายจ้างไม่ได้รับค่าตอบแทน ประกอบกับไม่มีที่พักอาศัย จึงใช้ชีวิตอยู่ในที่สาธารณะ ถูกส่งตัวเข้ารับการคุ้มครองที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเวลา 3 ปี และเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนิน โครงการฯ ปัจจุบันไม่สามารถติดต่อญาติพี่น้องได้ เนื่องจากไม่มีหลักฐานทางทะเบียนราษฎร และไม่มีความคิดปกติทางจิต จึงไม่รับยาเพื่อบำบัดรักษา ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 37

เพศหญิง อายุ 29 ปี สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) วิชาเอกคหกรรมประกอบอาหาร ภูมิลำเนา จังหวัดลำปาง โดยอาศัยอยู่กับบิดามารดาตั้งแต่แรกเกิด แต่ไม่มีพี่น้อง ต่อมาประสบปัญหาภายในครอบครัวขึ้น บิดามารดาหย่าร้างกัน ต่างก็แยกไปมีครอบครัวใหม่ และมีปากกับลุงซึ่งเป็นญาติเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดู รวมบุตรอีก 4 คน อยู่ในท้องที่ตำบลบ้านเสด็จ อำเภอเมือง จังหวัดลำปาง ต่อมาเป็นผู้อุปการะ คือ แม่เลี้ยง รับไปคุ้มครองสวัสดิภาพที่สถานสงเคราะห์เด็ก ซึ่งอยู่ในท้องที่อำเภอแมริม จังหวัดเชียงใหม่ พร้อมกับอุปการะให้เรียนต่อในสายอาชีพทางการประกอบอาหาร และได้ไปฝึกงานการทำอาหารที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน เมื่ออายุครบ 18 ปี สำเร็จการศึกษา จะต้องออกจากสถานสงเคราะห์เด็ก แต่ยังไม่สามารถติดต่อบิดามารดาหรือญาติพี่น้องได้ เมื่อไม่มีที่พึ่งพิง จึงต้องเข้ารับการคุ้มครองที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 3 ปี และได้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนิน โครงการฯ โดยปัจจุบันยังสามารถติดต่อสื่อสารทางโทรศัพท์กับญาติได้ ผู้ให้ข้อมูลต้องรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 1 เวลา หลังอาหารเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองที่วลม จังหวัดลำปาง

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 38

เพศหญิง อายุ 42 ปี ไม่ได้รับการศึกษาแต่พอจะอ่านออกเขียนได้ และได้รับการอบรมฝึกอาชีพเบื้องต้น มีภูมิลำเนาอยู่ จังหวัดพิษณุโลก ไม่มีข้อมูลบิดามารดา ผู้รับการอุปการะเลี้ยงดูตั้งแต่วัยเด็ก คือ นางสาว ผู้ให้ข้อมูลมีลักษณะเป็นหญิงข้ามเพศ กล่าวคือ มีพฤติกรรม การแต่งกาย บุคลิกท่าทางและการพูดคล้ายเพศชาย ไม่ทำงาน ไม่ประกอบอาชีพ มักมีพฤติกรรมชอบดื่มสุรา และเมื่อเมามายก็นำก้อนหินปาใส่บ้านคนอื่น ชาวบ้านแจ้งกับเจ้าหน้าที่ตำรวจ นางสาวจึงส่งเข้ารับ

การคุ้มครองที่สถานสงเคราะห์วังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นระยะเวลา 10 ปี หรือปัจจุบัน คือ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง ต่อมาได้ก่อเหตุทะเลาะวิวาททำร้ายร่างกาย จึงถูกส่งย้ายให้ไปอยู่ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 4-5 เดือน และได้เข้าร่วม โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ โดยปัจจุบันผู้ให้ข้อมูลยังสามารถติดต่อกับญาติได้ คือ นางสาวแต่มิอายุ มากแล้ว ซึ่งเป็นผู้ที่เคยอุปการะเลี้ยงดูในวัยเด็กได้ ซึ่งอาศัยอยู่ในเขตเทศบาล จังหวัดพิษณุโลก ผู้ให้ข้อมูลต้องรับประทานยาบำบัดความผิดปกติทางจิตทุกวัน ๆ ละ 3 เวลาหลังอาหารเช้า กลางวัน และเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองก๊วลม จังหวัดลำปาง

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 39

เพศหญิง อายุ 40 ปี สำเร็จการศึกษาระดับประถมศึกษา เรียนต่อระดับมัธยมและสายวิชาชีพ แต่ไม่สำเร็จการศึกษา ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในท้องที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ไม่มีข้อมูลบิดามารดา ในวัยเด็กได้อาศัยอยู่กับปู่ซึ่งเป็นผู้อุปการะเลี้ยงดู เมื่ออายุได้ 6 ขวบ ได้ถูกขายซึ่งเป็นลูกของปู่ หรือเป็นลูกของผู้ให้ข้อมูล ทารุณกรรมทางร่างกายและจิตใจ ด้วยการข่มขืนกระทำชำเรา จึงต้องย้ายไปอาศัยอยู่กับอาที่ จังหวัดภูเก็ต เมื่ออายุได้ 8 ขวบจึงเดินทางกลับมาอาศัยอยู่กับย่า ในจังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากปู่ได้เสียชีวิตลง ผู้ให้ข้อมูลไม่มีครอบครัว มีพฤติกรรมการแต่งกาย บุคลิก ท่าทาง เป็นหญิงข้ามเพศ เคยมีประวัติทำร้ายตัวเองด้วยการใช้มีดกรีดที่แขนทั้งสองข้าง จนมีรอยแผลเป็น และหลังจากที่ย่าได้เสียชีวิตลง ไม่มีผู้อุปการะ ไร้ที่พึ่งพิง จึงหนีออกจากบ้านของญาติ และใช้ชีวิตเดินเร่ร่อนไปในที่สาธารณะบ้าง ไปพักชั่วคราวบ้านเพื่อนบ้าง มักชอบดื่มสุราและสูบบุหรี่ และถูกส่งไปคุ้มครองสวัสดิภาพและบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตที่โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อสิ้นสุดการบำบัดรักษาไม่มีที่อยู่อาศัย จึงถูกส่งไปสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ ได้ 3 ปี และได้สมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่วันที่ 10 มกราคม พ.ศ. 2561 หรือในระยะที่ 3 ของการดำเนินโครงการฯ ปัจจุบันไม่สามารถติดต่อกับญาติได้เนื่องจากไม่มีข้อมูล และต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 3 เวลา หลังอาหารเช้า กลางวัน และเวลาเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองก๊วลม จังหวัดลำปาง

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 40

เพศหญิง อายุ 48 ปี สำเร็จการศึกษาระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภูมิลำเนาเดิมอยู่ในท้องที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ แต่ก่อนเคยอาศัยอยู่กับบิดามารดา ไม่มีพี่น้อง แต่ก็มีญาติ ซึ่งเป็นหลาน หลานเป็นลูกของน้ำซึ่งเติบโตมาด้วยกันเมื่อตอนอยู่ที่อำเภอสันทราย ต่อมามารดาเสียชีวิต บิดาหายสาบสูญไม่สามารถติดต่อได้ ชาติที่พึ่งพิง และญาติต่างก็แยกย้ายไปประกอบอาชีพ

จึงเดินทางออกมาจากบ้านทำงานเป็นคนกวาดถนน ลูกจ้างรายชั่วโมงของเทศบาลนครเชียงใหม่ และได้ลาออกมาใช้ชีวิตอาศัยอยู่ในที่สาธารณะ ทำงานรับจ้างใช้แรงงานเล็ก ๆ น้อย ๆ ในเขตเทศบาลนคร จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อได้เงินมาก็นำไปซื้อสุรา บุหรี่ จนคิด จากนั้นใช้ชีวิตอิสระและเดินเร่ร่อน เป็นเวลา 2-3 ปี ต่อมาได้มีนักสังคมสงเคราะห์ลงพื้นที่สำรวจคนเร่ร่อนและคนขอทานที่ทำผิดกฎหมายในพื้นที่ชุมชนเมือง จึงได้ชักชวนไปอยู่ด้วย เพื่อการคุ้มครองสวัสดิภาพ โดยได้นำไปตรวจสุขภาพจิตที่โรงพยาบาลสวนปรุง และเข้ารับการคุ้มครองที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง สันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเวลา 1-2 ปี และได้เข้าร่วมโครงการสร้างชีวิตใหม่ให้คนเร่ร่อนคนขอทานโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ ปัจจุบันไม่ได้ติดต่อกับญาติพี่น้อง เนื่องจากไม่มีข้อมูลสำหรับการติดต่อ ซึ่งผู้ให้ข้อมูลต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 2 เวลา หลังอาหารเช้า เวลาเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองกัวลม จังหวัดลำปาง

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 41

เพศหญิง อายุ 52 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 และศึกษาต่อชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย แต่มีปัญหาไม่ชอบวิชาที่เรียน ทำให้ไม่สำเร็จการศึกษาตอนปลาย มีภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดแพร่ โดยอาศัยอยู่กับบิดามารดา มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 4 คน ได้แยกย้ายไปประกอบอาชีพและมีครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลเคยมีครอบครัวและได้แยกทางกัน แต่ไม่มีบุตร เคยทำงานเป็นพนักงานพิมพ์ดีด และเป็นพนักงานเดินเอกสารของบริษัทแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร และได้ลาออกในเวลาต่อมา จากนั้นเมื่อไม่มีงานทำ ก็ใช้ชีวิตเร่ร่อนไปในที่สาธารณะ จากนั้นได้รับการคุ้มครองและคัดกรองการตรวจรักษาสุขภาพจากบ้านมิตรไมตรี และโรงพยาบาลจิตเวชในกรุงเทพมหานคร จึงถูกส่งตัวไปเข้ารับการคุ้มครองที่สถานสงเคราะห์วังทอง หรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นเวลา 1 ปี และถูกส่งไปสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นเวลา 2 ปี และสมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่วันที่ 1 พฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในระยะที่ 2 ของการดำเนินโครงการฯ ไม่มีข้อมูลการติดต่อญาติ ต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 2 เวลา หลังอาหารเช้า เวลาเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองกัวลม จังหวัดลำปาง

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 42

เพศหญิง อายุ 60 ปี สำเร็จการศึกษาระดับ มศ.5 หรือเทียบเท่าระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ในจังหวัดชุมพร อาศัยอยู่กับบิดามารดา มีพี่น้องร่วมบิดามารดา 3 คน ต่างก็แยกย้ายไปประกอบอาชีพ ส่วนผู้ให้ข้อมูลเคยประกอบอาชีพเก็บของเก่าขายบ้าง อาศัยชั่วคราวกินบ้าง ต่อมากมีแฟน

อยู่ในจังหวัดชุมพร แต่เมื่อมีปัญหาจึงแยกทางกับแฟน เมื่อบิดามารดาเสียชีวิต ก็อาศัยอยู่กับอา
 ผู้ชายในพื้นที่อำเภอหลังสวน จังหวัดชุมพร ต่อมาบ้านหลังนี้ได้ถูกขาย เพราะไม่ต้องการให้อยู่อาศัย
 เกรงว่าจะเกิดอาการกำเริบทางจิตและเผาบ้าน จากนั้นผู้ให้ข้อมูลจึงได้หลบหนีออกจากบ้าน
 ขึ้นรถไฟฟ้า เพื่อจะไปอาศัยอยู่กับพี่สาวที่จังหวัดเชียงใหม่ เดินทางแต่ก็ไม่พบ จึงไปอาศัยหลบนอน
 อยู่บริเวณหน้าธนาคาร ประตู่ท่าแพ ในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และได้มีผู้ชายมาชักชวนเพื่อไป
 ทำการบริการทางเพศ แต่ไม่ได้ไป บางครั้งก็ไปนอนในโรงพยาบาลบ้าง เมื่อไปตรวจรักษาตา
 ต่อมาเจ้าหน้าที่พัฒนาสังคมก็มารับตัวไป เพื่อตรวจคัดกรองและรับเข้าคุ้มครองสวัสดิภาพ มีอาหาร
 ให้กิน มีที่นอนให้ ก็เลยไปกับเจ้าหน้าที่ และเจ้าหน้าที่ได้พาไปตรวจสุขภาพที่โรงพยาบาลสวนปรุง
 และได้ส่งไปอาศัยอยู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 1 ปี และ
 สมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 หรือในระยะ
 ที่ 3 ของการดำเนินโครงการฯ ปัจจุบันไม่สามารถติดต่อกับญาติ ๆ ได้เนื่องจากไม่มีข้อมูล และ
 ต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 3 เวลา หลังอาหารเช้า กลางวันและ
 เวลาเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองกัวลม จังหวัดลำปาง

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 43

เพศหญิง อายุ 57 ปี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีด้านบัญชี ที่จังหวัดเชียงใหม่ ตอนแรก
 สมัครเรียนครูที่จังหวัดพิษณุโลก แต่สอบไม่ติด ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดเชียงใหม่ สถานภาพโสด
 ไม่มีครอบครัว อาศัยอยู่กับพี่สาวที่บ้านที่สันทราย ทำงานหลายที่มาก เช่น เป็นโครงการระหว่าง
 ประเทศ เป็น NGO อะไรแบบนี้ พอสัญญาหมด ก็ว่างงานอยู่กับบ้านเฉย ๆ แล้วก็มาสมัครทำงาน
 บัญชีที่โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ แล้วก็ลาออก ต่อมาก็ทะเลาะกับพี่สาว ก็เลยมาอยู่ที่
 โรงพยาบาลสวนปรุง เขามีอาการ เป็นที่พัก ที่แบ่งเป็นเคส ๆ ระหว่างคนที่มีปัญหาเป็น โรคจิตจริง ๆ
 กับคนปกติที่มีปัญหาทางบ้านที่ปรับตัวเข้ากับญาติพี่น้องไม่ได้ หรือญาติทะเลาะกัน ก็เลยได้ไปอยู่
 ตรงอาคารคนที่มีปัญหาทางบ้าน เข้าไปอยู่ได้ 2 ปี แล้วเขาก็ให้มาอยู่ต่อที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
 สันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ และสมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่ 7
 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 หรือในระยะที่ 3 ของการดำเนินโครงการฯ มีพี่สาวที่ติดต่อได้ และมีหลาน
 ที่ติดต่อได้โทรศัพท์คุยกันอยู่ เขาจะรับไปเลี้ยง แต่ตอนนี้เขายังไม่ว่าง ตอนนี้เขากำลังสร้างบ้าน
 และหลานชายเขาก็ยังว่างไม่ได้ เขาเลยให้อยู่ที่นี้ไปก่อน หลานชายเขาส่งเงินมาให้ใช้ทุกเดือน
 อยู่ในบัญชี เดือนละ 1,000 บาท เขาบอกว่าน้ำเอาไว้ใช้จะได้ไม่ลำบาก ผู้ให้ข้อมูลต้องรับประทาน
 ยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 2 เวลา หลังอาหารเช้า เวลาเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ใน
 โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองกัวลม จังหวัดลำปาง

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 44

เพศหญิง อายุ 37 ปี สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภูมิลำเนาเดิมอาศัยอยู่กับมารดาที่จังหวัดเชียงใหม่ มีพี่น้อง 3 คน บิดามารดาแยกทาง ตอนนี้น้ำสาวที่เลี้ยงมารดาขายบ้าน มารดาจึงไปอยู่สถานสงเคราะห์สันมหาพน แต่ตอนนี้อายุเกินแก่มาก เลยเขาเลยให้ไปอยู่ศูนย์ผู้สูงอายุในจังหวัดเชียงใหม่ หนีออกจากบ้าน ตอนนั้นเคยมีแฟนแล้วก็มีลูกด้วยกัน 1 คน แล้วก็เลิกกับแฟน ขึ้นรถไฟฟ้าไปหางานทำที่จังหวัดระยอง นิคมอุตสาหกรรมอาหารทะเล ต่อมาออกจากงานแล้วก็ไปอยู่กรุงเทพฯ โคนเขาหลอกให้ไปทำงานพักกระชายแฉะ ๆ หัวลำโพง แต่ไม่ได้เงิน ก็เลยหนีออกมา นอนอยู่ข้าง ๆ สนามหลวง ตำรวจเขาไล่เขาไม่ให้ออน ก็เลยไปแอบนอนแฉะ ๆ ริมแม่น้ำเจ้าพระยา ขอเงินคนแฉะทำเรือบ้าง แล้วก็โคนเขาหลอกพาไปนอน แล้วเขาก็มาส่งที่เดิม เราไม่มีเอกสาร คิดตัวอะไรเลย หายหมด แล้วมีเจ้าหน้าที่นักสังคม เขาพาไปตรวจที่โรงพยาบาล แล้วเขาก็พาไปอยู่ที่ถนนทพรี เป็นสถานสงเคราะห์ อยู่ได้ครึ่งปี เขาให้ย้ายมาอยู่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ อยู่ได้ 1 ปี ก็เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่ 7 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561 หรือในระยะที่ 3 ของการดำเนินโครงการฯ ไม่มีญาติที่สามารถติดต่อได้ ผู้ให้ข้อมูลต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 3 เวลา หลังอาหารเช้า กลางวัน และเวลาเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองกัวลม จังหวัดลำปาง

ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 45

เพศหญิง อายุ 46 ปี มีสัญชาติเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ชนเผ่ากะเหรี่ยง หรือปกากะญอ ไม่มีข้อมูลประวัติการศึกษา ภูมิลำเนาเดิมอยู่จังหวัดลำพูน ไม่พบข้อมูลสถานภาพครอบครัว ไม่มีที่พึ่งพิง จึงจำเป็นต้องเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพ ณ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 2 ปี และได้สมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง เมื่อวันที่วันที่ 4 พฤษภาคม พ.ศ. 2561 หรือในระยะที่ 3 ของการดำเนินโครงการฯ และเมื่อเข้าร่วมโครงการ มีการตรวจร่างกายและสุขภาพ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความผิดปกติทางจิต จึงจำเป็นต้องเข้ารับการบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ที่โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ เป็นระยะเวลา 2 เดือน และปัจจุบันไม่สามารถติดต่อญาติได้ เนื่องจากไม่มีข้อมูลทางทะเบียนราษฎรเลย ผู้ให้ข้อมูลต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต 3 เวลาหลังอาหารเช้า กลางวันและเย็น ปัจจุบันอาศัยอยู่ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองกัวลม จังหวัดลำปาง

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ 2 ผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ที่ผ่านเกณฑ์ตามขั้นตอนของคณะกรรมการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง ร่วมกับครอบครัวตามภูมิลำเนา กรณีที่สามารถติดต่อกับครอบครัวได้ จำนวน 4 แห่ง รวมจำนวนผู้ให้บริการทั้งสิ้น 14 ราย เริ่มตั้งแต่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 46-59 ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ปี ที่ออกจาก บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
46	ชาย	48	สุโขทัย	มัธยมศึกษา ปีที่ 2	โสด	ทุ่งสาม	ต.ค. 61	ในช่วงชีวิตวัยรุ่น ผู้ให้ข้อมูลเคยเป็นผู้ต้องโทษจำคุก คดีเสพยาเสพติด และมียาเสพติดให้โทษไว้ในครอบครอง เป็นระยะเวลา 2 ปี เมื่อพ้นโทษไม่ประกอบอาชีพ ที่เขวเตร ก่อเหตุทะเลาะวิวาท บิดามารดาเป็นผู้สูงอายุและพี่สาว ไม่สามารถเลี้ยงดูได้ มารดาจึงส่งตัวเข้ารับการคุ้มครอง สวัสดิภาพ ณ สถานสงเคราะห์วังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2540 ต่อมา มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถช่วยเหลือและพึ่งตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือก ให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาม จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2559 เป็นผู้ใช้ บริการกลุ่มแรกของการดำเนินโครงการฯ ผู้ให้ข้อมูลไม่มี ความผิดปกติทางจิต ผ่านเกณฑ์ตามขั้นตอนของคณะ กรรมการฯ และได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง ร่วมกับครอบครัว ตามภูมิลำเนา ที่จังหวัดสุโขทัย เมื่อเดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ปัจจุบันได้ย้ายติดตามครอบครัวผู้ดูแล ไปประกอบอาชีพ ขายอาหารตามสั่ง อยู่ในพื้นที่จังหวัดสระบุรี โดยผู้ให้ข้อมูล สามารถช่วยเหลือแบ่งเบาภาระงานทางครอบครัวผู้ดูแล ได้บ้างเล็กน้อย

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ปี ที่ออกจาก บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
47	ชาย	45	สกลนคร	ประถม ศึกษาปีที่ 6	โสด	ทุ่งसान	ต.ค. 61	ผู้ให้ข้อมูลไม่เคยประกอบอาชีพช่วงชีวิตวัยรุ่น ประสบ ปัญหาหลายด้าน จึงใช้เสพสารเสพติด ดมกาว สูบบุหรี่ ออกจากบ้านไปใช้ชีวิตในที่สาธารณะ ประมาณ 8 ปี และ เข้ารับการคุ้มครองที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นเวลา 5 ปี มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถช่วยเหลือและพึ่งตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือก ให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งसान จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตทุกวัน และปัจจุบันผ่านเกณฑ์ตามขั้นตอนของคณะกรรมการฯ จึงสมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบ อาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง ร่วมกับครอบครัว โดยอาศัย อยู่กับครอบครัวของพี่สาว ที่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม จังหวัดสกลนคร ตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561
48	ชาย	42	สุโขทัย	ประถมศึกษา ปีที่ 6	โสด	ทุ่งसान	ต.ค. 61	เดิมผู้ให้ข้อมูล อาศัยอยู่กับบิดามารดา และพี่ชาย ในพื้นที่ จ.สุโขทัย เคยประกอบอาชีพรับจ้างรับเหมาก่อสร้างร่วมกับ พี่ชาย และได้ประสบอุบัติเหตุ จึงไม่สามารถทำงานได้ ประกอบกับมีบุคลิกที่ไม่ชอบการทำงาน ดิฉันสุรา สูบบุหรี่ เมื่อบิดาเสียชีวิต ได้เกิดการทะเลาะวิวาทกับสมาชิก

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ปี ที่ออกจาก บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								ในครอบครัว จึงได้ออกจากบ้านไปใช้ชีวิตอยู่ใน ที่สาธารณะในกรุงเทพฯ เป็นระยะเวลาประมาณ 3-4 ปี และเข้ารับการคุ้มครองสวัสดิภาพที่สถานคุ้มครองคน ไร้ที่พึ่งชายฉะบุรี จังหวัดปทุมธานี และได้ย้ายไป สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ตามภูมิลำเนาเดิม ต่อมาได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วม โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัด พิษณุโลก ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ต้องรับประทาน ยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตทุกวัน ปัจจุบันผ่านเกณฑ์ ตามขั้นตอนของคณะกรรมการฯ และได้สมัครเข้าร่วม การทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้น การพึ่งตนเอง ร่วมกับครอบครัวตามภูมิลำเนาเดิม ตั้งแต่ เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ซึ่งอาศัยอยู่กับพี่ชายที่ประกอบ อาชีพรับเหมาก่อสร้างอยู่ในพื้นที่เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร
49	ชาย	51	เชียงใหม่	ไม่ได้ศึกษา	โสด	ทุ่งสาน	ต.ค. 61	บิดามารดาของผู้ให้ข้อมูลหย่าร้าง แยกทางกันตั้งแต่ผู้ให้ ข้อมูลยังอยู่ในวัยเด็ก มีพี่น้อง 4 คน มีญาติผู้ใหญ่คอยเลี้ยงดู และเมื่อเติบโตพี่น้องต่างก็แยกย้ายไปมีครอบครัวและ ประกอบอาชีพ ในช่วงชีวิตวัยรุ่นผู้ให้ข้อมูลเคยถูก

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ปี ที่ออกจาก บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								<p>ต้องโทษคดีเสพและค้ายาเสพติดเป็น ระยะเวลาาร่วม 10 ปี และเมื่อพ้นโทษ ได้ไปอาศัยอยู่กับหลานชาย อายุ 46 ปี ซึ่งประกอบอาชีพขับรถรับจ้างอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นเวลาประมาณ 1 ปี ต่อมาเกิดภาวะความเบื่อหน่าย อยู่ว่าง และไม่ม้งานทำ จึงออกมาใช้ชีวิตเร่ร่อนอาศัยกินอยู่ หลับนอนตามที่สาธารณะ ในเขตชุมชนเมือง จังหวัด เชียงใหม่ และจังหวัดลำปาง รวมเป็นเวลาประมาณ 4-5 ปี ไม่มีเอกสารหลักฐานบัตรประจำตัว และเมื่อมีประชาชนชน แจ้งกับหน่วยงานพัฒนาสังคม จึงถูกนำตัวไปตรวจคัดกรอง และเข้ารับการช่วยเหลือ ในสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง วังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นระยะเวลา 2 ปี และต้อง รับประธานยาบำบัดรักษาความคิดปกติทางจิตทุกวัน ต่อมาได้รับการคัดเลือกให้ เข้าร่วมโครงการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. 2559 หลานชายได้เดินทางไปเยี่ยมบ้าง เป็นครั้งคราว จึงได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง ร่วมกับหลานชาย ที่จังหวัดเชียงใหม่ ตามภูมิลำเนาเดิมตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561</p>

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ปี ที่ออกจาก บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
50	ชาย	46	พิษณุโลก	มัธยมศึกษา ตอนปลาย (กศน.)	โสด	ทุ่งสาม	ต.ค. 61	<p>ในวัยเด็ก ผู้ให้ข้อมูล ได้ติดตามบิดามารดาและพี่ชาย อีกจำนวน 2 คน ที่ไปประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่ อำเภอ เมือง จังหวัดสุโขทัย โดยบิดาอาชีพข้าราชการตำรวจ (ปัจจุบันเสียชีวิต) และมารดาอาชีพข้าราชการครู เมื่อผู้ให้ข้อมูลสำเร็จการศึกษาระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จากโรงเรียนแห่งหนึ่งในจังหวัดสุโขทัย และได้ย้ายเข้าเรียน ในสายอาชีพ มีความสามารถเล่นดนตรีได้ ต่อมาผู้ให้ข้อมูล เริ่มมีพฤติกรรมติดสารเสพติด คมกาว สุบหนูรี ค่อมสุรา และถูกต้องโทษจำคุกคดี เสพสารเสพติด (ยาบ้า) เป็นระยะ เวลา 6 เดือน เมื่อพ้นโทษมารดาได้นำไปตรวจรักษา ร่างกาย พบว่า สมองถูกทำลายจากฤทธิ์ยาเสพติด จึงเริ่มมี อาการความคิดปกติทางจิต ในเวลาเดียวกันบิดาได้เสียชีวิต จากโรคประจำตัว มารดาจึงนำไปเข้ารับการรักษา โรงพยาบาลจิตเวชหลายแห่ง เช่นทั้งในจังหวัดพิษณุโลก จังหวัดนครสวรรค์ จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดปทุมธานี และได้นำเข้าคุ้มครองสวัสดิภาพ ณ สถานสงเคราะห์วังทอง หรือปัจจุบัน คือ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง จังหวัด พิษณุโลก เป็นระยะเวลา 5 ปี มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถช่วยเหลือและพึ่งตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือก</p>

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ ปีที่ออกจาก บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								ให้เข้าร่วม โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาม จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2559 หรือเป็น ผู้ใช้บริการกลุ่มแรกของการดำเนิน โครงการฯ ปัจจุบัน รับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 1 ครั้ง ก่อนนอน ผู้ให้ข้อมูลผ่านเกณฑ์ตามขั้นตอนของ คณะกรรมการฯ และได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิต อิสระ และประกอบอาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง ร่วมกับ มารดา และญาติตามภูมิลำเนาเดิม คือ ในพื้นที่ตำบล พลาขุมพล อำเภอเมือง จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2561
51	ชาย	49	พิษณุโลก	ไม่ได้ศึกษา	โสด	ทุ่งสาม	พ.ย. 61	ผู้ให้ข้อมูลเคยอาศัยอยู่ร่วมกับมารดาและน้องสาว ในท้องที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก และได้ ประกอบอาชีพเกษตรกรทำนา เมื่อมารดาเสียชีวิต และ น้องสาวได้แยกไปมีครอบครัวและประกอบอาชีพใน หมู่บ้านใกล้เคียง ผู้ให้ข้อมูลใช้ชีวิตลำพัง ดัดการพบนัน และ เป็นหนี้สินทั้งในระบบและนอกระบบ จนต้องขายบ้านและ ที่นา เพื่อชดใช้หนี้สิน เคยไปทำงานใช้แรงงานใน ต่างประเทศเป็นระยะเวลา 2 ปี เมื่อหมดสัญญา กลับมาบ้าน และได้ประสบอุบัติเหตุสมองได้รับความกระทบกระเทือน

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ปี ที่ออกจาก บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								และไม่มีผู้อุปการะให้การดูแล น้องสาวจึงแจ้งขอรับ ความช่วยเหลือจากผู้ใหญ่บ้าน และได้รับการช่วยเหลือ โดยเข้ารับการคุ้มครอง ณ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ประมาณ 7 ปี โดยต้องรับประทานยา บำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตทุกวัน ต่อมาได้สมัคร เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาม จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2559 และ ผู้ให้ข้อมูลได้ผ่านเกณฑ์ตามขั้นตอนของคณะกรรมการฯ และสมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบ อาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง ร่วมกับน้องสาวตามภูมิลำเนาเดิม คือ ในพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2561
52	ชาย	53	พะเยา	ประถมศึกษา ปีที่ 6	โสด	ทุ่งสาม	ก.ย. 61	ผู้ให้ข้อมูลเคยอาศัยอยู่กับมารดา และน้องชายต่างบิดา อีกจำนวน 2 คน ในท้องที่อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา บิดา ของผู้ให้ข้อมูลเสียชีวิต ส่วนน้องชายต่างบิดาต่างก็แยกย้าย ไปมีครอบครัวและประกอบอาชีพ ช่วงชีวิตในวัยรุ่นผู้ให้ ข้อมูลได้ติดสุราและเสพสารเสพติด ไม่ได้ประกอบอาชีพ ใด ๆ ใช้ชีวิตเที่ยวเตร่ ประกอบกับมีอาการผิดปกติทางจิต มีอาการหวาดระแวงว่าจะมีคนมาทำร้าย เกิดการคุ้มคลั่ง

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ปี ที่ออกจาก บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								ครอบครัวประสบปัญหาทางเศรษฐกิจ ไม่มีเงินพาไปบำบัดรักษา จึงแจ้งผู้ใหญ่บ้านเพื่อขอรับการช่วยเหลือ จึงได้เข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลสวนปรุง จังหวัดเชียงใหม่ เมื่อเสร็จสิ้นการบำบัดรักษา ประกอบกับมารดาซึ่งเป็นผู้สูงอายุ จึงไม่สามารถให้การอุปการะดูแลได้ จึงปฏิเสธจากโรงพยาบาลที่จะรับดูแลชั่วคราว และขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงาน จึงถูกส่งไปคุ้มครองที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นระยะเวลา 3 ปี ต่อมาได้สมัครเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2559 ต้องรับประทานยาบำบัดรักษา ความผิดปกติทางจิตทุกวัน และผู้ให้ข้อมูลได้ผ่านเกณฑ์ตามขั้นตอนของคณะกรรมการฯ จึงสมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง ร่วมกับมารดาและน้องชาย ตามภูมิลำเนาเดิมจังหวัดพะเยา ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2561 จนถึงปัจจุบัน
53	ชาย	46	อุดรดิตถ์	ไม่ได้ศึกษา	โสด	ทุ่งสาน	พ.ย. 61	ผู้ให้ข้อมูลเคยอาศัยอยู่กับบิดาและพี่สาว ในท้องที่อำเภอพิชัย จังหวัดอุดรดิตถ์ เรียนไม่จบชั้นประถมศึกษา ไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ เมื่อบิดาเสียชีวิต

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ ปีที่ออกจาก บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								มีปัญหาขัดแย้งกับพี่สาว พี่สาวจึงก็ได้แยกไปประกอบอาชีพและมีครอบครัว ผู้ให้ข้อมูลขาดที่พึ่งพิง ก็เก็บของเก่าขายประทังชีวิตวันต่อวัน บางครั้งก็ขอเงินคนในตลาดจิ้งจอกไฟฟรีไป-กลับกรุงเทพ-พิษณุ เพื่อท่องเที่ยวไปโดยไม่มีจุดหมาย นอนพักบริเวณหัวลำโพงบ้าง หรือในจังหวัดอยุธยา จังหวัดพิษณุ โลก บ้าง และได้มีเจ้าหน้าที่หน่วยงานของรัฐมารับตัว ไปคุ้มครองที่สถานสงเคราะห์วังทองหรือสถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุ โลก อยู่ที่วังทองก็มีที่กิน ที่นอน อยู่ได้ 7-8 ปี ก็สมัครมาเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุ โลก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559 รุ่นแรกของการดำเนินโครงการ และต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตทุกวัน เมื่อคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ การออกไปทดลองใช้ชีวิตที่ภูมิลำเนา และพี่เขยและพี่สาวเดินทางมาเยี่ยม จึงสมัครและกลับไปอาศัยและหางานทำอยู่กับพี่เขย ตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561
54	ชาย	54	พิษณุ โลก	ประถมศึกษาปีที่ 6	โสด	ทุ่งสาน	ก.ย. 61	ไม่มีข้อมูลบิดามารดา ในสมัยวัยเด็กผู้ให้ข้อมูลเคยอาศัยอยู่กับอา รับจ้างทำพิธีกรรม ศาลพระภูมิ เรียนหนังสือที่วัดในพื้นที่ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุ โลก

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ปี ที่ออกจาก บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								ในช่วงชีวิตวัยรุ่นเคยอาศัยอยู่วัด อ่านและเขียนภาษาบาลี ได้บ้าง เคยเป็นคนนำสวดมนต์ไหว้พระ และได้ออกจาก วัดไปหางานทำ แต่ไม่ได้ทำ จึงใช้ชีวิตว่างงานอยู่หลายปี มีปัญหาความขัดแย้งกับคนที่วัดจึงออกไปใช้ชีวิตเร่รอน เดินไปเรื่อย ๆ มีพฤติกรรมไม่คบค้าสมาคมกับใคร จนมาขอรับความช่วยเหลือที่สถานสงเคราะห์วังทองหรือ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ไม่มี ความผิดปกติทางจิต ไม่ต้องรับยาบำบัดรักษา เป็นเวลา 10 ปี เจ้าหน้าที่ส่งมาเข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคม สร้างตนเองทุ่งสน จังหวัดพิษณุโลกเป็นเวลา 2 ปี ผ่านเกณฑ์ เจ้าหน้าที่ได้คัดเลือกให้กลับไปอยู่กับครอบครัว อาที่บ้านในอำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือน กันยายน พ.ศ. 2561
55	ชาย	49	ตาก	ไม่ได้ศึกษา	โสด	บางระกำ	ก.ย. 61	ในวัยเด็ก ผู้ให้ข้อมูลเคยอาศัยอยู่กับบิดาและญาติพี่น้อง ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ขณะที่ผู้ให้ข้อมูลเป็น วัยรุ่น ได้ประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้าง และใช้แรงงาน ทั่วไปในพื้นที่จังหวัดตาก ต่อมาเมื่อไม่มีงานทำ ผู้ให้ข้อมูล ก็ใช้ชีวิตว่างงาน กินอยู่หลับนอนอยู่ในเขตชุมชนใน จังหวัดตาก และขอเงินจากประชาชนทั่วไปในตลาด

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ ปีที่ออกจาก บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								<p>นำไปซื้อข้าวกินบ้าง บางทีก็ซื้อสุราดื่ม เป็นเวลา 2-3 ปี ประชาชนในตลาด เกรงกลัวว่าจะเกิดอันตรายกับคนทั่วไป อีก เพราะผู้ให้ข้อมูลเคยก่อเหตุคดีลักทรัพย์ แต่ผู้เสียหาย ไม่ได้แจ้งความดำเนินคดี จึงไม่ได้ต้องโทษจำคุก ดังนั้น ประชาชน จึงแจ้งตำรวจและหน่วยงานพัฒนาสังคมรับ ไป คุ้มครองสวัสดิภาพ ณ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง จังหวัดพิษณุโลก เป็นระยะเวลา 3 ปี ต่อมาผู้ให้ข้อมูล มีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถช่วยเหลือและพึ่งตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคม สร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก ตั้งแต่เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. 2560 ผู้ให้ข้อมูลต้องรับประทานยา บำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ทุกวัน ๆ ละ 3 เวลา หลังอาหารเช้า เย็นและก่อนนอน ผู้ให้ข้อมูลผ่านเกณฑ์ ตามขั้นตอนของคณะกรรมการฯ และได้สมัครเข้าร่วม การทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้น การพึ่งตนเองร่วมกับบิดา ตามภูมิลำเนาที่จังหวัดตาก เมื่อเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561</p>

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ ปีที่ออกจากบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
56	ชาย	36	ชลบุรี	ประกาศ นียบัตร วิชาชีพ เอกคหกรรม	โสด	ตากฟ้า	มิ.ย. 62	ผู้ให้ข้อมูล เคยอาศัยอยู่กับบิดามารดาและน้องสาวที่จังหวัด ชลบุรี ประกอบอาชีพรับจ้างเป็นผู้ประกอบอาหาร อยู่ใน โรงแรมแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี ผู้ให้ข้อมูลเคยมีประวัติ เสพยาเสพติด จึงทำให้มีสายตาและประสาทการรับรู้ เกิดภาพหลอน และอาการความผิดปกติทางจิต จึงก่อเหตุ จุดไฟเพื่อที่จะเผาบ้าน มารดาจึงแจ้งตำรวจและพนักงาน ดับเพลิงได้ทันเหตุการณ์ จึงส่งตัวไปเข้ารับการบำบัดรักษาที่ สถาบันจิตเวชศาสตร์สมเด็จพระยา และเมื่อเสร็จสิ้นการ บำบัดรักษา บิดามารดาไม่สามารถอุปการะเลี้ยงดูได้ จึงประสานหน่วยงานรับ ไปคุ้มครองสวัสดิภาพ ณ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งทับทิมทอง จังหวัดสระบุรี เป็นระยะเวลา 2 ปี และมีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถ ช่วยเหลือและพึ่งตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วม โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัด นครสวรรค์ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 หรือในช่วง ระยะที่ 2 ของการดำเนิน โครงการฯ ผู้ให้ข้อมูลต้อง รับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตทุกวัน ๆ ละ 3 เวลาหลังอาหารเช้า เย็น และก่อนนอน ผู้ให้ข้อมูล ผ่านเกณฑ์ตามขั้นตอนของคณะกรรมการฯ และได้สมัคร

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ปี ที่ออกจากบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								เข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้น การพึ่งตนเอง ร่วมกับครอบครัวตามภูมิลำเนาที่จังหวัด ชลบุรี เมื่อเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562
57	ชาย	48	นครสวรรค์	ประถมศึกษา ปีที่ 6	โสด	ตากฟ้า	ก.ค. 62	ผู้ให้ข้อมูล เคยอาศัยอยู่กับมารดาและน้องสาว ในห้องที่ ตำบลตากลิ อำเภอดงเจริญ จังหวัดนครสวรรค์ ในช่วงชีวิต วัยรุ่น ได้ติดสุรา และสูบบุหรี่ ไม่ประกอบอาชีพใด ๆ ขณะอาศัยอยู่บ้านเกิดอาการหวาดระแวง เกรงกลัวว่าจะมีคน มาทำร้าย จึงมีพฤติกรรมต่อสู้อะไรจะทำร้ายคนรอบข้าง มารดาและน้องสาวพาไปตรวจจน พบว่า มีอาการ ความผิดปกติทางจิตเมื่อประมาณ ปี พ.ศ. 2543 เมื่อมารดา เสียชีวิต จึงไม่มีผู้อุปการะการรับยาบำบัดรักษา ความผิดปกติทางจิต จึงมีพฤติกรรมชอบเดินหนีออกจาก บ้านมาใช้ชีวิตกินอยู่หลับนอนอยู่บริเวณสถานีรถไฟตากลิ จังหวัดนครสวรรค์ ประชาชนเกรงว่าจะเป็นอันตรายต่อ สวัสดิภาพ จึงแจ้งต่อเจ้าหน้าที่และถูกส่งไปเข้ารับ การบำบัดรักษาที่โรงพยาบาลจิต จังหวัดนครสวรรค์ หลังเสร็จสิ้นการบำบัดรักษาน้องสาวปฏิเสธการดูแล จึงถูกส่ง ไปคุ้มครองสวัสดิภาพที่สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง ทับทิมทอง จังหวัดสระบุรี และมีคุณสมบัติผ่านเกณฑ์ สามารถ

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ ปีที่ออกจากบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								ช่วยเหลือและพึ่งตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 ผู้ให้ข้อมูลต้องรับประทานยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิตทุกวัน ผู้ให้ข้อมูลผ่านเกณฑ์ตามขั้นตอนของคณะกรรมการฯ และได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง ร่วมกับน้องสาวที่กรุงเทพมหานคร ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562
58	ชาย	47	น่าน	ไม่ได้ศึกษา	โสด	ลำน้ำน่าน	มี.ค. 62	ผู้ให้ข้อมูลไม่มีข้อมูลบิดา มารดา ในวัยเด็ก ผู้ให้ข้อมูลเคยอาศัยอยู่กับญาติที่เป็นผู้สูงอายุ และน้องชาย สภาพบ้านมุงแฝก ตั้งอยู่บนที่ดินของคนอื่น ซึ่งอยู่ในท้องที่ตำบลเรือง อำเภอเมือง จังหวัดน่าน ผู้ให้ข้อมูลไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้เลย ในวัยรุ่น เคยรับจ้างเลี้ยงสัตว์ตามทุ่งนา(วัว) กับน้องชาย และมักจะดื่มสุรา สูบบุหรี่และสารเสพติดประเภทกัญชา เมื่อญาติได้เสียชีวิตลง บ้านพักที่เคยอยู่อาศัยได้ถูกเจ้าที่ดินยึดคืน น้องชายได้แยกไปมีครอบครัวและประกอบอาชีพ ผู้ให้ข้อมูลจึงได้รับการอุปการะชั่วคราวจากน้องชาย แบ่งปันอาหารบ้าง ผู้ให้ข้อมูลเคยก่อเหตุกระทำการอนาจารกับสัตว์ ต่อมาน้องชายผู้ให้ข้อมูลเกรงว่า

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ปี ที่ออกจากบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								<p>ผู้หญิง เด็ก จะได้รับอันตราย จึงแจ้งขอรับความช่วยเหลือจากหน่วยงานสถานสงเคราะห์สันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ และเข้ารับการคุ้มครองตั้งแต่ประมาณปี พ.ศ. 2547 ผู้ให้ข้อมูลมักจะมีอาการและพฤติกรรมทางเพศ และมีความผิดปกติทางจิต ต้องรับประทานยาบำบัดรักษาทุกวัน ผู้ให้ข้อมูลสามารถช่วยเหลือและพึ่งตัวเองได้ดี จึงได้รับการคัดเลือกให้เข้าร่วม โครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 ผู้ให้ข้อมูลผ่านเกณฑ์ตามขั้นตอนของคณะกรรมการฯ และได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ โดยมีผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้อุปการะ ที่พักอาศัยและจ้างให้ทำงานยกของและใช้แรงงานทั่วไป ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2562</p>
59	ชาย	50	เชียงใหม่	ไม่ได้ศึกษา	โสด	ลำน้ำน่าน	มี.ค. 62	<p>ในวัยเด็ก ผู้ให้ข้อมูลเคยอาศัยอยู่กับมารดา 2 คน อยู่ในท้องที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ไม่สามารถอ่านและเขียนหนังสือได้ เคยทำงานรับจ้างเป็นคนสวน คัดกิ่งไม้ อยู่ร้านขายต้นไม้แห่งหนึ่ง ในจังหวัดเชียงใหม่ เมื่อมารดาเสียชีวิต ผู้ให้ข้อมูลไม่มีที่พึ่งพิง และหนีออกจากงาน ผู้ให้ข้อมูลเดินทางไปใช้ชีวิตกินอยู่หลับนอนอยู่ที่สาธารณะในเขตชุมชนเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และเจ้าหน้าที่จึงรับไป</p>

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	ผู้ใช้บริการบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	เดือน/ปี ที่ออกจากบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเอง	ประวัติทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล
								ตรวจคัดกรอง บำบัดรักษา ที่โรงพยาบาลสวนปรุง และ ส่งเข้ารับการรักษาที่ศูนย์กักขังคนไร้ที่พึ่งสันมหาพน จังหวัดเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2558 และมีคุณสมบัติ ผ่านเกณฑ์ สามารถช่วยเหลือและพึ่งตัวเองได้ดี จึงได้รับการ คัดเลือกให้เข้าร่วมโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำ น้ำน่าน จังหวัดอุตรดิตถ์ ตั้งแต่เดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2560 ผู้ให้ข้อมูลต้องรับประทานยาบำบัดรักษา ความผิดปกติทางจิตทุกวัน ต่อมาผู้ให้ข้อมูลได้ผ่านเกณฑ์ ประเมิน และได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ โดยอาศัยอยู่กับหลานชายผู้ให้ข้อมูลที่ทำงาน จัดสวนต้นไม้ อยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งเป็นผู้อุปการะดูแลที่พักอาศัย ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2562

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ 3 ผู้ปกครอง/ ผู้ดูแล สมาชิกในครอบครัวของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ที่ได้สมัครเข้าร่วมการทดลองใช้ชีวิตอิสระ และประกอบอาชีพที่เน้นการพึ่งตนเอง ร่วมกับครอบครัวตามภูมิลำเนา กรณีที่สามารถติดต่อกับครอบครัวได้จากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง จำนวน 4 แห่ง รวมจำนวน ผู้ปกครอง/ ผู้ดูแล ทั้งสิ้น 14 ราย เริ่มตั้งแต่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 60-73 ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	จำนวนบุตร (คน)	ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ผู้ให้บริการ	อาชีพ/ ที่มาของรายได้	บริบทสภาพทั่วไปของครอบครัว
60	ชาย	63	สระบุรี	โรงเรียน นายสิบตำรวจ	สมรส	3	พี่เขย	ข้าราชการบำนาญ	ผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 46 หลังจากเกษียณอายุราชการตำรวจ ได้ช่วยเหลือภรรยาประกอบอาชีพขายอาหารตามสั่งที่บ้านของภรรยาที่จังหวัดสุโขทัย และรับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 46 ที่ผ่านขั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสถาน จังหวัดพิษณุโลก มาอุปการะดูแลตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 และปัจจุบันบ้านของภรรยาประสบปัญหาจึงได้ย้ายไปประกอบอาชีพเดิมที่จังหวัดสระบุรี ซึ่งเป็นภูมิลำเนาเดิมของผู้ให้ข้อมูล
61	หญิง	62	สกลนคร	ประถมศึกษา ปีที่ 6	สมรส	2	พี่สาว	เกษตรกร	ผู้ให้ข้อมูล เป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 47 อาศัยอยู่บ้านของตนเอง ร่วมกับครอบครัว ซึ่งประกอบอาชีพรับจ้าง ทำไร่ ทำนา และรับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 47 ที่ผ่านขั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสถาน จังหวัดพิษณุโลก

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	จำนวนบุตร (คน)	ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ผู้ใช้บริการ	อาชีพ/ ที่มาของรายได้	บริบทสภาพทั่วไปของครอบครัว
									มาอุปการะดูแลตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 โดยเป็นผู้ติดต่อ ขอรับข่าวดังกล่าวความผิดปกติทางจิตจากโรงพยาบาลในจังหวัดสกลนคร
62	ชาย	45	สุโขทัย	มัธยมศึกษา ปีที่ 3	สมรส	2	พี่ชาย	ก่อสร้าง/ รับเหมา	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 48 ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเช่าอยู่ร่วมกับภรรยา บุตรและคนงานที่ประกอบอาชีพรับเหมาก่อสร้างด้วยกันในพื้นที่เขตมีนบุรี กรุงเทพมหานคร โดยรับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 48 ที่ผ่านขั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก มาอุปการะดูแลตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ซึ่งในฐานะที่เป็นพี่ชาย แต่ปัจจุบันผู้ให้ข้อมูลรายที่ 48 ไม่สามารถทำงานได้เนื่องจากได้เข้ารับการรักษาโรคประจำตัวเส้นเลือดตีบอยู่โรงพยาบาลแห่งหนึ่งในกรุงเทพมหานคร
63	ชาย	46	เชียงใหม่	ประถมศึกษา ปีที่ 6	โสด	-	หลานชาย	รับจ้างพนักงานขับรถ โดยสาร	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 49 ที่ผ่านขั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก มาอุปการะดูแลตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ลักษณะที่พักอาศัยอยู่บ้านเช่าในเขตเทศบาลนครเชียงใหม่ และ

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	จำนวนบุตร (คน)	ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ผู้ใช้บริการ	อาชีพ/ ที่มาของรายได้	บริบทสภาพทั่วไปของครอบครัว
									เป็นผู้ไปติดต่อรับยาบำบัดรักษาความผิดปกติทางจิต ที่โรงพยาบาลสวนปรุง เป็นประจำทุกเดือน ปัจจุบันผู้ให้ข้อมูลรายที่ 49 ไม่ได้ทำงานอะไร และอาศัยอยู่บ้านเช่า บางครั้งก็ไปอาศัยหลับนอนอยู่ในบริเวณที่สาธารณะในชุมชนใกล้เคียง
64	หญิง	71	พิษณุโลก	ปริญญาตรี	หม้าย/ สามีเสียชีวิต	3	มารดา	ข้าราชการบำนาญ (ครู)	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 50 ลักษณะที่พักอาศัยเป็นบ้านส่วนตัว พักอาศัยอยู่ 2 คน กับบุตร (ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 50) ส่วนบุตรอีกจำนวน 2 คน นั้น ได้แยกย้ายไปมีครอบครัวและประกอบอาชีพอยู่ในพื้นที่จังหวัดปทุมธานี รับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 50 ที่ผ่านขั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก มาอุปการะดูแลตั้งแต่เดือนตุลาคม พ.ศ. 2561 ปัจจุบันไม่ได้ประกอบอาชีพ วางงานอยู่บ้านช่วยเหลืองานบ้านบ้างเล็กน้อย แต่ไม่สามารถรับผิดชอบประกอบอาหารได้เลย
65	หญิง	45	พิษณุโลก	ประถมศึกษาปีที่ 4	สมรส	2	น้องสาว	ขายผักสด/ ปลาสด	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 51 พักอาศัยอยู่กับสามีและลูก จำนวน 2 คน ในพื้นที่อำเภอบางกระทุ่ม จังหวัดพิษณุโลก ลักษณะบ้านพักอาศัย

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	จำนวนบุตร (คน)	ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ผู้ใช้บริการ	อาชีพ/ ที่มาของรายได้	บริบทสภาพทั่วไปของครอบครัว
									เป็นบ้าน ไม้ใต้ถุนสูง ในทุกวันผู้ให้ข้อมูลจะต้อง เดินทางไป-กลับโดยรถไฟ เพื่อนำผักและปลาสด ไปขาย ในตลาดสด เมืองพิษณุโลก ซึ่งมีระยะทาง ประมาณ 25 กิโลเมตร รับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 51 ที่ผ่านชั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเองทุ่งสถาน จังหวัดพิษณุโลก มาอุปการะดูแลตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2561
66	หญิง	70	พะเยา	ประถมศึกษา ปีที่ 4	หม้าย/ สามี เสียชีวิต	3	มารดา	เบี้ยสวัสดิการผู้สูงอายุ	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 52 ได้รับ สวัสดิการเบี้ยผู้สูงอายุ พักอาศัยอยู่กับบุตรชายต่างบิดา กับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 52 ซึ่งทำงานเป็นพนักงานรักษา ความปลอดภัยของบริษัทแห่งหนึ่งในจังหวัดพะเยา ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัย เป็นบ้าน ไม้สภาพเก่าเช่า รายเดือน ๆ ละ 800 บาท รับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 52 ที่ผ่านชั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเองทุ่งสถาน จังหวัดพิษณุโลก มาอุปการะดูแล ตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2561
67	ชาย	64	อุตรดิตถ์	ประถมศึกษา ปีที่ 4	สมรส	2	พี่เขย	ทำนา/ เบี้ยสวัสดิการ ผู้สูงอายุ	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 53 อาศัย อยู่กับภรรยา และบุตร ลักษณะบ้านที่อยู่อาศัยเป็น บ้านไม้ 2 ชั้น ใต้ถุนสูง สภาพใหม่ บุตรประกอบ

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	จำนวนบุตร (คน)	ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ผู้ใช้บริการ	อาชีพ/ ที่มาของรายได้	บริบทสภาพทั่วไปของครอบครัว
									อาชีพทำเกษตรกรรม ในที่ดินของตนเองและที่ดิน เช่า ในท้องที่อำเภอบ้านโคก อองพิชัย จังหวัดอุดรธานี รับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 53 ที่ผ่านขั้นตอนทดลองใช้ชีวิต อิสระจากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองทุ่งสาม จังหวัดพิษณุโลก มาอุปการะดูแลตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. 2562
68	ชาย	73	พิษณุโลก	ประถมศึกษา ปีที่ 4	แต่งงาน ใหม่/ ภรรยา เสียชีวิต	บุตรกับ ภรรยาเก่า 2	อา	รับจ้างพิธีกรรม ตั้งศาลพระภูมิ/ เบียดสวัสดิการผู้สูงอายุ	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 54 ลักษณะ ที่อยู่อาศัย เป็นบ้านไม้ชั้นเดียว สภาพเก่า อยู่ใน ท้องที่ตำบลวังทอง อำเภอวังทอง จังหวัดพิษณุโลก อาศัยอยู่กับภรรยา จำนวน 2 คน เนื่องจากบุตร ได้แยกย้ายประกอบอาชีพรับจ้างก่อสร้าง และไปมี ครอบครัวอยู่ในจังหวัดสมุทรปราการ และ กรุงเทพมหานคร รับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 54 ที่ผ่าน ขั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อยในนิคม สร้างตนเองทุ่งสาม จังหวัดพิษณุโลก มาอุปการะ ดูแลตั้งแต่เดือนกันยายน พ.ศ. 2561
69	ชาย	78	ตาก	ประถมศึกษา ปีที่ 4	หม้าย/ ภรรยา เสียชีวิต	7	บิดา	เบียดสวัสดิการผู้สูงอายุ	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 55 ลักษณะ ที่อยู่อาศัยเป็นบ้านเดี่ยว 1 ชั้น ผนังปูน เป็นบ้าน ส่วนตัว ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก อาศัยอยู่

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	จำนวนบุตร (คน)	ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ผู้ใช้บริการ	อาชีพ/ ที่มาของรายได้	บริบทสภาพทั่วไปของครอบครัว
									กับหลาน จำนวน 2 คน รับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 55 ที่ผ่านขั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก มาอุปการะดูแลตั้งแต่เดือนมกราคม พ.ศ. 2562 แต่ปัจจุบัน ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 55 ไปอาศัยกินอยู่ หลับนอนอยู่วัดแห่งหนึ่ง ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ไม่สามารถประกอบอาชีพใด ๆ ได้ เนื่องจากติดสุรา และติดบุหรี่ เมื่อทำงานได้เงินมาก็นำไปซื้อสุรา และไม่ได้ช่วยเหลือแบ่งเบา ภาวะผู้ให้ข้อมูล ซึ่งเป็นบิดา
70	หญิง	62	ชลบุรี	ประถมศึกษาปีที่ 4	หม้าย/ สามีเสียชีวิต	2	มารดา	ขายหมูปิ้ง/ ข้าวเหนียว/ เบี้ยสวัสดิการผู้สูงอายุ	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 56 ลักษณะที่พักอาศัยเป็นตึกแถว (เช่ารายเดือน) อยู่ในเขตเทศบาลเมืองชลบุรี ผู้ใช้บริการบ้านน้อยฯ เคยพักอาศัยอยู่ร่วมกับครอบครัว ได้แก่ บิดา มารดา และน้องสาว อายุ 29 ปี (น้องสาวยังไม่มีครอบครัว) เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. 2562 บิดาผู้เป็นเสาหลักของครอบครัวประสบอุบัติเหตุเสียชีวิตกะทันหัน (หลังจากที่ผู้ใช้บริการบ้านน้อยฯ เดินทางกลับจากนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ อาศัย

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	จำนวนบุตร (คน)	ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับผู้ใช้บริการ	อาชีพ/ ที่มาของรายได้	บริบทสภาพทั่วไปของครอบครัว
									และประกอบอาชีพอยู่บ้านร่วมกับครอบครัว เป็นระยะเวลา 3 เดือน) มารดาต้องรักษาตัวจากอาการบาดเจ็บจากอุบัติเหตุ เป็นเวลา 3 เดือน โดยอาศัยอยู่ร่วมกับผู้ใช้บริการบ้านน้อยๆ และน้องสาว ซึ่งทำงานเป็นผู้ช่วยเภสัชกรของโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดชลบุรี บิดาเป็นคนไทยเชื้อสายจีน ก่อนบิดาจะเสียชีวิต บิดาและมารดาช่วยกันทำงาน อาชีพตั้งโต๊ะขายหมูปิ้ง/ ข้าวเหนียวเวลาเช้าและเวลาเย็น รับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 56 ที่ผ่านขั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์ มาอุปการะดูแลตั้งแต่เดือนมิถุนายน พ.ศ. 2562
71	หญิง	45	นครสวรรค์	ประถมศึกษาปีที่ 6	สมรส	3	น้องสาว	ขายข้าวราดแกง/ อาหารตามสั่ง	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 57 อาศัยอยู่กับสามีและบุตร ประกอบอาชีพขายอาหารตามสั่ง อยู่ในเขตรามคำแหง แขวงสะพานสูง กรุงเทพมหานคร ลักษณะที่อยู่อาศัยเป็นอาคารพาณิชย์ และมีบ้านเดี่ยวเป็นของตนเอง รับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 57 ที่ผ่านขั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัด

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	เพศ	อายุ	ภูมิลำเนา	การศึกษา	สถานภาพ	จำนวนบุตร (คน)	ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับ ผู้ใช้บริการ	อาชีพ/ ที่มาของรายได้	บริบทสภาพทั่วไปของครอบครัว
									นครสวรรค์ มาอุปการะดูแล ตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2562
72	ชาย	59	น่าน	มศ.5	สมรส	3	ผู้ใหญ่บ้าน	ผู้ใหญ่บ้าน/ ค้าขาย	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 58 อาศัยอยู่กับภรรยา และบุตร และลูกจ้าง ลักษณะที่อยู่อาศัย เป็นอาคาร 2 ชั้น ประกอบกิจการร้านค้าขายของอุปโภคบริโภค และเครื่องมือการเกษตร ในเขตเทศบาลเมือง จังหวัดน่าน รับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 58 ที่ผ่านขั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อย ในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุดรดิตถ์ มาอุปการะดูแลและจ้างงาน ตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2562
73	ชาย	45	เชียงใหม่	ประถมศึกษาปีที่ 6	สมรส	2	หลาน	ลูกจ้าง ตกแต่งร้านตัดกิ่งไม้และจัดสวน	ผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ดูแลผู้ให้ข้อมูลรายที่ 59 อาศัยอยู่กับภรรยา และบุตร ในบ้านเช่าแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ลักษณะบ้านพักเป็นบ้านไม้ได้ถูกลง รับผู้ให้ข้อมูลรายที่ 59 ที่ผ่านขั้นตอนทดลองใช้ชีวิตอิสระจากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองลำน้ำน่าน จังหวัดอุดรดิตถ์ มาอุปการะดูแลตั้งแต่เดือนมีนาคม พ.ศ. 2562

ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล กลุ่มที่ 4 กลุ่มสหวิชาชีพ โดยเลือกแบบเจาะจง (Purposive sampling) จากผู้มีประสบการณ์การทำงานด้านสังคมสงเคราะห์ (Social work) หรือกลุ่มด้อยโอกาสทางสังคม (Underprivileged group) ไม่น้อยกว่า 3 ปี ด้วยวิธีการการบอกต่อ (Snow ball) จำนวน 15 ราย เริ่มตั้งแต่ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 74-88 ดังนี้

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	จังหวัด	อายุ (ปี)	เพศ	ประสบการณ์ ทำงาน (ปี)	ว/ด/ป ที่สัมภาษณ์
74	พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการ	คลินิกพิเศษ โรงพยาบาลพรหมพิราม	พิษณุโลก	50	หญิง	25	30 พฤษภาคม 2562
75	ครูชำนาญการพิเศษ	กศน. อำเภอพรหมพิราม	พิษณุโลก	48	หญิง	20	11 มิถุนายน 2562
76	นักพัฒนาสังคม ปฏิบัติการ	สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่งวังทอง	พิษณุโลก	31	ชาย	5	7 สิงหาคม 2562
77	ผู้ปฏิบัติงานด้านสังคมสงเคราะห์	นิคมสร้างตนเองทุ่งสาม	พิษณุโลก	29	หญิง	4	30 พฤษภาคม 2562
78	พยาบาลวิชาชีพ ชำนาญการ	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ในนิคมบางระกำ	พิษณุโลก	43	หญิง	24	10 มิถุนายน 2562
79	ผู้ช่วยนักพัฒนาสังคม	นิคมสร้างตนเองบางระกำ	พิษณุโลก	26	หญิง	3	10 มิถุนายน 2562
80	นักพัฒนาสังคม ปฏิบัติการ	นิคมสร้างตนเองตากฟ้า	นครสวรรค์	40	หญิง	7	9 พฤษภาคม 2562
81	นักสังคมสงเคราะห์ ชำนาญการ	โรงพยาบาลจิตเวชนครสวรรค์ ราชนครินทร์	นครสวรรค์	43	หญิง	18	26 พฤษภาคม 2562
82	นักพัฒนาสังคม ชำนาญการพิเศษ	สำนักงานส่งเสริมและสนับสนุน วิชาการ 9	อุตรดิตถ์	48	ชาย	20	25 มิถุนายน 2562

ผู้ให้ข้อมูล รายที่	ตำแหน่ง	หน่วยงาน	จังหวัด	อายุ (ปี)	เพศ	ประสบการณ์ ทำงาน (ปี)	ว/ด/ป ที่สัมภาษณ์
83	รองสารวัตรสืบสวนสอบสวน	สถานีตำรวจภูธรอำเภอท่าปลา	อุตรดิตถ์	51	ชาย	21	25 มิถุนายน 2562
84	นักวิชาการสาธารณสุข	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ร่วมจิต	อุตรดิตถ์	40	หญิง	10	12 มิถุนายน 2562
85	พยาบาลวิชาชีพ ปฏิบัติการ	โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล ผาเลือด	อุตรดิตถ์	43	หญิง	20	12 มิถุนายน 2562
86	นักพัฒนาสังคม ชำนาญการ	ศูนย์คุ้มครองคนไร้ที่พึ่งจังหวัด อุตรดิตถ์	อุตรดิตถ์	41	หญิง	10	12 มิถุนายน 2562
87	ครูชำนาญการพิเศษ	กศน. อำเภอท่าปลา	อุตรดิตถ์	42	หญิง	10	12 มิถุนายน 2562
88	ครูชำนาญการ	กศน. อำเภอเมืองลำปาง	ลำปาง	30	หญิง	5	11 มิถุนายน 2562

ภาคผนวก ข
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (สำหรับผู้ให้ข้อมูล 3 กลุ่ม)

รหัสนามสมมติผู้ให้ข้อมูล.....

สถานที่สัมภาษณ์.....

สัมภาษณ์วันที่.....

เวลาที่เริ่มสัมภาษณ์.....น. เวลาที่สิ้นสุดการสัมภาษณ์.....น. เวลารวม.....นาที่

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

เพศ..... อายุ.....ปี ภูมิลำเนาเดิม.....

ที่อยู่ปัจจุบัน.....

ตอนที่ 2 ศึกษาขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง
เพื่อการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

กลุ่มที่ 1 ข้อคำถามสำหรับกลุ่มผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ที่สมัครใจ
เข้าร่วมโครงการ และมีผลการประเมินการปฏิบัติงานจากคณะกรรมการ สถานคุ้มครองคนไร้ที่พึ่ง
อยู่ในระดับดี ซึ่งไปทดลองใช้ชีวิตอิสระ ตามโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ในภาคเหนือ
จำนวน 5 แห่ง

ประเด็นที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการ (Empowerment)

ได้แก่ แนวถามชั้นนำเข้าสู่การกำหนดเงื่อนไข ขึ้นค้นพบสภาพการณ์จริง (ประสบการณ์ อารมณ์
สติปัญญาการรับรู้ พฤติกรรม) ขึ้นสะท้อนความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ขึ้นตัดสินใจเลือกวิธีการที่
เหมาะสมกับตนเอง ขึ้นเชื่อมั่นและคงไว้ในวิธีการปฏิบัติตนเองที่ประสบผลสำเร็จ และขึ้นผลสำเร็จ
โดยมีแนวคำถาม ดังนี้

1) ท่านคิดว่าประสบการณ์ชีวิตของท่านในรอบ 10 ปีที่ผ่านมา (วัยเด็ก/ วัยทำงาน/
สูงอายุ) หรือในรอบ 1 ปีของชีวิตที่ผ่านมา มีเรื่องใดที่เป็นความสุขที่อยากเล่า หรือแบ่งปันให้
นักวิจัยได้รับรู้บ้าง

2) เล่าประสบการณ์ชีวิตในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองเป็นอย่างไร และอะไร
คือแรงบันดาลใจให้ท่านเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดีขึ้น

3) บทบาทหน้าที่ของท่านขณะอาศัยอยู่ที่บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองมีอะไรบ้าง และ
ท่านรู้สึกภูมิใจในหน้าที่ใด เพราะเหตุใด

4) ท่านมีความคิดเห็นต่อกฎระเบียบของบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองอย่างไรบ้าง และ
ท่านมีข้อเสนอแนะอื่น ๆ ต่อกฎระเบียบของบ้านน้อยในนิคมเรื่องใด อย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของผู้ใช้บริการ (Transformative Learning)

- 1) ในขณะที่ท่านอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ท่านได้เรียนรู้ในเรื่องใดบ้าง ที่สร้างความประทับใจให้กับท่าน และการเรียนรู้ของท่านมีประโยชน์อย่างไร
- 2) ท่านคิดว่าใครบ้างในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้ท่านสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นได้ และเพราะเหตุใด
- 3) ตั้งแต่ท่านอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง มีกิจกรรมการเรียนรู้ใดบ้างที่ท่านประทับใจเพราะเหตุใด
- 4) ในขณะที่ท่านอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ท่านมีความคาดหวังเกี่ยวกับตนเองอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับทุนมนุษย์ (Human capital)

- 1) ตลอดเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ท่านมีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านจิตใจและด้านสังคม อย่างไรบ้าง
- 2) จากความรู้ที่ท่านได้รับขณะท่านอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ท่านสามารถพัฒนาอาชีพตามความถนัดของท่านได้หรือไม่ อย่างไร
- 3) ท่านคิดว่าเมื่อผ่านขั้นตอนกระบวนการต่าง ๆ จากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองแล้ว ท่านจะสามารถพัฒนาศักยภาพของตนเองในด้านใด อย่างไรบ้าง

กลุ่มที่ 2 ข้อคำถามสำหรับกลุ่มผู้ใช้บริการที่ผ่านการทดลองการใช้ชีวิตอิสระในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตามขั้นตอนของคณะกรรมการ แล้วสมัครใจไปทดลองใช้ชีวิตประกอบอาชีพที่บ้านเกิด กับร่วมกับญาติพี่น้อง (กรณีติดตามที่อยู่ตามภูมิลำเนาและติดต่อกับญาติได้ จำนวน 14 คน)

ประเด็นที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการ (Empowerment)

ได้แก่ แนวถามข้้นนำเข้าสู่การกำหนดเงื่อนไข ข้้นค้นพบสภาพการณ์จริง (ประสบการณ์ อารมณ์ สติปัญญาการรับรู้ พฤติกรรม) ข้้นสะท้อนความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ข้้นตัดสินใจเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเอง ข้้นเชื่อมั่นและคงไว้ในวิธีการปฏิบัติตนเองที่ประสบผลสำเร็จ และข้้นผลสำเร็จ โดยมีแนวคำถามดังนี้

1) ท่านคิดว่าประสบการณ์ของท่านตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบันมีเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของท่าน ที่ต้องการบอกเล่าหรือแบ่งปันให้ผู้อื่นทราบในเรื่องใดบ้าง เพราะเหตุใด

2) ประสบการณ์ของท่านในขณะที่อาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และขณะที่อาศัยอยู่บ้านกับครอบครัว เป็นอย่างไร และอะไรคือแรงบันดาลใจให้ท่านเปลี่ยนแปลงตัวเองไปในทางที่ดีขึ้น

3) บทบาทหน้าที่ของท่านขณะที่อาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และขณะที่อาศัยอยู่บ้านกับครอบครัว มีอะไรบ้าง และท่านรู้สึกภูมิใจในหน้าที่ใด เพราะเหตุใด

ประเด็นที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของผู้ใช้บริการ (Transformative learning)

1) ในขณะที่ท่านอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และขณะที่อาศัยอยู่บ้านกับครอบครัว ท่านได้เรียนรู้อะไรบ้าง และการเรียนรู้ของท่านมีประโยชน์อย่างไร เพราะเหตุใด

2) ท่านคิดว่าใครบ้างในโครงการบ้านน้อยในนิคมที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้ท่านสามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นได้ และเพราะเหตุใด

3) ตั้งแต่ท่านอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และกลับมาอาศัยอยู่บ้านกับครอบครัว มีกิจกรรมการเรียนรู้ใดบ้างที่ท่านประทับใจ เพราะเหตุใด

4) ในขณะที่ท่านอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และกลับมาอาศัยอยู่บ้านกับครอบครัว ท่านมีความคาดหวังเกี่ยวกับตนเองอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับทุนมนุษย์ (Human capital)

1) ในขณะที่ท่านอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และกลับมาอาศัยอยู่บ้านกับครอบครัว ท่านได้รับความรู้ หรือวิธีทำงาน หรืออาชีพใหม่ เพิ่มขึ้นหรือไม่ อย่างไร

2) ตลอดเวลาที่ท่านอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และกลับมาอาศัยอยู่บ้านกับครอบครัว ท่านมีพัฒนาการด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม อย่่างไรบ้าง

3) จากความรู้ที่ท่านได้รับขณะท่านอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และกลับมาอาศัยอยู่บ้านกับครอบครัว ท่านสามารถพัฒนาอาชีพตามความถนัดของท่านได้หรือไม่อย่างไร

4) ท่านคิดว่า หลังจากที่ผ่านมาขั้นตอนกระบวนการต่างๆจากบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และท่านกลับมาอาศัยอยู่บ้านกับครอบครัวแล้ว ท่านจะสามารถพัฒนาตนเองในฐานะเป็นทุนมนุษย์ได้อย่างไร

กลุ่มที่ 3 ข้อคำถามสำหรับผู้ปกครอง/ผู้ดูแล สมาชิกในครอบครัว ของผู้ใช้บริการในบ้านน้อย
 ในนิคมสร้างตนเอง ที่ผ่านกระบวนการตามขั้นตอน และสมัครใจไปทดลองใช้ชีวิต ประกอบอาชีพ
 จำนวน 14 ครอบครัว

ประเด็นที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการ (Empowerment)

ได้แก่ แนวถามชั้นนำเข้าสู่การกำหนดเงื่อนไข ขั้นค้นพบสภาพการณ์จริง (ประสบการณ์ อารมณ์
 สติปัญญาการรับรู้ พฤติกรรม) ขั้นสะท้อนความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ขั้นตัดสินใจเลือกวิธีการที่
 เหมาะสมกับตนเอง ขึ้นเชื่อมั่นและคงไว้ในวิธีการปฏิบัติตนเองที่ประสบผลสำเร็จ และขึ้นผลสำเร็จ
 โดยมีแนวคำถาม ดังนี้

1) ท่านคิดว่าประสบการณ์ของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ตั้งแต่อดีตจนถึง
 ปัจจุบันมีเรื่องราวหรือเหตุการณ์ที่ผ่านเข้ามาในชีวิตของตัวผู้ใช้บริการ ที่ครอบครัวต้องการ
 จะบอกเล่าหรือแบ่งปันให้ผู้อื่นทราบในเรื่องใดบ้าง เพราะเหตุใด

2) บทบาทหน้าที่ของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ขณะที่อาศัยอยู่บ้าน
 กับครอบครัว มีอะไรบ้าง และมีลักษณะอย่างไร

3) ขณะที่อาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และขณะที่อาศัยอยู่ บ้านกับครอบครัว
 มีหน้าที่อะไรบ้าง ที่ผู้ใช้บริการ รู้สึกภาคภูมิใจในหน้าที่นั้น ๆ เพราะเหตุใด

ประเด็นที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงของผู้ใช้บริการ (Transformative
 learning)

1) ในขณะที่ผู้ใช้บริการอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และขณะที่อาศัยอยู่บ้าน
 กับครอบครัว ผู้ใช้บริการ ได้เรียนรู้อะไรบ้าง และการเรียนรู้ของนั้นมีประโยชน์อย่างไร เพราะเหตุใด

2) ท่านคิดว่าใครบ้างที่มีส่วนเกี่ยวข้องที่ทำให้ผู้ใช้บริการน้อยในนิคมสร้างตนเอง
 สามารถเปลี่ยนแปลงตนเองให้ดีขึ้นได้ และเพราะเหตุใด

3) ผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง สามารถจัดการอารมณ์และความรู้สึกต่าง ๆ
 ในขณะที่อาศัยอยู่บ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และขณะที่อาศัยอยู่บ้านกับครอบครัวอย่างไรบ้าง

4) ตั้งแต่ผู้ใช้บริการอาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และกลับมาอาศัยอยู่บ้าน
 กับครอบครัว มีกิจกรรมการเรียนรู้ใดบ้างที่ครอบครัวเห็นว่า ประทับใจและชื่นชมมากที่สุด
 เพราะเหตุใด

ประเด็นที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับทุนมนุษย์ (Human capital)

1) ตลอดเวลาที่ผู้ใช้บริการกลับมาอาศัยอยู่บ้านกับครอบครัว ผู้ใช้บริการมีพัฒนาการ
 ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ และด้านสังคม อย่งไรบ้าง

2) จากความรู้ที่ผู้ใช้บริการได้รับขณะที่อาศัยอยู่ในบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และ
 เมื่อกลับมาอาศัยอยู่บ้านกับครอบครัวแล้ว ผู้ใช้บริการสามารถพัฒนาอาชีพตามความถนัดของ
 ผู้ใช้บริการได้หรือไม่ อย่างไร

ขั้นตอนที่ 2

แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (กลุ่มสหวิชาชีพ)

รหัสนามสมมติผู้ให้ข้อมูล.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....
 สัมภาษณ์วันที่.....
 เวลาที่เริ่มสัมภาษณ์.....น. เวลาที่สิ้นสุดการสัมภาษณ์.....น. เวลารวม.....นาที

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ชื่อ-นามสกุล.....
 เพศ..... อายุ.....ปี ภูมิลำเนาเดิม.....
 ที่อยู่ปัจจุบัน.....

ตอนที่ 2 ศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผู้การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง

ประเด็นที่ 1 แนวคำถามเกี่ยวกับขั้นตอนการเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการ (Empowerment)

ได้แก่ แนวคำถามชั้นนำเข้าสู่การกำหนดเงื่อนไข ขั้นค้นพบสภาพการณ์จริง (ประสบการณ์ อารมณ์ สติปัญญาการรับรู้ พฤติกรรม) ขั้นสะท้อนความคิดอย่างเป็นเหตุเป็นผล ขั้นตัดสินใจเลือกวิธีการที่เหมาะสมกับตนเอง ขึ้นเชื่อมั่นและคงไว้ในวิธีการปฏิบัติตนเองที่ประสบผลสำเร็จ และขึ้นผลสำเร็จ โดยมีแนวคำถามดังนี้

ท่านมีความคิดเห็นว่บทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการ มีการดำเนินการอย่างไรบ้าง

ประเด็นที่ 2 แนวคำถามเกี่ยวกับการเรียนรู้ผู้การเปลี่ยนแปลงของผู้ให้บริการ (Transformative learning)

ท่านมีความคิดเห็นว่าการทำงานในบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้ผู้การเปลี่ยนแปลงควรเป็นอย่างไร

ประเด็นที่ 3 แนวคำถามเกี่ยวกับทุนมนุษย์ (Human capital)

ท่านมีความคิดเห็นว่าการทำงานในบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพ ที่ส่งเสริมให้ผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ได้รับความรู้ ทักษะ หรือวิธีทำงาน หรืออาชีพใหม่ เพิ่มขึ้นหรือไม่อย่างไร

ขั้นตอนที่ 3

ประเด็นการสนทนากลุ่ม

รหัสนามสมมติผู้ให้ข้อมูล.....
 สถานที่สัมภาษณ์.....
 สัมภาษณ์วันที่.....
 เวลาที่เริ่มสัมภาษณ์.....น. เวลาที่สิ้นสุดการสัมภาษณ์.....น. เวลารวม.....นาที

ตอนที่ 1 ข้อมูลพื้นฐาน

ชื่อ-นามสกุล.....
 เพศ..... อายุ.....ปี ภูมิลำเนาเดิม.....
 ที่อยู่ปัจจุบัน.....
 สถานที่ทำงาน.....
 ประสบการณ์ในการทำงาน.....ปี

ตอนที่ 2 นโยบาย แผน และแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่มุ่งเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการ ในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

1. นโยบาย, แผน, มาตรการ, แนวทางการจัดสวัสดิการสังคมที่มุ่งเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง ในประเด็นใด เช่น กฎหมาย กำหนดการคุ้มครองสิทธิของคนไร้ที่พึ่ง มาตรฐานการให้บริการ การส่งเสริมอาชีพ การส่งต่อ ควรเป็นอย่างไร
2. นโยบายแผนและแนวทางการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ควรเป็นอย่างไร

รายชื่อผู้ทรงคุณวุฒิในการสนทนากลุ่ม

วันอังคารที่ 22 ตุลาคม 2562 เวลา 09.30-12.00 น.

ณ Muchroom coworking space ประดิพัทธ์ 23 พญาไท กรุงเทพมหานคร

กลุ่ม 1 นักวิชาการ จำนวน 3 ท่าน ได้แก่ คณาจารย์และนักวิจัย ในสถาบันอุดมศึกษาที่มีการจัดการเรียนการสอนทางด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ ดังนี้

1. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จิตติพร ศิริพันธ์ พันธเสน อาจารย์วิทยาลัยนวัตกรรมการสังคม มหาวิทยาลัยรังสิต
2. ดร.นุชนาฏ ยูอินเงาะ อาจารย์คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ และสวัสดิการสังคม มหาวิทยาลัยหัวเฉียวเฉลิมพระเกียรติ
3. พระมหาชาติชาย ปญญาวิชโร อาจารย์หลักสูตรสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

กลุ่ม 2 ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร องค์กรด้านสวัสดิการสังคมและสังคมสงเคราะห์ จำนวน 3 ท่าน

1. คุณจินตนา จันทร์บำรุง รองอธิบดีกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
2. คุณธานีนทร์ สมบูรณ์สาร ข้าราชการบำนาญ ผู้ทรงคุณวุฒิ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ
3. คุณโสพิญฐ์ สุวรรณหงส์ ผู้ปกครองนิคมสร้างตนเองบางระกำ จังหวัดพิษณุโลก

กลุ่ม 3 ผู้แทนกลุ่มสหวิชาชีพ (Multidisciplinary) ที่ปฏิบัติงานเกี่ยวข้องกับคนไร้ที่พึ่ง จำนวน 3 ท่าน

1. ดร.ขนิษฐา บุรณพันธ์ศักดิ์ หัวหน้างานสังคมสงเคราะห์ โรงพยาบาลธรรมศาสตร์เฉลิมพระเกียรติ
2. คุณรัชณี ไพโรสวัสดิ์ นักสังคมสงเคราะห์ชำนาญการ โรงพยาบาลจิตเวช นครสวรรค์ราชชนรินทร์
3. คุณณัฐฎาวรรณ ปานศิลา นักพัฒนาสังคม นิคมสร้างตนเองตากฟ้า จังหวัดนครสวรรค์



ที่ ศธ ๖๒๓๘๔/๖๐๐๑๑

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๓

๕ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอบความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

เรียน ศาสตราจารย์ระพีพรรณ คำหอม

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการฉบับย่อ จำนวน ๑ เล่ม

๒. เครื่องมือ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนายอัครพงษ์ เพ็ชรพล นิสิตหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม รหัสประจำตัว ๕๓๘๑๐๑๔๑ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทูนมนุษย์ โดยมี ดร.วรุฒิ เพ็งพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในกรณีนี้คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดียิ่ง จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ์ สิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม

โทรศัพท์ ๐ ๓๘๑๖ ๒๐๖๗

โทรสาร ๐ ๓๘๓๙ ๑๐๔๓



ที่ ศธ ๖๒๑๘/ ๖๐๑๑๑

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ต.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๑๓๓

๔ มกราคม ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

เรียน คุณกัญญ์อุษณีย์ ภูสวาสดี

สิ่งที่ส่งมาด้วย ๑. คำโครงการวิจัย จำนวน ๑ เล่ม
๒. เครื่องมือ จำนวน ๑ ชุด

ด้วยนายอัครพงษ์ เพ็ชรทูล นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม รหัสประจำตัว ๕๗๘๓๐๓๔๓ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ โดยมี ดร.วราวุฒิ เพ็งพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในการนี้คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาให้ความอนุเคราะห์ และขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม
โทรศัพท์ ๐ ๓๘๓๐ ๒๐๖๗
โทรสาร ๐ ๓๘๓๙ ๑๐๔๓




บันทึกข้อความ

ส่วนงาน คณะศึกษาศาสตร์ ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม โทร. ๒๐๖๒๗
 ที่ ศธ ๖๒๑๔๘/ ๒๐๒๒ วันที่ ๔ มกราคม พ.ศ. ๒๕๖๒
 เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

เรียน ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เววีศร แสงสุริยงศ์

ด้วยนายอัครพงษ์ เพ็ชรพูล นิสิตหลักสูตรปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและการพัฒนาสังคม รหัสประจำตัว ๕๗๘๑๐๑๔๑ ได้รับอนุมัติให้ทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานชุมชน โดยมี ดร.วรวิมล เพ็งพันธ์ เป็นอาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการสร้างเครื่องมือเพื่อการวิจัย ในขณะนี้คณะศึกษาศาสตร์ได้พิจารณาแล้วเห็นว่าท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญในเรื่องดังกล่าวเป็นอย่างดี จึงขอความอนุเคราะห์ท่านในการตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือการวิจัย

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาอนุเคราะห์ และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้


 (ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ พิธิสวัสดิ์)
 รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน
 คณบดีคณะศึกษาศาสตร์



ที่ ศธ ๖๒๓๘/ ๖๐๗๓๕

คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา
ด.แสนสุข อ.เมือง จ.ชลบุรี ๒๐๓๓๑

๒ เมษายน ๒๕๖๒

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย

เรียน ผู้ปกครองนิคมสร้างตนเองทุ่งสาน จังหวัดพิษณุโลก

ด้วยนายอัครพงษ์ เพ็ชรทูล นิสิตระดับบัณฑิตศึกษา หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชา
การศึกษาและการพัฒนาสังคม มหาวิทยาลัยบูรพา รหัสประจำตัว ๕๗๗๑๐๑๕๑ ได้รับอนุมัติให้ทำ
วิทยานิพนธ์ เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคม
สร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานชุมชน โดยอยู่ในความควบคุมดูแลของ ดร.วรวิมล
เพ็งพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก ขณะนี้อยู่ในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อการวิจัย จึงมีความประสงค์
ขอความอนุเคราะห์ให้นิสิตเก็บข้อมูลจาก ผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง และ
เจ้าหน้าที่/กลุ่มสหวิชาชีพที่ทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้ให้บริการ โดยผู้วิจัยจะเข้าสัมภาษณ์ด้วยตนเองระหว่าง
วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๖๒ ถึงวันที่ ๓๐ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๖๒ อนึ่ง โครงการวิจัยนี้ได้ผ่านขั้นตอน
การพิจารณาทางจริยธรรมการวิจัยเรียบร้อยแล้ว

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา หวังเป็นอย่างยิ่งว่า
จะได้รับความอนุเคราะห์จากท่าน และขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอแสดงความนับถือ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เชษฐ ศิริสวัสดิ์)
รองคณบดีฝ่ายวิชาการ ปฏิบัติการแทน
คณบดีคณะศึกษาศาสตร์ ปฏิบัติการแทน
ผู้ปฏิบัติหน้าที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยบูรพา

ภาควิชาการอาชีวศึกษาและพัฒนาสังคม

โทร. ๐ ๓๘๓๐ ๒๐๖๗

โทรสาร ๐ ๓๘๓๗ ๑๐๕๓

ผู้วิจัยโทร ๐๘ ๑๒๘๐ ๕๘๘๗



คำชี้แจงสำหรับผู้เข้าร่วมการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

เขียน ผู้เข้าร่วมการวิจัย

ท่านเป็นบุคคลหนึ่งในจำนวนผู้ให้บริการบ้านน้อยในนิคม รวมจำนวน 77 คน และผู้แทนกลุ่มสหวิชาชีพที่เข้ามาทำหน้าที่ช่วยเหลือผู้ให้บริการซึ่งเป็นผู้ที่ดำรงตำแหน่งหน้าที่ต่างๆทางสังคม จำนวน 15 คน ที่ได้รับเชิญเข้าเป็นผู้ร่วมในการวิจัยซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาการเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองเพื่อการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ และศึกษาบทบาทของกลุ่มสหวิชาชีพที่ส่งเสริมการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ ของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเอง อันจะนำไปสู่ การเสนอแนวทางและนโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์

โดยเมื่อผู้เข้าร่วมวิจัยถูกสัมภาษณ์เชิงลึกเสร็จแล้ว การวิจัยครั้งนี้ผู้เข้าร่วมวิจัยไม่มีความเสี่ยงด้านร่างกายจิตใจ สังคม ภูมิกายและความเสี่ยงด้านอื่น ๆ ตลอดจนไม่ก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือเป็นอันตรายต่อผู้ร่วมการวิจัยใด ๆ ทั้งสิ้น ผู้เข้าร่วมวิจัยจะได้รับประโยชน์ทางอ้อมเมื่อการวิจัยเสร็จสิ้น โดยนำผลการวิจัยมาเป็นข้อเสนอเพื่อนำไปสู่แนวทางในการจัดทำนโยบายการจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ให้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงในฐานะทุนมนุษย์ของผู้เข้าร่วมวิจัยต่อไป

ผู้เข้าร่วมวิจัยไม่มีค่าใช้จ่ายใด ๆ ทั้งสิ้น และผู้เข้าร่วมการวิจัยมีสิทธิ์จะถอนตัวหรือบอกเลิกการเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ และการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนี้จะไม่มีผลกระทบใด ๆ กับผู้เข้าร่วมการวิจัย

ผลการวิจัยนี้จะใช้สำหรับวัตถุประสงค์ทางวิชาการเท่านั้น โดยข้อมูลจะถูกเก็บรักษาไว้ในรูปแบบเอกสารและในระบบคอมพิวเตอร์ จะไม่มีชื่อหลักฐานแสดงลักษณะเฉพาะของผู้เข้าร่วมวิจัย ข้อมูลที่ตอบเป็นรายบุคคลจะเก็บไว้เป็นความลับ ผู้ที่จะเข้าถึงได้คือผู้วิจัยเพียงคนเดียว และจะไม่มีผลกระทบต่อการปฏิบัติงานของผู้เข้าร่วมวิจัยและข้อมูลจะถูกทำลายหลังงานวิจัยเสร็จสมบูรณ์แล้ว 6 เดือน

ผู้วิจัยรับรองว่าจะตอบคำถามต่าง ๆ ที่ผู้เข้าร่วมวิจัยสงสัยด้วยความเต็มใจ ไม่ปิดบัง ซ่อนเร้นจากผู้เข้าร่วมวิจัยพอใจ ข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวผู้เข้าร่วมวิจัยจะถูกเก็บเป็นความลับและจะเปิดเผยในภาพรวมที่เป็นการสรุปผลการวิจัย

หากมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการหรือมีข้อมูลใหม่เพิ่มเติม ผู้วิจัยจะแจ้งผู้เข้าร่วมวิจัยทางไปรษณีย์และหากผู้เข้าร่วมวิจัยมีปัญหาหรือข้อสงสัยประการใด สามารถสอบถามได้โดยตรงจาก ผู้วิจัย นายอัศรพงษ์ เพ็ชรกุล

โทร. 08-1280-5847 หรือ e-mail : akarapong.p@psru.ac.th

ผู้วิจัยขอขอบคุณท่านเป็นอย่างยิ่ง ในความร่วมมือในการวิจัยครั้งนี้

(นายอัศรพงษ์ เพ็ชรกุล)

ผู้วิจัย



ใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัย

การวิจัย เรื่อง การจัดสวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานะชุมชน

วันที่ทำยินยอม วันที่ เดือน พ.ศ.

ก่อนที่จะลงนามในใบยินยอมเข้าร่วมการวิจัยนี้ ข้าพเจ้าได้รับการอธิบายจากผู้วิจัยถึงวัตถุประสงค์ของการวิจัย วิธีการวิจัย ประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นจากการวิจัยอย่างละเอียดและมีความเข้าใจดีแล้ว ข้าพเจ้ายินดีเข้าร่วมโครงการวิจัยนี้ด้วยความสมัครใจ และข้าพเจ้ามีสิทธิที่จะบอกเลิกการเข้าร่วมในโครงการวิจัยนี้เมื่อใดก็ได้ และการบอกเลิกการเข้าร่วมการวิจัยนี้ จะไม่มีผลกระทบใด ๆ ต่อข้าพเจ้า

ผู้วิจัยรับรองว่าจะตอบคำถามต่าง ๆ ที่ข้าพเจ้าสงสัยด้วยความเต็มใจ ไม่ปิดบัง ซ่อนเร้นจนข้าพเจ้าพอใจ ข้อมูลเฉพาะเกี่ยวกับตัวข้าพเจ้าจะถูกเก็บเป็นความลับและจะเปิดเผยในภาพรวมที่เป็นการสรุปผลการวิจัย

ข้าพเจ้าได้อ่านข้อความข้างต้นแล้ว และมีความเข้าใจทุกประการ และได้ลงนามในใบยินยอมนี้ด้วยความเต็มใจ

ลายนิ้วมือ ผู้ยินยอม
(..... ผู้ให้ข้อมูลรายที่ 14 - รายที่ 21.....)

ลงนาม พยาน
(.....)

ลงนาม ผู้ทำวิจัย
(..... นายอัครพงษ์ เกียรติยศ.....)

Ethic 04



ใบอนุญาตให้เก็บข้อมูลเพื่อการวิจัย

อนุญาตให้ นายจักรพงษ์ เพ็ชรพูล นิสิตหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการศึกษาและ
การพัฒนาสังคม คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา ขณะนี้อยู่ระหว่างการทำวิทยานิพนธ์ เรื่อง "การจัด
สวัสดิการสังคมเพื่อเสริมพลังอำนาจของผู้ใช้บริการในโครงการบ้านน้อยในนิคมสร้างตนเองให้มีการเรียนรู้
สู่การเปลี่ยนแปลงในฐานชุมชนมนุษย์" โดยมี ดร.วรวิมล เฟื่องพันธ์ เป็นประธานกรรมการควบคุมวิทยานิพนธ์
เพื่อให้การวิจัยดังกล่าวเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและมีประสิทธิภาพ คณะศึกษาศาสตร์ จึงมีความประสงค์
ขออนุญาตเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยกับบุคลากรที่อยู่ในหน่วยงานของท่าน

- อนุญาต
 ไม่อนุญาต

ลงนาม

ตำแหน่ง

วันที่

(.....)
(.....)
(.....)
ประทีปศิริสถาบัน (ถ้ามี)